

Trosečník z Cynthie

Jules Verne

I. KAPITOLA

Přítel pana Malaria

Není v Evropě, a snad ani na celém světě, učence, jehož tvář by byla všeobecněji známa než doktora Svaryenkrony ze Stockholmu.

Jeho podobizna, otiskovaná pod jeho tovární známkou na milionech zeleně pečetěných lahvích, s nimi totiž koluje snad po všech koutech světa.

Pravda, tyto láhve obsahují pouze rybí trest', hledaný a blahodárny lék, který obyvatelům Norska každoročně vynáší peníze, vyjadřované sedmi až osmiciferným počtem korun.

Kdysi byla tato výroba v rukou rybářů. Dnes je způsob získávání výtažku vědecktější, a králem tohoto průmyslového odvětví je právě slavný doktor Svaryenkrona.

Není člověka, který by si nepovšiml toho zašpičatělého plnovousu, brýlí, orlího nosu a vydrovky. Tento popis možná není detailně proveden, ale je jisté, že byl podivuhodně věrný. Důkazem toho byla příhoda, která se odehrála jednoho dne v obecné škole městečka Noroě na západním norském pobřeží několik mil od Bergenu.

Odbily právě dvě hodiny po poledni. Žáci ve velké školní místnosti, vysypané pískem - dívky vlevo a chlapci vpravo - sledovali na tabuli důkaz jakési poučky, který jim vysvětloval pan učitel Malarius, když se náhle otevřely dveře a v nich se objevil kožich, kožešinové boty, kožešinové rukavice a vydrovka.

Žáci ihned uctivě povstali, jak se sluší, když vstoupí do třídy návštěva. Žádný z nich předtím neviděl nově příchozího. Ale všichni si šeptali, když ho spatřili.

"Pan doktor Svaryenkrona!" Tak veliká byla věrnost podobizny, otištěné na doktorových lahvích!

Je třeba dodat, že žáci pana Malaria měli téměř ustavičně tyto láhve před očima, a to proto, že jedna z největších doktorových továren stála právě v Noroě. Ale proto není méně pravda, že tento učený muž už dlouhá léta nezavádl nohou o tuto krajinu, a že ani jedno z dítek se nemohlo chlubit, že by jej kdy předtím vidělo na vlastní oči.

Jinak tomu bylo v myslích a představách. Hodně se mluvilo o doktoru Svaryenkronovi při večerních besedách v Noroě. Často by mu znělo v uších, kdyby na této lidové pověře byla jen část pravdy. Ať tomu bylo jakkoliv, toto okamžité a jednomyslné poznání bylo pravým triumfem pro neznámého malíře podobizny - triumfem, na který tento skromný umělec mohl být právem hrdý, a ne jeden vyhlášený fotograf právem žárlivý.

Ano, byl to očividně ten zašpičatělý plnovous, brýle, orlí nos a vydrovka proslulého učence. Nebyl možný omyl ani záměna. Všichni žáci pana Malaria by strčili na to ruku do ohně.

Jenom je překvapovalo, a trochu i zklamalo, že nacházejí v doktorovi muže obyčejné střední postavy místo obra, jak si ho spíše představovali. Copak se mohl tak slavný učenec spokojit výškou pěti stop a tří palců? Jeho šedivá hlava sotva sahala panu Malariovi po ramena, a pan Malarius byl již přece ohnutý věkem. Ale byl mnohem hubenější než doktor, a to ho činilo dvakrát vyšším. Jeho široký hnědý plášť, jemuž dlouhé užívání dodalo zelenavých odstínů, na něm poletoval jako vlajka na žerdi. Nosil krátké kalhoty, boty s přezkami a černou hedvábnou čepičku, zpod níž se dobývalo několik bílých kadeří. Jeho růžový, usměvavý obličej dýchal neskonalou dobrotou. Také on nosil brýle, které vás však nepronikaly jako doktorovy, a kterými zíraly jeho modré oči na všechny věci s nevyčerpatelnou vlídností.

Pokud sahala paměť těch, kteří znali tuto školu, nepotrestal pan Malarius jediného ze svých žáků. Proto však neměl špatnou kázeň, protože ho milovali. Byl to takový dobrák, všichni to o něm věděli!

V Noroě bylo známo, že ve svém mládí vykonal skvělé zkoušky a že mohl jako jiní dosáhnout učeného stupně, stát se profesorem na některé univerzitě, získat slávu a jmění. Měl však sestru, ubohou Kristinu, ustavičně nemocnou a umírající. Protože nechtěla za nic na světě opustit svou vesnici, protože se bála města a nechtěla v něm zemřít, pan Malarius se zcela tiše obětoval. Přijal trudný a skromný úřad venkovského učitele. Když pak asi po dvaceti letech Kristina skonala, vděčně mu žehnala. Pan Malarius, přivyklý svému skrytému a zapomenutému životu, ani nepomyslel, že by začal nějaký jiný život. Zabrán svými soukromými pracemi, které opomíjel ohlašovat světu, nalézal svrchovanou radost v tom, že byl vzorným učitelem, že měl nejlépe vedenou školu v celém kraji a že mohl z osnovy učiva na obecných školách přecházet i do oblasti vyšších nauk. Rád stupňoval vědomosti svých lepších žáků, uváděl je do věd, do starých i novověkých literatur, a do všeho toho, co je obvyčejně údělem bohatých tříd, nikoliv však rybářů a venkovanů.

"Proč by se to, co je dobré jedněm, nemohlo hodit i druhým?" říkával. "Jsou-li chudí lidé připraveni o všechny vezdejší slasti, proč jim odpírat i tu, aby poznali Homéra a Shakespeara, aby dovedli pojmenovat hvězdu, která je vede na oceánech, nebo rostlinu, po které šlapou? Brzy je životní povolání uchopí za hrdlo a shrbí nad brázdou!"

Nechť tedy aspoň jejich mládí ať se napije z těchto čistých zdrojů a vezme svůj podíl na společném dědictví lidstva!" V nejedné zemi by považovali tento postup za neopatrný, za způsobilý, aby znechutil nižším vrstvám jejich skromný osud a vehnal je do dobrodružství. Ale v Norsku nenapadne nikoho znepokojovat se takovými věcmi. Patriarchální mírnost povah, vzdálenost měst a pracovitost obyvatelstva roztroušeného po velmi řídkých osadách odnímají zřejmě všelijaké nebezpečí pokusům tohoto druhu. Proto jsou také častější, než by se mohlo zdát. Nikde nezacházejí tak daleko ani na středních ústavech, ani v nejchudších venkovských školách.

Proto se skandinávský systém může chlubit, že vychovává poměrně k počtu svého obyvatelstva více učenců a více lidí vynikajících ve všech oborech, než kterákoliv jiná země v Evropě. Cestovatel tam nevychází z údivu nad tím křiklavým rozdílem mezi polodivokou přírodou a průmyslovými i uměleckými výtvary, které předpokládají tu nejjemnější vzdělanost.

Ale snad je již načase, abychom se vrátili k doktoru Svaryenkronovi, kterého jsme opustili na prahu školy v Noroě.

Jestliže jej žáci okamžitě poznali, aniž ho kdy předtím viděli, neplatilo totéž o jejich učiteli, který jej přece odedávna znal.

"Dobrý den, můj drahý Malarie!" srdečně zvolal návštěvník a přistoupil s podávanou pravicí k učiteli.

"Buďte vítán, pane," odvětil muž trochu zaražen, poněkud nesmělý jako všichni samotáři, a překvapen uprostřed svého výkladu...

"Prominete mi, když se zeptám, s kým mám tu čest?"

"Jakže! ... Cožpak jsem se tolik změnil od té doby, co jsme se spolu brouzdali sněhem a co jsme kouřili z dlouhých dýmek v Norsku?"

Zapomněl jsi již na studentský byt u Krausových, a musím ti opravdu jmenovat tvého spolužáka a přítele?"

"Svaryenkrona! ..." zvolal pan Malarius. "Je to možné? Jsi to opravdu ty? Jste to vy, pane doktore?"

"Prosím tě, jen žádné obřady! ... Nejsem snad tvůj starý Roff, jako ty budeš vždycky můj dobrý Olaf - nejlepší, nejmilejší přítel mého mládí? Ano! Víím dobře! ... Čas utíká a my oba jsme se trochu změnili za třicet let! ... Ale srdce zůstalo mladé, že ano? A vždycky je v něm kouteček pro ty, které jsme se naučili milovat, když jsme spolu jídávali suchý chléb svých dvaceti let." Doktor se smál a tiskl obě ruce panu Malariovi, který měl zase oči zvlhlé slzami.

"Můj drahý příteli, můj dobrý, výtečný doktore!" řekl. "Tady nezůstaneme. Dám volno těmto zbojníkům, kteří se proto jistě nebudou hněvat, a půjdeme do mého bytu..." "Rozhodně ne," prohlásil doktor a obrátil se k žákům, kteří sledovali s živým zájmem podrobnosti tohoto výjevu. "Nesmím tě vytrhovat z tvých prací, ani rušit učení této milé mládeže! ... Chceš-li mi udělat veliké potěšení, dovolíš mi, abych si tu sedl vedle tebe, a budeš pokračovat ve svých výkladech..."

"Milerád," odvětil pan Malarius, "ale mám-li říci pravdu, nebudu již mít příliš smysl pro geometrii, a protože jsem již slíbil dětem volno, poněkud se rozpakuji odvolat své slovo! ... Mohlo by se všechno spravit, a to tím způsobem, že by doktor Svaryenkrona byl tak laskav a vyznamenal mé žáky některými otázkami po jejich vědomostech, a pak že by jim dal pro dnešek volno! ..."

"Výborná myšlenka! ... Ujednáno! ... Teď budu panem inspektorem!" Potom se obrátil k celé třídě:

"Kdo z vás se učí nejlépe?" otázal se doktor, když usedal do učitelova křesla.

"Erik Hersebom!" odvětilo rychle asi padesát svěžích hlasů.

"Tedy Erik Hersebom? Nuže, Eriku Hersebome, nechtěl bys jít sem?" Chlapec, asi dvanáctiletý, vystoupil z první lavice a předstoupil před katedru. Byl to vážný, zádumčivý hoch, kterého oduševnělé vzezření a velké, hluboké oči, které by všude budily údiv, překvapovaly zvláště zde mezi plavými hlavami, které jej obklopovaly. Zatímco jeho

spolužáci obojího pohlaví měli všichni vlasy barvy suchého lnu, pleť růžovou, oči zelenavé nebo modré, jeho vlasy byly temně kaštanové jako jeho oči, a kůže snědá. Neměl vyniklé lícní kosti, krátký nos a těžkopádnost skandinávských dětí. Zkrátka, tělesnými znaky se podstatně odlišoval od rasy tak svérázné a tak zřetelně vyznačené, k jaké patřili jeho spolužáci.

Jako oni byl oděn hrubým domácím sukrem, které bylo oblíbené u venkovanů bergenského kraje, ale jemnost, malý rozměr jeho hlavy, nesené na útlém, ladném krku, přirozený půvab jeho pohybů a jeho chování - všechno na něm nasvědčovalo zřejmě cizímu původu. Neexistoval by fyziolog, který by nebyl překvapen těmito zvláštnostmi, tak jako byl jimi překvapen i doktor Svaryenkrona.

Zatím však neměl příčiny, aby se nad tím pozastavoval. Proto prostě přistoupil ke svým otázkám. "Čím začneme? Mluvníci?" optal se mladého školáka.

"K službám, pane doktore," odvětil skromně Erik.

Doktor mu dal dvě velmi snadné otázky a s podivením od něho slyšel odpověď nejen ve švédském jazyce, ale i ve francouzštině a angličtině.

K takovému zvyku naváděl pan Malarius. Tvrdil, že je téměř stejně snadné učit se třem jazykům najednou, jako se učit jen jednomu.

"Ty je učíš francouzsky a anglicky?" řekl doktor a obrátil se ke svému příteli.

"Proč ne? A k tomu ještě základy řečtiny a latiny... Nevidím důvod, proč by jim to mohlo škodit."

"Já také ne!" zvolal doktor se smíchem.

Otevřel namátkou svazek Cicera, z něhož Erik Hersebom velmi pěkně přeložil několik vět.

Mluvílo se na tom místě o bolehlavu, který vypil Sokrates. Pan Malarius poprosil doktora, aby se otázel, do které čeledi patří tato bylina. Erik bez váhání prohlásil, že patří do čeledi okolíčnatých, do rodu tromínu, a popsal všechny její znaky.

Z botaniky přešli na geometrii. Erik podal velmi zdařilý důkaz poučky o součtu úhlů v trojúhelníku.

Doktor nevycházel z překvapení.

"Pohovoříme si trochu o zeměpisu," řekl. "Které moře oblévá na severu Skandinávií, Rusko a Sibiř?"

"Severní ledové moře."

"Se kterými moři souvisí toto moře?"

"S Atlantickým oceánem na západě a s Tichým oceánem na východě."

"Mohl bys mi jmenovat dva nebo tři důležité přístavy v Tichém oceánu?"

"Jokohama v Japonsku, Melbourne v Austrálii, San Francisco v Kalifornii," odpověděl Erik.

"Protože Severní ledové moře souvisí jednak s Atlantickým oceánem, který oblévá naše břehy, a jednak s Tichým oceánem - nemyslíš, že nejkratší cesta do Jokohamy nebo do San Franciska by vedla právě přes toto Severní ledové moře?"

"Zajisté, pane doktore," odpověděl Erik, "to by byla nejkratší cesta, kdyby byla splavná. Ale až dosud všichni námořníci, kteří se pokusili proplout touto cestou, byli zadrženi ledovci a museli se vzdát svého úmyslu, dokonce při něm našli i smrt."

"Říkáš, že bylo několik pokusů objevit severovýchodní cestu?"

"Asi padesát za poslední tři století, a všechny byly marné."

"Mohl bys mi něco povědět o některých z těchto výprav?"

"První byla vypravena roku 1523 pod vedením François Sebastiana Cabota. Skládala se ze tří lodí, kterým velel nešťastný sir Hugh Willoughby, který zahynul v Laponsku i se svým mužstvem. Jeden z jeho velitelů, Chancellor, měl zpočátku více štěstí než on a podařilo se mu otevřít si přímou cestu Severním ledovým mořem mezi průlivem La Manche a Ruskem. Ale i jemu bylo souzeno při druhém pokusu ztroskotat a zahynout. Kapitán, vyslaný k jeho vypátrání, Stephen Borough, šťastně projel úžinou, která dělí ostrovy Novaja Zemlja od ostrova Vajgače, a dostal se do Karského moře, ale ledovce a mlhy mu zabránily proniknout dál... Dvě výpravy, podniknuté roku 1580, zůstaly rovněž bez výsledku. Proto se nicméně znovu pokusili o tento podnik o patnáct let později Holanďané, kteří vyslali postupně tři výpravy pod Barentsovým vedením, aby hledaly severovýchodní cestu.

Roku 1596 zahynul Barents mezi ledy ostrovů Novaja Zemlja... O deset let později Henry Hudson, vyslaný holandskou Indickou společností, sklídl stejný nezdár na třech postupných výpravách... Dánové nemají větší štěstí roku 1653... Roku 1676 kapitán John Wood rovněž ztroskotá... Od té doby je tato cesta pokládána za neuskutečnitelnou a všechny námořní velmoci se jí vzdávají."

"Nikdy se o ni nikdo nepokusil?"

"Chopilo se toho Rusko, pro které by mělo veliký význam, jako ostatně pro všechny severní národy, kdyby se našlo přímé mořské spojení mezi pobřezím a Sibiří. Během jednoho století poslalo nejméně osmnáct postupných výprav k prozkoumání ostrovů Novaja Zemlja, Karského moře, východních i západních sibiřských přístavů. Ale i když tyto výpravy přispěly k lepšímu poznání těchto končin, došly k přesvědčení, že je nemožné prorazit souvislou cestu Severním ledovým mořem. Akademik Van Baer, který se také naposledy pokusil o toto dobrodružství roku 1837 po admirálech Lütkeovi a Pachtusovovi, slavnostně prohlásil, že toto moře není nic jiného než "celistvý ledovec" právě tak nesplavný pro lodi, jako je pevnina."

"Je tedy třeba vzdát se navždy myšlenky na proplutí severovýchodní cestou?"

"K tomu závěru vedou asi všechny tyto četné a vždy neplodné pokusy. Přece se však povídá, že náš slavný cestovatel Nordenskjöld pomýšlí na obnovení tohoto podniku, když se na něj připravil částečnými výzkumy v arktických mořích. Jestliže je to tak, pak pokládá věc za uskutečnitelnou. A má-li takové přesvědčení, je dost způsobilý, abychom mu věřili." Doktor

Svaryenkrona byl náhodou vřelým Nordenskjöldovým obdivovatelem, proto zavedl hovor o severovýchodním průplavu. Byl proto také velice potěšen pohotovostí těchto odpovědí.

Upřel pohled na Erika Herseboma s výrazem nejživějšího zájmu.

"Kdepak ses to všechno naučil, milý chlapče?" otázal se ho po dost dlouhém odmlčení.

"Zde, pane doktore," odpověděl Erik, překvapen otázkou.

"Nikdy jsi nechodil do některé jiné školy?"

"Ne, nikdy."

"Pan Malarius může být na tebe hrdý!" poznamenal doktor, který se obrátil k učitelí.

"Jsem velmi spokojen s Erikem," řekl. "Bude to již brzy osm let, co je mým žákem, a byl vždycky prvním žákem ve třídě." Doktor se opět pohroužil do mlčení. Jeho pronikavé oči zůstaly upřeny na Erika se zvláštní vytrvalostí. Zdálo se, že se obírá luštěním nějaké záhady, kterou nepokládá za vhodné pronést nahlas.

"Nebylo možné lépe odpovědět na mé otázky, a myslím, že je zbytečné pokračovat v této zkoušce!" pravil posléze. "Nebudu vás déle zdržovat, milé děti, a když pan Malarius k tomu svoluje, pro dnešek skončíme." Po těch slovech učitel zatleskal. Všichni žáci rázem povstali, sebrali své knihy a postavili se do čtyřstupu v uličce před lavicemi.

Pan Malarius zatleskal podruhé. Šik se dal na pochod a vyšel ze dveří, odměřuje krok zcela po vojensku.

Třetí znamení, a školáci se rozběhli ze svých řad s veselým křikem.

Za několik vteřin byli rozprchlí kolem modrých vod fjordu, ve kterém se shlížejí Noroëské drnové střechy.

II. KAPITOLA

U rybáře v Noroë

Dům pana Herseboma, jako všechny domky v Noroë, byl pokryt drnovou střechou a zbudován z ohromných jedlových kmenů podle starého skandinávského způsobu: dvě velké místnosti, oddělené chodbou vedoucí ke kůlně, kam se ukládaly čluny, rybářské náčiní a hromady norských a islandských tresek, které se po usušení svinují a dávají do obchodu pod jménem "rondfisk" (okrouhlá ryba) a "stockfisk" (ryba na holích).

Každá z obou místností sloužila zároveň za obývací pokoj a ložnici.

Zvláštní zásuvky, upravené do dřevěných stěn, obsahovaly lůžka, sestávající z žíněnek a kožešinových pokrývek, které se vytahovaly pouze na noc. Toto zařízení - tak jako světlá barva stěn a přívětivý vysoký krb stojící v rohu, kde hořel stále veliký oheň, živený dřívím - dodával nejskromnějším obydlím vzhledu čistoty a domácího přepychu, jaký je neznámý venkovanům jižní Evropy.

Onoho večera byla celá rodina shromážděna okolo krbu, na němž syčel ohromný hrnec, obsahující směs ze "sillsallatu" neboli uzeneho sledě, z lososa a brambor. Pan Herseboom seděl ve vysoké dřevěné lenošce a spravoval síť, což dělal podle svého nezměnitelného zvyku vždy, když nebyl na moři nebo v sušárně. Byl to otužilý rybář s pletí osmahlou polárními větry a s vlasy již prošedivělými, ačkoliv byl dosud v plné síle věku. Jeho syn Otto, velký čtrnáctiletý chlapec, který se mu podobal každým rysem, a podle všeho se měl stát také jednou vysloužilým rybářem, byl v té chvíli úplně zabrán do řešení tajů trojčlenky, pokrýval břidlicovou tabulku číslicemi svou hrubou rukou, která, jak se zdálo, se mnohem lépe vyznala v zacházení s veslem. Erik, skloněn nad rodinným stolem, byl pohroužen do četby tlusté dějepisné knihy, zapůjčené panem Malariem. Zcela blízko něho Katrin Herseboomová, dobrá žena, předla klidně na svém kolovratu - zatímco malá Vanda, rusovláska asi dvanáctiletá, seděla na stoličce, a horlivě pletla velkou punčochu z červené vlny. U jejích nohou stočen do kolečka spal veliký pes žlutavě bílé srsti, husté jako ovčí rouno.

Nejméně hodinu již trvalo všeobecné ticho, a měděná lampa, živená rybím olejem, tiše osvětlovala svými čtyřmi hořáky všechny předměty této klidné domácnosti.

Má-li se říci pravda, toto ticho zřejmě tížilo paní Katrin, která od jedné chvíle projevovala různými známkami nutkavou potřebu rozvázat svůj jazyk.

Konečně to již nevydržela.

"Tak už dost práce pro tento večer," pravila. "Je čas dát na stůl a večeřet." Bez jediného slova odporu sebral Erik svou tlustou knihu a uklidil se blíže ke krbu, zatímco Vanda odložila pletení, zamířila k misníku a začala odtud vybírat talíře a lžíce.

"Cos to říkal," pokračovala přadlena, "jako že náš Erik dobře odpovídal panu doktorovi?"

"Dobře odpovídal?" zvolal Otto s nadšením.

"Mluvil jako kniha, tak je to! Nevím, kde sebral všechno, co věděl... Čím více se doktor tázal, tím více mu dovedl říci! ... A mluvil, jako když bičem mrská! ...

To byl pan Malarius spokojen!"

"A já taky byla ráda," vážně podotkla Vanda.

"Oh! Byli jsme všichni, jak by ne! Kdybyste viděla, maminko, jak všichni poslouchali s otevřenými ústy! ... Měli jsme jen jedinou obavu, aby s otázkami nedošlo i na nás! ... Ale on se nebál, odpovídal doktorovi, jako by odpovídal našemu učiteli!"

"Ovšemže! Pan Malarius se vyrovná, trvám, doktorovi, a jistě je tak učený jako kdokoliv jiný!" pravil Erik, jemuž tyto chvalořeči patrně nebyly příjemné.

Starý rybář se usmál na důkaz souhlasu.

"Máš úplnou pravdu, chlapče," prohodil, aniž přerušil práci svých mozolnatých rukou.

"Pan Malarius, kdyby chtěl, zadrhl by všechny doktory z města! ... On aspoň neužívá vědy k ožebračování chudého lidu!"

"Doktor Svaryenkrona někoho ožebračil?" tázal se ihned zvědavě Erik.

Hm! ... hm! ... Neožebračil-li není to jeho zásluha! ... Myslíte, že já, který tu s vámi mluvím, jsem viděl rád zvedat se onu továrnu, která dýmá támhle na okraji fjordu? Matka vám může povědět, že jsme kdysi sami vyráběli svůj olej a prodávali jej hodně draze v Bergenu, za sto padesát až dvě stě korun ročně... Teď je konec! Nikdo již nechce hnědý olej, nebo za něj dávají tak málo, že to sotva stojí za cestu!

Nezbývá nám než prodat játra továrně a vydat se na milost doktorovu zástupci, máčí-li se je odkoupit za nízkou cenu! ... Štěstí, dostanu-li za ně pětáctyřicet korun, a stojí mne to třikrát více námahy než dříve!

Povídám tedy, že to není správné a že by doktor udělal lépe, kdyby léčil své nemocné ve Stockholmu, než aby se nám tu pletl do řemesla a přebíral nám výdělek!" Po těchto trpkých slovech zavládlo ticho. Bylo slyšet po několik okamžiků jen cinkání talířů, roznášených Vandou, zatímco její matka vykládala obsah z hrnce na velikánskou mísu z polévané hlíny.

Erik se hluboce zamyslel nad tím, co právě pověděl jeho otec. Námitky se vynořovaly v jeho mysli, a protože byl upřímnost sama, nemohl se zdržet, aby je nevyslovil.

"Zdá se mi, tatínku, že právem litujete někdejší zisk," pravil, "ale není zcela správné obviňovat doktora Svaryenkronu, že vám jej zmenšil! Není jeho olej lepší než olej domácí?"

"Hm! ... hm! ... Je čistější, to je vše... Nezavání prý smůlou jako náš! ... A proto mu všechny městské kuňkalky dávají přednost, jak by ne! Čerta však na tom záleží, prospívá-li lépe nemocným plicím než náš dobrý starý někdejší olej! ..."

"Koneckonců, ať z toho či onoho důvodu, dávají mu přednost!

A protože je to velmi blahodárný lék, je důležité, aby ho pacienti užívali co možná s nejmenším odporem. Jakmile některý lékař najde prostředek, jak zmírnit tento odpor přiměřenou úpravou výroby, není jeho povinností uplatnit svůj vynález?" Pan Herseboom se šimral za uchem.

"Ovšem," pravil jakoby s přemáháním, "je to snad jeho lékařská povinnost. Ale nesmí se proto zabraňovat chudým rybářům, aby vydělávali..."

"Mám za to, že doktorova továrna jich zaměstnává tři sta, kdežto za časů, o kterých mluvíte, jich nebylo v Noroě ani dvacet," nesměle namítl Erik.

"Máš pravdu, řemeslo dnes nestojí za nic!" zvolal Herseboom.

"Večeře je připravena, zasedněte ke stolu!" pravila paní Katrin, která viděla, že se rozhovor přiosťřoval více, než jí bylo milé.

Erik, poznal, že by další odpor nebyl na místě, neodpověděl na důvod svého otce a zaujal své obvyklé místo vedle Vandy.

"Doktor a pan Malarius si tykají, znají se snad od mládí?" otázal se, aby zavedl řeč jinam.

"Ovšemže," odpověděl rybář, když usedal ke stolu. "Narodili se oba v Noroě, a pamatuji se ještě na tu dobu, když si hráli na návsi před školou, ačkoliv jsou o nějakých deset roků starší než já. Otec pana Malaria byl lékařem a otec doktora prostý rybář. Vyšvihl se však jeho synek od té doby! Vypravuje se, že má dnes jmění do milionů a že bydlí ve Stockholmu v opravdovém paláci! ... Oh! Vzdělání je pěkná věc!" Po tomto mravoučném dodatku se chystal bodrý muž zabořit lžici do kupy kouřících brambor a ryb, když rázné zaklepaní na dveře zdrželo tento pohyb.

"Mohu vstoupit, pane Hersebome?" volal v chodbě silný a kovově zvučný hlas.

Nečekal na odpověď a stejný muž, o kterém se právě hovořilo, vešel do místnosti a přinášel s sebou závan ledového vzduchu.

"Pan doktor Svaryenkrona!" zvolaly všechny tři děti, ale otec a matka vstávali s uctivým spěchem.

"Milý Hersebome," řekl učenec a uchopil rybářovu ruku do svých, "neviděli jsme se mnoho let, já však chovám v dobré paměti vašeho výtečného otce a myslím, že si k vám mohu zajít jako přítel z dětských let!" Dobrý muž, poněkud asi zahanben vzpomínkou na obviňování, která před chvílkou pronesl proti svému návštěvníkovi, nevěděl, jak odpovědět na tato slova. Spokojil se tedy tím, že vrátil doktorovi stisk ruky s úsměvem srdečného přivítání.

"Rychle, Otto, Eriku, pomozte panu doktorovi svléci kožich, a ty, Vando, přines o jeden příbor více!" volala zatím paní Hersebomová, pohostinná jako všechny norské hospodyně. "Pan doktor nás poctí a pojí s námi?"

"Namouvěru, neodmítl bych, věřte mi, kdybych byl jen trochu při chuti, neboť tu vidím velmi vábné lososí jídlo... Ale ani ne před hodinou jsem večeřel u svého přítele Malaria, a nebyl bych jistě přišel tak brzy, kdybych se nadál, že vás zastihnu ještě u stolu! ... Budete-li mně chtít udělat velkou radost, zaujměte opět svá místa a budete si počínat, jako kdybych zde nebyl."

"Ó, pane doktore!" žadonila dobrá žena, "přijmete alespoň několik "snorg" a šálek čaje?"

"Ten šálek čaje třeba, avšak s podmínkou, že dříve povečeříte," odvětil doktor a uvelebil se do velkého křesla, které k němu vztahovalo svá opěrná ramena.

Vanda ihned potají přistavila čajovou konvičku na oheň a zmizela jako sylfa ve vedlejší místnosti, kdežto ostatní, chápali s vrozeným jemnocitem, že by doktorovi působili nepříjemnost dalším naléháním, zasedli opět k jídlu.

Za dvě minuty si doktor počínal zcela podomácku. Hrabal se v ohništi a ohříval si nohy v plápolajícím ohni suchého dříví, které tam Katrin naházela dříve, než zasedla ke stolu, hovořilo starých časech, o známých, kteří zmizeli, o těch, kteří zůstali, o změnách, které se staly v krajině i v samém Bergenu. Byl jako doma, a co zajímavějšího, podařilo se mu připoutat mistra Herseboma k talíři - když Vanda vstoupila s dřevěným podnosem obtíženým talířky a nabídla jej tak roztomile, že nebylo možné odepřít.

Byly to proslulé norské "snorgy" - jemné plátky uzeného soba a sledě, tenké krajíčky černého chleba, paprikovaný sýr a jiné pikantní pochoutky, které se jídají v každou dobu na povzbuzení chuti.

Srovnávaly se se svým určením tak dobře, že doktor, který je pro dobrou vůli ochutnal, shledal se ochotným nepohrdnout ani zavařeninou z divokých moruší, která byla chloubou paní Katrin, a dostal žízeň, kterou stěží uhasilo sedm až osm šálků neslazeného čaje.

Pan Herseboom se vytasil se džbánem výtečného "schiedamu," který dostal od jakéhosi holandského kupce. Potom, když večeře skončila, přijal doktor z ruky svého hostitele obrovskou dýmku, kterou si nacpal a vykouřil k všeobecné spokojenosti.

Netřeba připomínat, že v této chvíli byl led již dávno prolomen a že se zdálo, jako by doktor odjakživa náležel k rodině. Smáli se, hovořili, byli nejlepšími přáteli na světě, když odbíjela desátá na starých hodinách z hlazeného dřeva.

"Nic naplat, milí přátelé, hodiny utíkají!" řekl doktor.

"Budete-li tak dobří a pošlete-li děti spát, pohovoříme o vážných záležitostech." Na Katrinino oznámení Otto, Erik a Vanda ihned přáli všem dobrou noc a odešli.

"Jistě se v duchu ptáte, proč jsem přišel?" pokračoval doktor po krátkém odmlčení. Upíral svůj pátravý pohled na pana Herseboma.

"U mne je host vždy vítán," odvětil rybář zásadově.

"Ano, vím, vím, že pohostinství v Noroě nevymizí! ... Přesto však jste si už jistě řekl, že mám asi nějakou pohnutku, pro niž jsem opustil dnešní večer společnost svého dávného přítele Malaria a dostavil se k vám! ... Vsadím se, že paní Herseboomová již tuší onu pohnutku."

"Dozvíme se jí, až nám ji povíte," odpověděla diplomaticky dobrá žena.

"Tedy!" řekl doktor s povzdechem, "protože mi nechcete pomoci, musím kousnout do věci sám! ... Váš syn Erik je znamenitý chlapec, pane Herseboome!"

"Nestěžuji si na něho," odvětil rybář.

"Je neobyčejně nadaný a na svůj věk vzdělaný," pokračoval doktor.

"Dotazoval jsem se ho dnes ve škole a byl jsem silně překvapen nevšedními schopnostmi píle i úsudku, které jsem v něm při této zkoušce objevil! ... Překvapilo mne též, když jsem se dozvěděl jeho jméno, jak málo se vám podobá ve tváři a jak málo se podobá dětem zdejšího kraje!" Rybář a jeho žena setrvali nehnutě v mlčení.

"Zkrátka," pokračoval učenec s jistou netrpělivostí, "tento chlapec nejen že mne zajímá, nýbrž přímo dráždí moji zvědavost. Mluvil jsem o něm s Malariem, dozvěděl jsem se, že není vašim synem, že ztroskotání lodi jej vrhlo na naše břehy, že jste se ho ujal, vychoval jej a přijal do té míry za svého, že jste mu dal i své jméno! Všechno je pravda, vidíte?"

"Ano, pane doktore," odpověděl vážně Herseboom.

"Není-li naším synem podle krve, je jím srdcem a láskou!" zvolala Katrin s očima zvlhlýma a rozechvělými rty.

"Mezi ním a svým Ottem nebo Vandou nečiníme rozdíl! Ani nás nikdy nenapadlo připomenout si, že nějaký rozdíl tady je!"

"Takové smýšlení vám oběma slouží ke cti," pravil doktor, dojat pohnutím dobrosrdečné ženy. "Ale, prosím vás, přátelé, vypravujte mi celý příběh toho dítěte. Přišel jsem, abych se ho dozvěděl, a moje úmysly jsou dobré, ujišťuji vás." Rybář se poškrábal za uchem a byl chvíli ve zřejmých rozpacích.

Viděl však, že doktor netrpělivě čeká na jeho vypravování, a odhodlal se tedy konečně mluvit.

"Věci se mají opravdu tak, jak vám byly vyprávěny - chlapec není naším synem," pravil jakoby s přemáháním. "Bude tomu již dvanáct let. Vyjel jsem na lov za ostrůvek, který zakrývá vchod do fjordu ze strany širého moře... Je vám známo, že ostrůvek leží na mělčině a že jeho okolí oplývá treskami... Po dost dobrém dni jsem vytahoval své poslední sítě a chystal se napnout plachtu, když spatřím plavat po hladině za zapadajícího slunce asi na vzdálenost jedné míle cosi bílého, co upoutalo moji pozornost. Moře bylo krásné a nic mne nenutkalo k návratu domů. Místo abych zamířil s lodí k Noroě, usmyslel jsem si kormidlovat k tomu bílému předmětu a přesvědčit se, co to je. Za deset minut jsem byl u toho. Předmět, který takto plaval, byl unášen stoupajícím přílivem ke břehu, byla to malá proutěná kolébka, zahalená mušelinovou příkryvkou a pevně připjatá k záchrannému pásu. Přiblížil jsem se až na dosah ruky a můžete si představit, s jakým vzrušením jsem zachytil pás, vytáhl jej z vody a spatřil jsem tu v kolébce malé ubožátko sedmi až osmiměsíční, které spalo se sevřenými pěstičkami!

Bylo sice trochu pobledlé a prostydlé, ale zdálo se, že příliš netrpělo na své dobrodružné plavbě, mělo-li se soudit ze síly, s jakou se dalo do pláče při probuzení, jakmile se více necítilo kolébáno vlnami. Měli jsme již svého Ottu a věděl jsem, jak zacházet s těmi díblíky. Pospíšil jsem si udělat z hadříku cumlík, smočit jej do trošky vody smíchané s bránvinem a dát mu jej sát! ... Ihned se utišilo a zdálo se, že přijímá tento posilující doušek s opravdovým potěšením. Ale měl jsem jakousi předtuchu, že se jím nadlouho nespokojí. Proto jsem nepokládal nic za pilnější, než jak bych se co nejdříve vrátil do Noroě. Rozumí se, že jsem odvázel kolébku a položil ji k sobě na dno lodi. Nezapomínal jsem ovšem řídit plachtu, pozoroval jsem ubohého tvorečka a tázal jsem se v duchu, odkud asi přichází. Z některé ztroskotané lodi, beze vší pochyby! Moře bylo velmi zlé v noci, vítr burácel jako uragán a námořních neštěstí se jistě čítalo na tucty. Ale jakou shodou okolností uniklo toto dítě osudu těch, kteří měli o ně péči? Jak mohlo koho napadnout, aby je přivázal k záchrannému pásu? Kolik hodin takto plavalo na hřbetě vln? Co se stalo s jeho otcem, matkou, s těmi, kdo ho milovali?

Všechny otázky musely navždy zůstat bez odpovědi, neboť této odpovědi ubohé děťátko nemohlo dát! Zkrátka, o půl hodiny později jsem byl doma a odevzдал svůj nález Katrin! Měli jsme tehdy krávu, která byla neprodleně dána maličkému za kojnou. Bylo tak roztomilé, tak usměvavé, tak růžové, když se hodně nalilo mlékem a ohřálo u plápolajícího krbu, že jsme si je hned zamilovali, jako kdyby bylo naše! ...

No, a potom? Nechali jsme si je, vychovali je, a nikdy jsme nečinili rozdíl mezi ním a svými dvěma dětmi... Je to tak, ženo?" dodal pan Hersebom, když se obracel ke Katrin.

"Ano, ovšem! ... Ubohý chlapec!" odpověděla hospodyně a utírala si oči, které se zalily slzami za tohoto vypravování. "A je to naše dítě, protože jsme si je vzali za vlastní! ... Nevím, jak mohl pan Malarius tvrdit opak!" A dobrá žena, upřímně rozhorlena, začala opět usilovně roztáčet svůj kolovrat.

"To je pravda!" přizvukoval Hersebom. "Do toho nikomu jinému nic není. Jen nám!"

"Ovšem," pravil doktor nejsmílivějším tónem, "ale nesmíte obviňovat pana Malaria. Já to byl, kterého překvapil chlapcův zjev a který jsem důvěrně požádal učitele, aby mi pověděl, co o něm ví. Malarius mi nezapřel, že se Erik považuje za vašeho syna a že všichni v Noroě zapomněli, jak se jím stal. Proto jste viděli, že jsem nechtěl mluvit před chlapcem a že jsem jej dříve poslal spát, i jeho bratra a sestru... Říkáte, že mu mohlo být sedm nebo osm měsíců, když jste jej našli?"

"Asi tolik! Měl čtyři zuby, šelmička, a věřte, brzo jich dovedl užívat!" smál se Hersebom.

"Ó, to bylo hezoučké dítě!" vpadla živě Katrin, "běloučké, jadrné, pěkně urostlé! ... A ručičky a nožky! ... Radost se podívat! ..."

"Jak bylo oblečeno?" tázal se doktor Svaryenkrona.

Hersebom neodpovídal, ale jeho žena projevila méně zdrženlivosti.

"Jako malý princ!" zvolala. "Představte si, pane doktore, pikovou sukýnku celou pošítou krajkami, kabátek s atlasovou podšívkou, nad nějž by hezcí ani princ nemohl mít, skládanou čepičku, plášť z bílého sametu! ... Všechno pěkné věci! ... Ostatně, můžete se sám přesvědčit, neboť jsem všechno uchovala neporušené. Uznáte, že jsme nemohli oblékat dítě do takového úboru... Oblékala jsem mu napořád Ottovy šatečky, které jsem měla uschovány, a které později sloužily Vandě! ..."

Ale jeho výbava je zde a hned vám ji ukáži."

Mezi tou řečí žena přiklekla k velké dubové truhle se starobylým zámekem, zdvihla její víko a usilovně hledala v jednom z jejích oddělení.

Vyjímala z ní kus po kuse ohlášené šatečky, které rozkládala s pýchou před doktorovými zraky, a též přejemné povijany, skvostný slintáček, lemovaný krajkami, malou hedvábnou přikrývku a bílé vlněné punčošky. Všechny kusy byly označeny krásně vyšitými začátečními písmeny E. D., jak si doktor rázem povšiml.

"E. D... Proto jste dali dítěti jméno Erik?" otázal se.

"Ano," odpověděla Katrin, které toto vykládání zřejmě působilo radost, kdežto na manželově tváři vyvolávalo patrnou chmuru. "A tadyhle je to nejkrásnější, to měl na krku! ..." dodala a vytáhla ze skříňky hrkátka ze zlata a růžového korálu, upevněné na řetízku.

Písmena E. D. na něm byla obtočena latinským heslem: Semper idem.

"Zpočátku jsme mysleli, že je to chlapcovo jméno," pokračovala, když viděla, že doktor luští toto heslo, "ale pan Malarius nás poučil, že to znamená: Stále ten."

"Pan Malarius vám řekl pravdu," odpověděl doktor k této patrně nepřímé otázce. "Je jasné, že dítě náleží nějaké bohaté a významné rodině," dodal, zatímco Katrin ukládala výbavu opět do truhly.

"Nedomýšlíte si ani trochu, z které země by mohlo pocházet?"

"Jak se chcete něčeho takového dopátrat?" namítl pan Hersebom, "vždyť jsem dítě našel na moři!"

"Ano, ale kolébka byla připoutána k záchrannému pásu, řekl jste mi, a pak je zvykem ve všech námořních státech, že se poznamenává na takové pásy jméno příslušné lodi," podotkl doktor, upíraje znovu své pronikavé oči na rybáře.

"Ovšem," odpověděl Hersebom a svěsil hlavu.

"Nuže, jaký byl nápis na tom páse?"

"Mnoho se ptáte, pane doktore, nejsem učený! ... Umím trochu číst ve své vlastní řeči, ale cizí jazyky, dobrou noc! ... A pak, je už tak dávno od té doby!"

"Přece se budete aspoň přibližně pamatovat! ... A jistě jste ukázal ten pás, jako i ostatní věci, panu Malariovi? Pane Hersebome, trochu se rozpomeňte! Nebylo na pásu jméno Cynthia?"

"Myslím, že to bylo něco takového," odpověděl nejistě rybář.

"Je to cizí jméno! ... Z které země, podle vašeho mínění, pane Hersebome?"

"Kdybych já věděl! ... Cožpak znám všechny ty zpropadené země? Jestli jsem byl jednou nebo dvakrát za lovem u islandského a grónského pobřeží, nevyšel jsem jinak z okolí Noroë a Bergenu," odpověděl bodrý muž čím dále nakvašenějším tónem.

"Já bych řekl, že je to jméno anglické nebo německé," pravil doktor, který si této podrážděnosti nevšímal.

"To by se snadno uhodlo z tvaru písmen, kdybych viděl onen pás. Neschoval jste ho?"

"Namouvěru ne! Dávno už je spálen!" zvolal vítězoslavně Hersebom.

"Pokud se Malarius pamatuje, písmena byla latinská," prohodil doktor jakoby pro sebe, "a takové jsou též iniciálky na prádle. Je tedy pravděpodobné, že Cynthia nebyla německou lodí. Hádám tedy na loď anglickou... Co tomu říkáte, mistře Hersebome?"

"Eh, tím já si hlavu nelámu!" odsekl rybář. "Ať si byla anglická, nebo ruská, nebo patagonská, mně je to pořád jedno! ... Je tomu už hezky dávno podle vší pravděpodobnosti, co uložila své tajemství do oceánu tři nebo čtyři tisíce metrů hluboko!" A pan Hersebom se opravdu stavěl, jako by ho těšilo, že ono tajemství je tak hluboko pod mořskou hladinou.

"Jistě jste však učinil nějaké kroky, abyste vypátral rodinu toho dítěte?" pravil doktor, z jehož brýlí se zableskla v tu chvíli jakoby hluboká ironie.

"Napsal jste jistě bergenským úřadům, poslal oznámení do novin?"

"Nic takového jsem neudělal!" zvolal rybář. "Bůh ví, odkud dítě přišlo a kdo je pohřešoval... Cožpak jsem mohl vynakládat peníze na pátrání po lidech, kteří se velmi málo o dítě starali? ... Postavte se na mé místo, pane doktore... Já nejsem milionář! ... Jsem si jistý, kdybychom vynaložili všechno své jmění, že bychom se ničeho nedopátrali! ... Dělali jsme, co jsme mohli, vychovali jsme maličké jako vlastního syna, milovali jsme ho, hýčkali."

"Ještě více než obě ostatní děti, bylo-li to možné..." vpadla do řeči Katrin a utírala si oči cípem své zástěry, "neboť máme-li si co vyčítat, je to snad to, že jsme mu věnovali příliš veliký díl své lásky!"

"Paní Hersebomová, snad se nebudete domýšlet k mé veliké křivdě, že vaše dobrota k ubohému malému trosečníkovi vzbuzuje ve mně nějaký jiný pocit než svrchovaný obdiv!" zvolal doktor.

"Ne, vy nemyslíte něco podobného! ... Chcete-li však, abych mluvil s celou upřímností, myslím si tedy, že jste pro samou tu velkou lásku zapomněli na svou povinnost. Tou bylo především hledat rodinu dítěte ze všech sil!" Nastalo veliké ticho.

"Možná!" pronesl konečně pan Hersebom, který sklonil hlavu pod touto výčitkou. "Ale co se stalo, stalo se! Teď náš Erik patří opravdu nám a nepovažuji za potřebné mluvit s ním o těchto dávných věcech."

"Nebojte se, já nezklamů vaši důvěru!" odvětil na to doktor, když se zvedal k odchodu. "Je už pozdě... Opustím vás, dobří přátelé, a přeji vám dobrou noc - noc bez výčitek svědomí," dodal vážně.

Po těch slovech oblékl svůj kožich a nepřijal nabídku rybáře, který ho mermomocí chtěl vyprovodit, stiskl srdečně ruku svým hostitelům a odešel k továrně.

Hersebom zůstal na prahu, díval se za ním, jak se vzdaluje v měsíčním svitu.

"Ten nám tu scházel!" zahučel mezi zuby, když se rozhodl konečně zavřít dveře.

III. KAPITOLA

Úvahy pana Herseboma

Druhého dne ráno doktor Svaryenkrona dosnídával se svým správcem po zevrubné prohlídce továrny, když spatřil vcházet osobnost, v níž zpočátku jen stěží poznal pana Herseboma.

Oblečen do svátečních šatů, velkou vyšívanou vestu, kožešinový svrchník a s baňatým kloboukem na hlavě se rybář velice lišil od toho, čím byl ve své pracovní kazajce. Ale co jej docela změnilo, bylo smutné a zkroušené vzezření jeho obličeje. Měl červené oči a zdálo se, že v noci nespál.

Tak tomu skutečně bylo. Pan Hersebom, který až do toho dne nepocítil nikdy nejmenší hryznutí svědomí, probděl na své kožené žíněnce hodně smutné hodiny! K ránu vyměnil nejbolestnější myšlenky s paní Katrin, která také nezamhouřila oči.

"Ženo, přemýšlím o tom, co nám řekl doktor!" pravil po mnoha bezesných hodinách.

"Taky na to myslím od chvíle, co odešel," odpověděla dobrá hospodyně.

"Trvám, že je kus pravdy na tom všem, a že jsme byli možná sobečtější, než jsme si mysleli! Kdo ví, nemá-li chlapec právo na nějaké veliké jmění, o něž byl připraven naší nedbalostí? Kdo ví, není-li oplakáván dvanáct let rodinou, která nás mohla právem obviňovat, že jsme nic nepodnikli, aby jí byl vrácen?"

"Totéž si právě říkám já," povzdechla Katrin. "Je-li naživu jeho matka, ubohá žena, jak je hrozně zarmoucená, považuje-li své dítě za utonulé! ... Vmýšlím se na její místo a představuji si, že bychom takto ztratili svého syna! ... Nikdy bychom nenašli útěchu!"

"O matku bych se ani tak netrápil, neboť podle vší pravděpodobnosti je mrtvá," pokračoval Hersebmom po chvilce mlčení, přerušovaného z té i oné strany novými vzdechy. "Jak připustit, že by dítě toho věku cestovalo bez ní, nebo že by mohlo být přivázáno k záchrannému pásu a zanecháno samo rozmarům oceánu, kdyby ještě byla naživu?"

"To je pravda... ale, koneckonců, kdo nám to zaručí? Možná že se také jako zázrakem zachránila!"

"Je dokonce možné, že jí vzali její dítě! ... Ta myšlenka mě často napadla," pokračoval Hersebmom. "Co kdyby někomu na tom záleželo, aby dítě zmizelo ze světa?" Pustit je tak nazdařbůh po vlnách je čin tak neobyčejný, že všechny domněnky jsou možné... A v tom případě bychom byli spoluviníky zločinu, přispěli bychom k jeho zdaru! ...

Není to hrozné pomýšlení?"

"Kdepak bychom se toho nadáli, my, kteří jsme mysleli, že konáme dílo křesťanské lásky, přijetím ubožáčka za vlastního!"

"Ó, to je jasné, neměli jsme při tom zlé úmysly! Živili jsme ho, vychovali, jak jsme nejlépe mohli. Přesto jsme jednali velmi nerozváženě, a chlapec nám to bude snad právem jednoho dne vyčítat! ..."

"Co se toho týče, netřeba se ničeho obávat, o tom jsem přesvědčena!"

Ale je už dost na tom, že my sami si můžeme něco vyčítat!"

"Je divné, že stejný čin, pozorován z různého stanoviska, může být posuzován zcela opačným způsobem! Nikdy jsem na něco podobného ani nepomyslel! ... A stačilo několik doktorových slov, aby nám mozek obrátilo naruby!" Tak uvažovali ti dobří lidé.

Výsledkem této výměny jejich nočních úvah bylo, že pan Hersebmom se přišel poradit k doktoru Svaryenkronovi o tom, co by se dalo udělat k nápravě spáchané chyby.

Doktor zpočátku nepovažoval za potřebné, aby se vrátil k včerejšímu rozhovoru. Přijal rybáře s veškerou vlídností, rozmlouval s ním o počasí a o cenách ryb, ale stavěl se, jako by považoval jeho návštěvu za pouhý akt zdvořilosti.

To se nehodilo do krámu panu Hersebomovi, který se začal točit kolem předmětu svých zaujatých myšlenek, mluvil o škole pana Malaria, a konečně se odhodlal kousnout i do kyselého jablka.

"Pane doktore," řekl s rozhodností, "moje žena a já jsme celou noc přemýšleli o tom, co jste nám řekl včera večer o případu našeho chlapce... Nikdy jsme nemysleli, že mu ubližujeme, vychováváme ho jako své dítě! ... Vy jste však změnil naše mínění, a tak přicházím s prosbou o radu, co bychom měli dělat, abychom svou nevědomostí dále nehřešili... Myslíte, že je ještě čas hledat Erikovu rodinu?"

"Nikdy není příliš pozdě na konání povinnosti," odpověděl doktor, "ačkoliv rozhodně tento úkol bude dnes mnohem složitější, než by tomu bylo v první chvíli... Chcete mi jej svěřit? Ujmu se jej s radostí a slibuji vám, že jej budu provádět se vši žádoucí horlivostí - avšak pod jednou podmínkou: že mi zároveň svěříte chlapce, abych si jej odvezl do Stockholmu..." Rána kyjem, která dopadla na hlavu pana Herseboma, by ho již víc nemohla omráčit. Zbledl a upadl do zřejmého zmatku.

"Svěřit vám Erika... Odvézt ho do Stockholmu? ... A proč to, pane doktore?" ptal se ulekaným hlasem.

"Hned vám to povím... Co obrátilo moji pozornost na tohoto chlapce vedle tělesných zvláštností, kterými se na první pohled liší od svých spolužáků, je jeho živá inteligence, jeho zřejmé předurčení k vyšším studiím. Dříve než jsem se dozvěděl, za jakých okolností se dostal do Noroě, jsem si řekl, že by to byl zločin, nechat chlapce tak nadaného ve vesnické škole, byť i u takového učitele, jakým je Malarius protože zde nenalézá nic, co by mohlo přispět k rozvoji jeho neobyčejných schopností: muzea, vědecké sbírky, knihovny, soutěže... To mne přinutilo, abych se blíže zajímal o Erika a dotázal se na jeho poměry.

Dříve než jsem je uviděl, choval jsem již živé přání opatřit tomuto dítěti výhodu uceleného vzdělání... Tedy snadno pochopíte, že na základě zpráv, které jste mi dal, se tím více přikláním k tomuto úmyslu. A nemůže mne od něj odvrátit ani posláním, které jsem ochoten na sebe vzít v jeho prospěch... Nemusím vám totiž připomínat, pane Hersebome, že podle všeho váš svěřenec patří k nějaké bohaté a význačné rodině.

Chcete, abych se vydal do nebezpečí, že, až ji najdu, vrátím jí dítě vesnický vychované a prosté onoho vzdělání, bez něhož by se necítilo doma ve svém novém prostředí? ... To by nebylo rozumné. Máte příliš zdravý smysl, abyste mne nepochopil..."

Pan Hersebom svěsil hlavu. Aniž o tom věděl, dvě velké slzy mu stékaly po osmahlých lících.

"Ale pak," řekl, "bylo by to rozloučení navždy! ... Ještě dříve, než je známo, nalezneme-li chlapec jinou rodinu, měl by se vyhnat z domova! ... To ode mne žádáte příliš, pane doktore, příliš žádáte od mé ženy! ... Dítě je u nás šťastné! ... Proč ho tu nenechat - aspoň dokud si nebude jisté lepším osudem?"

"Šťastné! ... Kdo vám říká, že bude později šťastné... Kdo vám zaručí, že až dospěje, nebude litovat, že bylo zachráněno! Při své inteligenci a duševní převaze se bude dusit v životě, který mu můžete poskytnout v Noroě, milý Hersebome! ..."

"Věřte, pane doktore, ten život, kterým pohrdáte, je dost dobrý pro nás! ... Proč by nebyl také pro toho chlapce?"

"Nepohrdám vaším životem!" zvolal se zápalem doktor. "Nikdo víc než já neobdivuje a nesklání se před lidskou prací! Myslíte snad, pane Hersebome, že zapomínám, odkud jsem vyšel! ... Můj otec i můj děd byli rybáři jako vy! A právě proto, že byli tak prozíraví a dali mně vzdělání, oceňuji náležitě toto dobrodiní, a rád bych je poskytl dítěti, které si je zaslouhuje! ... Jednám jen v jeho zájmu, věřte mi! ..."

"Eh, co já vím? ... Bude to Erikovo štěstí, až z něho uděláte "pána", který nedovede pracovat svýma rukama? ... A když nenajdete jeho rodinu, což je po dvanácti letech více než pravděpodobné, budeme v pěkné kaši! ... Nemylte se, pane doktore, život rybáře je pěkný život a vyrovná se kterémukoliv jinému! ... Cítí dobrou loď pod nohama, čerstvý vánek ve vlasech a čtyři nebo pět tučtů tresek ve svých sítích.

Norský rybář se ničeho nebojí a nikoho se o nic neprosí! ... Říkáte, že Erik nebude šťastný při tomto životě? Promiňte mi, jsem-li opačného mínění! Znam dobře toho chlapce! ... Má rád knihy, ale nadevšechno má rád moře! Mohlo by se říci, že si pamatuje, že ho moře kolébalo, a všechna muzea na světě by mu nenahradila jeho ztráty!"

"Vždyť ve Stockholmu máme také moře," řekl s úsměvem doktor, bezděčně dojat tímto tklivým odporem.

"Konečně," pokračoval rybář, když si založil ruce křížem přes prsa, "co určitého chcete dělat? Jaký máte návrh, pane doktore?"

"Vida! ... Přece jen koneckonců cítíte nutnost něco v této věci dělat? ... Tady je můj návrh: Erikovi je dvanáct let, brzy mu bude třináct, a zdá se být výjimečně nadaný. Málo záleží na tom, odkud pochází..."

Nechme stranou tuto otázku původu... Zaslouhuje, aby mu byly dány prostředky k rozvinutí a k uplatnění jeho vloh, to nás bude zaměstnávat pro přítomnost. Já jsem bohatý a nemám děti. Beru si za úkol poskytnout mu tyto prostředky, opatřit mu nejlepší učitele a všechny možné výhody, aby mohl těžit z jejich výkladů... Tento pokus zabere dvě léta... Za tu dobu se dám do práce, budu pátrat, inzerovat v novinách, převracet nebe i zemi, abych vypátral chlapcovy rodiče! ... Nepodaří-li se mi to do dvou let, nepodaří se mi to nikdy! - Vypátrám-li rodiče, rozhodnou přirozeně o všem, co se má dělat... V opačném případě vám vrátím Erika... Bude mu patnáct let a bude znát svět...

To bude příhodný okamžik říci mu pravdu o jeho původu, bude moci, veden našimi radami a dobrozdáním svých učitelů, rozhodnout se o své životní dráze při plném vědomí toho, co dělá! ... Rozhodne-li se být rybářem, nebudu mu v tom bránit! ... Rozhodne-li se pokračovat ve svých studiích, bude jich patrně hoden, a zavazuji se, že mu je nechám dokončit a že mu otevřu cestu ke zvolenému povolání! ... Nezdá se vám to všechno rozumné?"

"Více než rozumné! ... Sama moudrost mluví z vašich úst, pane doktore!" zvolal pan Herseboom, přemožen ve svých posledních názorech. "Přece jen studovaný člověk je studovaný člověk!" pokračoval, pokyvuje hlavou.

"S nevědomci je lehká práce! ... Nejtěžší teď bude, opakovat to všechno mé ženě! ... Odvezl byste si chlapce brzy? ..."

"Zítřka! ... Nemohu odložit svůj návrat do Stockholmu ani o jediný den." Pan Hersebom ze sebe vyrazil vzdech, který se podobal vzlykotu.

"Zítřka... To je hodně brzo!" řekl. "Konečně, co se má stát, ať se stane! ... Jdu o tom pohovořit se svou ženou..."

"Poradte se též s panem Malariem. Přesvědčíte se, že má stejný názor."

"To si mohu myslet," odpověděl rybář se zesmutnělým úsměvem.

Stiskl ruku, kterou mu podával pan Svaryenkrona, a zamyšlený odešel.

Téhož dne před večeří zamířil doktor znovu k obydlí pana Herseboma. Nalezl rodinu shromážděnou kolem krbu jako předešlého dne, ne však již v klidné a šťastné náladě. Otec seděl dost daleko od ohně, zamlklý, s rukama zahálajícíma. Katrin, oči plné slz, svírala ve svých rukou Erikovy ruce, který rozradostněn nadějí na nové osudy, a hned zase zesmutněn pomyšlením, že má opustit vše, co má rád, nevěděl, kterému citu má dát přednost. Malá Vanda skrývala hlavu do rybářova klína. Byly z ní vidět pouze dlouhé copy stříbřitě plavé, které splývaly těžce na její křehká a ladná ramena. Otto, rovněž těžce dojat nastávajícím rozloučením, stál nepohnutě vedle svého nevlastního bratra.

"Jak jste smutní a sklíčení! ..." zvolal doktor, který zůstal stát na prahu. "Kdyby Erik odjížděl na nejvzdálenější a nejnebezpečnější výpravu, nemohli byste projevovat větší zármutek! ... A přece k němu není příčina, věřte mi, dobří přátelé! Stockholm není u protinozců, a dítě vás neopouští navždy. Bude vám moci psát a nepochybuji, že tak bude činit často. Má se to s ním jako se všemi chlapci, kteří odcházejí na studia. Po dvou letech se vám vrátí velký a řádně vzdělaný v každém směru. Je tedy důvod se trápit? ... Vážně řečeno, není to rozumné!" Katrin vstala s vrozenou důstojností severských venkovanek.

"Pane doktore, Bůh je můj svědek, že jsem vám hluboce vděčná za to, co děláte pro našeho Erika," pravila. "Nesmíte nám mít za zlé, rmoutí-li nás jeho odchod. Muž mi vysvětlil, že rozloučení je nezbytné."

Podrobuji se. Nežádejte však, aby to bylo bez lítosti!"

"Maminko," zvolal Erik, "neodejdu, působí-li vám to příliš velikou těžkost!"

"Nikoliv, dítě," pokračovala hodná žena a tiskla ho do náruče.

"Vzdělání je dobrodiní, ve kterém nejsme oprávněni ti bránit. Jdi, synu, poděkuj panu doktorovi, který ti je chce poskytnout, a dokazuj mu vždy svou pilností v učení, že oceňuješ jeho velkou dobrotu!"

"Hleďme,hleďme?" řekl doktor, jehož brýle se jaksi zamlžovaly, "chcete rozplakat i mne? ... Mluvme spíše o praktických věcech, to bude lepší. Jak vám je jistě známo, bude nutno vyjet zítřka časně ráno."

Snad bude všechno připraveno? Říkám-li všechno, neznamená to, že je zapotřebí nějaké veliké výbavy. Na saních pojedeme až do Bergenu, kde přisedneme na vlak. Erik nepotřebuje nic než trochu prádla, a ostatní najde ve Stockholmu..."

"Všechno bude připraveno," odvětila prostě paní Hersebomová.

"Vando," dodala s norskou zdvořilostí, "pan doktor ještě stojí!" Dívčina rychle přisunula k panu Svaryenkronovi veliké křeslo z hlazeného dubového dřeva.

"Jsem na odchodu," prohlásil doktor. "Malarius mne čeká k večeři... Nuže, děvče," pokračoval, pokládaje ruku na plavou hlavičku děvčete, "hněváš se na mne, že ti беру bratříčka?"

"Ne, pane doktore," vážně odvětila Vanda. "Erik tam bude šťastnější. Nebyl předurčen k tomu, aby zůstal na vesnici!"

"A ty, děvčátko, nebudeš bez něho šťastná?"

"Břehy budou pusté," odvětilo něžně dítě. "Rackové ho budou hledat a nenajdou ho. Modré vlnky se budou divit, že ho nevidí, a mně se bude dům zdát prázdný! Ale Erik bude spokojen, protože bude mít hodně knih a stane se učeným."

"A jeho dobrá sestřička se bude radovat z jeho štěstí, vid'?" řekl doktor a políbil děvčátko na čelo. "Bude na něho pyšná, až se vrátí! ...

Nuže, jedna věc by byla už vyřízena! Teď musím utíkat, zítra na shledanou!"

"Pane doktore," zašeptala nesměle Vanda, "ráda bych vás o něco také poprosila."

"Mluv, děvče!"

"Řekl jste, že pojedete na saních... Přála bych si s dovolením svých rodičů, abych vás směla vézt až k první stanici." "Ach! ... ach! ... Zamluvil jsem si již k tomu účelu Regnildu, dceru svého správce!"

"Vím to právě od ní. Ale ona je ochotná postoupit mně své místo, ráčíte-li s tím souhlasit."

"Dobrá, v tom případě záleží jen na tom, abys dostala dovolení od tatínka a maminky."

"To mám."

"Pak máš i moje, děvče," řekl doktor, když odcházel.

Na druhý den ráno, když se zastavily veliké sáně před Hersebomovým domem, malá Vanda podle svého přání seděla na kozlíku a držela otěže. Měla cestovat až do sousední vesnice, kde doktor najme jiného koně a jinou dívčinu, a tak to půjde pořád až do Bergenu. Kočí tohoto druhu by jistě udivoval cizince, ale takový je zvyk ve Švédsku a Norsku.

Muži by pokládali za ztrátu času, kdyby měli zastávat tyto úkony, a není řídkým zjevem, že dětem deseti až dvanáctiletým svěřují těžká spřežení, která dovedou řídit s naprostou lehkostí.

Doktor byl již uveleben v nitru saní a dobře zabalen do svých kožešin. Erik zaujal místo vedle Vandy, když něžně políbil svého otce a bratra, kteří projevovali pouze němý smutek nad jeho odchodem, a potom dobrou Katrin, která více popouštěla uzdu svým citům.

"Sbohem, můj synáčku!" volala a celá tonula v slzách. "Nezapomeň nikdy, čemu tě učili tvoji chudí rodiče! Buď hodný a čestný! Nikdy nelži! Pracuj podle svých sil! Chraň vždycky ty, kdo jsou slabší než ty!"

Nenajdeš-li štěstí, které zaslouhuješ, vrať se je hledat k nám!"

Vanda pobídla koně, který se dal do klusu a cinkal zvonečky.

Vzduch byl studený a cesta tvrdá jako ze skla. Blízko nad obzorem vrhalo bledé slunce svůj zlatý plášť na zasněženou krajinu. Za několik minut Noroě zmizelo v dáli.

IV. KAPITOLA

Ve Stockholmu

Doktor Svaryenkrona obýval ve Stockholmu velkolepý dům, stojící na ostrově Stadsholmen. Je to nejstarší a nejvyhledávanější čtvrť tohoto překrásného hlavního města, jednoho z nejhezčích a nejroztomilejších v Evropě - jednoho z těch, které by cizinci navštěvovali docela jistě nejčastěji, kdyby móda a předsudek neměly na cestovní plány obyčejného turisty přinejmenším tolik vlivu, jako na tvar jeho klobouku.

Stockholm leží mezi Melarským jezerem a Baltickým mořem na skupině osmi ostrůvků, spojených nesčetnými mosty. Je lemován nádhernými nábřežími a ožívován projíždějícími parníky, které zastávají službu dostavníků, veselým ruchem pracovitého a spokojeného obyvatelstva, nejpohostinnějšího, nejzdvořilejšího a nejvzdělanějšího v celé Evropě. Stockholm je se svými velikými veřejnými sady, knihovny, muzei a vědeckými ústavy vpravdě Athénami severu, jako zároveň veledůležitým obchodním střediskem.

Erik byl zatím ještě pod dojmem, který v něm zanechala Vanda, opouštějící ho po první zastávce. Loučení bylo vážnější, než by se dalo čekat při jejich věku. Tato dvě mladá srdéčka si nemohla před sebou zakrýt své hluboké pohnutí.

Ale když kočár, který přijel pro Erika na nádraží, zastavil před velkou budovou z červených cihel, jejíž dvojitá okna zářila plynovým světlem, byl Erik u vytržení. Měděné klepadlo u dveří se mu zdálo jako z ryzího zlata. Předsíň, vydlážděná mramorem, vyzdobená sochami, bronzovými svícny a velkými čínskými vázami, ho už docela uvedla v úžas. Zatímco sluha v livreji pomáhal pánovi z kožešin a vyptával se ho po zdraví s onou srdečností, která je obvyklým tónem švédských služebníků, Erik se rozhlížel udiveně kolem sebe.

Volání hlasů obrátilo jeho pozornost ke schodišti s velkým dubovým zábradlím a pokrytému tlustým kobercem. Obrátil se a spatřil dva lidi, jejichž úbor se mu zdál nejnovější vymožeností elegance.

Předně to byla paní se šedivými vlasy a střední postavy, která stála vzpřímena v řasnatých černých šatech, dosti krátkých, aby pod nimi bylo vidět červené punčochy se žlutými vzorečky a střevíce s přezkami.

Ohromný svazek klíčů upevněných na ocelovém řetězu visel z jejího pasu. Povznášela vysoko hlavu a hleděla na všechno živýma a pronikavýma očima. Byla to "fru" (paní) Greta Maria, doktorova hospodyně, uznávaná samovládkyně domu v každém ohledu, kuchyňském i ostatním.

Za ní stála dívka jedenáctiletá až dvanáctiletá, která připadala Erikovi jako princezna z pohádky. Místo národního kroje, kromě nějž neviděl nikdy nic jiného na dívce tohoto věku, měla sametové tmavomodré šaty, po nichž splývaly její žluté vlasy jako hedvábný vodopád.

Na nohou měla černé punčochy a atlasové střevičky. Ozdobně zavázaná stužka třešňové barvy, sedící na její hlavě jako motýlek, oživovala svou živou červení podivuhodný, bledý obličej, který osvětlovaly velké zelené oči svou fosforeskující září.

"Jsem šťastná, strýčku, že vás konečně opět vidím! ... Měl jste příjemnou cestu?" zvolala a vrhla se doktorovi kolem krku.

Sotva uznala za hodno snížit svůj pohled k Erikovi, který stál skromně stranou.

Doktor opětoval její laskání, stiskl ruku hospodyně a potom pokynul svému svěřenci, aby přistoupil blíž.

"Kajso, a vy, paní Greto, doporučuji vaší přízni Erika Herseboma, kterého přivážím z Norska," řekl. "A ty, milý chlapče, se neboj!" pokračoval vlídně.

"Paní Greta není tak přísná, jak se zdá, a moje neteř Kajsa bude s tebou brzy nejlepší kamarádka! ... Že ano, děvčátko?" dodal, a jemně štípl malou vílu do tváře.

Malá Víla sotva odpověděla dosti pohrdavým ušklíbnutím. Co se týče hospodyně, ta nejevila rovněž mnoho nadšení pro nového člena, který jí byl představován.

"A prosím vás, pane doktore," řekla zamračeně, když stoupala po schodišti, "smím se zeptat, kdo je ten chlapec?"

"Zajisté," odvětil doktor, "všechno se zevrubně dozvíte, paní Greto, nebojte se! ... Ale nejdříve bych vás poprosil, abyste nám dala něco k jídlu." V "matsale" neboli jídelně úplně připravený stůl jevil ladné uspořádání křišťálových sklenic a "snorg" rozložených na bělostném ubrusu. To byl přepych, o jakém se ubohému Erikovi ani nesnilo, neboť ubrusy jsou u norských venkovanů neznámé, sotva talíře se u nich objevují od dosti nedávné doby, mnozí jedí ještě rybu na krajíčcích černého chleba a nijak jim to nevadí. Proto musel doktor několikrát vybidnout mladého chlapce, aby se posadil ke stolu, a jeho neobratné počínání mu vyneslo ze strany "froken" (slečny) Kajsy nejeden pohled plný posměšku. Protože však měli pocestní již notný hlad, byly brzy překonány všechny rozpaky. Po "snorgách" následovala večeře, která by polekala náš obyčejný žaludek svou hutností, a která by stačila utišit hlad několika setnin pěchoty po osmadvacetikilometrovém pochodu. Rybí polévka, domácí chléb, husa s kaštanovou nádivkou, hovězí maso obložené hromadou zeleniny, pyramida brambor, tučt natvrdo vařených vajec, náky s hrozinkami - všechno bylo po břitkém útoku zdoláno.

Po této bohaté hostině, zakončené téměř beze slova, odešli do obývacího pokoje, rozsáhlé místnosti vykládané dřevem, o šesti oknech, jejichž výklenky uzavřené těžkými soukennými záclonami by dostačily našemu staviteli, aby v nich zřídil celý byt. Doktor se uvelebil u

kamen do velkého koženého křesla. Kajsa se usadila na stoličku u jeho nohou, kdežto Erik, poněkud zaražený a nesmělý, přistoupil k oknu a měl sto chutí utéci do temných hlubin tohoto ústraní. Ale doktor mu k tomu nedopřál čas.

"Nuže, chlapče, pojď se přece ohřát," zavolal svým zvučným hlasem, "a pověz nám trochu, co soudíš o Stockholmu?"

"Ulice jsou hodně černé, hodně úzké a domy hodně vysoké."

"Ano, trochu vyšší než v Noroě," odvětil doktor se smíchem.

"Díky jim ani nejsou vidět hvězdy," pokračoval chlapec.

"To proto, že jsme zde v bohaté čtvrti," podotkla Kajsa, podrážděna touto kritikou. "Tam lze za mosty najít širší ulice."

"Viděl jsem je cestou z nádraží, ale i ta nejkrásnější je méně široká než noroěský fjord!" namítl Erik.

"Aj, aj! ..." pravil doktor, "snad se ti už nestýská po domově?"

"Nikoliv," odvětil Erik s rozhodností, "jsem vám příliš zavázán, pane doktore, abych mohl jen na okamžik litovat, že jsem zde. Tázal jste se mne však, co soudím o Stockholmu, tedy jsem vám to řekl."

"Noroě je jistě ošklivá díra!" pokračovala Kajsa.

"Ošklivá díra!" opakoval Erik rozhorleně. "Ti, kdo tvrdí něco podobného, nemají oči, froken Kajso! Kdybyste jen viděla ten žulový pás, kterým obepínají skály náš fjord, a ty naše hory, ledovce, borové lesy černající se na bledém obzoru! A za nimi to veliké moře, hlomozící a hrozné, jindy tiché, jako by nás chtělo ukolébat. A ti rackové, kteří poletují, ztrácejí se v nekonečnu a vracejí se opět až k vám, div o vás nezavadí svým křídlem! ... Ó, věřte, to všechno je krásné, krásnější než město!"

"Nemluvila jsem o krajině, nýbrž o domech," pokračovala Kajsa.

"Jsou to jen vesnické chatrče, vidíte, strýčku?"

"Vesnické chatrče, v jakých se narodil tvůj otec, tvůj dědeček, i já, dítě," odpověděl vážně doktor.

Kajsa se zarděla a ztichla.

"Jsou to jen dřevěné domy," pokračoval Erik, "ale vyrovnají se dobře jiným! ... Častokrát večer, když otec spravuje sítě a matka přede na kolovratu, usedáme všichni tři na lavičce, Otto, Vanda a já, náš velký pes Klaas ulehne u našich nohou, a zpíváme sborově staré "ságy", pozorujeme stíny, které si hrají na stropě. A když venku duje vítr a všichni rybáři jsou z lovu doma, je tak příjemné cítit se v naší teplé místnosti! Je tam stejně hezky jako v tomto krásném pokoji..."

"Tohle není nejkrásnější pokoj," řekla Kajsa s pýchou. "Kdybych vám ukázala veliký salon, to byste teprve viděli!" "Ale je zde tolik knih! ..." podotkl Erik. "Je jich v salóne více? ..."

"Co knihy! ... Kdo o nich mluví? ... Jedná se o sametové lenošky, krajkové záclony, velké francouzské hodiny, orientální koberce!" Erik se zdál málo unesen tímto výčtem a vrhal závistivý pohled na velikou dubovou knihovnu, která zabírala celou jednu stranu pokoje.

"Můžeš si prohlédnout ty knihy zblízka a vybrat si, která se ti bude líbit," řekl doktor.

Erik se nedal dvakrát pobízet. Vybral si jeden svazek, uchýlil se s ním do osvětleného koutku a brzy se zabral do četby. Sotva si povšiml postupného příchodu dvou starých pánů, věrných společníků doktora Svaryenkrony, přicházejících skoro každý večer zahrát si partii whistu.

První se jmenoval profesor Hochstedt. Byl to vysoký stařec odměřených a vážných způsobů, který velmi akademicky vyslovil doktorovi svou radost nad jeho návratem. Sotva se usadil do křesla, kterému dlouhé užívání vyneslo konečně název "profesorské křeslo", ozvalo se energické zazvonění.

"Bredejord je zde!" řekli současně oba přátelé.

Brzy se otevřely dveře před drobným a čiperným mužíčkem, který vrazil do pokoje jako vítr, stiskl obě ruce doktorovi, pohladil Kajsu na čelo, vyměnil s profesorem přátelský pozdrav a rozhlížel se po pokoji blýskavými očkami jako myška.

Byl to pan Bredejord, chloubka stockholmských advokátů.

"Aj... koho to zde máme?" řekl najednou, když uviděl Erika. "Mladého lovce tresek - či spíše bergenského plavčíka? ... A který čte Gibbona v angličtině! ..." pokračoval, když se letmým pohledem přesvědčil, která je ta poutavá kniha, do které byl mladý venkovan pohroužen. - "A to tě zajímá, chlapče?" tázal se.

"Ano, pane, to je dílo, které jsem si dávno přál číst, první svazek "Úpadku říše římské", " odpověděl prostomyslně Erik.

"Skvostné!" zvolal pan advokát, "zdá se, že bergensští plavčíci milují vážnou četbu! ... Ale jsi opravdu z Bergenu?" dodal téměř vzápětí.

"Jsem z Noroë, které odtamtud není daleko," odvětil Erik.

"Nu... a mají tam v Noroë všichni oči a vlasy tak hnědé jako ty?"

"Ne, pane. Bratr, sestra a všichni ostatní jsou blondýni, tak asi jako slečna," pokračoval Erik. "Ale neoblékají se jako ona," dodal s úsměvem.

"Proto se jí také moc nepodobají."

"To si myslím, že ne," pravil pan Bredejord. "Slečna Kajsa je výtvozem civilizace, kdežto tam je to příroda, která se zdobí jen svou prostotou (Anglické přísloví: Most adorned when unadorned). A co jsi přišel dělat do Stockholmu, chlapče, smím-li se ptát?"

"Pan doktor je tak dobrotivý, že mne chce dát na studie," řekl Erik.

"Aj! aj! ..." řekl pan advokát, když poklepal na tabatěrku špičkami prstů.

A jeho chytrý pohled jako by se dotazoval doktora na tuto živou záhadu... Ale viděl z téměř nepostřehnutelného znamení, že je nutno odložit tuto otázku, a hned obrátil řeč jinam.

Mluvílo se tedy o dvoře, o městě, o tom, co nového se událo ve světě od doktorova odjezdu. Potom přišla paní Greta otevřít hrací stůl a připravit karty a hrací známky. Brzy zavládlo ticho, zatímco všichni tři přátelé se ponořovali do učených kombinací whistu.

Doktor měl nevinnou ctižádost: chtěl platit za nejlepšího hráče, a zvyk méně nevinný, ukazoval se nemilosrdným k chybám, které unikly jeho spoluhráčům. Neopomíjel hlučně jásat, kdykoliv mu tyto chyby dopomohly k výhře, a hromovat, když mu dávaly prohrát, dopřával si také po každém "robru" to potěšení, že vysvětloval provinilci, co spáchal, jakou kartu měl vyhodit po takovém a takovém "štychu", čeho se měl vystríhat po jiném. To je nectnost dosti častá mezi hráči whistu, která však není proto méně nepříjemná, zvrhá-li se v mánii a vybíjí-li se každý večer na stejných obětech.

Ke svému štěstí měl doktor co dělat se dvěma přáteli, kteří ho odzbrojili vždy - profesor svým nezměnitelným flegmatem a advokát veselostí svého skepticismu.

"Máte pravdu," odpověděl vážně profesor na nejtrpčí výčitky.

"Můj drahý Svaryenkrono, víte dobře, že u mne nic nepořídíte svým kázáním!" říkal se smíchem pan Bredejord. "Po celý život budu páchat ve whistu nejhrubší chyby, a nejhorší je, že toho nikdy nelituji!" Co si počít s tak zatvrzelými hříšníky! Doktor byl nucen zastrčit do pochvy svou břitkou kritiku, ale za čtvrt hodiny ji opět obnovoval, neboť byl nenapravitelný.

Náhoda toho večera chtěla, že pořád prohrával. Proto se také projevoval jeho špatný rozmar nejdrsnějšími poznámkami vůči profesorovi, vůči advokátovi, ano i vůči "čtvrtému", když tato přimyšlená osobnost neměla tolik trumfů, kolik u ní doktor právem předpokládal.

Ale profesor si nerušeně rovnal do řádky své hrací karty a advokát odpovídal jen šprýmy k nejzavilejším výtkám.

"Proč chcete, abych změnil metodu, když vyhrávám při svém špatném hraní, kdežto vy při svém výtečném prohráváte?" říkal doktorovi.

Tak setrvali do deseti hodin. Kajsja připravila čaj ve skvostném měděném samovaru a podala ho s velikým půvabem, pak se tiše vytratila. Brzy přišla paní Greta pro Erika, aby jej odvedla do pokoje, který mu byl vykázan - pěkné, bílé a čisté světničky ve druhém patře domu - a všichni tři přátelé osaměli.

"Povíte nám konečně, kdo je ten mladý rybář z Noroë, který čte Gibbona v originále?" otázal se pan Bredejord, když si sladil druhý šálek čaje. "Či snad má tato věc zůstat pečlivě utajena a vyloučena z naší zvědavosti?"

"Na věci není nic tajemného, a povím vám rád Erikovu historii, dovedete-li jen zachovat si ji pro sebe," odvětil pan Svaryenkrona s hněvivým posunkem.

"Ó, já dobře věděl, že je v tom nějaká historie!" zvolal advokát, usazující se pohodlně do křesla. "Posloucháme vás, náš drahý příteli, a buďte ubezpečen, že vaše důvěra bude na místě! ... Přiznávám se, že ten klučina mne již dráždí jako hádanka."

"Je to také vsutku vyslovená hádanka," pokračoval doktor, potěšen zvědavostí svého přítele - "hádanka, k níž se mi, doufám, podařilo nalézt řešení. Sdělím vám všechny její dané veličiny. Vy mi pak řeknete, shoduje-li se váš závěr s mým." Pan Svaryenkrona se opřelo velká majoliková kamna a probíral věci od tohoto bodu, od něhož začíná naše vypravování, líčil, co jej přimělo všimnout si Erika v Noroěské škole a vypyávat se na něho. Vypravoval, co se dozvěděl od pana Malaria a mistra Herseboma, nevynechal jedinou podrobnost, mluvilo záchranném pásu s nápisem Cynthia, o šatečkách, jež mu ukázala paní Katrin, o značce vyšité na těchto šatech, o korkovém hrkátku, o heslu a posléze o rasových znacích, u Erika tak vysloveně zřetelných.

"Máte nyní dány všechny prvky k záhadě, tak jak jsem byl před ni postaven," pokračoval. "A rychle podotýkám, že stupeň chlapcova vzdělání, i když je sebeneobyčejnější, je tu pouze vedlejším zjevem, přičitatelným Malariovu vlivu, a k němu tedy netřeba přihlížet. Právě tento stupeň vzdělání obrátil mou pozornost na Erika a přinutil mne, abych se na něho blíže vypyával. Ve skutečnosti však nehraje důležitou úlohu v otázce, kterou formuluji takto:

Odkud pochází toto dítě? Jakým směrem se má vést pátrání, aby se našla jeho rodina?

Podstatné prvky problému, a to jediné, které nás mohou vést, jsou tedy:

1. Rasa pozorovaná u dítěte.
2. Jméno Cynthia, napsané na záchranném pásu.

O prvním bodě není možné pochybovat: Chlapec je keltské rasy.

Dokonce představuje keltský typ v celé jeho kráse a čistotě.

Přejdeme k druhému bodu. Cynthia je jistě jméno lodi, které patřil záchranný pás. Toto jméno se může hodit na loď německou, jako i na anglickou. Ale nebylo provedeno gotickými písmeny. Loď byla tedy anglická - řekněme anglosaská, abychom byli přesnější.

Všechno ostatně potvrzuje tuto domněnku, neboť jen anglická loď, jedoucí do Inverness nebo na Orkneje, nebo odtamtud přijíždějící, mohla být zahrána bouří do Noroěských končin. A nezapomeňte, že ta malá živoucí troska nemohla dlouho plavat, protože odolala postu a náhodám své nebezpečné plavby! ... Když známe tyto skutečnosti, jaký je váš závěr, moji drazí přátelé?" Ani profesor, ani advokát neuznali začasné pronést slova.

"Závěr vám není podle všeho zřejmý," pokračoval doktor tónem, z něhož se ozýval tajný triumf. "Snad se dokonce domníváte spatřovat rozpor mezi oběma danými prvky - dítětem keltského rodu - a lodí anglosaského jména? To je prostě proto, že přehlížíte důležitou okolnost, totiž tu, že vedle Velké Británie existuje národ keltského původu, sesterská ostrovní země - Irsko! ... Já jsem si na to také hned nevzpomněl, a to mi bránilo, že jsem rázem nepostřehl rozřešení záhady.

Od toho okamžiku se vnucuje toto řešení: Dítě je irského původu! Co tomu říkáte, Hochstedte? ..." Bylo-li na světě něco, co tento vážný profesor měl málo rád, bylo to pronášení pevného úsudku o jakémkoliv tématu. A nutno uznat, že v případě, právě podrobovaném jeho nestrannému soudu, byl úsudek přinejmenším předčasný. Proto se také spokojil vyhýbavým potřesením hlavy, se slovy:

"Je nepopíratelné, že Irové patří ke keltské větvi árijské rasy." To nebyl rozhodně jeden z těch výroků, jimž bylo možno vytýkat přílišnou smělost.

Ale doktor Svaryenkrona více nežádal a spatřoval v tom úplné potvrzení své teorie.

"Máte tedy stejné mínění jako já!" zvolal ohnivě. "Protože Irové jsou Keltové, a dítě má všechny znaky keltské rasy, jako i to, že Cynthia je anglickou lodí, máme nit potřebnou k vyhledání rodiny nebohého chlapce. Ve Velké Británii je nutno ji hledat. Několik oznámení v Times snad bude stačit, abychom přišli na její stopu!" Doktor by bezpochyby rozvinul svůj hledací plán, když si povšiml tvrdošíjného mlčení, ve kterém setrval advokát, i lehce ironického pohledu, s jakým se zdál přijímat jeho vývody.

"Nesouhlasíte-li se mnou, Bredeyorde, měl byste to říci. Víte, že se nebojím diskuse!" řekl úsečně.

"Nic jsem nenamítl!" odvětil pan Bredejord. "Hochstedt je svědkem, že jsem nic nenamítl..."

"Já však vidím, že nesdílíte mé mínění! ... A rád bych věděl proč?" otázal se doktor, uchvácen opět svárlivou náladou, kterou v něm vypěstoval whist.

"Je Cynthia anglické jméno?" dodal vášnivě. "Ano, protože nebylo napsáno gotickými písmeny, které by označovaly německou loď... Jsou Irové Kelty? Rozhodně! Právě jste to slyšel prohlašovat od muže tak povolaného, jako je náš vynikající přítel Hochstedt! ... Má dítě všechny znaky keltské rasy? Mohl jste se o tom přesvědčit sám, a byl jste jimi překvapen, dříve než jsem otevřel ústa o tomto tématu. Uzavírám tedy, že by bylo zapotřebí prazvláštní umíněnosti, aby se nepřistoupilo na moje stanovisko a neuznalo se mnou, že chlapec musí náležet k irské rodině!"

"To by byla rozhodně umíněnost," odvětil pan Bredejord. "Ale vztahujete-li ji na mne, nezapomeňte, že jsem dosud nevyslovil nejmenší mínění..."

"Dostatečně však naznačujete, že nesdílíte mé!"

"To je snad mé právo!"

"Přesto byste měl uvést platný důvod na podepření své domněnky!"

"Kdo vám říká, že nějakou mám?"

"Je to tedy soustavná opozice, nutnost odporovat mně ve všem jako při whistu?" "Nic není tak vzdálené mé mysli, ujišťuji vás! Vaše vývody se mi nezdají neomylné, to je všechno!"

"A v čem, prosím vás? Rád bych to věděl! ..."

"To by byla dlouhá řeč," odvětil advokát. "Pohled'te, již odbíjí jedenáct hodin! ... Spokojím se tedy s tím, že vám nabízím sázku: Vsaďte, vy svého Plinia, tištěného Aldem Manuciem, a já svého Quintiliana v prvotním benátském vydání, že jste nehádal správně a že to dítě není irského původu!"

"Víte, že se nerad sázím," řekl doktor, uchlácholen konečně tímto nezměnitelným dobrým humorem. "Ale abych vás potrestal, přijímám vaši výzvu!"

"Nuže, platí! ... Jak dlouhou dobu potřebujete ke svému pátrání?" "Několik měsíců doufám stačí, ale vyžádal jsem si od Herseboma dva roky, abych si byl jistější svým úspěchem."

"Tedy dobrá! Povoluji vám lhůtu dvou let. Hochstedt nám bude sloužit jako rozhodčí. Nehněváte se, vid'te?"

"Nehněvám se, naprosto ne! Ale vidím vašeho Quintiliana ve velikém nebezpečí, že bude zařazen vedle mého Plinia," odpověděl doktor.

Stiskl ruce dvěma přátelům a vyprovodil je až ke dveřím.

V. KAPITOLA

Tretten yule dage

Hned druhého dne se dal nový Erikův život svým normálním během. Doktor Svaryenkrona, když jej dovedl ke krejčímu, který ho vystrojil jako měšťáka, jej představil řediteli jedné z nejlepších škol ve městě. Byla to jedna z těch, které se rovnají našim gymnáziím a reálkám. Ve Švédsku mají název "Högre elementar läroverk". Učí se v nich starým i živým jazykům, prvopočátečním vědám a všemu tomu, co je nevyhnutelné znát, dříve než se vstoupí na vysoké učení. Jako v Německu a v Itálii, všichni žáci bydlí mimo ústav. Ti, kteří nemají své rodiny ve městě, bydlí u profesorů nebo u odpovědných dozorců.

Školné je co nejmenší, scvrkává se úplně na nulu, nemá-li dítě jen poněkud prostředky, aby je platilo. Velké tělocvičny se přimykají k těmto středoškolským ústavům. Proto se tělesná výchova ubírá vždy stejným krokem se vzděláním duševním.

Erik se rázem vyšvihl na prvního žáka ve třídě. Učil se všemu s neuvěřitelnou lehkostí, a následkem toho měl pro sebe mnoho času.

Proto doktor brzy uznal za dobré, že by chlapec mohl zužitkovat své večery k návštěvě kurzů velké průmyslové stockholmské školy, tzv. "Slodjskolan". Byl to ústav výhradně zasvěcený praktickému užití věd, fyzikálním a chemickým pokusům, rýsování, zkrátka všemu, čemu se nelze naučit na gymnáziu nebo reálce, leda teoreticky. Pan Svaryenkrona právem soudil, že návštěva této školy - jednoho ze stockholmských divů - dodá nový vzlet rychlým Erikovým pokrokům. Nikdy by se však neodvážil doufat ve výsledky, které měly vyplynout z této dvojí výuky.

Vskutku, jeho mladý chránělec osvojoval si zřetelně vědomosti, které mu umožňovaly pronikat až na dno všech základních věd. Místo těch matných a povrchních poznatků, obyčejného údělu tolika žáků, nashromažďoval celou zásobu správných, přesných a hotových myšlenek. Další rozvoj těchto výtečných zásad byl pouze otázkou času. Od nynějška by se

mohl bez obtíží a jako hračkou pustit i do nejvyšších partií univerzitního studia. Tutéž službu, kterou mu prokázal pan Malarius, co se týká jazyků, dějin, zeměpisu a botaniky, dlouho a trpělivě v něm prohluboval jejich základy, prokazovala mu "Slodjskolan" ve vědách, vštěpovala mu onu abecedu technických dovedností, bez níž nejkrásnější výklady mohou tak dlouho zůstat mrtvou literou.

Mnohonásobnost a rozmanitost těchto cvičení nejen že neunavovala Erikův mozek, nýbrž jej sílila mnohem více než nějaké příliš odborné studie. Ostatně, vždy tu byla tělocvična, aby poskytla náhrady tělu, když duch obdržel svůj díl, a v tělocvičně, jako ve školních lavicích, byl Erik první. Potom za prázdninových dnů nemeškal zajít si k moři, které miloval synovskou láskou, hovořil s námořníky a rybáři, pomohl jim leckdy při něčem, a odnášel si často domů pěknou rybu, paní Gretě vždy vítanou.

Tato dobrá žena přilnula brzy opravdovou láskou k novému členu domácnosti. Erik byl tak tichý, tak přirozeně zdvořilý a úslužný, tak pilný a zároveň hodný, že se zdálo téměř nemožné znát jej a nezamilovat si ho. Za týden se stal miláčkem pana Bredejorda a profesora Hochstedta, jako již byl miláčkem doktora Svaryenkrony. Jediná bytost na něho nevražila - Kajsa. Buď že se malá víla cítila dotčena ve své uznávané svrchovanosti, které se těšila až do toho dne ve strýčkově domě, nebo že se zlobila na Erika pro vtipy, ostatně velmi nevinné, jimiž si ji dobírával doktor pro její princezniččiny způsoby, chovala se vytrvale k novému přichozímu s pohrdavým chladem, který nikdy nepostoupil místo přívětivosti. Naštěstí se naskytovala zřídka příležitost k uplatňování této nevraživosti, neboť Erik byl stále mimo dům, nebo uzavřen ve svém pokojíčku.

Události šly tedy co nejkliďnějším během a čas míjel bez význačných příhod. Použijeme této okolnosti, abychom přeskočili se čtenářem dobu dvou let a přivedli jej zpět do Noroě.

Byly druhé Vánoce od Erikova odjezdu. V celé střední a severní Evropě jsou Vánoce velkým výročním svátkem, protože spadají do mrtvého období téměř všech výrobních odvětví. V Norsku jmenovitě trvají tyto svátky třináct dní, tretlen yule dage (třináct vánočních dní), a jsou příležitostí k výjimečným radovánkám. Je to doba rodinných schůzek, hostin, ano i zásnub. Potravin a lahůdky se hromadí i v nejskromnějších obydlích. Všude je na denním pořádku největší pohostinnost. Yule öl, vánoční pivo, teče plným proudem. Každý návštěvník se vidí počastován vrchovatou dřevěnou číší vykládanou zlatem, stříbrem nebo mědí, která se dědí i v nejhudších rodinách, z pokolení na pokolení od nepamětných časů, a kterou nutno vyprázdnit vestoje, přičemž se vyměňuje s hostitelem přání "veselých svátků a šťastného nového roku". O Vánocích konečně služebnictvo všeho druhu dostává nové šaty, které často tvoří podstatnou část jejich mzdy - ano, dokonce i skot, menší hospodářský dobytek i ptáci mají právo na dvojnásobnou porci nebo na výjimečnou štědrost. V Norsku se říká o chudém člověku: "Je tak chudý, že nemá ani na štědrou večeři vrabcům." Z třinácti tradičních dní je nejradostnější Štědrý večer. Je zvykem mladých chlapců a děvčat, že se v houfch vypravují ven na svých "sneskoe", sněhových lyžích, aby se zastavovali před domky a sborově zpívali staré národní koledy. Jejich jasné hlasy zaznívají náhle ve svěžím nočním vzduchu uprostřed osamělých údolí, pokrytých zimní ozdobou, a působí dojmem stejně milým, jako podivným. Hned se otvírají dveře, zpěváci jsou pozváni dále: dostávají koláče, sušená jablka a pivo, někdy i tancují. Po této skromné večeři se veselý zástup zvedá jako hejno racků a jde koledovat dále. Vzdálenosti nejsou ničím při "sneskoe", opravdových lyžích z březového dřeva, dva až tři metry dlouhých, které si připínají k nohám řemenem, a na nichž si norští venkované pomáhají silnou holí, aby se mohli odrážet a zrychlovat jejich běh, a urazí s obdivuhodnou rychlostí vzdálenosti mnoha mil.

Onoho roku měly být svátky u Herseboomových úplně. Čekali Erika.

Dopis ze Stockholmu ohlašoval jeho příjezd právě ke Štědrému dni.

Proto ani Otto, ani Vanda nemohli vydržet na místě. Co chvíli běhali ke dveřím, aby se podívali, nejde-li někdo. Paní Katrin přesto, že jim vytýkala jejich nedočkavost, ji plně sdílela. Pouze pan Herseboom klidně pokuřoval ze své dýmky, patrně na rozpacích mezi toužebným přáním shledat se se svým adoptovaným synem, a obavou, že ho nebude moci u sebe dlouho pozdržet.

Snad již posté vyšel Otto vyhlížet ze dveří, když se vrátil s voláním:

"Maminko! Vando! Myslím, že je to on!" Všichni spěchali ke dveřím. V dáli na bergenské silnici rozeznali skutečně jakýsi černý bod.

Tento černý bod se rychle zvětšoval, přijal podobu mladého junáka v tmavém oděvu, v kožešinové čepici a s koženým tlumokem vesele neseným na zádech. Byl opatřen lyžemi a zřetelně se přibližoval. Brzy nebylo pochybností. Pocestný uviděl ty, kdo ho čekali před domem, hned sundal čepici a mával jí nad hlavou.

O dvě minuty později padl Erik do náručí paní Katrin, Ottovi, Vandě i panu Herseboomovi, který opustil svou lenošku a vyšel až na práh.

Tiskli ho až k udušení, snědli by ho samým líbáním, byli u vytržení nad jeho pěkným vzhledem. Zvláště paní Katrin se nemohla dlouho vzpamatovat.

Jakže! To je dítě, které chovala na klíně? ... Ten velký chlapec s otevřeným a odhodlaným vzezřením, širokými rameny, uhlazenými způsoby, jehož tvář se již zastínila rašícími vousy? ... Bylo to možné? ...

Dobrá žena byla dojata jakousi úctou ke svému bývalému svěřenci.

Byla na něho hrdá, hrdá zvláště na slzy radosti, které viděla v jeho hnědých očích. Neboť i on byl hluboce dojat.

"Maminko, jste to opravdu vy?" řekl. "Konečně vás opět vidím a mám! ... Jak se mi ta dvě léta zdála dlouhá! ... Scházal jsem vám všem, jako vy mně? ..."

"Zajisté!" pronesl vážně pan Herseboom. "Neminulo dne, abychom o tobě nemluvili! ... Když jsme večer nebo ráno seděli u stolu, tvé jméno přicházelo stále na naše rty! ... Nezapomněl jsi však ty, chlapče, na nás v tom velikém městě? ... Přicházíš se rád podívat na starou krajinu a starý dům?"

"O tom, doufám, nepochybujete!" řekl Erik, který znovu začal všechny objímat. "Byl jsem stále myšlenkami u vás. Ale zvláště když vítr burácel, vzpomínal jsem na vás, otče! ... Říkal jsem si: kde asi je?"

Vrátil se aspoň zavčas? ... Podařilo se mu najít úkryt? ... Večer jsem nahlížel do povětrnostních zpráv v doktorových novinách, abych se přesvědčil, zda bylo počasí stejné na tomto pobřeží, jako na švédském pobřeží. Zjistil jsem, že jsou u vás uragány mnohem častější

než ve Stockholmu, přicházejí k vám od Ameriky a opírají se do našich hor! ... Ach, jak bych si přál v takových chvílích být s vámi v bárce, pomáhat vám ve svinování plachet a v překonávání všech nesnází! ...

Když bylo hezky, zdálo se mi zase, že jsem uvězněn v tom velikém městě mezi třípatrovými domy! Ano! Dal bych všechno na světě, abych byl hodinu na moři a cítil se jako kdysi svobodný a veselý na svěžím větru!" Úsměv rozjasnil osmahlou rybářovu tvář.

"Knihy ho nezkazily!" řekl s hlubokým uspokojením. "Veselé svátky a šťastný rok, mé dítě!" dodal. "Nuže, pojď a posaď se ke stolu!"

Večeře čeká jen na tebe!" Zasedl na své někdejší místo po pravici dobré Katrin. Erik se mohl konečně rozhlédnout kolem sebe a zjistit změny, které ta dvě léta přivodila v rodině. Otto byl nyní velký silný šestnáctiletý jinoch, kterému by se dalo hádat dvacet. Také Vanda za ty dva roky neobyčejně vyrostla a zkrásněla. Její pěkný obličej nabyl jemnějšího výrazu. Nádherné vlasy popelavě plavé, splývající v těžkých plestencích na ramena, tvořily kolem jejího čela lehký stříbřitý závoj. Skromná a tichá jako vždy, zaměstnávala se bez okázalosti dozíráním, aby nikomu nic nechybělo.

"Z Vandy se stala velká dívka," pravila matka s hrdostí. "A kdybys věděl, Eriku, jak je hodná, jak si hledí učení od té doby, co jsi z domova! Ta je teď nejlepší ze třídy. Pan Malarius říká, že jen ona je mu útěchou v zármutku, že tě více nemá mezi svými žáky."

"Ó, ten milý pan Malarius! Byl bych velmi šťasten, kdybych ho též mohl obejmout," zvolal Erik. "Naše Vanda tedy učinila takové pokroky?" pokračoval se zájmem, zatímco se dívčina zardívala až po čelo nad matčinou pochvalou.

"Učí se také hrát na varhany," dodala paní Katrin, "a pan Malarius o ní tvrdí, že má nejkrásnější hlas z celého sboru!" "Rozhodně v ní nenalézám dokonalou dívku!" řekl smějící se Erik, aby rozptýlil rozpaky své sestry. "Musí nám zítra ukázat, co všechno umí!" Beze vší strojenosti převedl hovor na bodré Noroěské obyvatele, vyptával se na každého z nich, jmenovitě na své druhy, na to, co se událo od jeho odjezdu, na rybolovecké příhody a na všechny podrobnosti místního života. Potom zase on uspokojil zvědavost rodiny, vypravoval o svém životě ve Stockholmu, mluvil o paní Gretě, o Kajse a o doktorovi.

"Teď si vzpomínám, že mám pro vás dopis, otče," řekl a vytáhl obálku z vnitřní kapsy svého kabátu. "Nevím, co obsahuje, ale doktor mě nabádal, abych na něj dával pozor, protože se prý týká mne." Pan Hersebom přijal zapečetěný list a položil jej na stůl.

"Copak," otázal se Erik, "nepřečtete nám ho?"

"Ne," odvětil lakonicky rybář.

"Ale vždyť se týká mne!" naléhal mladý chlapec.

"Adresován je mně, tuším," řekl pan Hersebom, který přibližoval dopis k očím. "Ano! ... Přečtu si jej tedy ve volné chvíli!" Poslušnost je základem norské rodiny. Erik sklonil hlavu. Vstali od stolu a všechny tři děti usedly na lavičku u kamen, jak činívaly kdysi tak často, zapředly jeden z těch důvěrných hovorů, při němž si lidé vypravují všechno, co si již stokrát řekli.

Zatím Katrin pocházela po místnosti, dávala každou věc do pořádku a chtěla, aby Vanda "dělala slečnu", jak říkala, to znamenalo, aby se pro tentokrát nezabývala domácností.

Pan Herseboom pak zasedl do svého velkého křesla a mlčky kouřil svou dýmku. Teprve když přivedl ke zdárnému konci tento důležitý úkon, rozhodl se otevřít doktorův dopis.

Přečetl jej potichu, pak jej opět zavřel, zastrčil do kapsy a nacpal si druhou dýmku, kterou vykouřil jako první bez jediného slova. Po celý večer zůstal takto pohroužen do svých myšlenek.

Ačkoliv nikdy nebyl hovorný, zdálo se toto mlčení přece jen podivné. Paní Katrin, která posléze skončila svou práci a přišla si také sednout ke krbu, učinila jeden nebo dva pokusy, aby vylákala ze svého muže odpověď. Ale byla pokaždé odmrštěna, upadla brzy do hluboké melancholie, a také děti, když si toho napovídaly, až sotva dechu popadaly, začaly se cítit stísněny zřejmou zádumčivostí svých rodičů.

Asi dvacet svěžích hlásků, které se náhle sborově ozvaly přede dveřmi, přineslo velmi vítanou změnu do nálady. Celý veselý zástup školáků a školaček přicházel srdečně uvítat Erika.

Rychle je pozvali do místnosti, nabídli jim obvyklou svačinu, zatímco oni, kupíci se kolem svého bývalého kamaráda, mu vyjadřovali svou živou radost nad shledáním. Erik, velmi dojat touto nenadálou návštěvou přátel z mládí, chtěl je mermomocí provázet, když se chystali pokračovat ve své vánoční obchůzce. Otto a Vanda byli přirozeně také při tom. Paní Katrin jim doporučila, aby se příliš nevzdalovali a brzy přivedli domů svého bratra, který bude potřebovat odpočinek.

Sotva se dveře zavřely, vrátila se dobrá žena ke svému muži.

"Dopátral se doktor něčeho?" otázala se s úzkostí.

Místo odpovědi pan Herseboom vyňal z kapsy dopis, rozevřel jej a začal nahlas předčítat, zastavuje se několikrát před jistými slovy pro něho trochu novými. V dopise stálo následující:

Milý Hersebome,

ta dvě léta, která se brzy dovrší od doby, co jste mi svěřil své drahé dítě, jsem mohl každodenně s radostí pozorovat jeho pokroky v každém směru. Jeho vnímavost je stejně živá a čilá, jako jeho srdce je ušlechtilé.

Erik patří opravdu k elitě mladíků, a rodiče, kteří ztratili takového syna, kdyby mohli znát velikost své ztráty, měli by všechny důvody ho želet.

Ale od té chvíle je více než pochybné, že jeho rodiče dosud žijí. Jak jsme spolu ujednali, neopomenul jsem nic, abych našel jejich stopu. Psal jsem četným osobnostem do Anglie, pověřil speciální kancelář, aby konala příslušná pátrání, poslal jsem inzeráty do dvaceti anglických, irských a skotských deníků. Nejmenší světélko nepřišlo ozářit naše tajemství, dokonce musím říci, že všechny zprávy došlé do tohoto dne přispěly spíše k jeho zatemnění.

Jméno Cynthia je totiž velmi rozšířené v anglickém námořnictví.

Lloydova společnost mi uvedla nejméně sedmnáct lodí různé nosnosti, které mají tento název. Z těchto lodí jedny náleží anglickým přístavům, ostatní přístavům skotským a irským. Moje domněnka o chlapcově národnosti je tedy potvrzena, jak jen je možné, a je pro mne čím dál tím samozřejmější, že Erik pochází z irské rodiny. Nevím, jestli jsem Vás již informovalo tomto závěru, ale sdělil jsem to ihned po svém návratu do Stockholmu dvěma ze svých důvěrných přátel. Opakuji, že všechno mluví pro něj.

Bud' to ona irská rodina úplně vymřela, nebo že má snad na tom zájem, aby se o ní nevědělo, nedala najevo nejmenší známky života.

Jiná zajímavá okolnost, a podle mého názoru ještě podezřelejší: žádné ztroskotání zaznamenané Lloydem nebo plavebními pojišťovacími společnostmi se dobře nesrovnává s oním datem, které dostalo dítě k našemu pobřeží. Dvě Cynthie pravda ztroskotaly během tohoto století, avšak jedna v Indickém oceánu před dvaatřiceti lety a druhá u Portsmouthu před osmnácti lety.

Z toho tedy nutno učinit závěr, že dítě nebylo obětí lodního neštěstí.

Bezpochyby bylo dobrovolně puštěno po vlnách! ... Tím by se vysvětlovalo, proč všechny moje inzeráty zůstaly bez účinku.

Ať je tomu jakkoliv, vyslechl jsem postupně všechny majitele nebo nájemce lodí majících jméno Cynthie a vyčerpал jsem všechny prostředky, domnívám se, že mohu s jistotou prohlásit, že není naděje na vypátrání Erikovy rodiny.

Otázka, před níž se nyní ocitáme - a jmenovitě Vy, milý Hersebome - záleží na tom, co se má říci chlapci, a co se má pro něho udělat.

Kdybych byl na Vašem místě, prohlašuji Vám to se vši upřímností, svěřil bych mu hned teď ono tajemství, které se ho týká, a nechal bych mu úplnou volnost, aby se rozhodl. Pamatujete se, že jsme se shodli na tomto postupu pro případ, že by moje hledání zůstalo bezvýsledné.

Nadešel okamžik dostát slovu. Přál jsem si ponechat na Vás, abyste všechno Erikovi vypověděl. Přijel do Noroë a ještě netuší, že není vaším synem, a neví, vrátí-li se do Stockholmu, nebo zůstane-li u Vás. Je na Vás, abyste pronesl konečné slovo.

Pamatujte si, že couvnete-li před touto povinností, Erik by byl snad jednoho dne v právu se nad tím pozastavovat. Zvláště pamatujte, že je to mladík, jehož intelligence je příliš pozoruhodná, než aby se měl neodvolatelně odsoudit k životu zastrčeného nevzdělance. Takový rozsudek by byl již nezasloužený před dvěma lety, nyní, po skvělých úspěších ve Stockholmu, by byl naprosto neospravedlnitelný.

Znovu Vám tedy činím svou nabídku. Nechám jej dokončit studia a dosáhnout v Uppsale lékařského doktorátu. Bude nadále vychováván jako můj syn a bude mu usnadněno, aby dospěl k hodnostem a jmění.

Vím, že tím, že se obracím k Vám a k Erikově výtečné adoptivní matce, ponechávám jeho osud v dobrých rukou. Osobní ohledy Vám nebudou, jak jsem přesvědčen, bránit, abyste nepřistoupil na můj návrh. Porad'te se ve všem s Malariem. Čekám na Vaši odpověď, tisknu

Vám, pane Hersebome, přátelsky ruku a prosím Vás, abyste vyslovil mé nejlepší vzpomínky své dobré paní a svým dětem.

R. V. Svaryenkrona, M. D.

Když Hersebom dočetl tento dopis, paní Katrin, která ho vyslechla s pláčem, se tázala, co hodlá dělat.

"To je jasné, promluvme s chlapcem," odpověděl.

"To je také moje mínění, a musí se to už jednou stát, nebo bychom neměli pokoj!" zašeptala a otřela si oči.

Oba se opět pohroužili do mlčení.

Minula půlnoc, když se všechny tři děti vrátily ze své výpravy. S tvářemi zardělými pohybem na čerstvém vzduchu a s očima zářícíma blahem děti zaujaly opět svá místa u rodinného krbu a vesele končily Štědrý večer, a chroupaly poslední koláč před ohromným pařezem, který praskal v peci.

VI. KAPITOLA

Erikovo rozhodnutí

Druhého dne zavolal rybář Erika a před paní Katrin, Vandou a jejím bratrem k němu takto promluvil:

"Eriku, dopis doktora Svaryenkrony se skutečně týká tebe. Potvrzuje se v něm, že jsi plně uspokojil své učitele, a doktor se nabízí, že ponese až do konce náklady na tvá studia, budeš-li v nich pokračovat.

Ale v tomto dopisu se žádá, abys rozhodl sám při plném vědomí věci spornou otázku, máš-li navždy změnit svůj stav, či máš-li zůstat s námi v Noroě, jak bychom si mnohem raději přáli, jak víš! ... A při té příležitosti ti musím říci veliké tajemství - tajemství, které bychom já i moje žena raději zachovali pro sebe!" V té chvíli paní Katrin, marně potlačujíc své dojetí a slzy, propukla v usedavý vzlykot, vzala Erika za ruku a přitiskla ke svému srdci, jako by chtěla protestovat proti tomu, co se měl tento dobrý mladík doslechnout.

"Tímto tajemstvím je," pokračoval Hersebom hlasem čím dál pohnutějším, "že nejsi náš vlastní syn, nýbrž že jsme tě pouze přijali za svého! ... Nalezl jsem tě na moři, milé dítě, a ujal se tě, když ti bylo sotva osm nebo devět měsíců. Bůh je mi svědkem, že jsem ti to nikdy nemínil říci, a že ani tvá matka, ani já jsme nikdy nečinili nejmenší rozdíl mezi tebou a Ottem nebo Vandou! ... Ale doktor Svaryenkrona si to přeje! ... Poslyš tedy, co mi píše!" Erika náhle obestřela smrtelná bledost. Otto a Vanda, zmateni tím, co právě slyšeli, spustili zděšený křik. Téměř vzápětí učinili totéž jako jejich matka. Ovinuli mu ramena kolem krku, tiskli se k němu jeden z pravé, druhý z levé strany. Potom Erik vzal doktorův dopis a nesnažil se zakrýt pohnutí, které mu působila tato četba, přečetl jej až do konce.

Pan Herseboom zde začal podrobně vypravovat všechno, co již pověděl doktorovi. Vykládal, jak si pan Svaryenkrona umínil, že najde Erikovu rodinu, a jak se nakonec ukázalo, že on, Herseboom, měl docela pravdu, když se nestaralo rozřešení této nerozluštitelné záhady.

Potom vstala paní Katrin, běžela k dubové truhle, vyňala z ní dětské šatečky, ukázala hrkátko, které mělo dítě na krku. Přirozeně hned vzalo vypravování pro všechny tři děti na sebe dramatický zájem, který z něho setřel veškerou hořkost. Udiveně si prohlížely krajky a samet, zato hrkačku i její heslo - téměř tak, jako by přihlížely nějaké skutečně se odehrávající pohádce. Sama nemožnost prokázaná doktorem, dobrat se jakéhokoliv praktického výsledku z těchto pozůstatků přece tak skutečných, jim dodávala jakousi posvátnost.

Erik na ně pohlížel jako ve snu a jeho myšlenky zalétaly k té neznámé matce, která jej bezpochyby sama oblékala do těchto šateček, a nejednou asi potřásla tímto hrkátkem před jeho dětskýma očkami, aby jej rozesmála. Zdálo se mu, když se dotýkal těchto věcí, že se ocitá v přímém styku s ní napříč prostorem i časem! ... A přece, Kde byla tato matka? ... Žila ještě, nebo zahynula? Oplakávala svého syna, nebo ji měl tento syn považovat za navždy ztracenou? ...

Byl již několik minut pohroužen do svých myšlenek, s hlavou svěšenou k hrudi, když mu ji pozvedlo slovo pronesené paní Katrin.

"Eriku, zůstáváš stále naším dítětem..." zvolala, znepokojena tímto mlčením.

Oči mladého chlapce, rozhlížející se kolem, se setkaly se všemi těmi dobrými milujícími tvářemi, s mateřským pohledem hodné ženy, s upřímným obličejem pana Herseboma, s Ottovým laskavějším ještě než obyčejně, s Vandiným vážným a zesmutnělým. Četl lásku a neklid ze všech těchto tváří, a Erik cítil, jak se mu srdce rozplývá. Náhle si opět uvědomil svůj stav, viděl znovu celou tu scénu, tak jak mu ji otec právě vylíčil - tu kolébku vydanou nazdařbůh vlnám, vylovenou statečným rybářem a přinesenou prostě domů ženě, jak tito lidé ve své prostotě a chudobě neváhají ponechat si cizí dítě, přijímají je za své, milují je jako svého vlastního syna - dokonce s ním ani o těchto věcech po čtrnáct let nemluví, a v této chvíli visí na jeho rtech, jako kdyby čekali rozsudek života nebo smrti.

To všechno jej dojalo tak hluboce, že mu náhle vytryskly slzy. Neodolatelný pocit vděčnosti a lásky zachvátil celou jeho bytost. Horoucně zatoužil se též obětovat, oplatit těmto dobrým lidem trochu té slepé lásky, kterou mu dokazovali, a to tím, že je neopustí, že se navždy připoutá k nim a k Noroě, a spokojí se s jejich prostým stavem!

"Maminko," řekl - a vrhl se Katrin do náruče - "myslíte, že teď mohu váhat, když vím všechno? ... Napíšeme doktorovi, že mu děkujeme za jeho dobrotu a že zůstanu! ... Budu rybářem jako vy, můj otče, jako ty, Otto! ... Protože jste mi poskytli místo u svého krbu, přeji si je podržet! ... Protože jste mne živili prací svých rukou, přeji si oplatit vašim starým letům to, co jste tak šlechetně darovali mému dětství!" "Bůh buď pochválen!" zvolala Katrin, která tiskla Erika ke svému srdci v záchvatu lásky a radosti.

"Já dobře věděl, že chlapec dá přednost moři přede všemi svými knihami!" prohodil prostě pan Herseboom, aniž si uvědomoval oběť, kterou znamenalo Erikovo rozhodnutí. "Tedy! ... Ta věc je odbyta! ...

Nemluvme již víc o tom všem a hleďme jen dobře užít vánočních svátků!" Všichni se objímali, měli oči zvlhlé štěstím a přísahali si, že se již nikdy neopustí.

Když Erik osaměl, nepodařilo-li se mu potlačit jistý vzdech při pomýšlení na všechny ty sny práce a úspěchů, jichž bylo nutno se zříci, přece však dovedl aspoň ocenit strohou radost, která se tajila v oběti samé.

"Protože je to přání mých pěstounů," řekl si, "co záleží na všem ostatním? Musím se odříkat a pracovat pro ně v okruhu, do kterého mne postavil osud a jejich obětavost! ... Jestliže jsem někdy toužil po vyšším postavení, zda to nebylo jen proto, že jsem jim chtěl prospět?"

Protože jsou takto spokojeni a nepřejí si jiné osudy, musím se jím spokojit a jen se vynasnažit, abych svým dobrým chováním a svou prací jim působil co největší radost! Sbohem tedy, knihy, a nechť žije moře!" Takto uvažoval, a brzy se vracel ve svých myšlenkách k tomu, co se dozvěděl, a začal přemýšlet, odkud asi tehdy přicházel, když ho Hersebom našel zcela maličkého na hřebenech vln. Kde je jeho vlast, kdo jsou jeho rodiče! ... Žijí dosud? ... Má v některé daleké zemi bratry nebo sestry, které nikdy nepozná?

* * *

Také ve Stockholmu u doktora Svaryenkrony Vánoce daly příležitost k neobyčejné večerní besedě. K tomuto datu, jak je zajisté v paměti, bylo odročeno rozhodnutí sázky, učiněné mezi panem Bredejordem a jeho vynikajícím přítelem, a při níž profesor Hochstedt měl být rozhodčím soudcem.

Po dva roky ani jeden, ani druhý nezavadili slovem o tento sporný předmět. Doktor trpělivě pokračoval ve svém pátrání v Anglii, psal plavebním společnostem, množil svá oznámení v denních listech, ale opomíjel se přiznat, že jeho úsilí zůstává skoro úplně marné. Pan Bredejord se zase vyhýbal s velmi taktní zdrženlivostí přivést hovor na tento předmět a spokojoval se pouze tím, že při vhodné příležitosti učinil šetrnou narážku na krásný exemplář Plinia, který vyšel z tiskařského lisu A1da Manucia, který se pyšnil v doktorově knihovně.

Jen z chytráckého způsobu, s jakým poklepával špičkami prstů na svou tabatěrku v takové chvíli, se dala vyčíst jeho myšlenka:

"Tenhle Plinius se nebude špatně vyjímát mezi mým Quintilianem prvního benátského vydání a mým Horaciem se širokými okraji na čínském papíře bratří Elzevirů!" Tak si alespoň doktor obyčejně vykládal tuto pantomimu, která byla výborně způsobilá podráždit mu nervy. Za takových večerů ukazoval se zvláště nemilosrdným při whistu a nepromíjel nic svému nebohému spoluhráči.

Ale čas nezdržoval proto svůj běh, a konečně udeřila hodina, kdy bylo nutno podrobit otázku nestrannému rozhodnutí profesora Hochstedta.

Doktor Svaryenkrona to udělal s velikou upřímností. Sotvaže ho Kajsa nechala samotného s jeho dvěma přáteli, přiznal se jim k zápornému výsledku svého pátrání, jako se k němu přiznal v dopise panu Hersebomovi. Nic nepřispělo k objasnění tajemství, které obklopovalo Erikův původ, a doktor se vší upřímností se viděl nucen učinit závěr, že toto tajemství se mu zdá jako nerozluštitelné. "Nicméně," pokračoval, "bych byl nespravedlivý sám k sobě, kdybych neprohlásil se stejnou upřímností, že se ani dost málo nepovažuji za poraženého v

učiněné sázce. Nenašel jsem Erikovu rodinu, to je pravda, ale zprávy, které mi došly, jsou spíše způsobilé potvrdit můj závěr než jej oslabit. Cynthia je, nebo byla, anglickou lodí, jako jich je neméně než sedmnáct toho jména v Lloydových seznamech. Co se týče rasových znaků, jsou stále samozřejmě keltské jako dříve. Moje domněnka o Erikově národnosti vychází proto vítězně z tohoto sporu, to mohu směle prohlásit. Více než kdy jindy je pro mne jisté, že je Ir, jak jsem tušil. Nemohu ovšem donutit rodinu, aby se přihlásila, když z nějakých příčin tak nechce učinit, nebo když snad vymřela! ... Podívejte, můj milý Hochstedte, to jsem chtěl říci. Vyslovte se nyní, nesoudíte-li, že Quintilian našeho přítele Bredejorda má být zákonitě přenesen do mé knihovny!" Po těch slovech, která v něm patrně dráždila hroznou chuť ke smíchu, se advokát zvrátil do svého křesla a slabě mával rukou jako na znamení protestu, potom upřel svá blýskavá očka na profesora Hochstedta, aby viděl, jak se zhostí svého úkolu.

Profesor Hochstedt se neukázal tak rozpačitý, jak by se o něm mohlo myslet. Byl by jistě v rozpacích, kdyby nějaký nezvratný důkaz, uvedený doktorem, mu ukládal nepříjemnou povinnost vyslovit se ve prospěch jedné nebo druhé strany. Jeho opatrná povaha mu radila dávat ve všem přednost nerozhodným odpovědím. Dokonale ukazoval v takovém případě otázku z jedné i z druhé strany a plaval v neurčitosti jako ryby ve vodě. Proto také onoho večera byl na výši situace.

"Je nepopiratelné," slabikoval, když potřásal hlavou, "že existence sedmnácti anglických lodí, majících jméno Cynthia, je závažným svědectvím ve prospěch závěru vysloveného naším slovatným přítelem.

Neváhám tvrdit, že toto svědectví, ve spojení s etnografickými chlapcovými znaky, se mi zdá téměř rozhodné. Nerozpakuji se dokonce vyznat, že kdybych měl vyslovit osobní mínění o Erikově národnosti, toto mínění by bylo takové: pravděpodobnost svědčí pro národnost irskou! ... Ale jiná věc je pravděpodobnost, a jinou věcí jistota, a právě jistoty je třeba, smí-li tak říci, k rozhodnutí sázky, o kterou jde.

Marně totiž bude všechna pravděpodobnost svědčit ve prospěch mínění Svaryenkrony, neboť Bredejord může stále namítat, že naprostý důkaz nebyl podán. Nevidím tedy nijaký dostatečný důvod, abych prohlásil, že Quintilian připadá výhrou doktorovi, jako ani z druhé strany netvrdím, že Plinius je ztracen... Protože podle mého rozumu otázka zůstává nerozhodnuta, sázka má být zrušena, a to by bylo ještě nejlepší východisko v podobném případě!"

Jeho veškeré rozsudky, které odbývaly obě strany stejně, se nezdály rozsudek profesora Hochstedta uspokojovat rovnocenně.

Doktor naznačil spodním rtem úšklebek, který tomu nasvědčoval dost zřejmě. Co se pak týče pana Bredejorda, ten vyskočil z křesla se zvoláním:

"Dobře, dobře, můj milý Hochstedte, jen tolik nespěchejte se svým závěrem! ... Protože Svaryenkrona - říkáte - neprokázal dostatečně fakt, který se vám zdá ostatně pravděpodobným, nemůžete prohlásit, že vyhrál? ... Co byste tedy řekl, kdybych vám zde na místě dokázal, že Cynthia stoprocentně nebyla anglickou lodí?"

"Co bych řekl?" opakoval profesor, poněkud zaražen tímto nenadálým útokem.

"Namouvěru, nevím! ... Pozoroval bych a zkoumal otázku z jejích různých stránek..."

"Zkoumejte ji tedy, jak je vám libo!" odvětil advokát a sáhl pravicí do vnitřní kapsy svého svrchníku, aby z ní vylovil koženou tobolku, z té pak vyňal dopis obsažený v jedné z těch kanárkově žlutých obálekách, které na první pohled prozrazují svůj americký původ. "Podívejte, zde je doklad, kterému neupřete průkaznou sílu," dodal a podstrčil doktorovi dopis před oči, který hlasitě četl:

Panu advokátovi Bredejordovi ve Stockholmu

New York, 27. října Slovnutný pane, odpovídáme na Váš ctěný dopis z 5. t. m. a sdělujeme Vám tyto podrobnosti:

1. Loď pojmenovaná Cynthia s kapitánem Bartonem, patřící Kanadské plavební společnosti, se potopila s posádkou i nákladem právě před čtrnácti lety u Faerských ostrovů.
2. Tato loď byla pojištěna u General Steam Navigation Insurance Company v New Yorku na tři miliony osm set tisíc dolarů.
3. Protože zánik Cynthie zůstal nevysvětlen a příčiny neštěstí se nezdály pojišťovací společnosti dostatečně objasněny, bylo zavedeno soudní řízení a majitelé uvedené lodi tento spor prohráli.
4. Prohra tohoto sporu přivodila rozpuštění Kanadské plavební společnosti, která neexistuje již jedenáct let následkem likvidace.

Čekáme na Vaše další rozkazy, a prosíme, abyste přijal, slovnutný pane, náš uctivý pozdrav.

Jeremiah Smith, Walker & Company námořní jednatelé

"Co tedy říkáte této listině?" otázal se pan Bredejord, když doktor přečetl dopis. "Připustíte, že má tento doklad svou váhu?"

"Rád připouštím," odpověděl doktor. "K čertu, jak jen jste si ho opatřil?"

"Jednoduchým způsobem. Toho dne, kdy jste mi vyprávělo Cynthii jako lodi nutně anglické, uvědomil jsem si ihned, že příliš omezujete oblast svého hledání a že loď může být zcela dobře americká. Pozoroval jsem, že čas plyne, a vy nedocházíte k ničemu, protože byste nám to řekl, a napadlo mě napsat do New Yorku. Na třetí dopis jsem obdržel tuto odpověď! Není to nic tak složitého... Nemyslíte, že jsem plně oprávněn činit si nárok na vašeho Plinia?"

"Závěr se mi zdá neodůvodněný!" odvětil doktor, který znovu pročítal mlčky dopis, jako by v něm chtěl najít nové důkazy na podporu svého tvrzení.

"Jakže, neodůvodněný?" zvolal advokát. "Dokazují vám, že loď byla americká a potopila se u Faerských ostrovů, to znamená docela blízko norského pobřeží, zrovna v té době, která se srovnává s příchodem dítěte, a vy nejste přesvědčen o svém omylu?"

"Ani dost málo! Pamatujte, milý příteli, že nijak nepopírám veliký význam vašeho dokumentu... Nalezl jste to, co já nemohl objevit: pravou Cynthii, která ztroskotala u našich

břehů v odpovídající době! ... Ale dovolte mi, abych vás upozornil, že tento náález potvrzuje právě moji teorii. Protože koneckonců loď byla kanadská, to znamená anglická, a protože irský živel je v Kanadě velmi značný, mám od nynějška o jeden důvod více ke svému tvrzení, že dítě je irského původu!"

"Ach, tohle vy nalézáte v mém dopisu?" zvolal pan Bredejord, zlobící se více, než chtěl dát najevo.

"A jistě také trváte na tom, že jste neprohrál svého Plinia?"

"Zajisté."

"Snad si dokonce myslíte, že máte nějaké právo na mého Quintiliana?"

"V každém případě doufám, že se mi podaří uplatnit toto právo díky vašemu objevu, chcete-li mi jen k tomu poskytnout čas a prodloužit naši sázku!"

"Budiž! Jsem k tomu ochoten! Kolik potřebujete času?"

"Stanovme ještě dva roky a odročme záležitost do druhých Vánoc, které přijdou po těchto!"

"Platí!" odpověděl pan Bredejord. "Ale ubezpečuji vás, milý doktore, že byste udělal stejně dobře, kdybyste mi hned svého Plinia poslal!"

"To mi věřte, že ne! Bude se příliš pěkně vyjímat v mé knihovně vedle vašeho Quintiliana!"

VII. KAPITOLA

Vandino mínění

Z počátku Erik, plný zanícené sebeobětavosti, se vrhl do rybářského života a upřímně se pokoušel zapomenout, že poznal jiný život. Vždy stával první, byl také první, který přichystával bárku svého pěstouna a všechno připravoval tak, aby se pan Hersebmohl chopit kormidla a vyplout. Když nevál vítr, Erik se chopil těžkých vesel, horlivě vesloval a zdál se vyhledávat nejtěžší a nejnámáhavější práce.

Nic ho neodpuzovalo, ani dlouhé čekání v sudu s dvojitým dnem, ve kterém lovec tresek čeká, až ryba zabere na jeho udice, ani různé přípravy, jimiž musí projít jeho úlovek, protože se rybě nejprve odřízne jazyk, který patří k nejlepším lahůdkám, potom hlava a kosti, dříve než se hodí do kádě, ve které se podrobuje svému prvnímu solení. Ať byla jeho práce jakákoliv, Erik ji vykonával nejen svědomitě, ale i s jakousi vášní. Udivoval klidného rybářova syna svým horlivým zájmem pro nejmenší podrobnosti tohoto obtížného povolání.

"Jak ses asi ve městě trápil!" říkal mu prostomyslně tento chlapec.

"Zdá se, že se necítíš ve svém živlu, leda když vyjedeš z fjordu a ocitneš se na širém moři!" Téměř pokaždé, když se řeč obrátila tímto směrem, zůstával Erik zamlklý. Jindy naopak začínal sám o tomto tématu a snažil se přesvědčit svého nevlastního bratra, nebo spíše sebe samého, že není krásnější živobytí nad jejich.

"To si také myslím!" říkával Otto se svým klidným úsměvem.

A ubohý Erik se odvracel, aby utlumil povzdech.

Opravdu, krutě se trápil nad tím, že se zřekl svých studií, že se viděl odsouzen k čistě tělesné práci. Když mu přicházely tyto myšlenky, bránil se jim a sváděl s nimi takřka křížový zápas. Ale přesto všechno se cítil přepadán hořkou lítostí. Za nic na světě by nechtěl dát najevo tento svůj zoufalý stav. Uzavíral jej tedy v sobě, a tím více trpěl. Neštěstí, které se událo na počátku jara, přispělo k zostření těchto útrap.

Toho dne bylo v kůlně mnoho práce s ukládáním nasolených tresek.

Pan Hersebom svěřil tuto starost Erikovi a Ottovi a sám vyplul na rybolov. Obloha byla šedá a počasí dusné, velmi málo se srovnávající s ročním obdobím. Oba mladíci, přestože si pilně hleděli práce, nemohli nezaznamenat, jak neobyčejně jim připadá namáhavá. Mohlo se říci, že všechno kolem nich na ně doléhalo s větší tíží než jindy, počítaje v to i ovzduší.

"To je tedy zvláštní," poznamenal Erik, "hučí mi v uších, jako kdybych se nalézal v balonu ve výši čtyř nebo pěti tisíc metrů!" A téměř vzápětí začal krváčet z nosu. Také Otto zakoušel obdobné příznaky, ačkoliv je dovedl méně přesněji vyjádřit.

"Myslím, že tlak asi velmi silně klesl," pokračoval Erik. "Kdybych měl dost času odběhnout k panu Malariovi, podíval bych se, kolik ukazuje tlakoměr."

"Máš na to čas," odvětil Otto. "Podívej, naše práce je skoro hotová, a i kdyby ses zdržel, mohl bych ji pohodlně dodělat sám!"

"Půjdu," řekl Erik. "Nevím, proč mne ten atmosférický stav tolik znepokojuje! ... Byl bych rád, kdyby se otec co nejdříve vrátil!" Jak spěchal ke škole, setkal se na cestě s panem Malariem.

"Ty jsi doma, Eriku!" zeptal se ho učitel. "To jsem rád, že tě vidím, a že nejsi na moři! ... Právě jsem se na to šel přeptat! ... Tlakoměr tak prudce klesl za necelou půlhodinu! ... Nikdy jsem neviděl něco podobného. Ukazuje teď na sedm set osmnáct milimetrů. Čekajme silnou atmosférickou poruchu!" Pan Malarius nedomluvil, když vzdálené zahřmění, následované jakýmsi příšerným svistem, zatřáslu ovzduším. Obloha, která se téměř okamžitě pokryla na západě inkoustově černou skvrnou, se zatemnila na všech stranách s úžasnou rychlostí. Pak náhle, po chvilce úplného ticha, listí ze stromů, stébla slámy, písek a oblázky byly smetány na zem krátkými náporu větru. Přicházel uragán.

Byl neslýchané prudkosti. Komíny, okenice, někde i střechy byly unášeny jako pírkem. Domy se hroutily. Všechny kůlny bez výjimky byly smeteny a zničeny větrem. Ve fjordu, obvykle tak klidném jako studny za nejstrašnějších bouří na moři, tvořily se obrovské vlny a rozbíjely se o břeh s ohlušujícím lomozem.

Cyklon běsnil asi hodinu, potom, zadrženo vysokými norskými horami, uhnul k jihu a začal ometat evropskou pevninu. V meteorologických análech zůstal zaznamenán jako jeden z nejneobyčejnějších a nejhroznějších, které kdy překročily Atlantik. Tyto veliké atmosférické poruchy jsou dnes nejčastěji ohlašovány a předstihovány telegrafem. Většina evropských přístavů, upozorněna depeší, měla naštěstí dost času ohlásit blížící se smršť lodím

přichystaným k odjezdu nebo zakotveným v přístavu. Škody byly tedy do jisté míry zmírněny. Ale na pobřežích málo navštěvovaných, v rybářských osadách a na moři se počet neštěstí vymykal všem odhadům. Jediná kancelář Veritas ve Francii a Lloyd v Anglii zaznamenaly nejméně sedm set třicet.

První myšlenka celé Hersebomovy rodiny, jako tisíců jiných rybářských rodin, se tohoto neblahého dne přirozeně nesla k těm, které měla na moři. Pan Hersebom nejčastěji vyhledával západní pobřeží nevelikého ostrova, ležícího asi dvě míle před ústím fjordu - právě tam, co svého času vylovil malého Erika. Mohlo se doufat podle doby trvání bouře, že měl ještě dost času uchýlit se do úkrytu, i když byl nucen zanechat svou loď na mělkém a písčitém břehu. Ale starost o otce nedovolila Erikovi a Ottovi vyčkat večera, aby se přesvědčili o správnosti této domněnky.

Sotvaže fjord nabyl své obvyklé klidnosti po utichlém uragánu, poprosili jednoho ze svých sousedů, aby jim zapůjčil svou bárku k výzkumné cestě. Pan Malarius si přál provázet oba mladíky na této výpravě. Vyjeli proto všichni tři, sledováni úzkostlivým pohledem paní Katrin a její dcery.

Na fjordu vítr již téměř utichl, ale vál od západu, a aby se dostali k výjezdu, bylo nutné použít vesel. To zabralo více než hodinu.

Když dostihli východu, ocitli se před neočekávanou překážkou.

Bouře na oceánu ještě stále zuřila a vlny, lámající se o ostrůvek, který uzavírá vchod do noroěského fjordu, způsobovaly dva proudy, které se spojovaly za tímto ostrůvkem a valily se prudce do úžiny, jako do hrdla nálevky. Nebylo pomýšlení na proplutí za těchto okolností, sotva parník by tu něco pořídil, tím méně slabá bárka poháněná vesly proti větru.

Bylo nutné se vrátit do Noroě a čekat.

Obvyklá hodina návratu nadešla, aniž přivedla domů pana Herseboma. Nepřivedla však také ani jednoho z ostatních rybářů, kteří vypluli toho dne. Bylo tedy možno doufat, že nějaká společná překážka je zdržovala před fjordem, spíše než myslet na nějaké neštěstí. Večer nebyl proto méně smutný ve všech domácnostech, ve kterých někdo chyběl. A tou měrou, jak noc ubíhala a nepřítomní se nevraceli, úzkost vzrůstala. U Hersebomových nikdo nešel spát. Trávili tyto dlouhé hodiny čekání, seděli pohromadě kolem krbu, zamlklí a zlomení.

Den v této zeměpisné šířce v březnu přichází ještě pozdě. Přišel aspoň jasný a skvoucí. Pozemní větřík vál směrem k moři, byla naděje na proplutí úžinou. Právě loďstvo kocábek, utvořené skoro ze všech, které byly po ruce v Noroě, se chystalo vyjet na průzkum, když byla zpozorována četná plavidla přicházející od vjezdu a brzy přistávající ve vesnici.

Byly to lodě, které vypluly toho dne před cyklonem - všechny, kromě lodi pana Herseboma.

Nikdo o něm nemohl podat zprávu. Sama okolnost, že se nevrací s ostatními, dodávala této výjimce zvláště znepokojivého rázu, protože všichni rybáři přestáli veliké nebezpečí. Jedni byli zachyceni cyklonem a vrženi na pobřeží, na němž uvázlo jejich plavidlo. Jiní se zavčas mohli uchýlit do zátoky chráněné před vichrem. Nejmenší počet se v kritickém okamžiku nalézal na pevnině.

Rozhodli se, že loďstvo připravené k odjezdu se vydá hledat toho, který scházel. Pan Malarius se opět zúčastnil výpravy s Erikem i Ottem.

Veliké žluté zvíře, které dávalo najevo zřejmý nepokoj, dostalo rovněž dovolení připojit se k nim. Byl to Klaas, groenlandský pes, kterého přivezl pan Herseboom z jedné výpravy k Farewellskému mysu.

Všechny lodě se rozjely, jedny vpravo, druhé vlevo, aby prohledaly pobřeží nesčetných ostrovů, které jsou rozesety kolem Noroěského fjordu, jako po celém norském pobřeží.

Když se v poledne sjely podle úmluvy k jižnímu výběžku při ústí fjordu, nebyla stopa po mistru Herseboomovi odkryta. Protože hledání se zdálo být důkladně provedeno, všichni byli názoru, že nezbyvá bohužel nic jiného, než se vrátit domů.

Ale Erik se nechtěl považovat za poraženého, ani se zřící tak snadno veškeré naděje. Prohlásil, že prohledal jižní ostrovy, a chce nyní pátrat ještě mezi severními. Pan Malarius i Otto podporovali jeho žádost.

Ostatní, když to viděli, učinili podle jejich přání. Svěřili jim lehce řiditelnou jolu, aby se pokusili ještě o poslední objížďku, potom jim dali sbohem.

Tato snaha měla být odměněna. Ke druhé hodině, když loď objížděla jeden ostrůvek sousedící s pevninou, se Klaas dal náhle do zuřivého štěkotu. Potom, dříve než ho mohli zadržet, skočil do vody a plaval ke skaliskům.

Erik a Otto usilovně veslovali k tomu místu. Brzy viděli psa, jak vyplaval na ostrůvek a skákal s žalostným vytím kolem čehosi, co se jim zdálo být lidským tělem, roztaženým na šedé skále.

Také oni vystoupili na břeh.

Byl to skutečně člověk, který zde ležel, a tímto člověkem byl Herseboom! ... Herseboom celý zakrvácený, bledý, nehybný a studený, bez sebe - snad docela mrtvý! ... Klaas mu lízal ruce a žalostně kňučel.

Prvním Erikovým činem bylo, že se vrhl na kolena k tomuto studenému tělu a přiložil ucho na jeho srdce.

"Žije! ... Cítím tep! ... zvolal.

Pan Malarius, který uchopil ruku pana Hersebooma a ohledal tepnu, zavrtěl smutně hlavou na znamení pochybnosti, ale proto se nesnažil méně zkusit všechny předepsané prostředky pro podobný případ.

Odepjal si široký vlněný pás, který se nosil kolem beder, roztrhl jej na tři kusy, dal z nich po jednom každému ze svých mladých přátel a začal jimi mocně třít rybářova prsa, nohy a ruce.

Brzy se ukázalo, že tento prostý způsob léčení má svůj účinek a povzbuzuje krevní oběh. Tlukot srdce zesiloval, hrud' se zvedala, slabý dech vycházel z úst... Konečně se pan Herseboom probral z mdloby a cosi nesrozumitelného zasténal.

V tom pan Malarius s oběma mladíky jej zvedli ze země a pospíšili si jej odnést. Když jej ukládali na plachtové lože na dně lodi, otevřel oči.

"Pít!" řekl slabým hlasem.

Erik mu přiložil ke rtům láhev branvinu.

Polkl doušek a zdálo se, že si je vědom toho, co se s ním děje, pokud se aspoň mohlo soudit z jeho laskavého a vděčného pohledu. Ale téměř vzápětí podlehl únavě, upadl opět do spánku, který se podobal úplnému bezvědomí.

Právem soudili, že nemohou udělat nic lepšího, než se co nejrychleji vrátit domů. Jeho zachránci se opět ujali vesel a usilovně směřovali k úžině. Brzy jí dostihli a podporování větrem se ocitli za krátkou dobu v Noroě.

Pan Herseboom, přenesen na lože a pokryt obvazy smáčenými v arnice chlumní, posilněn hovězí polévkou a sklenkou piva, přišel opět dokonale k vědomí. Neutrpěl nic vážného, jen zlomeninu předloktí a odřeniny nebo pořezání po celém těle. Ale pan Malarius přesto vyžadoval, aby zůstal v klidu a neunavoval se mluvením. Pokojně usnul.

Teprve druhého dne mu dovolili otevřít ústa a vypravovat několika slovy, co se mu přihodilo.

Překvapen cyklonem, právě když rozpínal plachtu k návratu do Noroě, byl Herseboom vržen na skaliska ostrůvku, kde se rozbila jeho loď na tisíc kusů, ihned odnesených bouří. On sám se vrhl do moře krátce před ztroskotáním, aby unikl strašnému nárazu. Avšak nechybělo mnoho, aby se neroztříštil o skály, a jen s neskonalou námahou se mu podařilo vyvléci se z dosahu vln. Vyčerpán námahou, se zlomenou rukou a tělem zalitým krví, zůstal ležet bez vlády a již nevěděl, co se s ním dále dělo za těch dvacet hodin čekání, kdy upadl patrně ze silné horečky do bezvědomí.

Nyní se viděl zachráněn, ale hned zase začal bédovat nad ztrátou svého plavidla a nad svou znehybnělou rukou mezi dvěma deskami. Co si nyní počne, i když bude moci opět užívat této ruky po osmi nebo deseti týdnech odpočinku? Loď byla jediným rodinným kapitálem, a tento kapitál právě zmizel v hlubinách! Pracovat na účet jiných bylo v jeho věku velmi kruté! A našel by ostatně práci? Bylo to přinejmenším pochybné, neboť nikdo v Noroě nezaměstnával pomocníky, a sama továrna byla nedávno nucena zmenšit počet svého dělnictva.

Takové byly smutné úvahy pana Herseboma, když ležel nemocný, a zvláště, když schopen již povstat z lože, usedal do svého velkého křesla s rukou na šátku.

Čekal na své plné uzdravení, rodina zatím žila ze svých posledních prostředků a z výtěžku solených tresek, které měla ještě na skladě. Ale budoucnost byla černá a nikdo neviděl, jak se bude moci vyjasnit.

Tato hrozící bída dala brzy nový směr Erikovým myšlenkám. Po dva nebo tři dny je stačil naplňovat blahý pocit, že zachránil život panu Herseboomovi - opravdu, zásluha o to patřila jeho vášnivě sebeobětavosti. Jak by nebyl hrdý, když se setkal s pohledem paní Katrin nebo Vandy, jak celý zjihlý vděčností se na něm zastavuje, jako by mu chtěl říci:

"Milý Eriku, otec tě vysvobodil z vod, ale ty jsi jej také zachránil před smrtí! ..." Jistě to byla nejvyšší odměna, kterou si mohl přát za ono sebezapření, které dobrovolně osvědčil, když se odsoudil k rybářskému životu. Pomyšlení, že jaksi oplatil svým pěstounům všechna jejich dobrodiní najednou, mu jistě dodávalo nade všechno blaživé a sílící sebevědomí!

Ale tato rodina, která se s ním tak šlechetně dělila o ovoce své práce, se nyní ocitla na pokraji nejkrutější bídy. Měl pro ni nadále zůstat břemenem? Nebylo spíše povinností všemožně jí přispět na pomoc?

Erik si byl jasně vědom tohoto závazku. Váhal pouze nad způsobem, jakým se ho má zhostit, brzy přemítal, nemá-li jít do Bergenu a dát se najmout za námořníka, hned zase snil o nějakém jiném způsobu, kterým by se ihned učinil užitečným.

Jednoho dne se svěřil se svými pochybnostmi panu Malariovi, který vyslechl jeho důvody, schválil je, ale stavěl se proti jeho úmyslu stát se námezdným námořníkem.

"Chápal jsem, přestože jsem toho litoval," pravil mu, "když ses odhodlal zůstat zde, abys sdílel život svých pěstounů. Nechápal bych však, kdybys od nich odešel odsoudit se k zaměstnání bez budoucnosti, když se ti přece nabízí doktor Svaryenkrona otevřít tak důstojnou životní dráhu! Rozmysli si dobře, milý chlapče, dříve než se rozhodneš k něčemu takovému!" Pan Malarius se však nezmínil, že již psal do Stockholmu, aby doktora informovalo situaci, tak jak ji cyklon z 3. března právě vytvořil v Erikově rodině. Nepřekvapilo ho tedy, když po třech dnech obdržel dopis, jehož obsah šel ihned sdělit Hersebomovým. Zněl takto:

Ve Stockholmu 17. března

Drahý Malarie!

Srdečně Ti děkuji, že jsi mne uvědomil o neblahých následcích, které měl pro váženého pana Herseboma cyklon z 3. t. m. S potěšením a hrdotí se dozvídám, že se Erik zachoval, jako vždy, tak i za těchto okolností, jako statečný chlapec a oddaný syn. Přikládám zde pětisetkorunovou bankovku, kterou mu, prosím, odevzdej mým jménem. Vyříd' mu, že jestli to nestačí na zakoupení nejlepší rybářské bárky, jakou si je možno v Bergenu opatřit, má mi to bez odkladu oznámit. Tuto bárku ať pojmenuje Cynthia a potom ať ji věnuje panu Hersebomovi jako synovskou upomínku. Až to vyřídí, ať dá Erik na moje slova a vrátí se ke mně do Stockholmu, aby zde pokračoval ve svých studiích. Můj dům je mu vždy otevřen, a je-li třeba důvodu, který by jej tím spíše přinutil k návratu, dodávám, že mám nyní bezpečné údaje a naději na rozluštění jeho záhadného původu. Považuj mne vždy, můj drahý Malarie, za svého upřímného a oddaného přítele.

R. V. Svaryenkrona, M. D.

Lze si představit, byl-li tento dopis radostně přijat. Tím, že určil svůj dar Erikovi, dával doktor najevo, že dobře zná povahu starého rybáře.

Bylo velmi málo pravděpodobné, že by pan Hersebom přijal bárku, kdyby mu byla přímo nabídnuta. Ale jak ji mohl odmítnout od svého adoptovaného syna, a to již kvůli jménu Cynthia, které mu připomínalo, jak se Erik dostal do jejich rodiny! ...

Stinnou stránkou věci, myšlenkou, která již teď zasmušovala všechna čela, byla vyhlídka, že se s ním budou muset rozloučit. Nikdo se o tom neodvažoval mluvit, ačkoliv na to všichni mysleli. Erik sám s hlavou schýlenou na prsa se ocital v rozporu mezi přirozeným přáním uspokojit doktora a uskutečnit tajnou tužbu svého vlastního srdce, a přáním neméně přirozeným nezarmoutit své pěstouny. Byla to Vanda, která se odhodlala prolomit led.

"Eriku," řekla mírným a vážným hlasem, "nemůžeš doktorovi na podobný dopis říci ne! Nemůžeš, protože bys mu tím projevovál nevděk, a současně hřešil proti sobě samému. Tvé místo je mezi učenými, ne mezi rybáři! To je už dávno moje mínění. Protože se ti to nikdo neodvažuje říci, říkám ti to já! ..." "Vanda má pravdu!" zvolal pan Malarius s úsměvem.

"Vanda má pravdu!" opakovala paní Katrin, a utřela si slzu. Tak byl Erikův odchod podruhé rozhodnut.

VIII. KAPITOLA

Patrick O'Donoghán

Co nového se doktor dozvěděl, nebylo nijak zvlášť významné, ale mohlo jej to konečně uvést na stopu.

Znal jméno bývalého ředitele Kanadské plavební společnosti, pana Joshuy Churchilla.

Nevědělo se však, co se stalo s touto osobností po rozpuštění Společnosti. Pátrání bylo vedeno přirozeně tímto směrem. Jestli se podaří najít Joshuu Churchilla, bude snad možno pátrat pomocí jeho starých rejstříků Společnosti - snad si i tímto způsobem opatřit seznam cestujících z Cynthie. Tam bude jistě uvedeno dítě se svou rodinou nebo osobami pověřenými jeho dozorem. Od té chvíle by se oblast hledání značně omezila. Takovou radu dával soudní vykonavatel, který měl kdysi ony rejstříky v ruce jako likvidátor Společnosti, nevěděl však nejméně již deset let, co se s panem Joshuou Churchillem dále stalo.

Na okamžik se doktor Svaryenkrona oddal ukvapené radosti, když se dozvěděl, že americké noviny mají zvyk uveřejňovat seznam cestujících plavících se do Evropy. Řekl si, že stačí prostě opatřit si příslušný ročník starých novin a vyhledat v nich seznam Cynthie. Ale jak ukázala zkušenost, tato domněnka byla špatně založena - zvyk uveřejňovat tyto seznamy byl totiž nedávný a datoval se sotva několik let. Staré noviny proto přece prokázaly svou službu, podávaly přesné datum odjezdu Cynthie, která 3. listopadu opustila nikoliv kanadský přístav, jak se zprvu soudilo, nýbrž newyorský přístav, aby se plavila do Hamburku.

Nejprve tedy v tomto posledně jmenovaném městě, potom ve Spojených státech dal doktor pátrat po dalších zprávách.

V Hamburku pátrání nevedlo téměř k ničemu. Zasilatelé Kanadské plavební společnosti nevěděli nic o cestujících z Cynthie a mohli pouze označit druh nákladu a jiné podrobnosti, které byly již známé.

Erik byl půl roku ve Stockholmu, když konečně přišla z New Yorku zpráva, že bývalý ředitel Joshua Churchill již před sedmi lety vydechl naposledy v nemocnici na Deváté avenui. Nezanechal známé dědice ani patrně žádné jmění. Co se týče rejstříků Společnosti, ty byly

bezpochyby již dávno prodány do starého papíru a použity na kornouty newyorskými trafikanty.

Stopa tedy nikam nevedla a jediným výsledkem dlouhého pátrání bylo, že panu Bredejordovi dovolovalo pronášet vtipy, které byly velmi bolestné pro domýšlivost jeho přítele, ačkoliv v jádru byly velmi nevinné.

Erikův příběh byl nyní v doktorově domě všeobecně znám. Neostýchali se již o něm mluvit otevřeně a všechny fáze hledání byly předmětem hovoru při jídle nebo v obývacím pokoji. Snad doktor jednal moudřeji za prvních dvou let, když se tajil s těmito věcmi, neboť nyní poskytovaly stravu všelijakým povídačkám paní Grety a Kajsy, jako i zároveň úvahám Erika samotného. A tyto úvahy byly často velmi melancholické.

Neznat své rodiče, jestliže byli dosud naživu, a pomyšlení, že se snad nikdy nedozví tajemství o svém původu, byla již věc sama o sobě mučivá. Co však bylo ještě truchlivější, bylo to, že nevěděl, kde je jeho vlast.

"Nejchudší pouliční dítě, nejbídnější venkovan aspoň ví, kde je jeho domovina, a ke které veliké lidské rodině náleží!" říkal si velice často, když přemýšlelo těchto věcech. "Já toto nevím! Jsem na zemské kouli jako připravená troska, jako zrnko písku přiváté větrem, které neví, odkud vlastně pochází! Země, v níž se zrodila moje matka, v níž odpočívají nebo odpočinou její ostatky, může být zneuctěna cizincem, zdeptána jeho nohama, aniž by mně bylo přáno hájit ji a prolít za ni svou krev!"

Toto pomyšlení ubohého Erika skličovalo. V takových okamžicích si marně říkal, že našel matku v paní Katrin, domov u pana Herseboma, vlast v Noroě, marně se zapřísahal, že jim splatí stonásobně toto dobrodiní a že navždy zůstane Norsku nejoddanějším synem - cítil se v podivném postavení.

Všechno, i ty tělesné rozdíly, které pozoroval mezi svým okolím a sebou, i ta barva jeho očí a pleti zahlédnutá letmo v zrcadle nebo ve výkladní tabuli, všechno jej přivádělo každou chvíli na tuto bolestnou myšlenku.

Někdy se tázal sám sebe, které vlasti by dal na světě přednost, kdyby si měl volit. Studoval proto dějiny a zeměpis, přehlížel civilizace a národy. Pociťoval jakousi útěchu, že si mohl alespoň říkat, že je keltského původu, a hledal v knihách potvrzení faktů hájených doktorem.

Když mu však tento učenec opakoval, že podle jeho mínění je jistě národnosti irské, svíralo se Erikovi srdce. Jakže? Copak bylo nutné vybrat si ze všech keltských národů zrovna ten nejpotlačovanější? ...

Kdyby aspoň mělo tom naprosto bezpečný důkaz, jistě by miloval tuto nešťastnou vlast! Ale takový důkaz neexistoval! Proč si raději nenamlouvat, že je například Francouz? ... Ve Francii jsou také Keltové! ...

To by byla vlast, jakou by si přál, s jejími velkolepými tradicemi, dramatickými dějinami a plodnými zásadami, které rozsela po světě!

O, jak by se cítil hrdý, že k ní náleží! Jak by byl proniknut synovskou láskou, studoval její slavné anály, četl knihy jejích spisovatelů, obdivoval se výtvorům jejích umělců! ... Ale

bohužel, právě tento druh ušlechtilých dojmů mu byl navždy uzavřen! ... Viděl to jasně, nikdy tento problém jeho původu nebude rozřešen, poněvadž po tolikerém hledání ještě rozřešen nebyl!

A přece se Erikovi zdálo, že kdyby mohl sám vyšetřit od počátku obdržené zprávy, osobně sledovat na místech samých nové stopy, které by bylo možno odkrýt, došel by snad k lepšímu výsledku. Když to nemohli dokázat najatí jednatelé, proč by se to nepodařilo jeho vlastnímu úsilí? Nevložil by do celého podniku zápal vůle k úspěchu, kterou nic nemůže nahradit?

Tato myšlenka, která jej obléhala, vykonávala nepozorovaně na jeho práci přemocný vliv a dodávala jí téměř bez jeho vědomí docela určitý směr. Jako kdyby to byla věc předem smluvená, že bude cestovat, začal důkladně studovat kosmografii, zeměpis, nautiku, všechny předměty námořnických škol.

"Dříve nebo později," říkal si, "vykonám kapitánské zkoušky pro daleké plavby, a pak budu moci odjet do New Yorku na vlastní pěst, abych zahájil nové pátrání po Cynthii." Z přirozeného sklonu i v jeho rozmluvách se obrážel tento plán osobního pátrání a s prostoduchostí se z nich nechával vyčíst. Doktor Svaryenkrona, pan Bredejord i profesor Hochstedt jím načichli konečně tou měrou, že jej přijali za svůj, neboť otázka Erikova původu, která byla zpočátku v jejich očích jen zajímavým problémem, je napínala čím dál tím vášnivěji. Viděli, jak velice leží tato otázka Erikovi na srdci, a protože jej měli upřímně rádi a uznávali důležitost, jakou pro něho měla, byli ochotni podniknout všechno, aby vrhli světlo do tohoto tajemství.

Tak se v nich zrodila jednoho krásného večera myšlenka, že se všichni společně vypraví na prázdninovou cestu do New Yorku a přesvědčí se sami, jestli by se nedalo něco nového vytěžit z toho, co již věděli.

Kdo přišel na tuto myšlenku první? To zůstávalo temným bodem a zavdávalo dlouho náměty ke sporům mezi doktorem a panem Bredejordem, každý si osoboval prvenství. Bezpochyby je napadla současně, protože o ní Erik ustavičně přemýšlel a stále ji nadhazoval, patrně jí nasýtil vzduch svého okolí. Fakt je, že přijala na sebe tělo, že byla konečně schválena a že v měsíci září následujícího roku všichni tři přátelé, provázeni Erikem, odpluli z Norska do Spojených států.

Po deseti dnech byli v New Yorku a bez meškání vešli ve spojení s domem Jeremiah Smith, Walker & Company, odkud jim přišly první zprávy.

Od této doby vstupoval na jeviště nový činitel, jehož síly dosud nikdo netušil. Tímto činitelem bylo Erikovo osobní úsilí. Z New Yorku a Spojených států, ze všech těch scén pro něho tak nových, viděl především jen to, co se mohlo nějak vztahovat k předmětu jeho hledání.

Vstával s rozbřeskem dne, spěchal k přístavu, chodil podél nábřeží, postával u zakotvených lodí, hledal a neúnavně sbíral nejnepatrnější zprávy.

"Znal jste Kanadskou plavební společnost? Mohl byste mi označit námořníka nebo cestujícího, který se plavil na Cynthii?" dotazoval se na všech stranách.

Díky dokonalé znalosti anglického jazyka, milému a vážnému vzezření a bez znalosti námořních záležitostí, byl všude docela vlídně přijat. Označili mu postupně několik bývalých

námořních důstojníků, lodníků nebo zřízců Kanadské plavební společnosti. Někdy je mohl vyhledat. Jindy se zase jejich stopa ztratila. Ale žádný z nich mu nemohl dát spolehlivé zprávy o poslední plavbě Cynthie. Bylo zapotřebí čtrnácti dnů usilovného běhání a hledání, než se konečně dopídil zprávy, která se svou přesností ostře odrážela od neurčité směsice často protichůdných údajů, jakou Erik mohl získat. Opravdu, tato zpráva, jak se zdálo, nebyla penězi k zaplacení.

Tvrdili, že lodník jménem Patrick O'Donoghane se zachránil ze ztroskotané Cynthie, a že se dokonce již několikrát od té doby vrátil do New Yorku. Tento Patrick O'Donoghane sloužil prý jako nováček na palubě Cynthie při poslední plavbě této lodi. Byl pověřen osobní službou u kapitána a podle vši pravděpodobnosti znal cestující první třídy, kteří vždy jídali u stolu na zádi. Mělo-li se soudit z jemnosti šátečků, nemohlo být pochybností o tom, že dítě, přivázané k záchrannému pásu Cynthie, patřilo k tomuto druhu cestujících. Bylo tedy nanejvýš důležité vyhledat onoho lodníka.

To byl závěr doktora i pana Bredejorda, když jim Erik ohlásil svůj objev, a vrátil se k večeři do hotelu na Páté avenui. Ale téměř vzápětí rozhovor odbočil stranou, protože doktor chtěl vytěžit z tohoto nového prvku důkaz na podepření své zamilované teze.

"Bylo-li kdy nějaké jméno irské," zvolal, "je to rozhodně jméno Patricka O'Donoghane! ... Vždycky jsem říkal, že Irsko hraje roli v Erikově záležitosti!"

"Dosud ji v ní moc nevidím!" odvětil s úsměvem pan Bredejord.

"Irský nováček na palubě nedokazuje nic, a spíše myslím, že by bylo nesnází najít americkou loď, která by neměla mezi svým mužstvem syna zeleného Erinu!" Zde byly látky k hovoru a mnohým slovním pŕtkám na dvě nebo tři hodiny, a také tuto možnost řádně zužitkovali. Od toho dne soustředil Erik všechno své úsilí k tomuto jedinému cíli: vyhledat Patricka O'Donoghane.

Je pravda, že ho nenašel, ale usilovným hledáním a dotazováním konečně odkryl na Hudsonově nábřeží lodníka, který znal řečenou osobu a mohl udat některé podrobnosti. Patrick O'Donoghane byl skutečně rodilý Ir z Innishannonu v Corkském hrabství. Byl to muž třiatřiceti až pětatřicetiletý, prostřední postavy, rusých vlasů, černých očí a nosu rozplesklého úrazem.

"Chlapíka bylo možné poznat mezi dvaceti tisíci!" pravil lodník.

"Pamatuji se na něho velmi dobře, ačkoliv jsem ho neviděl sedm nebo osm let."

"Potkával jste ho v New Yorku?"

"V New Yorku i jinde. Ale jistě naposledy to bylo v New Yorku."

"Nemohl byste mi říci o někom, kdo by mi řekl, co se s ním stalo?"

"Namouvěru ne... ledaže by to byl majitel hostince Red Anchor v Brooklynu! ... Patrick O'Donoghane u něho bydlel, kdykoliv přijel do New Yorku... Nějaký pan Bowles, bývalý námořník! ... Nebude-li ten něco vědět, nevím, kdo by vám mohl říci, kde je O'Donoghane!"

Erik si pospíšil skočit na jeden z těch parníčků, které zprostředkovávaly dopravu po East River, a za dvacet minut byl v Brooklynu.

Přede dveřmi hostince Red Anchor našel stařenu velmi čistého zevnějšku, pilně zabranou do škrabání brambor.

"Je pan Bowles doma, paní?" otázal se Erik, pozdravující se zdvořilostí svou adoptovanou vlast.

"Je doma, ale právě odpočívá," odvětila dobrá paní, vrhající zvědavý pohled na mluvícího. "Přejete-li si něco, mohu mu to sdělit... Jsem Bowlesová."

"Ó, paní, budete mi to moci bezpochyby říci právě tak dobře jako pan Bowles," pokračoval Erik. "Rád bych věděl, znáte-li lodníka jménem Patrick O'Donoghane, není-li snad u vás, nebo můžete-li mi povědět, kde ho naleznu!"

"Patricka O'Donoghana? ... Ano, znám jej! Je tomu však dobrých pět nebo šest let, co sem nohou nevkročil! ... A říci, kde je, by bylo pro mne skutečně velmi těžké." Erikův obličej vyjádřil tak hluboké zklamání, že si toho stařena povšimla a byla tím patrně dojata.

"Potřebujete asi velice naléhavě najít Patricka O'Donoghana, protože vás tak mrzí, že ho zde nenalézáte?" tázala se.

"Potřebuji ho velice, paní," odvětil mladík smutně. "On jediný by mi snad poskytl klíče k tajemství, pro které se budu po celý život namáhat, abych je objasnil!" Za ty tři neděle, kdy běhal Erik za zprávami po všech stranách, nabyl jisté zkušenosti v jednání s lidmi. Viděl, že zvědavost paní Bowlesové byla mocně podrážděna, a řekl si, že by nemohlo škodit, kdyby s ní zapředl rozhovor. Optal se tedy, nemohl-li by dostat sklenici minerální vody, a po kladné odpovědi vstoupil do hostince.

Nízká místnost, ve které se ocitl, byla lemována stoly z hlazeného dřeva a proutěnými židlemi, ale úplně prázdná. Tato okolnost sama povzbudila Erika, aby začal rozmlouvat se starou paní, když se vrátila ze sklepa s malou lahví.

"Jistě se, paní Bowlesová, ptáte, co asi chci Patricku O'Donoghane," pravil svým mírným hlasem, "povím vám to, Patrick O'Donoghane byl, jak je zjištěno, při ztroskotání Cynthie, americké lodi, která vzala za své před sedmnácti lety u norského pobřeží! ... Nuže, já, který zde s vámi mluvím, jsem byl nalezen norským rybářem zcela maličký, sotva devítiměsíční v kolébce, která byla připevněna na záchranném pásu Cynthie! ... Hledám O'Donoghana, abych se dozvěděl, nemohl-li by mi povědět o mých rodičích, nebo aspoň o mé vlasti..." Výkřik paní Bowlesové rázem přerušil Erikovy výklady.

"Na záchranném pásu, říkáte? ... Byl jste přivázán na záchranném pásu?" Nečekala na odpověď a běžela ke schodišti.

"Bowlesi! ... Bowlesi! ... Rychle pojd' dolů!" volala pronikavým hlasem. "Na záchranném pásu! Vy jste to dítě se záchranným pásem? ... Kdo by se nadál podobné věci?" opakovala, a vracela se k Erikovi, který bledl překvapením a nadějí...

Dozví se tedy konečně tak žádostivě hledané tajemství?

Těžké kroky se ozvaly po dřevěném schodišti a kulatoučký a růžový stařeček v úplném obleku z hrubého modrého sukna, s tváří obloženou párem velkých bílých licousů a se zlatými kroužky v uších se objevil brzy na prahu nízké místnosti.

"No... co je? ... Co se děje?" tázal se, když si protíral oči.

"Potřebujeme tě, to se děje!" rázně odpověděla paní Bowlesová.

"Sedni si tady a poslechni si pána, který ti bude opakovat, co mně právě řekl." Pan Bowles poslechl bez odmluvy. Erik učinil totéž a opakoval přibližně, co právě vypravoval dobré paní.

Obličej pana Bowlese se rozšířil jako úplněk, jeho ústa se roztáhla do širokého úsměvu a začal pohlížet na svou ženu a mnul si ruce. Také ona se zdála neméně uspokojená.

"Smím předpokládat, že jste již znali můj příběh?" optal se Erik s bušícím srdcem.

Pan Bowles přitakal na znamení souhlasu, po šimral se za uchem a odhodlal se konečně mluvit.

"Znali jsme jej a neznali..." pravil posléze. "Dost často jsme o něm slyšeli se ženou vypravovat, aniž bychom z něj něčemu rozuměli!" Erik, bledý a se zaťatými zuby, pil tato slova, doufající v nějaké vysvětlení. Ale vysvětlení nepřicházelo. Pan Bowles neměl dar výmluvnosti ani dar jasnosti. Možná také, že jeho myšlenky byly ještě trochu rozespalé. Dříve než se cítil po vyspání jakseptíř ve své kůži, bylo mu obvykle zapotřebí dvou nebo tří skleniček bezbarvého likéru jménem "pick me up", který se velmi podobal borovičce.

Teprve když jeho žena před něho postavila láhev se dvěma sklenkami, odhodlal se ten vážný muž ke skutečné řeči.

Dal se zde do velmi zamotaného vypravování, kde ze spousty zbytečných podrobností vynikalo jen několik faktů. Toto vypravování netrvalo méně než dvě hodiny. Bylo třeba veškeré pozornosti a horoucího zájmu, jaký do věci vkládal nebohý Erik, aby se z něho něco vytěžilo. Stálými otázkami a naléháním, a díky přispění paní Bowlesové, se mu to přece konečně podařilo.

IX. KAPITOLA

Pět set liber šterlinků odměny

Patrick O'Donoghán, pokud Erik mohl vyrozumět z kusého a stále odbočujícího vypravování pana Bowlese, nebyl zrovna příkladem ctnosti. Majitel Red Anchor ho znal jako plavčíka, nováčka a lodníka před ztroskotáním Cynthie, i po něm. Až do té doby byl Patrick O'Donoghán chudý jako většina námořníků. Po onom ztroskotání se vrátil z Evropy s tlustým svazkem bankovek, dokládajících, že v Irsku dědil - což se zdálo dosti málo pravděpodobné.

Pan Bowles nikdy nevěřil v toto dědictví. Myslel dokonce, že jmění tak náhle nabyté nějak souviselo, snad i dost podezřele, se ztroskotáním Cynthie. Věděl totiž, že Patrick O'Donoghán byl při něm zúčastněn, a proti zvyku všech námořníků v podobném případě se pečlivě vyhýbalo tom mluvit, obracel dost neobratně řeč jinam, kdykoliv se přivedla na toto téma. Pospíšil si dokonce vytratit se a vydat se na dalekou plavbu v době procesu, který zavedla

pojišťovací společnost proti majitelům Cynthie, a to, aby nebyl zapleten do vyšetřování, třeba jen jako svědek. Toto chování se zdálo tím podezřelejší, protože Patrick O'Donoghane byl tehdy jediným naživu zbývajícím členem posádky. Pan Bowles nikdy nevníkl do tajů této záležitosti, ale on i jeho žena ji vždy shledávali jako podezřelou.

K tomu přispívala zvláště ta okolnost, že Patrick O'Donoghane za svého pobytu v New Yorku nebyl nikdy v peněžních nesnázích. Námořnické řemeslo mu však mnoho nevynášelo. Několik dní po svém návratu, jak již bylo řečeno, měl hojnost zlata i bankovek, a když byl podnapilý, což se mu stávalo často, se chlubíval, že zná tajemství, které stojí za celé jmění. A slova, která se vždy vracela v jeho pochybném blábolení, byla: "dítě na záchranném pásu".

"Dítě na záchranném pásu, pane Bowles!" říkal, když bouchal do stolu. "Dítě na záchranném pásu není penězi k zaplacení! ..." Potom se chechtal, velmi spokojený sám se sebou. Nikdy nebylo možné dostat z něho objasnění těchto slov, která zůstávala po dlouhá léta pro manžele Bowlesovy předmětem nekonečných domněnek.

Odtud rozčilení paní Bowlesové ve chvíli, kdy jí Erik sdělil, že on byl právě to pověstné "dítě na záchranném pásu".

Patrick O'Donoghane, který po více než patnáct let měl zvyk bydlet u Red Anchor, kdykoliv se nalézal v New Yorku, se teď již asi pět let neobjevil. Také v tom bylo podle slov pana Bowlese cosi tajemného.

Ira jednoho večera navštívil jakýsi muž, který se s ním uzavřel asi na hodinu. Po této návštěvě Patrick O'Donoghane, rozčilen a nemající stání, rychle zaplatil svůj pobyt, vzal svůj námořnický vak a odcestoval.

Nikdy ho již od té doby nespátřili.

Pan a paní Bowlesovi ovšem neznali příčinu tohoto náhlého odchodu. Vždycky si však mysleli, že souvisí se ztroskotáním Cynthie a s historií "dítěte na záchranném pásu". Podle jejich domněnky jej O'Donoghaneův návštěvník přišel upozornit, že mu hrozí vážné nebezpečí, a Ir uznal za dobré opustit co nejrychleji New York. Manželé Bowlesovi nemysleli, že se od té doby vrátí. Jistě by se prý o tom dozvěděli od jiných návštěvníků svého hostince, kteří by se jistě divili, kdyby se Patrick ubytoval jinde než u Red Anchor, a ptali by se po příčině jeho jednání.

Taková byla celá výpověď, kterou mohl Erik obdržet. Spěchal jí sdělit svým přátelům. Proto si rychle vyžádal od pana Bowlese a jeho ženy dovolení, aby pro ně mohl dojít.

Jeho zpráva byla přirozeně přijata na Páté avenui se zájmem, jakou zasluhovala. Poprvé po tolikerém hledání se nacházeli na stopě člověku, který několikrát učinil narážku na "dítě na záchranném pásu".

Nevěděli ovšem, kde je tento člověk, mohli však doufat, že ho dříve nebo později najdou. Tak důležitá událost nebyla ještě zaznamenána.

Domluvili se, že ihned zatelegrafují paní Bowlesové, aby laskavě připravila hostinu pro šest osob. Pan Bredejord navrhl tento postup, aby se od těch dobrých lidí dozvěděli všechno, co věděli, měli se u nich sejít, pozvat je ke stolu a hovořit.

Erik moc nedoufal, že se dozvedí něco nového. Znal již dost dobře manžele Bowlesovy, aby byl přesvědčen, že mu řekli všechno, co věděli. Ale nepočítal s velkou zběhlostí, jakou měl pan Bredejord ve vyslýchání svědků při soudních přeličeních a v rozebírání jejich odpovědí, z nichž se často dopátral mnohého, co sami netušili.

Paní Bowlesová překonala sama sebe. Připravila stůl v nejpěknějším pokoji prvního patra a za necelou hodinu vykouzila výtečnou hostinu.

Velmi jí zalichotilo, že je k ní přizvána se svým mužem, a propůjčila se co nejochotněji výslechu slovného advokáta. Sklidili takto jistý počet faktů, která měla svůj význam.

Předně, Patrick O'Donoghane řekl výslovně při zahájení procesu vedeného Pojišťovací společností, že odjíždí, "aby nebyl volán za svědka". Zřejmý důkaz, že se vyhýbal vypovídat o okolnostech ztroskotání, jako tomu ostatně nasvědčovalo celé jeho chování.

Za druhé, bylo to jistě v New Yorku nebo v okolí, kde se nalézal zdroj podezřelých peněz, které si tajemně opatroval. Přijel-li totiž z cest, byl vždycky bez peněz, a jednoho krásného večera, když odpoledne strávil venku, vracel se s plnými kapsami peněz.

Nebylo pochyb, že toto tajemství souvisí s "dítětem na záchraném pásu", protože se v tom smyslu několikrát vyjádřil.

Patrick O'Donoghane se asi pokusil zužitkovat jednou provždy toto tajemství, a samotný pokus asi přivodil náhlý obrat. Skutečně, ještě den před svým náhlým odchodem dokazoval, že je již unaven plavením po mořích, nehodlal již vyjet na moře a chtěl od nynějška žít v New Yorku jako soukromník ze svých příjmů.

Konečně cizinec, který navštívil Patricka O'Donoghana, měl zájem na tom, aby jej přinutil k odjezdu, neboť hned druhého dne se přišel poptat na Ira k Red Anchor a jevil veliké uspokojení, když ho tu již nezastihl. Pan Bowles si dobře zapamatoval tohoto cizince, který svým počínáním a svými způsoby se mu zdál být "detektivem", nebo jedním z těch tajných agentů, jakými se velkoměsto hemží.

Pan Bredejord z těchto okolností usuzoval, že Patrick byl asi soustavně zastrašován člověkem, z něhož tahal peníze za svých pobytů v New Yorku, a který k němu bezpochyby vyslal onoho detektiva, aby mu pohrozil trestním stíháním. Jedině tím se mohlo vysvětlit, proč Ir po této návštěvě rychle upláchl a již se neobjevil.

Záleželo tedy na tom, opatřit si detektivův popis a zároveň i popis Patricka O'Donoghana. Manželé Bowlesovi je popsali velmi podrobně. Nahlédli do svých účetních knih a mohli nalézt i přesné datum Irova odchodu, který spadal do doby před čtyřmi roky bez tří měsíců, a nikoliv před pěti nebo šesti roky, jak zpočátku mysleli.

Doktora Svaryenkronu okamžitě zarazila okolnost, že datum odjezdu, a tím i detektivovy návštěvy, odpovídá právě době prvních oznámení, které dal uveřejnit ve Velké Británii za účelem pátrání po pozůstalých z Cynthie. Shoda byla tak mocně do očí, že bylo nemožné neuznat souvislosti mezi oběma událostmi.

Zdálo se tedy, že trochu začíná svítat v celé této záhadě. Erikovo vysazení na moře bylo patrně výsledkem zločinu - zločinu, jehož svědkem nebo spoluvíníkem byl nováček

O'Donoghana, plavící se na Cynthii. Znal jeho pachatele, který bydlel v New Yorku nebo v okolí, a dlouho těžil z tohoto tajemství. Potom přišel den, kdy, unaven Irovými požadavky a pod dojmem oznámení uveřejněných v novinách, původce zločinu dostatečně zastrašil Patricka O'Donoghana, aby jej přinutil prásknout do bot.

V každém případě, a to i s předpokladem, že tyto domněnky nebyly přísně odůvodněné, mohly sloužit za podklad vážnému soudnímu vyšetřování. Erik a jeho přátelé opustili tedy Red Anchor s pevnou nadějí, že brzy dospějí ke zdárnému výsledku.

Hned druhého dne se dal pan Bredejord představit švédským velvyslancem policejnímu řediteli v New Yorku a zaslal ho do známých faktů. Současně vešel do styku se zástupci Pojišťovací společnosti, kteří vedli proces proti majitelům Cynthie, a podařilo se mu vyhrabat akta tohoto sporu ze zaprášených přihrádek, ve kterých odpočívala celou řadu let.

Ale studium těchto starých dokumentů nepřineslo žádný závažný výsledek. Z té či oné strany se nemohl předvést žádný očitý svědek ztroskotání. Celý spor se točil kolem právních otázek a přemrštěnosti pojistné částky, vzhledem ke skutečné ceně lodí a nákladu. Majitelé Cynthie nemohli dokázat věrohodnost svého tvrzení, ani vysvětlit, jak došlo ke ztroskotání. Jejich obhajoba se zdála vcelku slabá a soud rozhodl ve prospěch druhé strany. Naproti tomu Pojišťovací společnost byla nucena zaplatit několik životních pojistek dědicům různých cestujících. Ale nikde v celém tomto sporu nebo vyrovnání nebylo nejmenší zmínky o devítiměsíčním dítěti.

Zkoumání těchto dokladů trvalo několik dní. Právě dospělo ke konci, když pan Bredejord obdržel obsílku, aby se dostavil k policejnímu řediteli, ten mu sdělil, že ke své veliké lítosti nic nenašel. Nikdo v New Yorku neznal detektiva, ať veřejného nebo soukromého, který by se shodoval s popisem udaným panem Bowlesem. Nikdo nemohl poskytnout nejmenší zprávy o individuu, kterému by záleželo na zbavení se Patricka O'Donoghana. Co se pak týče tohoto lodníka, bylo pravděpodobné, že nejméně čtyři roky nevkročil nohou do Spojených států. Jeho popis byl ostatně zaznamenán, aby se ho užilo při dané příležitosti. Ale policejní ředitel nemohl zatajit panu Bredejordovi, že celá záležitost se mu zdá pohřbena. Události ostatně spadaly do doby tak dávné, a tak blízké promlčení dvaceti let, že připouštět i okamžitý návrat Patricka O'Donoghana bylo přinejmenším pochybné, bude-li spravedlnost ochotna ujmout se této záležitosti.

Najednou se hroutilo rozřešení, o kterém se Erik jednu chvíli domníval, že je již drží v rukou, a ztratilo se mu snad navždy.

Nezbývalo, než se vrátit do Švédska a cestou se zastavit v Irsku, jestli se snad Patrick O'Donoghana neusadil tam. To také doktor Svaryenkrona a jeho přátelé učinili, když se rozloučili s manžely Bowlesovými.

Protože parníky plující z New Yorku do Liverpoolu zastaví vždycky v Croku, cestující mohli zvolit jen tuto cestu, aby se ocitli několik mil od Innishannonu. Tam se dozvěděli, že Patrick O'Donoghana se nevrátil do své vlasti po dvanáct let a nikdy o sobě nedal zprávu.

"Kam ho nyní pojedeme hledat?" otázal se doktor Svaryenkrona, když vstupovali opět na loď s určením do Londýna, odkud měli odcestovat do Stockholmu.

"Do námořních přístavů samozřejmě, a zvláště do přístavů neamerických," odvětil pan Bredejord. "Protože, pamatujte si dobře, námořník, bývalý plavčík, se v pětatřiceti letech nevzdá svého řemesla. Je to jediné, co zná. Patrick O'Donoghane se tedy plaví na moři. Protože lodě mají za úkol jezdit z přístavu do přístavu, lze předpokládat, že jediné tam najdeme mořeplavce. Co tomu říkáte, Hochstedte? ..."

"Úsudek se mi zdá správný, ačkoliv snad trochu absolutistický," namítl profesor se svou obvyklou opatrností.

"Připusťme, že jím je," pokračoval pan Bredejord. "Protože je dáno, že Patrick O'Donoghane prchl z opravdového strachu, a patrně na pohružku trestním stíháním, a bude se asi obávat, aby nebyl vydán. Je tedy pochopitelné, že hledí nebýt poznán, a následkem toho se vyhýbá bývalým druhům. Bude mít tedy snahu vyhledávat přístavy, do kterých oni obvykle nepříjíždějí... To je pouze domněnka, vím, ale - předpokládejme prozatím, že je odůvodněná - počet přístavů, s nimiž Američané nejsou ve styku, není tak veliký, aby se nemohl snadno pořídit jejich seznam. Myslím, že by se mohlo počítat odtud a dotazovat se nejprve v oněch přístavech, neví-li se tam něco o individu, hodícím se k O'Donoghanevu popisu." "Proč prostě nedat oznámení do novin?" tázal se pan Svaryenkrona.

"Protože by Patrick O'Donoghane na ně neodpověděl, skrývá-li se - a přitom bychom ještě museli předpokládat, že by se toto oznámení dostalo až k tomuto lodníkovi."

"Kdo nám brání, abychom tuto výzvu nesepsali smířlivým tónem a nebezpečili ho, že v každém případě bude chráněn promlčením, a že bude pro něho jen s prospěchem, podá-li nám příslušné zprávy?"

"To je správné. Já se však vracím ke své námitce: velmi se obávám, že se novinové oznámení nedostane až k prostému lodníkovi."

"Vždy je možné učinit pokus a nabídnout odměnu Patricku O'Donoghanevi nebo tomu, kdo jej pomůže vypátrat. Co tomu říkáš, Eriku?"

"Zdá se mi, že podobná oznámení, aby měla účinek, musí být opakována. ve velikém počtu novin. Přijdou tedy velmi draho a budou moci zastrašit Patricka O'Donoghane, i kdyby byla sebezvětejší, v případě, že by uznával za dobré se skrývat. Nebylo by lepší pověřit někoho úkolem, aby se podjal osobního pátrání v přístavech, ve kterých se předpokládá, že se zdržuje onen člověk?"

"Velmi dobře, ale kde najít spolehlivého člověka, jenž by mohl provádět podobné pátrání?"

"Je už nalezen, chcete-li, milý pane," odvětil Erik. "Jsem to já."

"Ty, milý chlapče? ... A tvé studie? ..."

"Mé studie tím nemusí trpět. Nic by mi nevadilo v nich pokračovat i během cestování... Kromě toho, mám-li se vám k tomu přiznat, pane doktore, již jsem si zabezpečil prostředek, jak cestovat zdarma."

"Jak?" otázali se ho společně pánové Svaryenkrona, Bredejord a Hochstedt.

"Připravil jsem se zcela jednoduše ke kapitánské zkoušce pro daleké plavby. Mohu se jí podrobit třeba zítra. A jakmile budu mít v rukou diplom, nic nebude snadnější než se dostat na loď jako námořní poručík, a tím se dostat do kteréhokoliv přístavu."

"Jakže? To jsi učinil, aniž bys mi něco řekl?" zvolal doktor napůl rozhněvaně, zatímco advokát a profesor se srdečně smáli.

"Skutečně," namítal Erik, "nemyslím, že jsem spáchal veliký přečin, když jsem se pouze vyptával na požadavky této zkoušky a naučil se je!

Nepodrobil bych se jí, dokud bych si k tomu nevyžádal vaše svolení, a vyprošuji si je v této chvíli."

"Dávám ti je, nedobrá chlapče!" pravil doktor, usmířen oním dodatkem. "Ale abych tě pustil do světa hned nyní a zcela samotného, to je zase jiná věc! ... Počkejme s tím, až dosáhneš plnoletosti."

"Ó, s tím zcela souhlasím!" zvolal Erik s přízvukem vděčnosti a poslušnosti, ve kterém nebylo možno se mýlit.

Nicméně doktor se proto nechtěl vzdát své myšlenky. Podle něho osobní pátrání po přístavech bylo jen polovičatým prostředkem. Novinové oznámení naproti tomu vnikne vždy najednou. Kdyby se Patrick O'Donoghán neskryval, což bylo možné, toto oznámení by jej pohnulo k okamžitému příjezdu. Kdyby se skrýval, mohlo sloužit k jeho odkrytí.

Po zralém uvážení všech věcí se tedy dohodli na následujícím oznámení, které, přeloženo do sedmi nebo osmi jazyků, by se mělo brzy rozletět do pěti dílů světa na křídlech sta nejruznějších žurnálů:

Hledá se Patrick O'Donoghán, lodník, který opustil New York před čtyřmi lety. Sto liber šterlinků odměny tomu, kdo jej pomůže vypátrat.

Pět set liber šterlinků jemu samému, přihlásí-li se u podepsaného. Není třeba se ničeho obávat, všechno je podle zákona promlčeno.

Dr. Svaryenkrona, Stockholm

Dne 20. října se doktor a jeho společníci vrátili do svého domova. Druhého dne bylo oznámení odevzdáno Ústřední inzertní kanceláři ve Stockholmu a za tři dny se již objevilo v četných novinách. Erik se při jeho čtení nemohl ubránit vzdechu, jako v předuše konečné porážky.

Pan Bredejord pak docela výslovně prohlásil, že je to největší bláhovost na světě a že od nynějška považuje věc za ztracenou.

Erik i pan Bredejord se mýlili, jak ukázal další postup událostí.

X. KAPITOLA

Záhadný Tudor Brown

Jednoho květnového rána byl doktor ve své pracovně, když mu sluha přinesl navštívenku nějakého cizince. Tato navštívenka drobných rozměrů, jaké se dělají v Anglii, byla opatřena jménem: Mr Tudor Brown a poznámkou: on board the Albatross, což znamená: Pan Tudor Brown na palubě Albatrossu.

"Pan Tudor Brown?" řekl si doktor, hledající ve svých vzpomínkách, aniž by v nich našel něco, co by se pojilo k tomuto jménu.

"Ten pán si přeje mluvit s panem doktorem," pokračoval sluha.

"Nemohl by přijít v hodinách, kdy ordinuji?"

"Je prý to v osobní záležitosti."

"Ať tedy vstoupí," pravil doktor s povzdechem.

Zdvihl hlavu při opětovném otevření dveří a pozoroval s jistým překvapením tu zvláštní osobnost, která odpovídala šlechtickému jménu Tudor, a zároveň velmi plebejskému příjmení Brown.

Představte si muže asi padesátiletého: čelo pokryté množstvím malých prstenců "a la Titus" rezavé barvy, které při povrchním prohlédnutí se jevíly spleteny nikoliv z vlasů, nýbrž ze surového hedvábí, zahnutý nos, opatřený ohromnými brýlemi se zlatými obroučkami a tmavými skly, zuby široké jako zuby koně, tvář hladká, vsazená do ohromného límce, z něhož vyčnívala pod bradou štětička rusých vousů, bizarní hlava, pokrytá cylindrem, který se zdál k ní přišroubován, neboť jeho majitel ani posunkem nenaznačoval, že by ho chtěl smeknout, - to všechno spočívalo na vysokém hubeném těle, hranatém, hrubě tesaném, oděném od hlavy až k patě vlněnou látkou zeleně a šedě kostkovanou. Kravatová jehlice, opatřená diamantem velikosti lískového ořechu, hodinkový řetěz hadovitě se plazící v záhybech vesty s ametystovými knoflíky, asi tucet prstenů na prstech, kloubovitých jako u šimpanze, doplňoval nejdomyšlivější, nejpodivnější a nejměšnější celek, jaký kdy bylo možno vidět.

Tento člověk vstoupil do doktorovy pracovny, jako by vstupoval do nádražní čekárny, a dokonce ani nenaznačil pozdrav. Zastavil se a pronesl hlasem, který se podobal hlasu cirkusového šaška, nosovým a hrdelním přízvukem:

"Vy jste doktor Svaryenkrona?"

"Ano, jsem," odvětil doktor, velmi překvapen těmito způsoby.

Dokonce již uvažoval, nemá-li zazvonit, aby dal vyvést tohoto hrubého člověka, když slovo, pronesené novým příchozím, rázem zadrželo tuto chuť.

"Viděl jsem vaše oznámení, týkající se Patricka O'Donoghana, v novinách," řekl cizinec, "myslel jsem, že se rád dozvíte, co o něm vím."

"Račte se posadit, pane," chtěl odvětit doktor.

Zpozoroval však, že cizinec nevyčkal jeho pozvání. Vybral si křeslo, které se mu zdálo nepohodlnější, a právě si je posunoval k doktorovi.

Potom se v něm uvelebil, zastrčil ruce do kapes, vyzdvihl nohy a pozoroval svého společníka se spokojenou tváří.

"Myslel jsem," pokračoval, "že přijmete tyto podrobnosti s potěšením, když za ně nabízíte pět set liber! Proto vám je přináším." Doktor se mlčky uklonil.

"Bezpochyby se v duchu tážete, kdo jsem," pokračoval host svým nosovým hlasem. "Řeknu vám to tedy. Jak vás moje navštívenka o tom mohla poučit, jmenuji se Tudor Brown a jsem britský občan."

"Snad Ir?" otázal se doktor s účastí.

Cizinec, zřejmě překvapen, okamžik váhal, potom pokračoval:

"Ne, Skot... Vím, že na něj nevypadám a že mne často považují za Yankeeho (čistokrevný Američan). Ale to nevadí, jsem Skot!"

Opakoval toto tvrzení, a přitom se díval na pana Svaryenkronu, jako by chtěl říci:

"Můžete si o tom myslet, co chcete, mně je to úplně lhostejné."

"Z Inverness snad?" vyzvídal doktor, který se držel svého zamilovaného koníčka.

Cizinec opět chvíli váhal.

"Ne, z Edinburghu," odvětil. "Ale na tom konečně málo záleží a ničím to nepřispívá k naší otázce! ... Mám nezávislé postavení a nejsem nikomu ničím povinován. Pokud vám říkám, kdo jsem, je to proto, že mi to dělá potěšení, protože mne to k ničemu nezavazuje!"

"Dovolte mi, abych vás upozornil, že jsem se vás na to neptal," pravil doktor s úsměvem.

"Ne, ale pak mne nepřerušujte, nebo nepřijdeme nikdy ke konci.

Dáváte oznámení do novin, abyste se dozvěděl, co se stalo s Patrickem O'Donoghane, že ano? Potřebujete tedy ty, kteří to vědí! ... A já to vím!"

"Vy to víte?" tázal se doktor, který si přisunoval své křeslo blíže k cizinci.

"Vím to! Ale dříve než vám to povím, musím se vás otázat, jaký zájem máte na tomto hledání."

"To je zcela v pořádku!" odušil doktor.

Několika slovy vypravoval Erikův příběh, a jeho návštěvník vyslechl všechno s hlubokou pozorností.

"Ten chlapec dosud žije?" otázal se Tudor Brown.

"Ovšemže! Je živa zdráva příštího října začne studovat lékařství na uppsalské univerzitě."

"Aj! Aj!" pokračoval cizinec, který patrně přemítal. "A povězte mi přece, nemáte jiné prostředky, jak byste vypátral jeho původ, než ten, že se obracíte na Patricka O'Donoghana?"

"Neznám jiný," odpověděl doktor. "Po dlouhém hledání se mi podařilo dozvědět, že tento O'Donoghana přechovává ono tajemství, že snad on jediný mi může podat k němu klíč, a proto se snažím o něm získat nějakou zprávu prostřednictvím novin. Ostatně tento způsob mnoho neslibuje."

"Proč?"

"Protože O'Donoghana má podle všeho vážné důvody, aby se skrýval. Následkem toho je málo pravděpodobné, že někdy odpoví na moje výzvy. Proto se zamýšlím uchýlit k jinému postupu. Mám v rukou jeho popis, vím, které přístavy asi především navštěvuje, a hodlám v nich po něm pátrat detektivy." Doktor Svaryenkrona neřikal tyto věci jen tak pro nic a za nic.

Uváděl je s vyloženým úmyslem, aby viděl, jaký účinek budou mít na muže, kterého měl před sebou. Proto také postřehl velmi dobře, přes zdánlivou cizincovu flegmaticnost, zamrknutí očí a lehké škubnutí retních koutků na bezvousé tváři Tudora Browna. Ten však skoro vzápětí povstal.

"Nuže, doktore," pravil, "nemáte-li jinou možnost, jak si opatřit v této věci světlo, než od Patricka O'Donoghana, neopatříte si toto světlo nikdy! ... Patrick O'Donoghana je mrtev." Jakkoliv bolestně překvapen touto novinkou, doktor nehnul brvou a jen pohlédl na svého návštěvníka, který pokračoval:

"Mrtev a zahrabán, nebo, lépe řečeno, mrtev a pochován na tři sta sáhů hluboko v moři! Náhoda tomu chtěla, aby tento člověk, jehož minulost se mi zdála tajemná, a kterého jsem si proto pamatoval, byl před několika roky najat jako stožární hlídač na mou jachtu Albatross.

Nutno dodat, že má jachta je opravdová loď, na jejíž palubě konám sedmi až osmiměsíční projížďky. Jsou tomu tedy asi tři roky, když jsme se plavili k Madeiře, a stožární hlídač Patrick O'Donoghana spadl do moře. Prikázal jsem zastavit a spustit čluny na vodu. Pátralo se tak důkladně, že byl nalezen, a mohlo se mu na palubě poskytnout veškeré nezbytné ošetření. Ale vše bylo marné. Patrick O'Donoghana byl mrtev.

Bylo třeba vrátit moři kořist, kterou jsme se mu pokusili vyrvat! ...

Protokol o neštěstí byl přirozeně sepsán a zanesen do lodní knihy. Měl jsem za to, že tato listina vám může posloužit, proto jsem dal pořídit její úřední opis, a zde vám jej přináším." To řekl, pan Tudor Brown vyňal z náprsní kapsy kožené pouzdro, vybral z něj list papíru pokrytý razítky a kolky a podal jej doktorovi.

Tento jej letmo přeběhl. Byl to skutečně opis z lodní knihy Albatrossu, patřící Tudoru Brownovi, o smrti stožárního hlídače Patricka O'Donoghana u ostrova Madeiry, všechno řádně ověřeno pod přísahou dvou hodnověrných svědků, jakožto shodné s originálem a zapsáno v Londýně v Somerssetově domě od komisařů Jeho královského Veličenstva.

Tato listina měla zřejmý ráz pravosti. Ale způsob, jakým se dostávala do jeho rukou, byl tak zvláštní, že se doktor nemohl zdržet, aby hlasitě nevyslovil svoji pochybnost. Učinil to však s obvyklou zdvořilostí.

"Dovolte mi otázku, jedinou otázku, pane," pravil ke svému návštěvníkovi.

"Mluvte, doktore." "Jak to, že máte v kapse připravenou takovou listinu, řádně ověřenou a okolkovanou? ... A proč mi ji přinášíte?"

"Nemýlím-li se, jsou to dvě otázky," odvětil Tudor Brown. "Odpovídám tedy bod za bodem. Tu listinu mám v kapse proto, že jsem viděl v novinách vaše oznámení před dvěma měsíci a mohl vám poskytnout zprávu, o kterou žádáte. Chtěl jsem vám ji podat úplnou a konečnou, pokud je to v mé moci... Přináším vám ji z toho důvodu, že projíždím těmito končinami na palubě své jachty, a shledal jsem zcela přirozené předložit vám osobně tento doklad, abych současně uspokojil zvědavost svou i vaši!" Nedalo se nic namítat proti tomuto usuzování. Proto také doktor přikročil k tomuto jedinému závěru, který z něho mohl odvodit.

"Jste tedy s Albatrossem zde?" otázal se živě.

"Zajisté."

"A máte ještě na palubě některé námořníky, kteří znali Patricka O'Donoghana?"

"Jistě, několik."

"Dovolil byste mi, abych je navštívil?"

"Jak je vám libo! Chcete se mnou jít hned na loď?"

"Nemáte-li námitky..."

"Žádné," řekl cizinec, který právě vstával.

Pan Svaryenkrona se dotkl zvonku, dal si přinést kožich, hůl, klobouk a odešel s Tudorem Brownem. Za pět minut došli na nábřeží, kde kotvil Albatross.

Byli přijati starým námořníkem s rudým obličejem a šedivými licousy, z jehož tváře dýchala upřímnost a poctivost.

"Pane Warde," oslovil jej Tudor Brown, "hled'te, tento gentleman si přeje být informován o osudu Patricka O'Donoghana."

"Patricka O'Donoghana? ..." odpověděl starý námořník. "Bůh mu dej věčnou slávu! ... Dalo nám dost práce, než jsme ho vylovili toho dne, kdy se utopil u ostrova Madeiry! A k čemu to bylo dobré, ptám se, když jsme ho museli vrátit rybám?"

"Znal jste ho dlouho?" zeptal se doktor.

"Toho žraloka? ... Namouvěru ne! Tak rok, nebo dva! Nemýlím-li se, bylo to v Zanzibaru, když jsme ho najali. Je to tak, Tommy Duffe?"

"Co je?" otázal se mladý námořník, velmi zaměstnán cíděním měděné koule na zábradlí u schodiště.

"Pojď sem!" odpověděl druhý. "Bylo to v Zanzibaru, kdy přišel na naši loď Patrick O'Donoghana, vid'?"

"Patrick O'Donoghana?" opakoval námořník, jako by se nemohl hned dobře upamatovat. "Ach, ano, vzpomínám si! ... To je ten stožární hlídač, co se utopil pádem do moře u Madeiry. Ano, pane Warde, máte pravdu, nalodil se v Zanzibaru!" Doktor Svaryenkrona si dal popsat Patricka O'Donoghana a přesvědčil se, že popis správně odpovídá tomu, který měl. Všichni ti lidé se zdáli poctiví a upřímní. Jejich tváře byly prostomyslné a otevřené.

Shoda jejich odpovědí se ovšem mohla zdát podivná a smluvená. Ale koneckonců, nebyl to přirozený důsledek samotných faktů? Neznali Patricka O'Donoghana nanejvýš rok a nepamatovali si o něm nic než jeho zevnějšek a jeho smrt, mohli vědět jen málo, a říci jen, co věděli.

Mimo to Albatross byla jachta tak dobře udržovaná, že kdyby měla několik děl, mohla by být pokládána za válečnou loď. Na palubě panovala nejpřísnější čistota. Mužstvo bylo zdatné, pěkně ošacené, podivuhodně ukázněné, protože zůstávalo na svém stanovišti, kdežto skokem se mohlo ocitnout na souši. Zkrátka souhrn všeho přispíval k dojmu, který neodolatelně působil na doktorova ducha.

Vyslovil tedy svou plnou spokojenost a zašel ve své obětavosti, nebo pohostinnosti, až tak daleko, že neopustil loď, aniž pozval k obědu pana Tudora Browna, který se procházel na délku i na šířku po zádi a hvízdal si nápěv, který znal.

Ale pan Tudor Brown neuznal za vhodné přijmout toto pozvání.

Odmítl je těmito zdvořilými slovy:

"Ne. Vyloučeno! ... Neobědvám nikdy ve městě!" Panu Svaryenkronovi nezbývalo, než se vzdálit. To také učinil, aniž se mu dostalo nejmenšího posmeknutí klobouku ze strany tohoto podivného člověka.

Jeho první starostí bylo, jít vypravovat příhodu panu Bredejordovi, který ji vyslechl beze slova a sliboval si v duchu, že podnikne nové vyšetřování na vlastní pěst.

Ale když je chtěl ještě téhož dne zahájit společně s Erikem, který se o tom všem dozvěděl, když přišel ze školy k obědu, narazil na malou nesnáz: Albatross opustil Stockholm bez udání místa, kam směřuje, a bez zanechání adresy pana Tudora Browna.

Vše, co zbývalo z celé záležitosti, byl řádně ověřený úmrtní list Patricka O'Donoghana.

Měla tato listina nějakou cenu? To si právě dovolil pan Bredejord brát v pochybnost, přes všechna svědectví anglického generálního konzula ve Stockholmu, kterého zasvětil do této otázky a který potvrzoval dokonalou pravost razítek i podpisů, uvedených na listině.

Dal se také přeptat v Edinburghu, kde nikdo neznal Tudora Browna, což se zdálo podezřelé.

Ale nepopiratelný fakt, před nímž všechna nedůvěra postupně padala, byla skutečnost, že o Patricku O'Donoghani nebylo již slyšet a že novinová oznámení zůstávala bez dalšího

účinku. Jestliže Patrick O'Donoghán navždy zmizel, nebyla naděje na vypátrání tajemství Erikova původu. On sám to uznal a věděl, že všechno další pátrání je od té doby zbytečné.

Proto se nijak nebránil následující podzim započít svá lékařská studia na univerzitě v Uppsale, podle doktorova přání. Pouze chtěl vykonat nejprve kapitánskou zkoušku pro daleké plavby. A to jedině by dostatečně nasvědčovalo, že se nezříkal svých cestovatelských úmyslů.

Měl totiž na srdci jinou starost, palčivou starost, na kterou neviděl jiný lék než pouze rozptýlení a ruch dobrodružných cest. Aniž doktor něco tušil, pocíťoval Erik potřebu najít si záminku k opuštění svého nového domova, jakmile jeho studie budou dokončeny, a tuto záminku mohl vidět jen v cestovatelských tužbách. Příčinou této potřeby byla čím dál tím zjevnější nechuť, kterou mu neopomíjela při každé příležitosti projevovat frouken Kajsa, doktorova neteř, kterou by však za nic na světě nechtěl nadhodit milovanému příznivci.

Jeho vztahy k této dívce byly vždy velmi zvláštní. V Erikových očích po sedmi letech, jako za prvního dne jeho příchodu do Stockholmu, zůstávala malá víla vzorem elegance a všech dokonalostí společenského světa. Věnoval jí bezvýhradný obdiv a podnikal heroická úsilí, aby se stal jejím přítelem. Ale Kajsa se nikdy nesmířila s myšlenkou, že by tento "vetřelec", jak jej nazývala, se měl uchytit u doktora, být zde považován za adoptovaného syna a stát se miláčkem všech tří přátel.

Erikovy školní úspěchy, jeho dobrota a tichost, nejenže u ní nenalezly pochopení, nýbrž se staly spíše novými pohnutkami k žárlivosti. V srdci Kajsa neodpouštěla mladému chlapci, že je pouhý rybář a venkovan.

Zdálo se jí, že tím klesá dům i ona sama z té výše společenského žebříčku, na němž chtěla stát.

Ale co teprve když se dozvěděla, že je Erik ještě méně než venkovánem - nalezcem! To se jí zdálo přímo hrozné a ponižující. Nebyla daleko od přesvědčení, že nalezenec zaujímá v hierarchii bytostí nižší místo než kočka nebo pes. Toto smýšlení se u ní projevovalo nejpohrdavějšími pohledy, velmi ponižujícím mlčením a nejkrutějšími ústrky. Byl-li s ní Erik pozván k dětské zábavě do spřáteleného domu, odepřela s ním rozhodně tančit. U stolu schválně neodpovídala na to, co říkal, nebo si toho vůbec nevšímala. Při každé příležitosti považovala za svůj úkol ponižovat jej.

Ubohý Erik uhodl příčinu tohoto nelaskavého chování. Nemohl pochopit, proč to hrozné neštěstí, že nezná svou rodinu a svou vlast, se stávalo zbraní proti němu. Pokusil se o tom jednoho dne promluvit s Kajsou, ukázat jí nespravedlivost a krutost podobného předsudku, ona však ani neuznala za dobré ho vyslechnout. Čím více oba vyrůstali, tím širší propast se zdála je dělit. V osmnácti letech byla Kajsa uvedena do společnosti. Bylo jí lichoceno a pochlebováno jako bohaté dědičce, a tyto poklony ji udržovaly v domněnce, že je udělána z jiného těsta než ostatní.

Erik zpočátku těžce nesl ono pohrdání, konečně se však proti němu obrnil a přísahal si, že nad ním zvítězí. Toto vědomí zakoušené příkořím mělo dokonce značný podíl na vášnivém zápale, s jakým se zabořil do svých studií. Zamýšlel svou prací získat veřejnou vážnost tak vysokou, že každý bude nucen se před ním uklonit. Ale také si přísahal, že odjede při první příležitosti, že nezůstane pod touto střechou, kde každý den pro něho znamenal tajné pokořování. Jen bylo třeba, aby šlechetný doktor neznal příčinu tohoto odjezdu. Měl ji přičítat

jedině cestovatelské vášni. A proto Erik často mluvil o tom, že se přidá po skončení svých studií k některé vědecké výpravě. Proto však nezanedbával přednášky na lékařské fakultě v Uppsale, připravoval se pracemi a nejpřísnějšími cviky k namáhavému a nebezpečnému životu velikých cestovatelů.

XI. KAPITOLA

Dopis z paluby Vegy

Bylo to v prosinci roku 1878. Erik právě vstupoval do svého dvacátého roku a vykonal první rigorosum. Téměř jediným zájmem učeného Švédska, a možno říci celého světa, byla velká severní výprava námořníka Nordenskjölda. Když se připravil na svůj podnik několika cestami do polárních krajů a důkladně prostudoval všechny dané veličiny problému, Nordenskjöld se pokusil ještě jednou o odkrytí oné severovýchodní cesty z Atlantického oceánu do Tichého oceánu, o kterou se po tři století marně pokoušely všechny přímořské národy.

Program této výpravy naplánoval švédský námořník ve velkolepém pamětním spisu, kde líčil pohnutky, díky kterým věří v možnost takové severovýchodní cesty za léta, a prostředky, jimiž doufá uskutečnit toto zeměpisné desideratum. Uvědomělá štědrost dvou skandinávských majetníků lodí a přispění švédské vlády mu dovolily uspořádat výpravu za podmínek, které právě předpokládal ke svému úspěchu.

Bylo to 21. července 1878, když vyplul z Tromsø na palubě Vegy, aby se pokusil dosáhnout Beringovy úžiny obeplutím severního Ruska a Sibíře. Poručík Palander ze švédského námořnictva velel na lodi, na jejíž palubě se nalézal vedle pořadatele výpravy celý štáb botaniků, geologů, lékařů a hvězdářů. Vega, zvláště upravená ke svému účelu podle návrhů samého Nordenskjölda, byla loď o pěti stech tunách, nově vystavěná v Brémách a opatřena šroubem o šedesáti koňských silách. Tři lodě přepravující uhlí ji měly postupně provázet k určitým místům na sibiřském pobřeží. Všechno bylo opatřeno na dobu dvou let, kdyby se snad ukázalo nezbytné na cestě přezimovat.

Ale Nordenskjöld se netajil nadějí, že dostihne Beringovy úžiny do podzimu, díky přesným opatřením, která učinil, a celé Švédsko jeho naději sdílelo.

Vypluli z nejsevernějšího norského přístavu. Vega dosáhla 29. července Novoje Zemlje, 1. srpna Karského moře, 6. srpna ústí řeky Jeniseje. Dne 9. srpna obeplula Čeljuskinův mys neboli Severovýchodní mys, nejkrajnější cíp starého světa, přes který se dosud žádná loď nedostala. Dne 7. září zakotvila v ústí Leny a oddělila se od třetí ze svých uhelných lodí. 16. října telegram, podaný v Irkutsku samotnou lodí, ohlašoval světu úspěch první části výpravy.

Lze si představit netrpělivost, s jakou četní přátelé švédského námořníka čekali na podrobné zprávy o cestě. Tyto zprávy došly teprve v prvních dnech měsíce prosince. Protože letí-li elektrická jiskra rychlostí myšlenky, neplatí totéž o sibiřské poště. Dopisy z Vegy, podané v Irkutsku současně s telegramem, potřebovaly více než šest týdnů, než došly do Stockholmu. Ale konečně tam přišly, a od 5. prosince jeden z velkých švédských deníků uveřejňoval dopis mladého lékaře přiděleného k výpravě.

Téhož dne při snídani advokát pan Bredejord byl zabrán do horlivého pročitání podrobností, podávaných v těchto čtyřech sloupcích, když jeho oči padly na odstavec, který jím přímo

otřásl. Četl jej znovu pozorně, četl jej znovu ještě jednou, pak rychle vstal, popadl kožich a klobouk a jedním skokem byl u doktora.

"Četl jste dopis z Vegy?" zvolal, když vrazil jako uragán do "matsalu", kde jeho přítel právě snídal s Kajsou.

"Začal jsem," odvětil doktor, "a nechal jsem si další četbu až při dýmce."

"Tedy jste si ještě nevšiml," pokračoval pan Bredejord bez dechu, "co obsahuje ten dopis?"

"Ne," odtušil pan Svaryenkrona s naprostým klidem.

"Poslouchejte!" zvolal pan Bredejord, přistupuje blíže k oknu.

"Je to deník jednoho z vašich kolegů, lékaře - naturalisty, na palubě Vegy... Poslouchejte:

30. a 31. července - Vjíždíme do Igorovovy úžiny a zakotvíme před samojedskou vesnicí jménem Chabarovovo... Vystoupili jsme na pevninu... Vyslechli jsme několik tamních usedlíků, abychom zjistili Holmgrenovou metodou rozsah jejich smyslu pro barvy... Shledali jsme tento smysl u nich normálně vyvinutý... Koupili jsme od samojedského rybáře dva skvostné lososy..."

"Dovolte," přerušil jej s úsměvem doktor. "Je to šaráda? Přiznám se, že mi význam těchto podrobností uniká."

"Aha! Význam těchto podrobností vám uniká!" zvolal pan Bredejord vítězoslavným tónem. "Počkejte, hned uvidíte..."

Koupili jsme od samojedského rybáře dva skvostné lososy, dosud nepopsaného druhu, které jsem uschoval pro naši lihovou kád', přes všechny námítky lodního kuchaře. Stala se tato příhoda: Tento rybář spadl do vody v okamžiku, když jsme se chystali odplout. Byl vyloven polomrtvý, ztuhlý mrazem jako železná tyč, a kromě toho poraněn na hlavě. Když byl přenesen v bezvědomí na ošetřovnu Vegy, svlečen a položen, zjistilo se, že tento samojedský rybář je Evropan. Má ryšavé vlasy, nos rozpolcený nějakým úrazem a na srdeční straně prsou má ve štítě vytetována tato slova: Patrick O'Donoghane, Cynthia."

Zde pan Svaryenkrona překvapením vykřikl.

"Počkejte, co dál," řekl pan Bredejord.

A pokračoval ve čtení:

"Usilovným třením jej přivedli opět k životu. Bylo však nemožné vylodit ho v takovém stavu. Ponechali jsme si ho zatím u sebe. Má horečku a blouzní. Tak naše zkušenosti v záležitosti barvového smyslu u Samojedů byly podivně uvedeny vniveč.

3. srpna. - Rybář z vesnice Chabarovovo se docela zotavil. Byl velice překvapen, že se nalézá na palubě Vegy a na cestě k Čeljuskinovu mysu, ale brzy se s tím smířil. Protože jeho znalost samojedského jazyka nám může prospět, přemluvili jsme ho, aby s námi pokračoval v plavbě

podél sibiřského pobřeží. Mluví anglicky s nosovým přízvukem jako Yankeeové, tvrdí, že je Skot a že se jmenuje Johnny Bowles.

Přišel prý na ostrovy Novaja Zemlja s ruskými rybáři a bydlí již dvanáct let v těchto končinách. Jméno, vytetované na jeho hrudi, je prý jméno jeho přítele z mládí, zemřelého již velmi dávno..."

"To je očividně náš člověk!" zvolal doktor s živým pohnutím. "Vid'te, že o tom nemůže být pochyb?" dodal advokát. "Jméno, lodi, popis - všechno se shoduje. I ta volba falešného jména - Johnny Bowles - i to horlivé tvrzení, že Patrick O'Donoghan je mrtev - jsou již samy dostatečným důkazem!" Oba se odmlčeli, přemýšleli o možných důsledcích tohoto odhalení.

"Jak ho vyhledat tak daleko?" pravil konečně doktor.

"To bude rozhodně nesnadné," odpověděl pan Bredejord. "Ale konečně i to je už něco, že víme, že je naživu, a že známe tu část světa, kde se nalézá! A pak, je třeba počítat s neočekávaným! ... Možná že zůstane až do konce na palubě Vegy a přijede nám do Stockholmu podat objasnění, která si přejeme! V opačném případě nalezneme možná dříve nebo později příležitost dorozumět se s ním. Plavby na ostrovy Novaja Zemlja se stanou častějšími právě následkem Nordenskjöldovy výpravy. Majitelé lodí již mluví o každoročních plavbách k ústí Jeniseje..." Rozhovor o tomto tématu byl nevyčerpateľný. Oba přátelé byli ještě v živém rokování, když Erik přijel po dvou hodinách z Uppsalý. Také on četl tuto velikou novinu, a neztrácel jediný okamžik a běžel k vlaku.

Ale, podivná věc, nebyla to radost, byl to spíše neklid, který v něm převládal.

"Víte, čeho se nyní obávám?" řekl doktorovi a panu Bredejordovi.

"Bojím se, nestihlo-li Vegu neštěstí... Nezapomeňte přece, že dnes máme pátého prosince, a vůdcové výpravy chtěli dorazit do Beringovy úžiny! ... Kdyby se tento předpoklad uskutečnil, již bychom to věděli, protože Vega by byla už dávno v Japonsku, nebo alespoň v Petropavlovsku, na Aleutských ostrovech, v některém přístavu Tichého oceánu, odkud bychom už o ní dostali zprávy! ... Telegramy i dopisy, které přišly přes Irkutsk, jsou datovány sedmého září, to znamená, že již plné tři měsíce se neví nic o tom, co se stalo s Vegou... to znamená, že nedojela včas do Beringovy úžiny... to znamená, že ji stihl osud všech výprav podnikaných tři století k odkrytí severovýchodní cesty. Podívejte, takový žalostný závěr se mi vnucuje!"

"Vega se mohla vidět nucena přezimovat mezi ledovci, jak to připouštěl její rozpočet," namítl doktor.

"Samozřejmě, ale to je domněnka nejpříznivější, a podobné přezimování je obklopeno tolikerým nebezpečím, že se rovná téměř ztroskotání. V každém případě je jeden fakt nepochybný, totiž ten, že máme-li kdy dostat nějaké zprávy z Vegy, nedostaneme je do příštího léta."

"Proč to?"

"Právě z toho důvodu, že Vega, nevzala-li za své, je nyní uzavřena ledy a nebude z nich moci vyjet až v nejlepším případě, v červnu nebo v červenci."

"To je pravda," přitakal pan Bredejord.

"Jaký závěr odvozuješ z tohoto usuzování?" otázal se doktor, znepokojen rozechvělým tónem, jakým je Erik pronášel.

"Závěr je pro mne takový, že je pro mne nepřijatelné čekat tak dlouho, aniž bych si opatřil konečné vysvětlení v otázce, která je pro mne tak důležitá!"

"Co chceš dělat? Je třeba se s tím smířit! ..."

"Ačkoliv není-li tento problém neřešitelný pouze zdánlivě!" odvětil Erik. "Dopisy šťastně došly z arktických moří přes Irkutsk. Proč bych se nevydal stejnou cestou já? ... Sledoval bych sibiřské pobřeží... Hleděl bych se dopátrat od místních obyvatel, zda neslyšeli něco o ztroskotané nebo v ledech uvízlé lodi... Snad by se mi podařilo najít Nordenskjölda... i Patricka O'Donoghana! ... Stálo by to za pokus."

"Uprostřed zimy?"

"Proč ne? Proč ne? Je to doba příznivá k cestování na saních ve vysokých zeměpisných šířkách."

"Ano, ale nezapomínáš, že ještě nejsi v těch vysokých šířkách, a že tam bude jaro dříve než ty."

"To je pravda," řekl Erik, nucen uznat sílu této námitky.

Upíral oči na podlahu, a zůstal pohroužen do svých myšlenek.

"Nevadí!" pokračoval náhle. "Nordenskjöld však musí být nalezen, a s ním Patrick O'Donoghana! ... To se stane, nebo nejsem k ničemu! ..." Erikův plán byl velmi jednoduchý. Záležel prostě v tom, že zaslal do stockholmských listů ve formě nepodepsaného článku své domněnky o možném osudu Vegy: Buďto se potopila, nebo je nyní uzavřena v ledovci - a z toho plynoucí závěr: nutnost uspořádat výpravu k jejímu hledání.

Úvaha byla sestavena dost fundovaně a zájem o Nordenskjöldův pokus byl dost všeobecný, aby si byl mladý uppsalský student jistý, že jím nadhozená otázka bude s horlivostí projednávána ve vědeckých kruzích. Ale účinek jeho článku překonal všechna očekávání. Celý denní tisk bez výjimky se jím zaměstnával a schvaloval jej. Učené společnosti i široké vrstvy obyvatelstva si jej vzaly k srdci. Veřejné mínění se vyslovilo jednomyslně ve prospěch pomocné výpravy. Utvořily se výbory, zahájily se sbírky na její přípravu. Obchod, průmysl, školy, soudní dvory, všechny třídy chtěly přispět na tento podnik.

Bohatý majitel lodí se nabídl na vlastní náklad vypravit loď, která by se vydala po stopách Vegy a měla by jméno Nordenskjöld.

Nadšení vzrůstalo, čím více ubíhaly dny a o Nordenskjöldovi nepřicházely zprávy. Koncem prosince upsané částky dosáhly již znamenité výše. Doktor Svaryenkrona a advokát Bredejord stáli v čele každý s úpisem deseti tisíc korun. Byli členy výkonného výboru, který zvolil Erika za jednatele.

Ten byl vpravdě duší celého podniku. Jeho horlivost, skromnost, očividná znalost všech otázek vztahujících se k podniku, který studoval a ustavičně prohluboval, mu brzy získaly rozhodný vliv. Netajil se od prvního dne, že jeho touhou je zúčastnit se výpravy, třeba jako prostý námořník, že má na ní osobní a vyšší zájem, to dodávalo ještě větší váhy všem výborným radám, které udílel pořadatelům podniku. Proto také osobně řídil všechny přípravné práce.

Především bylo ujednáno, že k Nordenskjöldu bude připojena druhá loď, aby hledání bylo důkladné, a že tato loď bude jako Vega hnána parou. Nordenskjöld sám ukázal, že hlavní příčinou neúspěchu při všech předešlých pokusech bylo používání plachetních lodí. Námořníci plavící se v polárních mořích, jmenovitě na výzkumných cestách, potřebují totiž nezbytně, aby nebyli podřízeni větru, aby mohli počítat se střední rychlostí, popřípadě zrychlit svůj běh v nebezpečných končinách, a posléze, co je nejdůležitější, aby mohli vždycky vyhledávat volné moře, kdekoliv je, všechno to je často nemožné pro plachetnici.

Po přijetí tohoto základního bodu bylo ještě rozhodnuto, že loď má být obložena dubovým pláštěm, šest palců tlustým, a rozdělena ve vodotěsné oddíly - aby jí nevadila částečná poškození, způsobená nárazem ledových ker, že má mít malý ponor a všechno na ní má být upraveno tak, aby mohla vzít s sebou co možná největší zásobu uhlí.

Z nabídek, které byly učiněny výboru, padla volba na lehký dvojstěžník o pěti stech čtyřiceti tunách, nedávno vystavěný v Brémách, který mohla snadno ovládat posádka osmnácti mužů. Tento škuner si ponechal svoje stěžně a byl opatřen parním strojem o osmdesáti koňských silách a šroubem upraveným tak, že jej bylo možno vytáhnout na palubu, kdyby jej ledové kry uváděly v nebezpečí. Pec z kotlů byla zařízena na případné topení olejem a tukem, které se snadno dají opatřit v polárních krajinách, kdyby se snad nedostávalo uhlí. Lodní trup, chráněn svým dubovým pláštěm, byl kromě toho ztužen příčnými trámy tak, aby mohl silně odporovat tlaku ledových ker. Konečně před' byla opatřena pancířem a ocelovou ostruhou, aby si razila cestu i samotným ledovým polem, nebude-li jeho tloušťka přesahovat hranici jejího ponoru.

Koupený dvojstěžník byl pojmenován Aljaška, podle svého určení.

Bylo totiž ustanoveno, že Nordenskjöld se dá na cestu, kterou sledovala Vega, kdežto druhá loď se dá kolem světa opačnou cestou, aby se dostala do sibiřského moře kolem poloostrova Aljašky a Beringovou úžinou. Naděje na nalezení švédské výpravy, ocitla-li se v tísní, nebo na nalezení jejích stop, zahynula-li, se takto měly zdvojnásobit, neboť zatímco jedna z lodí se měla plavit za ní, druhá jí měla jet jaksi naproti.

Erik, od něhož pocházela tato myšlenka, se často v duchu tázal, které z obou cest by měl dát přednost, a konečně se rozhodl pro druhou.

"Nordenskjöld, "řekl si, "bude sledovat tutéž cestu, jakou se ubírala Vega. Musí být tedy přinejmenším aspoň tak šťasten jako ona za prvního oddílu své plavby, aby obeplul jen Čeljuskinův mys, a nic nedokazuje, že se někdy dostane tak daleko, protože tento úspěch byl dosažen dosud pouze jednou! Vega se pak podle posledních zpráv nenacházela dál než na dvě nebo tři míle od Beringovy úžiny: nadjede-li se jí z této strany, zde se naskytá největší naděje na setkání s ní. Nordenskjöld ji může sledovat po měsíce marně, a to v nejlepším případě. Ti, kdo pojedou opačným směrem, se s ní nemohou minout, existuje-li dosud, neboť se bude držet sibiřského pobřeží." V Erikových očích bylo nejdůležitějším cílem setkat se s Vegou co možná nejdříve, aby tím byl také co možná nejrychleji nalezen Patrick O'Donoghane.

Doktor i pan Bredejord plně souhlasili s těmito úvahami, když jim byly předneseny.

Zatím se práce spojené s vypravováním Aljašky čile ubíraly kupředu, zásoby, potraviny, šaty byly vybírány podle zásad posvácených zkušeností. Posádka byla složena z vybraných námořníků, otužilých v zimě na rybolovech u Islandu nebo Grónska. Konečně velitelem byl od výboru zvolen důstojník ze švédského námořnictva, tou dobou ve službách jisté námořní společnosti, a velmi známý svými plavbami do arktických moří, poručík Marsilas. Jemu měl být k ruce jako první důstojník Erik, povolán na toto místo pro energii, jakou osvědčil ve službách této akce, a způsobilý k němu ostatně svým diplomem kapitána pro daleké plavby, za druhého a třetího důstojníka byli zvoleni dva osvědčení námořníci, pan Bosewitz a pan Kjellquist.

Aljaška s sebou měla vézt výbušné látky, aby podle potřeby vyhazovala do povětří ledové kry, a hojné zásoby protikurdějových konzerv, aby vzdorovala polárním nemocem. Byla vybavena ústředním topením, aby uchovávala na všech zeměpisných šířkách mírnou a pravidelnou teplotu, a byla opatřena onou přenosnou rozhlednou, zvanou "havraní hnízdo", která se zavěšuje na vrchol hlavního stěžně v oblasti plovoucích ledovců, aby ohlašovala příchod icebergů (ledové hory). Na Erikův návrh dostala tato rozhledna výkonný elektrický reflektor, který byl poháněn hybnou silou samotné lodi a měl v noci svítit Aljašce na cestu.

Seďm pomocných člunů, mezi nimi dva velrybářské a jeden parní kutr (lehký jednostěžník), šest saní, pár "sneskoe" neboli lyží pro každého muže z posádky, byly rovněž naloděny se čtyřmi Gatlingovými děly, třiceti opakovkami a potřebným střelivem.

Tyto přípravy se blížily ke svému konci, když pan Herseboom a jeho syn Otto přicházeli z Noroě se svým velkým psem Klaasem a prosili, aby byli přijati jako lodníci na Aljašku. Věděli z Erikova dopisu o velkém osobním zájmu, jaký měl na této plavbě, a chtěli sdílet její nebezpečí s ním. Pan Herseboom poukazoval na svou zkušenost v grónských končinách a na užitek, který může přinášet jeho pes Klaas jako vůdce psů zapřažených do saní. Otto mohl uvést jen své kvetoucí zdraví, svou herkulovskou sílu a svou oddanost. Díky přimluvě doktora a pana Bredejorda byli všichni tři výborem přijati.

Počátkem února r. 1879 bylo vše hotovo. Aljaška měla takto plných pět měsíců, aby se ocitla v Beringově úžině koncem června, v době považované za nejpříznivější k jejímu pátrání. Vydávala se tam ostatně nejkratší cestou, totiž přes Středozevní moře, Suezský průplav, Indický oceán a čínská moře, s postupnými zastávkami za příčinou přibrání uhlí v Gibraltaru, Adenu, Colombu na Cejlonu, v Singapuru, Hongkongu, Jokohamě a Petropavlovsku.

Ze všech těchto stanic měla Aljaška telegrafovat do Stockholmu, a bylo přirozeně domluveno, že dojdou-li mezi tím časem nějaké zprávy z Vegy, bude o nich zavčas uvědoměna.

Polární výprava Aljašky se měla tedy ubírat tropickými moři a podél pevnin nejtědřeji obdařených sluncem. Tento program nebyl stanoven pro zábavu, předepisovala jej naléhavá nutnost, protože šlo o to, dosáhnout Beringovy úžiny nejkratší cestou, a přitom zůstat až do posledního okamžiku v telegrafickém spojení se Stockholmem.

Ale dost vážná nesnáz hrozila zdržet odjezd. Pracovalo se tak důkladně na vypravení lodi, že sebrané sumy hrozily pomalu nestačit na krytí úvěrů nezbytně spojených s výpravou. Bylo totiž nutné počítat se značnými nákupy uhlí a různými jinými výdaji. Nová sbírka byla

nezbytná. Hned po jejím uveřejnění byl výbor překvapen 2. února dvěma peněžními dopisy, které přišly zároveň.

První byl od pana Malaria, učitele obecné školy v Noroě, vyznamenaného cenou Botanické společnosti. Obsahoval stokorunovou bankovku a žádost, aby podepsaný byl přidělen jako pomocný přírodovědec k výpravě Aljašky.

Druhý obsahoval šek na pětadvacet tisíc korun s touto lakonickou poznámkou:

Aljašce na cestu.

Od pana Tudora Browna s podmínkou, že bude připuštěn jako cestující.

XII. KAPITOLA

Nepředvídaní cestující

Žádost pana Malaria byla příliš dojemná, aby nebyla vlídně přijata od výkonného výboru. Byla tedy odhlasována s nadšením, a vážený učitel, jehož pověst jako botanika byla širší, než sám tušil, byl jmenován pomocným přírodovědcem výpravy.

Co se týče podmínky připojené Tudorem Brownem k šeku na pětadvacet tisíc korun, doktor Svaryenkrona i pan Bredejord byli zpočátku silně odhodláni ji odmítnout. Ale když si měli přiznat pohnutky svého odporu, viděli se ve velikých rozpacích. Jak přesvědčit výbor, aby odmítl tak znamenitý úpis? Pádny důvod neměli. Tudor Brown přišel panu Svaryenkronovi přinést úmrtní list Patricka O'Donoghana, a nyní je podle všeho Patrick O'Donoghana naživu. Kde je však důkaz o zlé vůli Tudora Browna v této záležitosti? Mohl se výbor tázat právem, dříve než odmítne peníze, které by mu pomohly z tísně. Tudor Brown mohl velmi dobře tvrdit, že byl upřímný. Jeho nejnovější počín se zdál to potvrzovat. Možná že i on měl v úmyslu se jet pouze přesvědčit, jak se může Patrick O'Donoghana, který byl považován za utopeného u ostrova Madeiry, nalézat na sibiřském pobřeží. I když se předpokládaly jiné úmysly u Tudora Browna, mohlo být i do jisté míry prospěšné střežit ho, znát ho, mít jej pod rukama. Neboť konečně jedno z obojího:

Bud' neměl co dělat s pátráním, které zaměstnávalo tak dlouho Erikovy přátele, a zde bylo zbytečné nakládat s ním jako s nepřítelem, anebo naopak měl nějaký osobní zájem v této temné záležitosti, a zde bylo stokrát lépe mít jej v patrnosti, aby mohl být učiněn neškodným.

Doktor a pan Bredejord se tedy nejprve domluvili na tom, že se nebudou stavět proti jeho přijetí na loď. Potom byli ponenáhlu zachvázeni touhou studovat sami tohoto podivného člověka, a dozvědět se, proč se zúčastní plavby na Aljašce. Jakým jiným způsobem toho dosáhnout než tím, že s ním vstoupí oba na loď? To by nebylo koneckonců tak nesmyslné! Cestovní program Aljašky byl velmi svůdný, aspoň ve své první části. Zkrátka, doktor Svaryenkrona, veliký milovník cestování, požádal, aby byl přibrán jako cestující, třeba jen s úmyslem provázet výpravu až do čínských moří, a nabídl se zaplatit částku, jakou výbor uzná za potřebnou.

Jeho příklad působil hned neodolatelnou silou na pana Bredejorda, který odedávna snil o výletu do cizích krajín. Také on si vyžádal kabinu za stejných podmínek.

Celý Stockholm teď hádal, že profesor Hochstedt učiní rovněž tak, napůl z vědecké zvědavosti, napůl ze strachu, že bude muset trávit dlouhé měsíce bez obou jeho přátel. Ale očekávání Stockholmu bylo zklamáno. Profesor, dost mocně váben odjezdem, vážil tak důkladně všechny důvody pro i proti, že shledal jako nemožné dospět k nějakému rozhodnutí. Počítal tedy knoflíky, a osud mu poručil zůstat.

Odjezd byl neodvolatelně určen na 10. února. 9. dne tohoto měsíce očekával Erik pana Malaria. Byl mile překvapen, když viděl přijíždět také paní Katrin a Vandu, které si zajely dát mu své "sbohem". Skromně se ubytovaly v městském hostinci, ale doktor si vyžádal, aby přesídlily k němu, k velké nelibosti Kajsy, která neshledávala tyto hosty dost podle svého vznešeného vkusu.

Vanda byla nyní vyspělou dívkou, jejíž krása splnila všechny sliby.

Právě s úspěchem vykonala v Bergenu velmi nesnadné zkoušky, které jí mohly zajišťovat profesorskou katedru na některé vyšší škole. Ona se však rozhodla zůstat v Noroě u matky a měla zastupovat pana Malaria za jeho nepřítomnosti. Vždy vážná a tichá, čerpala z tohoto důkladného vzdělání, které nic nezměnilo na jejích prostých domácích způsobech, zvláštním a hluboce originálním půvabu. Nic nepřekvapovalo více, jako když tato sličná dívka ve svém pestrém norském kroji se klidně vyslovovala o nejvyšších vědeckých otázkách, nebo sedala ke klavíru a se svrchovanou dovedností hrála Beethovenovu Měsíční sonátu. Nejroztomileji však při ní působilo, že byla zbavena domýšlivosti a dokonale přirozená ve svých způsobech. Nehleděla se uplatňovat a byla stejně vzdálena zakládat si na svých vlohách, jako stydět se za své venkovské střevice. Rozvíjela se tu ve své spanilosti jako divoká květina nalezená na březích fjordu a pěstěná jejím starým učitelem v zahrádce za školou.

Večer se sešla v obývacím pokoji celá Erikova adoptivní rodina k důvěrné besedě. Pan Bredejord a doktor hráli s panem Hochstedtem poslední partii whistu. Zjistili přitom, že pan Malarius je mistrem v této ušlechtilé hře - což slibovalo příjemné krácení prázdných chvil na palubě Aljašky. Bohužel vážený učitel prohlásil, že je náchylný k mořské nemoci a bývá skoro vždycky nucen setrvávat na lůžku, kdykoliv se plaví po moři. Aby vstoupil na loď, k tomu jej přinutila jen jeho láska k Erikovi, spojená s přáním, chovaným po celý jeho pracovitý život, aby připojil několik nových druhů k již popsaným rostlinným rodům. Po whistu se společnost bavila trochou hudby. Kajsa hrála s pohrdavou tváří valčík, který byl právě v módě. Vanda zazpívala hlasem překvapujícím rozsahem a čistotou starou skandinávskou píseň. Potom byl přinesen čaj a vypily se velké sklenice punče na zdar výpravy.

Erik si všiml, že Kajsa se schválně nedotkla své číše.

"Nepřejete nám šťastnou cestu?" tázal se jí přitlumeným hlasem.

"Proč přát to, v co se nedoufá?" odvětila.

Druhého dne za svítání byli všichni na palubě, kromě Tudora Browna. Od zaslání onoho peněžního dopisu o sobě nedal vědět.

Odjezd byl oznámen na desátou hodinu. Při prvním úderu dal velitel Marsilas vytáhnout kotvu a zazvonit na znamení odjezdu, aby návštěvníci zavčas vystoupili na pevninu.

"Sbohem, Eriku!" zvolala Vanda, objímajíc ho kolem krku.

"Sbohem, můj synu!" pravila Katrin a přitiskla mladého poručíka ke svému srdci.

"A vy, Kajso, neřeknete mi nic?" přistoupil k ní a zeptal se, jako by ji chtěl také obejmout.

"Budu vám přát, aby vám neomrzl nos, a abyste objevil, že jste zakukleným princem!" odsekla s drzým smíchem.

"Kdyby tomu tak bylo, získal bych si tím aspoň trochu vaší přízně?" řekl, a pokusil se o úsměv, aby zakryl hořkost, kterou mu způsobil v srdci tento jízlivý vtíp.

"Pochybujete o tom?" odvětila Kajsa a obrátila se ke strýci na znamení, že je loučení odbyto.

To bylo všechno. Zvon upozorňoval důrazněji. Zástup návštěvníků proudil ke schůdkům, kolem nichž se dole hemžily loďky, aby je přijaly. Za tohoto zmatku si téměř nikdo nevšiml příchodu opožděnce, který se tlačil na palubu s tlumokem v ruce.

Tímto opožděncem byl Tudor Brown. Představil se kapitánovi a dožadoval se své kabiny, která mu byla ihned ukázána.

O minutu později, po dvojitým nebo trojitým ostrém a dlouhém písknutí, byl lodní šroub uveden do pohybu, pěnivé víření bílilo vody na zádi a Aljaška, velebně klouzající po zelených vodách Baltu, vyjížděla ze Stockholmu za bouřlivého volání pozdravů davu, který mával klobouky a šátky.

Erik stál na můstku a dával rozkazy k řízení lodi. Pan Bredejord a doktor, opření o okraj levého lodního boku, posílali ještě sbohem Kajse a Vandě na přístavní hrázi. Pan Malarius byl stížen hroznou nevolností a šel se natáhnout na své lůžko. Zcela zaujati loučením, jedni ani druzí si nepovšimli příchodu Tudora Browna.

Proto také doktor nemohl potlačit překvapený údiv, když se ohlédl, spatřil jej vystupovat z lodních útrob a kráčet rovnou k němu s rukama v kapsách, oděného jako při jejich prvním setkání, a s kloboukem stále přišroubovaným na hlavě.

"Krásné počasí," pravil Tudor Brown jako na pozdrav a začátek rozhovoru.

Doktor užasl nad touto nenuceností. Čekal několik okamžiků, že se snad ten podivný člověk pokusí alespoň o nějakou omluvu a podá vysvětlení o svém chování. Když viděl, že se k ničemu nemá, začal sám.

"Pane, zdá se, že Patrick O'Donoghane není tak úplně nebožtíkem, jak se o něm tvrdilo!" zvolal se svou obvyklou živostí.

"To se má právě vyšetřit," odušil cizinec se svým nezměnitelným klidem, "a jen proto, abych si zjednal ve věci jasno, zúčastním se této výpravy." Po těchto slovech se Tudor Brown otočil na podpatku a pokládaje bezpochyby vysvětlení za dokonale uspokojivé, začal se procházet po palubě a hvízdal si přitom svou zamilovanou písničku.

Erik a pan Bredejord sledovali tento krátký rozhovor s dosti přirozenou zvědavostí. Osobnost Tudora Browna byla pro ně nová. Proto ji studovali pozorně - ještě pozorněji, než to činil

doktor. Zdálo se jim, že cizinec přesto, že se tvářil lhostejně, vrhal občas kradmý pohled směrem k nim, jako by chtěl vystihnout dojem, jakým na ně působí.

Proto ihned, aniž by se domluvili, se přestali naoko obírat jeho přítomností. Brzy však sestoupili do salonu, do něhož se otvíraly kabiny, a zasedli ke společné poradě.

Jaký měl asi úmysl tento Tudor Brown, když se namáhal dokázat smrt Patricka O'Donoghana? Za jakým účelem nyní odjížděl s Aljaškou, to nebylo možno říci. Ale těžké bylo nevěřit, že tento dvojí počín souvisí více nebo méně přímo s příběhem Cynthie a "dítěte na záchranném pásu". Všechn zájem, který se připínal k Patricku O'Donoghyanovi, byl pro Erika a jeho přátele spojen s jeho domnělou znalostí této historie, a jen pro tuto znalost potřebovali nalézt záhadného Ira. Teď měli před sebou člověka, který o své újmě přišel prohlásit, že Patrick O'Donoghyan zahynul. A stejný člověk se vetřel do výzkumné výpravy, jakmile jeho prohlášení bylo nejneočekávanějším způsobem usvědčeno ze lži! Bylo tedy nutno uzavřít, že na tom všem má nějaký osobní zájem, a sama okolnost, že přišel vyhledat pana Svaryenkronu, ukazovala ke spojitosti mezi tímto zájmem a zahájeným doktorovým pátráním.

Tak se všechno zdálo nasvědčovat tomu, že Tudor Brown je v tomto problému činitelem přinejmenším stejně důležitým, jako Patrick O'Donoghyan sám. Kdo ví, nezná-li tajemství, které hodlají objasnit?

Je-li tomu tak, mají si blahopřát, že je na jejich lodi, či mají se tím znepokojovat? Pan Bredejord se přikláněl k poslednímu mínění, a celá tato osobnost v něm vzbuzovala velmi malou důvěru. Doktor naopak uváděl, že Tudor Brown může chovat zcela dobré úmysly a pod výstředním zevnějškem skrývat poctivé jádro.

"Jestli něco ví," tvrdil, "můžeme vždycky doufat, že jej přinutíme k výpovědi při bližším vzájemném seznámení, k němuž nutně dochází za dlouhé plavby. V tom případě bychom mohli mluvit o štěstí, že jej máme s sebou! Přinejmenším aspoň uvidíme, co má společného s Patrickem O'Donoghyanem, za předpokladu, že se nám podaří sejít se s Irem." Co se týče Erika, ten se ani neodvažoval vyslovit dojem, jaký v něm vzbuzoval pohled na tohoto člověka. Byl to více než odpor - nenávisť - bezděčná chuť vrhnout se na něho a hodit ho do vody. Neodolatelné přesvědčení, že toto individuum má jistou zásluhu na neštěstí jeho života, se vnucovalo jeho myšlenkám. Ale styděl by se, kdyby se dal strhnout podobnou předpojatostí, nebo ji jen vyslovil. Prohlásil tedy pouze za svou osobu, že by nikdy nepřipustil přítomnost Tudora Browna na lodi, kdyby to záleželo jenom na něm.

Jaké stanovisko vůči němu zaujmout? Také v tomto bodě se mínění rozcházel. Doktor uváděl, že by bylo taktické jednat s Tudorem Brownem alespoň naoko přátelsky, aby se navnadil k mluvení. Pan Bredejord, jako Erik, pociťoval nepřekonatelný odpor k hraní takové komedie, a nebylo ostatně jisté, že pan Svaryenkrona sám bude mít dostatek sebezapření, aby se choval podle svého plánu. Bylo rozhodnuto tedy ponechat Tudoru Brownovi a okolnostem, jaké stanovisko se má k němu zaujmout.

Nečekali dlouho. Přesně v poledne se ozval zvon volající k obědu.

Pan Bredejord a doktor se odebrali k velitelovu stolu. Nalezli tu již uvelebeného Tudora Browna, stále s kloboukem na hlavě a nejevícího nejmenší chuť navázat hovor se sousedy. Tento člověk byl opravdu tak hrubý, že se nad tím pozastavoval zdravý rozum. Zdálo se, že

nezná nejprostší příkazy slušnosti, první se obsluhoval, vybíral si nejlepší kousky, jedl a pil jako lidožrout. Dvakrát nebo třikrát se k němu se slovem obrátil velitel a pan Svaryenkrona. Neuznal ani za vhodné jim odpovědět, nebo odpověděl jen posunky.

To mu ostatně nebránilo, aby ke konci jídla, vydatně používal obrovské párátko, nezvrátil se na své židli a neoslovil pana Marsilase:

"Kolikátého budeme v Gibraltaru?"

"Devatenáctého nebo dvacátého, myslím," odpověděl kapitán.

Tudor Brown vytáhl z kapsy kalendářík a chvíli jej studoval.

"To bychom byli dvaadvacátého na Maltě, pětadvacátého v Alexandrii a koncem měsíce v Adenu," pokračoval jakoby sám pro sebe.

Potom vstal, vystoupil na palubu a začal se procházet po zádi.

"Roztomilého společníka nám výbor vnutil - jen co je pravda!" nemohl se ubránit poznámce pan Marsilas.

Pan Bredejord se k tomu chystal připojit dodatek, když hrozný hluk, který se strhl nad schodištěm, mu překazil slovo. Byl to křik, štěkot, zmatené hlasy. Všichni se zvedli a běželi na palubu.

Výtržnost způsobil Klaas, velký grónský pes pana Herseboma. Vzezření Tudora Browna mu patrně nebylo po chuti, neboť když projevil své nepřátelství temným vrčením, když jej viděl přecházet kolem sebe, nakonec mu skočil po nohách. Tudor Brown ihned vytáhl z kapsy revolver a chystal se ho použít, když přišel Otto, aby mu v tom ještě včas zabránil, a psa poslal do boudy. V tom se strhla dost prudká hádka.

Tudor Brown, bledý zlostí a strachem, chtěl mermomocí psa zastřelit.

Pan Herseboom přispěchal na pomoc a živě protestoval proti podobnému úmyslu. Velitel zakročil ještě včas, aby učinil konec hádce, a požádal Tudora Browna, aby schoval revolver, a ustanovil, že Klaas bude od nynějška držen na řetězu.

Tato nepříjemná příhoda byla jediná, která vyznačila první dny plavby. Všichni si poněmáhlu zvykli na nemluvnost a podivínské způsoby Tudora Browna. U velitelova stolu se jím konečně přestali zabývat, jako by zde vůbec nebyl. Každý si našel své rozptýlení a zábavu. Pan Malarius po dvou dnech strávených na lůžku začal opět jíst a byl brzy s to, aby zaujal své místo při nekonečných partiích whistu s doktorem a panem Bredejordem. Erik, velmi zaměstnán svou službou, zasvěcoval četbě všechny své volné chvíle. Plavba Aljašky sledovala svůj normální a pravidelný běh.

11. dne minuli ostrov Oland, 12. přepluli Sund, 13. dosáhli Skagerraku, 14. spatřili Helgoland, 15. vpluli do Calaiské úžiny a 16. obepluli mys Hague.

Uprostřed následující noci spal Erik ve své kabině, když byl probuzen velikým tichem a uvědomil si, že neslyší otáčení šroubu. Nemusel se tím znepokojovat, protože měl službu pan Kjellquist, ale ze zvědavosti vstal a šel se přeptat na příčinu.

Vyrozuměl zde z výpovědi vrchního strojníka, že táhlo cirkulační pumpy se zakřivilo - proto musel být stroj zastaven. Nyní se jede pomocí plachty při dosti slabém jihozápadním větru.

Prohlídka byla dosti dlouhá, aniž objasnila příčinu tohoto porouchání. Strojník žádal, aby se zajelo do nejbližšího přístavu a poškození bylo opraveno.

Velitel Marsilas po osobním ohledání schválil tento návrh. Byli právě na třicet mil od Brestu, a byl dán rozkaz zamířit k tomuto velkému francouzskému přístavu.

XIII. KAPITOLA

Zahněme k jihozápadu!

Druhý den vjížděla Aljaška do brestského přístavu. Její poškození nebylo naštěstí vážné. Rychle přivolaný inženýr slíbil, že všechno bude spraveno ve třech dnech. Zpoždění nemělo tedy valný význam a mohlo se do jisté míry vyrovnat, protože se ho mělo použít k nakládání uhlí - čímž by odpadlo původně zamýšlené přistání v Gibraltaru. Protože nejbližší přestávka byla takto přeložena až na Maltu, získávalo se čtyřiašedesát hodin, tím se zkracovalo skutečné zpoždění na dva dny. Cestovní rozpočet Aljašky ponechával na nepředvídané události nejméně třicet dní. Nebylo zde třeba se znepokojovat, a všichni se cítili od nynějška v náladě přijímat tuto nehodu co možná nejklidněji.

Brzy se ukázalo, že tato nehoda se změní ve svátek. V několika hodinách se zpráva o příjezdu Aljašky roznesla po městě, a protože účel její cesty byl známý z denního tisku, brzy se stali důstojníci švédské lodi předmětem výrazných projevů. Námořní admirál, prefekt a starosta Brestu, velitel přístavu a velitelé lodí kotvicích v přístavišti přišli z povinnosti navštívit kapitána Marsilase. Hostina a ples byly uspořádány na počest odvážným cestovatelům, kteří odjížděli pátrat po Nordenskjöldovi. Jakkoliv doktor a pan Malarius byli málo nadšeni pro tyto společenské zábavy, bylo nutno se objevit u stolu, který byl pro ně připraven. Pan Bredejord zde byl ovšem ve svém pravém živlu.

Mezi prefektovými hosty, pozvanými, aby byli čestnou společností důstojníkům Aljašky, nalézal se vysoký stařec jemné a zasmušilé tváře.

Brzy padl do oka Erikovi, který četl v jeho poněkud smutném pohledu sympatie, ve kterých se nemohl mýlit. Byl to pan Durrien, bývalý konzul, činný člen Zeměpisné společnosti, velmi známý svými cestami po Malé Asii a Súdánu. Erik o nich svého času četl s velikým zájmem pojednání. Nyní, když si byli navzájem představeni, mluvil s tímto francouzským učencem jako člověk do věci zasvěcený. To nebývá vždy údělem cestovatelů. Často se jim přihodí, když jejich dobrodružství způsobí mnoho hluku, že sklízejí banální obdiv davu, stává se jim však méně často, aby viděli své práce oceněny v saloně od dobře informovaných soudců. Uctívá zvědavost mladého poručíka šla ctihodnému zeměpisci přímo k srdci a vzbudila úsměv na jeho bledých rtech.

"Nemám velké zásluhy na těchto objevech," odpověděl na několik Erikových slov, týkajících se šťastných nedávno provedených vykopávek v okolí Assuánu. "Šel jsem přímo před sebe,

jako člověk, který hledí zapomenout na krutý žal, a který se málo stará o výsledky, jen když se oddává svým oblíbeným pracím. Náhoda vykonala ostatní..." Když admirál viděl Erika a pana Durriena jako dobré přátele, postaral se o to, aby seděli u stolu vedle sebe, takže jejich rozmluva pokračovala přes celou hostinu.

Když se pila káva, přiběhl k poručíkovi Aljašky holohlavý mužík, kterému byl představen jako doktor Kergaridek, a optal se ho přímo, která je jeho vlast. Zprvu poněkud překvapen otázkou odvětil Erik, že je Švéd, nebo přesněji Nor, a že jeho rodina bydlí v bergenském kraji.

Potom si přál dozvědět se příčinu této otázky.

"Příčina je velmi prostá," odpověděl mu hovořící. "Již hodinu si vás dovoluji při večeři pozorovat přes stůl, protože nikdy a nikde jsem neviděl keltský typ tak zřetelný jako u vás! ... Musím vám říci, že jsem velice oddán keltským studiím! ... Dnes je to poprvé, co potkávám keltský typ u Skandinávce! Možná že je to cenný poznatek pro vědu, a je nutné zařadit Norsko mezi krajiny navštěvované našimi galskými předky!" Erik hodlal bezpochyby vyložit brestskému učenci důvody, které ubíraly platnost této domněnce, když tu se doktor Kergaridek obrátil, aby učinil poklonu nějaké dámě, která právě vstupovala do salonu námořního prefekta, a rozmluva na tomto místě uvázla. Mladý poručík Aljašky by si už ani nevzpomněl na tuto příhodu, kdyby druhého dne, když kráčeli ulicí poblíž tržiště, k němu najednou neprohodil pan Svaryenkrona, který spatřil jakéhosi pastevce z Morbihanu, tato slova:

"Milé dítě, kdybych mohl chovat ještě nějakou pochybnost o tvém keltském původu, ztratil bych ji zde! Podívej se, jak se ti všichni tito Bretonci podobají! ... Jak mají tvou matnou pleť, tvou kostnatou lebku, tvé hnědé oči, tvé černé vlasy, ano i tvé držení těla! ... Ať si říká Bredejord, co chce, ty jsi čistokrevný Kelt, o tom buď přesvědčen!" V tom Erik vypravoval, co mu řekl minulého večera doktor Kergaridek. Pan Svaryenkrona byl tím tak rozradostněn, že po celý den o ničem jiném nemluvil.

Jako ostatní cestující na Aljašce, i Tudor Brown obdržel a přijal pozvání námořního prefekta. Mohlo se dokonce nějakou chvíli myslet, že se k němu odebere ve svém obvyklém úboru, neboť se tak dal vylodit krátce před večeří. Bezpochyby však nutnost sejmout svůj draho cenný klobouk se mu zdála příliš krutá, a v tom okamžiku, kdy překročil práh svého hostitele, se dal na zpáteční cestu. Toho večera ho již nespátřili.

Když se Erik vrátil z plesu, na němž se hodně a znamenitě vytančil, dozvěděl se od Herseboma, že Tudor Brown se vrátil kolem sedmé hodiny na loď a sám povečeřel. Potom prý vešel do velitelova pokoje, kde studoval nějakou námořní mapu, načež opět odplul k osmé hodině ve člunu, který by ho přivezl od pevniny.

To byly poslední zprávy, které se o něm proslechly.

Druhého dne o 5. hodině odpolední se Tudor Brown ještě neobjevil.

Nicméně věděl, že oprava stroje měla být hotova, oheň pod kotli byl znovu rozdělán, a že odjezd Aljašky nemůže být dále zdržován. Velitel se postaral, aby na to všichni byli upozorněni. Dal tedy rozkaz vytáhnout kotvu.

Lod' se chystala uvolnit svá lana, když byl zpozorován člun přijíždějící plnou rychlostí od pobřeží. Všichni mysleli, že přiváží Tudora Browna. Brzy však viděli, že se jedná pouze o dopis. K obecnému překvapení byl tento dopis adresován Erikovi.

Když jej Erik otevřel, zjistil, že obsahuje prostě navštívenku pana Durriena, bývalého konzula, člena Zeměpisné společnosti, s těmito tužkou připsanými slovy:

Šťastnou cestu... Brzký návrat....

Vyslov, kdo můžeš, co se dělo v Erikově duši. Tato pozornost milého a váženého učence se dotkla jeho srdce a vyloudila slzu z jeho očí.

Když opouštěl tuto pohostinnou zemi, kterou znal sotva tři dny, zdálo se mu, že opouští vlast. Vložil navštívenku pana Durriena do zápisníku a v duchu si říkal, že toto starcovo "sbohem" mu přinese štěstí.

O dvě minuty později se Aljaška dala do pohybu a blížila se k přístavnímu výjezdu. V šest hodin jej přejela a lodivod jí přál šťastnou cestu.

Bylo 20. února. Počasí bylo jasné. Slunce zmizelo za obzorem čistým jako některý letní den. Ale noc pokračovala a brzy slibovala být hluboká, neboť měsíc měl vyjít až v deset hodin. Erik, měl službu do půlnoci, procházel se lehkým krokem za zadním stožárem. Zdálo se mu, že s Tudorem Brownem zmizel zlý duch výpravy.

"Jen aby ho nenapadlo dohonit nás na Maltě nebo v Suez!" říkal si.

Bylo to skutečně možné - dokonce pravděpodobné, kdyby si Tudor Brown chtěl uspořít dlouhou okliku, kterou Aljaška musela udělat na cestě do Egypta. Zatím kdy lod' měla objíždět Francii a Španělsko, mohl, kdyby se mu to zdálo vhodné, dopřát si týden pobytu v Paříži nebo na kterémkoliv jiném místě pozemní trati a dohonit potom Aljašku indickým poštovním parníkem buď v Alexandrii, nebo v Suez, či dokonce v Adenu, cejlonském Colombu, v Singapuru nebo v Jokohamě.

Ale konečně byla to jen možnost. Skutečností té chvíle bylo, že již na lodi není, a to stačilo, aby se všichni radovali.

Proto večere, která se podávala o půl sedmé jako obyčejně, byla co možná nejsrdečnější. Při zákuscích se pilo na zdar výpravy, kterou každý spojoval více nebo méně zřetelně v hloubi své duše s nepřítomností Tudora Browna. Potom vyšli na palubu vykourit své doutníky.

Byla hluboká noc. V dálce na severu viděli zářit světla mysu Sv. Matouše, Černých Kamenů a Ouessantu. Na jihu nechávali vzadu veliké nehybné světlo mysu Bec-du-Raz a střídavě se zatemňující světlo Tevenneku. Malé nehybné světlo falzy (strmá pobřežní skála) Bec-du-Raz, které osvětluje pouze dvě výseče - jednu 41, druhou 30 stupňů - na západ, bylo právě zpozorováno, což dokazovalo, že jsou na dobré cestě. I proti Aljašce zářilo světlo ostrova Sein, světlo oslnivé, vystřídávané každé čtyři vteřiny zatměním. Dobrý severovýchodní vítr urychloval chod lodí, nakláněl ji silně na levý bok. Proto se málo kymácela, ačkoliv moře bylo dost bouřlivé.

Když společnost povečeřela a přicházela na palubu, námořník konající službu na zádi právě skončil měření rychlosti.

"Deset uzlů a čtvrt," řekl veliteli, který k němu přicházel, aby se dozvěděl výsledek měření.

"To je krásná rychlost, jakou bychom si nechali líbit po padesát nebo šedesát dní!" pravil s úsměvem doktor.

"Skutečně," odvětil velitel, "a nemuseli bychom v tom případě již spálit mnoho uhlí, abychom se dostali do Beringovy úžiny." Po těchto slovech opustil doktora a sestoupil do své kajuty. Zde vyhledal ve velké otevřené přihrádce pod svými námořními tlakoměry a hodinkami plátěnou mapu, kterou rozložil na stole v jasném světle ohromné Carcelovy lampy zavěšené na stropě. Byla to anglická admirální mapa, znázorňující do všech podrobností námořní krajinu, řečenou armonicou, kterou se právě plavila Aljaška, mezi 47. a 49. stupněm severní šířky, 4. a 5. stupněm západní délky od Greenwiche. Mapa měla asi jeden čtvereční metr rozlohy. Pobřeží, ostrovy, světla nehybná i otáčivá, mělčiny, hloubky i lodní tratě tu byly podrobně označeny.

S podobnou mapou a kompasem se zdálo, že by i dítě mohlo řídit největší loď těmito končinami, přece tak nebezpečnými, kde ještě nedávno proslulý důstojník francouzského námořnictva, poručík Mage, nigerský badatel, zahynul se všemi svými druhy i s lodí Magicenne, po zániku Sané a tolika jiných.

Náhoda tomu chtěla, že se velitel Marsilas nikdy neplavil těmito vodami. Přivedla jej sem jen nucená zastávka v Brestu, nebýt jí, byl by se držel daleko na širém moři. Proto mohl důvěřovat jen pečlivému studiu mapy a měl zůstat na dobré cestě. Ale věc se zdála velice jednoduchá. Nechával vlevo Pointe-du-Van, Bec-du-Raz a ostrov Sein, legendární sídlo devíti druidek (Keltské pohanské kněžky), a skoro ustavičně zahalený vodním prachem ječících vln, mohl jen přímo plout na západ, a jakmile se ocitne na širém moři, odbočit na jih. Nehybné světlo ostrova označovalo zřetelně jeho polohu, a podle mapy na méně než čtvrt míle na západ od tohoto světla ostrov srážně končil vysokými břehy, lemován volným břehem o hloubkách, které dosahovaly rychle sto metrů. Protože toto směrové znamení bylo velmi cenné za tak tmavé noci, velitel po důkladném studiu mapy se rozhodl držet se ho blíže, než by snad učinil za bílého dne, totiž na tři nebo čtyři míle daleko. Vystoupil tedy opět na palubu, pohlédl na moře a řekl Erikovi, aby zahnul o dvacet pět stupňů k jihozápadu.

Rozkaz mladého poručíka patrně překvapil.

"K jihozápadu?" tázal se uctivě, protože měl za to, že zřejmě špatně slyšel.

"Řekl jsem k jihozápadu," opakoval velitel poněkud suše. "Tento směr vám není po chuti?"

"Protože mi dáváte tuto otázku, kapitáne, musím se vám přiznat, že nikoliv," odvětil upřímně Erik. "Raději bych se plavil dále na západ."

"K čemu? ... Aby se ztratilo o jednu noc více?" Velitelův tón nepřipouštěl odmluvy. Erik dal rozkaz tak, jak jej obdržel. Ostatně jeho představený byl zkušený námořník, jemuž se mohlo plně důvěřovat.

Jakkoliv byla lehká, stačila tato změna směru, aby citelně pozměnila běh lodi. Aljaška se začala silně kymáčet a při každém poskoku se přídí zabořila do vln. Kolem ní vířila nyní zmatená směsice malých vln s bílými hřebeny. Měření hlásilo čtrnáct uzlů, a poněvadž se vítr ještě vzcháhal, uznal Erik za moudré svinout dvě plachty.

Doktor a pan Bredejord, přepadeni náhlou nevolností, nemeškali a sestoupili do svých kabin. Velitel, který se několik minut procházel po palubě, učinil brzy totéž jako oni.

Sotva vešel do své kajuty, objevil se u něho Erik.

"Kapitáne," pravil mladý muž, "právě jsem zaslechl na levém boku podezřelý šramot! Vypadalo to, jako by se vlny tříštily o skaliska! ..."

Cítím se zavázán ve svém svědomí, abych vám řekl, že podle mého názoru sledujeme nebezpečnou cestu! ..."

"Rozhodně, pane, máte tvrdošíjně obavy!" zvolal velitel.

"Jakého nebezpečí se můžete bát, pokud máme ono světlo na tři dobré míle od sebe, ne-li na čtyři?" A netrpělivým prstem ukazoval na mapě, stále rozložené na psacím stole, ostrov Sein, který vynikal jako stráž kupředu posunutá na nejzazším cípu bretaňského výběžku.

Erik sledoval směr kapitánova prstu. Viděl jasně, že skutečně žádné nebezpečí není označeno v blízkosti ostrova srážně seříznutého a obklopeného hlubokými vodami. Nic nemohlo být v námořnickových očích přesvědčivějšího. Přesto nebyl také pouhou iluzí onen šramot tříštících se vln, který zaslechl z levé strany, tedy proti větru, a následkem toho ze slabé vzdálenosti.

Podivná věc, kterou se Erik ani sám sobě neodvažoval vyslovit:

Zdálo se mu, že nepoznává v nákresu, který měl před očima, onen neblahý a zrádný obraz, jaký si uchovala jeho paměť o těchto končinách, tak jak je vídal vykresleny v zeměpisných pojednáních. Ale přesto, jak stavět prchavý dojem, matnou vzpomínku proti tak neúprosnému a přesnému faktu, jakým je anglická admirální mapa! ... Toho se Erik neodvážil. Mapy se právě dělají, aby zabezpečovaly námořníky proti omylům nebo iluzím jejich paměti. Pozdravil svého představeného a odešel.

Ještě nevstoupil na můstek, když se rozlehl křik:

"Skaliska pod pravým bokem!" následovaný skoro vzápětí novým voláním: "Skaliska pod levým bokem! ..." Hned se ozvalo na palubě zapísknutí provázené zmateným dupotem a řada manévřů byla provedena ráz na ráz. Aljaška zvolnila svoji plavbu a využila zpětného chodu... Velitel se hnál ke schodišti.

V tom okamžiku zaslechl temný šramot, jako když sáně zavadí o šterk. Náhle jej strašlivý ořes povalil k zemi, a rozechvíval loď od kýlu až ke hrotům jejích stožárů! ... Pak nastalo ticho a Aljaška zůstala nehybná.

Vrazila jako klín mezi dvě skrytá skaliska.

Velitel Marsilas se zakrváčenou hlavou od pádu povstal a spěchal na palubu. Tam byl hotový zmatek. Zděšení lodníci se hnali k šalupám.

Vlny se zuřivě rozbíjely o toto nové skalisko, které jim nastavovala ztroskotaná loď. Zdálo se, jako by obě světelné oči Tevenneku a ostrova Sein, zející na Aljašku s neúprosnou upřeností, jí vyčítaly, že se vrhla do nebezpečných míst, na která ji měly za úkol upozorňovat. Erik stál na můstku a nakláněl se nad pravý lodní bok, snažil se proniknout noc pohledem a změřit rozsah neštěstí.

"Zatracená práce, pane, co se to stalo?" křičel na něho velitel, ještě napůl zpitomělý svým pádem.

"To se stalo, pane, že jsem zahrnul k jihozápadu podle vašich rozkazů, a najeli jsme na skrytá skaliska!" odvětil Erik.

Velitel Marsilas neřekl ani slovo. Co by mohl odpovědět? ... Otočil se na patách a zamířil ke schodům.

Kupodivu, situace byla žalostná, ale nezdála se bezprostředně nebezpečná. Sama nehybnost lodi, přítomnost oněch dvou světel, blízkost země, která se projevovala až příliš oněmi skalami, mezi nimiž tkvěla Aljaška sevřena jako v kleštích - to všechno přispívalo, aby se toto neštěstí jevilo jako příhoda spíše mrzutá než hrozná. Erik pro svou osobu viděl v ní jen jeden fakt: neúspěšnou výpravu a ztracenou příležitost k nalezení Patricka O'Donoghana! ...

Sotvaže nechal uklouznout onu odpověď, poněkud břitkou, diktovanou roztrpčením, jímž bylo naplněno jeho srdce, ihned toho litoval.

Opustil tedy můstek, aby sešel opět na palubu, a hledal očima svého představeného se šlechetným úmyslem, aby ho potěšil, bude-li to trochu možné.

Ale kapitán nikde nebyl, a neuplynuly ani tři minuty, když zaduněla rána v jeho kajutě.

Erik k ní běžel. Dveře byly uzamčeny zevnitř. Vyrazil je kopnutím nohou.

Kapitán Marsilas ležel na koberci s otevřeným, roztrášeným čelem a s revolverem v pravici.

Když viděl loď ztracenou vlastní vinou, prohnal si mozek kuli. Smrt byla okamžitá. Doktor a pan Bredejord přispěchali za mladým poručíkem a mohli ji pouze konstatovat.

Ale nebylo kdy na marné litování. Erik nechal oba přátele, aby zvedli mrtvolu a uložili ji na lůžko, musel si pospíšit na palubu a pomýšlet na záchranu posádky.

Jak běžel kolem kabiny pana Malaria, tento výborný muž, probuzen nehybností lodě nebo výstřelem, otevřel dveře a vysunul svou bílou hlavu, pokrytou nevyhnutelnou černou hedvábnou čepičkou. Od Brestu nepřetržitě spal a o ničem nevěděl.

"Co je? ... Co se stalo?" zeptal se tiše.

"Co se stalo?" odvětil mu Erik. "Stalo se, můj drahý učiteli, že Aljaška leží na mělčině a její kapitán se právě zastřelil!"

"Óh!" zvolal pan Malarius nanejvýš překvapen. "Ale pak, mé dítě, sbohem naší výpravě!"

"To, drahý učiteli, je zase jiná věc," odvětil Erik. "Já nejsem mrtev, a pokud mi zůstane jediný dech života, bude mým heslem: Vpřed!"

XIV. KAPITOLA

Studená mělčina

Aljaška najela mezi skály s takovou prudkostí, že se v nich ocitla jako zasazená a zůstala naprosto nehybná. Nezdála se být v postavení bezprostředně kritickém pro posádku. Vlny, setkávající se s touto nezvyklou překážkou, do ní bily, splachovaly palubu a svou vodní tříšť zahalovaly až samotné stěžňoví, moře však nebylo dost bouřlivé, aby tento stav tvořil krajní nebezpečí. Nezmění-li se počasí, mohli se spolehnout, že se dočkají dne bez nové pohromy.

Erik si uvědomil tuto situaci jediným pohledem. Ujal se přirozeně velení jakožto první důstojník. Když dal rozkaz pečlivě uzavřít všechny střílny a světlíky a přiložit podehtované poklopy na všechny otvory pro případ, že by se moře stalo neklidnější, sestoupil na dno lodi ve společnosti mistra tesaře. Zde s živým uspokojením zjistil, že trhlina způsobená nebyla. Vnější obložení Aljašky chránilo patrně její vnitřní kostru, a opatření učiněné proti polárním ledovcům se nejlépe osvědčilo proti americké pevnině. Stroj se rázem zastavil, porouchán strašlivým otřesem. Ale výbuch nenastal a životně důležité ústrojí lodi nebylo zničeno.

Erik se rozhodl vyčkat dne, aby vylodil své lidi, bude-li to nezbytné.

Spokojil se pouze tím, že dal vypálit ránu z děla, aby přivolal pomoc z ostrova Seinu, a spustil parní šalupu na moře, aby zajela do Lorientu.

Nikde, řekl si právem, by nemohl nalézt záchranné prostředky rychleji a vydatněji než v tomto velikém námořním arzenálu západní Francie.

Tak v této tragické chvíli, kdy každý na lodi považoval všechno za nevyhnutelně ztracené, se již on oddával naději. Či spíše jeho neohrožená mysl byla z těch, které neznají zoufání a nikdy se neuznávají za poražené.

"Jen kdyby bylo možno uvolnit Aljašku," uvažoval, "a uvidíme, kdo bude mít poslední slovo!" Ale vystříhal se vyslovovat ještě tuto naději, kterou by ostatní shledali jistě fantastickou. Řekl pouze, když se vrátil z prohlídky lodního dna, že pro tu chvíli jde všechno dobře a že mají dost času, aby vyčkali, než přijde pomoc. Potom poručil podat mužstvu čaj s rumem.

To stačilo, aby se vrátil těmto velkým dětem opět dobrý rozmar.

Spuštění parní šalupy bylo tedy provedeno s velikou horlivostí.

Když se toto dílo blížilo ke konci, ohlásily rakety, vypuštěné ze seinského majáku, že jede pomoc ztroskotané lodi. Brzy se ve tmě ukázala červená světla a směřovala k Aljašce. Ozvalo se volání hlasů.

Mohli jim odpovědět a dozvědět se, že ztroskotali na Studené mělčině seinské výspy. Dobrá hodina uplynula, než mohl člun přistát k lodnímu boku, tak silné bylo vlnobití a operace nebezpečná. Ale konečně se podařilo šesti mužům, kteří byli ve člunu, uchopit provaz a vyšplhat na Aljašku.

Bylo to šest bodrých seinských rybářů - statných a neohrožených chlapíků - kteří nekonali takové záchranné práce poprvé. Schwálili plně myšlenku žádat o pomoc v Lorientu, protože malý ostrovní přístav nemohl poskytnout nezbytné pomocné prostředky. Bylo ujednáno, že dva z nich odplují na parní šalupě s panem Hersebomem a jeho synem, jakmile vyjde měsíc nad obzor. Zatím podali několik zpráv o místě ztroskotání.

Seinská výspa je vyvýšené mořské dno, které hrotovitě vybíhá od ostrova Seinu západním směrem a sahá na devět mil daleko od tohoto ostrova. Dělí se na dvě části: Seinský most a Studenou mělčinu.

Seinský most měří asi čtyři míle délky na půl druhé míle šířky.

Skládá se z řady dosti vyvýšených skal, které tvoří souvislé pásmo nad hladinou. Studená mělčina prodlužuje Seinský most na pět mil délky a dvě třetiny míle průměrné šířky, obsahuje rovněž velmi velký počet skalisek, která nevyčnívají nad moře, a z nich jen velmi nepatrný počet se za odlivu odkrývá. Hlavní jsou Comengen, Schomeur, Comac-ar-Goulet, Bas-Ven, Madio a Armen. Ta jsou nejméně nebezpečná, protože jsou viditelná. Počet a nepravidelnost podmořských skalisek ještě neúplně známých, krajní zuřivost moře na této výspě, proudy, které ji splachují všemi směry, z ní činí nejnebezpečnější a na ztroskotání nejbohatší místo. Proto majáky ostrova Seinu a Bec-du-Razu byly zřízeny tak, aby udávaly mezní čáru výspy, která může být poznána a pomínuta loďmi, přijíždějícími od západu. Zůstala však nebezpečná pro ty, které přijíždějí od jihu, takže odedávna se pomýšlelo na to, označit její cíp zvláštním světlem. Bohužel není na tomto konci žádný ostrůvek ani skála, na kterých by se mohlo zřídit, a obvyklá zuřivost moře nedovoluje pomýšlet na nějaké plovoucí světlo. Bylo tedy nutno rozhodnout se pro vybudování majáku na skále Armen, ležící tři nule od nejkrajnějšího výběžku. Přitom ještě jsou práce spojeny s tak velikými nesnáze, že tento maják, jehož výstavba započala v roce 1867, nedospělo dvanáct let později - roku 1879 - dál než k polovině své výšky, totiž k třinácti metrům nad hladinou. Uvádí se rok, kdy nebylo možno na něm pracovat déle než osm hodin, ačkoliv dělníci ustavičně číhali na příznivý okamžik. Maják tedy existoval v době ztroskotání Aljašky ještě jen na papíře.

To však nestačilo na vysvětlení, jak mohli, přijíždějící od Brestu, vrhnout se do podobného nebezpečí. Erik si sliboval vyřešit tuto otázku hned po odjezdu parní šalupy.

Ten odjezd se mohl brzy uskutečnit, neboť měsíc zatím vyšel. Mladý velitel pak ustanovil, aby polovina mužstva, konajícího službu, zůstala sama na palubě a druhá si šla odpočinout jako obyčejně, potom sestoupil do kapitánské kajuty.

Pan Bredejord, pan Malarius a doktor bděli u mrtvoly. Povstali, když uviděli vstupovat Erika.

"Jaké je to drama! Jak se to všechno mohlo stát?" otázal se doktor.

"To je nevysvětlitelné," odvětil mladý muž, naklánějící se nad mapou rozloženou na nebožtíkově psacím stole. "Instinktivně jsem cítil, a řekl jsem to také, že nejsme na dobré cestě. Podle mého soudu a podle soudu všech, jsme nyní asi tři míle na západ od tohoto světla

- asi zde," dodal, a ukazoval jistý bod na mapě - "a jak vidíte, není zde označeno žádné nebezpečí... ani mělčina, ani skaliska! ... Všude temná barva velikých hloubek! ... To je nepochopitelné! ... Nelze přece předpokládat omyl na anglické admirální mapě, a v námořní končině tak známé, tak podrobně probádané už dlouhá staletí! ... Co se zde děje, je nesmyslné, jako přelud!"

"Nemohl být omyl v poloze? Nebralo se a nebere se dosud nějaké světlo za jiné?" poznamenal pan Bredejord.

"To je skoro nemožné za tak krátké plavby, jako byla naše od odjezdu z Brestu!" řekl Erik. "Pomyslete přece, že jsme ani na okamžik neztratili z očí zemi a že jsme ustavičně postupovali od značky ke značce. Bylo by nutné předpokládat, že jedno ze světel zaznamenaných na mapě nebylo rozžato, nebo že nějaké dodatečné světlo bylo přidáno - slovem, předpokládat nepravděpodobnost! ... Ani to by ještě nestačilo, protože naše plavba byla tak pravidelná, naše měření rychlosti tak pečlivě prováděno, že není takřka možné připustit omyl! Můžeme podat na pět set metrů přibližně grafické znázornění ujeté dráhy. Konec této nakreslené čáry přesně odpovídá poloze, ve které se nyní spatřujeme vzhledem k majáku ostrova Sein! ... A přece zůstává faktem, že jsme na skalisku, kdežto podle mapy bychom měli být nad hloubkou tří set metrů!"

"Ale jak z toho všeho vyjdeme? To je hlavní otázka!" zvolal doktor.

"Dozvíme se to brzy," odvětil Erik, "pospíší-li si jen námořní úřady, aby nám poslaly pomoc. Zatím musíme čekat, a nejlépe uděláme, půjdeme-li všichni klidně spát, jako bychom byli zakotveni v nejbezpečnější zátocce!" Mladý velitel neřekl, že si pro sebe vyhraduje bdění, zatímco jeho přátelé se budou oddávat odpočinku. A to také dělal po celou noc, chvíli se procházel po mostě a přesvědčoval se, zda mužstvo konající službu dobře hlídá, potom sestoupil na několik minut do salonu.

Když se rozbřesklo, zjistil ke svému uspokojení, že bouřlivost moře viditelně ochabuje s uléhajícím větrem. Všiml si také, že odliv silně pokračuje a brzy nechá Aljašku téměř na suchu. To mu dodávalo naděje, že bude moci brzy zjistit velikost nehody, a vskutku kolem sedmé hodiny ranní bylo možno přikročit k této prohlídce.

Loď se nalézala jako napíchnutá na zubech skal, které vyčnívaly z mělčiny. Tři z těchto hrotů prorazily vnější obložení Aljašky při jejím najetí a udržovaly ji jako podpěry. Sám směr těchto podpěr, které byly nakloněny k severu, to je opačným směrem, než jakým jela Aljaška v okamžiku ztroskotání, vysvětloval, proč ji zadržely na samotném kraji mělčiny a zabránily jí najet dále na skaliska. Také poslední opatření, nařízené Erikem, přispělo ke zmírnění nárazu. Loď, která spustila zpětný chod několik vteřin před srážkou, byla vržena na mělčinu jen tím, co jí zbývalo ze získané rychlosti, a proudem. Nebylo pochyb, že nebýt této okolnosti, byla by roztržena na kusy. Z druhé strany vítr a vlny, jdoucí po celou noc týmž směrem, pomáhaly udržovat Aljašku na místě, zatímco by ji jistě při změně větru jen tím více vrazily do skal.

Úhrnem, nebylo možno mít při takové pohromě více štěstí. Nyní šlo pouze o to vyprostit loď dřívě, než nějaký náhlý obrat v povětrnosti změni tak příznivé podmínky.

Erik se rozhodl neztrácet ani minutu. Hned po snídani uložil celému mužstvu, aby mocnými ranami seker roztržilo ta tři hlavní místa, kde se zařizly skalní útesy do vnějšího obložení lodi. Kdyby teď přijela včas vlečná loď vyslaná z Lorientu, mohla se za přílivu Aljaška

vyprostit téměř bez námahy. Lze si pomyslet, jak netrpělivě čekal mladý velitel na objevení nejmenšího dýmu na obzoru.

Všechno se splnilo, jak si přál. Předně počasí zůstalo klidné a mírné, jaké se očekávalo. Potom k polední aviso (Zvěstná loď), následované vzápětí vlečnou lodí, se objevilo ve vodách Aljašky. Avisu velel námořní poručík, který dvorně nabídl svoje služby trosečníkům.

Erik a důstojníci švédské lodi jej přijali na vyvýšené zádi, jak je zvykem, potom sestoupili do salonu.

"Ale vysvětlíte mi, prosím," otázal se poručík Erika, "jak jste mohli se svou lodí najet na seinskou výspu, když jste se přece plavili od Brestu?"

"Tato mapa vám to vysvětlí," odpověděl Erik. "Není na ní nijak označeno toto nebezpečí!" Francouzský důstojník si zprvu ze zvědavosti, potom s údivem, prohlížel zeměpisný nákres, který mu byl předložen.

"Opravdu! Studená mělčina zde není vyznačena... ani Seinský most! ..." zvolal. "To je neslýchaná nedbalost! ... Jakže! Temná modř velikých hloubek u samého ostrova? ... A ten jeho srázný břeh! ... I sama poloha majáku nesprávně udaná! ... Nevycházím z úžasu! ... Je to přece mapa anglické admirality! ... Ale je-li nějaká mapa špatná, je to tato! ... Zdá se, jako by ji někdo schválně učinil chybnou, ošidnou a zrádnou! ... Dřívější námořníci rádi prováděli takové roztomilé kousky svým soupeřům! Nikdy bych nevěřil, že si Anglie mohla uchovat podobné zvyky!"

"Je to zaručeně Anglie?" zeptal se pan Bredejord svým pisklavým hlasem. "Mne napadá jiné podezření, že totiž tato mapa mohla být dílem nějakého falšovatele a zločinnou rukou vložena k ostatním kapitánovým mapám..."

"Tudorem Brownem!" zvolal náhle Erik. "Toho večera, když jsme byli hosty u brestského prefekta! ... Když se vloudil do kapitánovy kajuty pod záminkou studia mapy! ... Ó, ten ničema! ... Proto se tedy nevrátil na Aljašku? ..."

"To se zdá příliš jednoduché!" řekl doktor Svaryenkrona.

"A přece tak černý čin předpokládá takovou propast zločinnosti! Za jakým účelem by jej spáchal? ..."

"Za jakým účelem přijel schválně do Stockholmu vám říci, že Patrick O'Donoghane je mrtev?" namítl pan Bredejord. "Za jakým účelem upsal dvacet pět tisíc korun na výpravu Aljašky, když tato výprava již nepřipouštěla pochyb? ... Za jakým účelem vstoupil s námi na loď, aby nás opustil v Brestu? ... To by už člověk musel být úplně slepý, aby nepostřehl logické a zároveň strašné souvislosti mezi těmito fakty! Jaký je v tom všem vlastně zájem Tudora Browna? Nevím. Ale ten zájem bude jistě velmi vážný, velmi děsný, když necouvl před podobnými prostředky, jimiž chtěl zmařit naše pátrání! Protože o tom jsem přesvědčen, on to byl, kdo nás přinutil k zastávce v Brestu, on to byl, kdo nás vedl jako za ruku sem na tato skaliska, na kterých jsme měli nalézt smrt!"

"Zdá se přece podivné, že by předvídal cestu, kterou zvolí kapitán!" namítl nesměle pan Malarius.

"Proč? Nebyla-li tato cesta přímo udána sama změnou, kterou provedl na mapě? Po třech dnech zpoždění bylo jisté, že kapitán Marsilas bude chtít dohonit ztracený čas a zvolí nejkratší cestu! Protože pokládal moře při krajích Seinu za volné a jel na jih, bylo z devíti desetin pravděpodobné, že najede na mělčinu!"

"To je správné," poznamenal Erik, "ale že ten postup byl hodně nejistý, o tom svědčí okolnost, že jsem naléhal na kapitána, aby jel ještě déle na západ."

"A kdo vám zaručí, že i jiné mapy nebyly připraveny, aby nás oklamaly v jiných končinách, kdybychom unikli Studené mělčině?" zvolal pan Bredejord.

"O tom se můžeme snadno přesvědčit," odušil Erik, který vybral z přihrádky všechny podrobné mapy, které se v ní nalézaly.

První, kterou rozevřel, byla Korunní mapa (severozápadní cíp Španělska) - a francouzský důstojník na ní okamžitě postřehl dvě nebo tři hrubé chyby. Druhá byla mapa mysu sv. Vincence. Platilo o ní totéž. Třetí byla mapa Gibraltaru.

I zde byly do očí falešné údaje! Další zkoumání bylo zbytečné, nemohlo být pochybnosti. Kdyby Aljaška neztroskotala na sienské výspě, nutně by k tomu došlo před příjezdem na Maltu!

Jakých prostředků bylo použito k přípravě těchto úkladů, to stačila dokázat pozorná prohlídka map. Byly to ovšem anglické admirální mapy, ale místy vymazané chemickým přípravkem a znovu zbarvené tak, že podávaly falešná označení mezi správnými. Jakkoliv obratná byla tato přemalování, lišila se lehkými odstíny barev nyní při bližším zkoumání. Konečně tato okolnost svědčila o vinikově úmyslu: mapy Aljašky měly razítka švédského ministerstva námořnictví, mapy, které byly podloudně vloženy do sbírky, razítka neměly. Falšovatel předpokládal, že se nebudou tak podrobně prohlížet, až budou udávat směr na cestu do záhuby.

Tyto postupné objevy uvedly v úžas všechny, kdo brali podíl na tomto vyšetřování. Erik první přerušil hluboké ticho, které zavládlo po rozhovoru.

"Nebohý kapitán Marsilas!" pronesl pohnutým hlasem, "ten odpykal za nás všechny! ... Ale protože jsme téměř zázrakem unikli osudu, který nám byl uchystán, vynasnažme se aspoň neponechat již nic více náhodě! ... Moře stoupá a brzy bude dost vysoké, aby bylo možno vyprostit Aljašku! ... Jste-li s tím srozuměni, pánové, pokusme se o to hned!" Mluvil s nehledanou vážností, se skromnou důstojností, jakou mu již vnukl pocit odpovědnosti. Vidět se ve svém věku pověřen velitelstvím lodi za takových okolností a na počátku tak odvážné výpravy, bylo jistě dost neočekávaným dobrodružstvím. Ale od včerejšího dne měl jistotu, že se nalézá na výši všech povinností, věděl, že může spoléhat na sebe, na své mužstvo, a ta myšlenka jej proměňovala. Dítě z včerejška bylo dnes mužem. Zápal hrdinů zářil v jeho očích. Jeho převaha se neodolatelně vnucovala celému jeho okolí. Pan Bredejord a doktor jí podléhali jako ostatní.

Úkol připravený ranními pracemi byl ještě snazší, než se doufalo.

Nadnášena přílivem, loď doslovně čekala jen na to, aby se vytrhla ze skalních drápů, které ji držely. Stačilo, aby vlečná loď byla uvedena do pohybu a táhla za kotevní lana na zádi, aby s

praskotem smýkaných břevien a roztráštěných obkládacích desek se loď vyprostila ze strašlivého objetí a najednou byla volná - obtížena vodou, která zaplavovala vodotěsné komory, připravena o pomoc svého šroubu, který narazil na dno, a svého stroje, který zůstával nečinný a tichý - ale koneckonců říditelná, poslušná kormidla a připravena plavit se, kdyby toho bylo třeba, pomocí plachet.

Celé mužstvo shromážděné na palubě sledovalo s pochopitelným pohnutím jednotlivé fáze tohoto rozhodného úsilí a pozdravilo jásavým "hurá" vysvobození Aljašky. Francouzské aviso i vlečná loď odpověděly na tento radostný pokřik podobným voláním. Byly tři hodiny odpoledne. Blízko nad obzorem krásné únorové slunce zaplavovalo jasně klidné a jiskřivé moře, které nyní skoro úplně pokrývalo písčiny a skaliska Studené mělčiny, jako by chtělo zahladit i samu vzpomínku na noční drama.

Téhož večera byla Aljaška v bezpečí v lorientském přístavu. Hned druhého dne s dokonalou vlídností svolily francouzské námořní úřady, aby byla vytažena do suchého doku ke správě. Poškození lodního trupu nebylo nijak vážné. Porouchání stroje bylo složitější, ale ani to nebylo nenapravitelné. Snad by přece potřebovalo všude jinde velmi dlouhé lhůty. Ale, jak Erik předvídal, nikde na světě by nemohl přes noc najít cennější pomoc, než kterou mu poskytovaly loděnice, dílny a lorientské slévárny. Firma Gamard, Norcis a spol. se zavázala opravit všechno ve třech týdnech. Bylo 23. února, 16. března se mohli znovu vydat na cestu, tentokrát s dobrými mapami.

Měli by tedy půl čtvrtiny měsíce, aby dopluli do Beringovy úžiny koncem června. Pro podnik nebylo nic nemožného, ačkoliv byl odkázán do dosti úzké časové meze. Erik si ani na mysl nepřipouštěl, že by se mohlo od něho upustit. Obával se jen jediné věci, aby totiž k tomu nebyl donucen. Proto ani neposlal do Stockholmu zprávy o nehodě, z obavy, aby nebyl odvolán, ani nepodal žalobu na domnělého strůjce úkladu, z obavy, aby nebyl zdržen soudním vyšetřováním.

Kdo ví, zda beztrestnost nepovzbudí Tudora Browna k rozsévání nových překážek na cestu Aljašky? Tak se sami sebe tázali pan Bredejord a doktor, hrající whist s panem Malariem v salonku hotelu, v němž se ubytovali po příjezdu do Lorientu.

Pro pana Bredejorda otázka neposkytovala pochybnosti. Takový nebezpečný člověk, jako Tudor Brown, dozví-li se o nezdaru svého pokusu - a jak pochybovat, že o něm ví? - jistě necouvne před ničím, aby se pokusil o nový. Věřit, že kdy dojedou do Beringovy úžiny, bylo tedy více než iluzí, bylo to šílenství. Pan Bredejord nevěděl, jakým způsobem tomu Tudor Brown zabrání, ale byl přesvědčen, že k tomu najde prostředek. Doktor Svaryenkrona se přiklání ke stejnému smýšlení a pan Malarius nechoval v žádném případě lepší naděje.

Malomyslnost se tedy vznášela nad těmito partiiemi whistu, a procházky, které tito tři přátelé konali v okolí města, nebyly také veselejší.

Jejich pilným zaměstnáním bylo bdít nad stavbou náhrobku, věnovaného kapitánovi Marsilasovi, jehož pohřbu se zúčastnil celý Lorient.

Pohled na tento truchlivý pomník nebyl způsobilý, aby dodával pozůstalým členům Aljašky růžové představy.

Ale stačilo jim setkat se s Erikem, aby opět začali doufat. Jeho odhodlanost byla tak neochvějná, jeho píle tak vytrvalá, jevil tak pevnou vůli čelit všem překážkám, ať by byly jakékoliv, s jistotou, že je překoná - že bylo nemožné projevovat nebo jen uchovávat uvnitř smýšlení méně hrdinské.

Nová příhoda však přišla podat důkaz, že Tudor Brown sleduje určitý záměr. Večer 14. března viděl Erik, že práce s opravou stroje jsou téměř skončeny. Zbývalo jen zasadit jednu pumpu, a to se mělo provést druhého dne. V oznámené době by tedy byli hotovi. V noci ze 14. na 15. března ona strojní součástka zmizela z dílen firmy Gamard, Norris a spol., a nebylo možné ji nalézt. Kdo provedl tuto krádež?

A jakým způsobem? Nejpečlivější pátrání to nemohlo vyřešit.

Tato nová práce si však vyžádala dalších deset dnů, čímž byl odložen odjezd Aljašky až na 25. března.

Je podivné, že tato příhoda měla na Erikova ducha větší vliv než samotné ztroskotání. Viděl v ní totiž jistý projev tvrdošíjné vůle překazit výpravu Aljašky. A tato očividnost ještě zdvojnásobila, bylo-li to možné, jeho horečnou touhu dovést tutéž výpravu ke šťastnému cíli.

Těch deset dní odkladu věnoval téměř výhradně zkoumání otázky ze všech jejích stran. Čím déle ji studoval, tím více dospíval k přesvědčení, že chtít dorazit do Beringovy úžiny za tři měsíce cestou známou Tudoru Brownovi, když Aljaška se ještě nalézá v Lorientu čtyřicet dní po tom, kdy opustila Stockholm, znamená běžet vstříc neúspěchu, ne-li nenapravitelné pohromě.

Tento závěr ho nezadržel, ale přivedl ho k názoru, že je nevyhnutelné změnit původní plány. Vystříhal se ostatně o tom něco říci, právem soudil, že tajemství je první podmínkou vítězství. Spokojil se s tím, že horlivěji než kdy jindy bděl nad opravnými pracemi.

Ale jeho společníci nabývali dojmu, že nyní již naléhá méně na odjezd. Usuzovali z toho, že v duchu uznává, že podnik se nedá provést, jak o něm již dávno oni soudili.

V tom se mýlili.

25. března v poledne Aljaška opustila dok, projela přístavem a vyplula na širé moře.

XV. KAPITOLA

Nejkratší cesta

Francouzské pobřeží právě zmizelo v dálce na obzoru, když Erik svolal do salonu své tři přátele a zároveň i rádce k vážnému sdělení.

"Mnoho jsem přemýšlel," řekl jim, "o okolnostech, které vyznačovaly naši plavbu ode dne, kdy jsme opustili Stockholm. Dá se z toho s jistotou odvozovat, že budeme moci očekávat na své cestě ještě nové překážky a protivenství. Ten, který se odvážil přichystat nám smrt na Studené mělčině, se nebude pokládat za poraženého! ... Snad na nás již číhá v Gibraltar, na Maltě nebo jinde... Nepodaří-li se mu přivodit naši záhubu, zdá se mi aspoň jisté, že nás povážlivě zdrží... Nedorazíme tedy do Beringovy úžiny v letním období, za něhož jedině je

Severní ledové moře přístupné!" "To je také můj názor!" prohlásil pan Bredejord. "Nechával jsem si jej pro sebe, protože se mi neslušelo připravovat tebe, můj milý chlapče, o veškerou naději. Ale o tom jsem přesvědčen, že musíme od nynějška vypustit z mysli, že urazíme za tři měsíce vzdálenost, která nás dělí od Beringovy úžiny."

"To je také můj názor," řekl doktor.

I pan Malarius naznačil kývnutím hlavy, že sdílí totéž mínění.

"Když," pokračoval Erik, "se věci mají takto, pro jaký postup nám zbývá se rozhodnout?"

"Rozum a povinnost mluví jen pro jeden," odvětil pan Bredejord, "a to je, abychom upustili od podniku, o němž uznáváme, že se nedá provést, a vrátili se do Stockholmu. Tys to uznal, můj chlapče, a já ti blahopřeji jménem nás všech k tomu, že se dovedeš dívat nutnosti tváří v tvář."

"Takovou poklonu nemohu přijmout," zvolal Erik s úsměvem, "neboť si jí nijak nezasluhuji. Ne! Naprosto nepomyslím upustit od našeho podniku, a jsem dalek toho, pokládat jej za neproveditelný! ... Myslím pouze, že máme-li jej dovést ke zdárnému konci, musíme mást nástrahy zločince, který na nás číhá, a k dosažení tohoto cíle prvním krokem je změnit úplně cestovní plán."

"Změna cestovního plánu přispěje jen k rozmnožení nesnází," namítl doktor, "neboť jsme zvolili nejkratší cestu. Je-li nám zatěžko dostat se ve třech měsících do Beringovy úžiny Středozemním mořem a Suezským průplavem, bylo by to docela nemožné oklikou přes mys Dobré naděje nebo mys Hoorn, a jedna nebo druhá z těchto cest by nám zabrala nutně pět až šest měsíců."

"Je ještě jiná cesta, která by zkrátila plavbu, místo aby ji prodloužila, a na které bychom byli jisti, že nepotkáme Tudora Browna," řekl Erik, kterého námitka nechávala docela klidným.

"Jiná cesta?" opakoval nedůvěřivě pan Svaryenkrona. "Namouvěru, neznám ji, ledaže snad chceš mluvit o cestě Panamou!"

"Nepomyslím ani na cestu Panamou, ani kolem mysu Hoorn, ani kolem mysu Dobré naděje," pokračoval mladý velitel Aljašky. "Cesta, o níž mluvím, jediná, kterou bychom se mohli dostat za tři měsíce do Beringovy úžiny, je Severní ledové moře, průjezd severozápadem!" Když viděl úžas svých posluchačů nad tímto neočekávaným závěrem, Erik jej šířeji rozvinul.

"Průjezd severozápadem není dnes už tím, čím býval kdysi," pokračoval, "děsem a hrůzou pro námořníky. Je to občasná cesta - protože není otevřena než po osm nebo deset neděl do roka - ale je nyní dokonale známá, znázorněná výtečnými mapami, navštěvována celými sty velrybářských lodí. Přiznávám, zřídka se jí dosud používá k plavbě z Atlantického oceánu do Tichého. Většina těch, kteří do ní zajíždějí z té nebo z oné strany, ji projíždějí pouze částečně. Může se dokonce přihodit, nebudou-li okolnosti příznivé, že zůstane uzavřena před námi, nebo že ji nenajdeme otevřenou právě ve chvíli, kdy bychom potřebovali, aby byla. To je nutno ponechat náhodě! ... Říkám však, že je mnoho důvodů, které radí zvolit tuto cestu, kdežto pro ostatní nemluví takřka žádný. A když je tomu tak, pak naše povinnost, naše poslání, které jsme přijali od svých upisovatelů, i to, které jsme uložili sami sobě, nám

přikazují, abychom sáhli po tom jediném prostředku, který nám zbývá, máme-li dojet včas do Beringovy úžiny.

Obyčejná loď, vyzbrojená pro plavbu tropickými moři, by mohla váhat před touto nezbytností. Loď jako Aljaška, vyzbrojená právě na polární plavbu, váhat nemůže. Co se mne týče, prohlašuji zde: Vrátil jsem se snad do Stockholmu, aniž bych našel Nordenskjölda... ale nevrátím se tam, aniž bych se pokusil o všechno, abych se s ním shledal!" Erikovy důvody byly tak přesvědčivé, že se je nikdo nepokoušel vyvracet. Co by mohl namítnout doktor, pan Bredejord a pan Malarius? Viděli sice nesnáze nového plánu, ale tyto nesnáze mohly být alespoň překonatelné, kdežto jiný postup byl téměř beznadějný. Proto neváhali uznat, že bude v každém případě lepší pokusit se o dobrodružství, než se vrátit se schlíplýma ušima do Stockholmu.

"Nevidím pro svou osobu nic než jen jednu vážnou námitku," řekl doktor Svaryenkrona, když setrval několik minut pohroužen do svých myšlenek. "Je to problém, jak si zaopatříme uhlí v oněch arktických končinách. Bez uhlí není řeči, že by se nám podařilo proplout včas severozápadním průjezdem a využít té často kratičké doby, po kterou je přístupný!"

"Předvídal jsem onu nesnáz, která je skutečně jediná," odvětil Erik, "a nepokládám ji za nerozřešitelnou. Místo abychom zamířili ke Gibraltaru a Maltě, kde nás čekají bezpochyby nové úklady Tudora Browna, zajedeme do Londýna. Odtamtud pošlu podmořským kabelem příkaz některému závodu v Montrealu, aby bez odkladu vypravil uhelnou loď, která nás bude čekat v Baffinově zátocě, a jiný příkaz některému závodu v San Francisku, aby odeslal podobnou loď do Beringovy úžiny. Máme potřebné sumy a více, neboť množství spotřebovaného uhlí bude v každém případě mnohem menší, než kdybychom se plavili nepoměrně delší cestou kolem Asie. Je zbytečné, abychom přijeli do Baffinova moře před koncem května, a nemůžeme žádným způsobem doufat, že budeme v Beringově úžině před koncem června. Naši zprostředkovatelé v Montrealu a v San Francisku tedy budou mít dostatek času k provedení našich příkazů, krytých částkami, které uložíme u některého londýnského bankéře... Pak bude celá otázka záležet jen na tom, nalezneme-li cestu severozápadem splavnou. To nezávisí samozřejmě na nás. Ale nalezneme-li ji uzavřenou, budeme mít aspoň útěchu ve vědomí, že jsme nic nezanedbali, co nás mohlo dovést k úspěchu!"

"Tak je to správné!" zvolal pan Malarius. "Milé dítě, nelze nic uvést proti tvým důkazům!"

"Pomalů, pomalů!" řekl pan Bredejord. "Nesplašme se! Já mám ještě jednu námitku! Myslíš, můj milý Eriku, že Aljaška bude moci proplout nepozorovaně vodami Temže? Že ne? Noviny se rozepíší o jejím příjezdu. Telegrafické kanceláře to rozhlásí. Tudor Brown se o tom dozví. Bude z toho moci usoudit, že naše plány jsou změněny.

Kdo mu zabrání, aby pak nezměnil i svoje? Myslíš, že pro něj bude těžké překazit například včasný příjezd uhelných lodí, bez nichž nepořídíš nic?"

"To je pravda," odvětil Erik, "a dokazuje to, jak člověk nikdy není dost opatrný! Nepojedeme tedy do Londýna! Stavíme se v Lisabonu, jako bychom směřovali stále k Gibraltaru a Suez. Potom jeden z nás zajede na zapřenou do Madridu a beze všeho vysvětlování se telegraficky spojí s Montrealem a San Franciskem, aby objednal uhelné lodi.

Nikdo nebude vědět, pro koho jsou tyto lodi určeny, a zůstanou na udaných stanovištích k použití kapitánovi, který se jim bude legitimovat smluveným heslem!"

"Výborně! Pak bude téměř nemožné, aby Tudor Brown našel naši stopu! " "Chcete snad říci moji stopu, protože mám za to, že se nehodláte vydat se mnou do arktických moří!" řekl Erik.

"Ale ano! Chci mít ve věci jasno!" odvětil doktor. "Nebude se moci říkat, že ten darebák Tudor Brown mne donutil couvnout!"

"Mne také ne!" zvolali společně pan Bredejord a pan Malarius.

Mladý velitel chtěl potírat toto stanovisko, vysvětlit svým přátelům nebezpečí a jednotvárnost cesty, kterou s ním zamýšlejí podniknout. Ale ne, mohl nic pořídit proti pevně pojatému rozhodnutí. Nebezpečí společně již podstoupená, tvrdili, jim nyní ukládala čestnou povinnost dojít až ke konci. Žádná cesta nebude pro ně zlá, při níž zůstanou všichni pohromadě. Zda nejsou na lodi Aljaška učiněna všechna opatření, aby příliš nestrádali zimou? Švédové ani Norové se ostatně neleknu mrazů!

Zkrátka, Erik musel povolit a zůstalo v platnosti, že nová úprava cestovního plánu nezmění nic na osobním stavu lodí.

Prehoupneme se rychle přes první část cesty. Dne 2. dubna byla Aljaška v Lisabonu. Dříve než mohly portugalské noviny zaznamenat její příjezd, pan Bredejord se odebral do Madridu a vešel ve spojení prostřednictvím jisté banky a francouzského podmořského kabelu se dvěma velkými závody v Montrealu a v San Francisku. Ujednal odeslání uhelných lodí k naznačeným místům a oznámil heslo, jímž se Erik ohlásí. Toto heslo nebylo jiné než ono, které bylo nalezeno u něho, když plaval na záchranném pásu - Cynthie: Semper idem. Konečně 9. dubna, po pečlivém ujednání těchto smluv a po Bredejordově návratu do Lisabonu, vyplula Aljaška opět na širé moře.

25. téhož měsíce po šťastné přeplavbě Atlantickým oceánem připlula do Montrealu, tam naložila uhlí a přesvědčila se, jsou-li její rozkazy přesně vyplněny. Dne 29. opustila vody Sv. Vavřince, aby druhého dne proplula úžinou Belle Isle, která dělí Labrador od Nové Země. Dne 10. května našla v Godhavenu na grónském pobřeží uhelnou loď, která ji tam předešla.

Erik věděl velmi dobře, že v této době nemůže myslet na překročení severního polárního kruhu, ani se pustit do křivolakých zátocin severozápadního průlivu, dosud uzavřeného ledem na větší části své délky.

Ale správně počítal, že si bude moci opatřit v těchto končinách, tak hojně navštěvovaných lovci velryb, přesná poučení k nejlepším mapám. Mohl též koupit, za cenu ostatně dost vysokou, dvanáct psů, kteří měli s Klaasem v případě potřeby tvořit spřežení k saním.

Jako všechny dánské stanice na grónském pobřeží, je i Godhaven jen chudou vesnicí a slouží za skladiště obchodníkům s tukem a kožšinami této země. V tomto ročním období tam zima není citelnější než zima ve Stockholmu nebo v Noroě. Ale Erik a jeho přátelé shledali s překvapením, jak dvě země, ležící stejně daleko od pólu, se mohou hluboce lišit. Godhaven leží právě na stejné rovnoběžce jako Bergen, ale jižní Norsko se v dubnu celé zelená lesy, ovocnými stromy, dokonce i vinnou révou pěstovanou na špalírech a kompostech, zatímco Grónsko je ještě v květnu ukryto pod sněhem a ledem a ani jediný strom neobveseluje jeho

jednotvárnost. Tvar norského pobřeží, hluboce rozčleněného fjordy a chráněného řadou ostrovů, přispívá skoro stejně jako vlažnost Golfského proudu ke zvýšení teploty země. V Grónsku naopak nízký a pravidelný břeh přijímá z první ruky polární větry. Proto je lemován až do poloviny ostrova ledovým pásem několik stop tlustým.

Čtrnáct dní uplynulo na této zastávce, potom se Aljaška plavila dále Davisovou úžinou podél grónského pobřeží a přešla polární kruh.

28. května se poprvé setkala s plovoucími ledy na 70° 15' severní šířky při teplotě dvou stupňů pod nulou. Tyto první ledy byly, pravda, ve stavu velmi rozpukaném a roztrfštěném, plynuly často v menších ojedinelých skupinách. Brzy se však stávaly celistvějšími a zhusta bylo nutno razit si cestu kupředu lodní ostruhou. Plavba dosud neskýtala ani vážná nebezpečí, ani skutečné nesnáze. Z tisícerych známek se však dalo vyčíst, že se tu ocitají v docela novém světě. Všechny trochu vzdálenější předměty se zdály bez barvy a takřka bez těla. Oči nevěděly, kde spočinout v té ustavičné pohyblivosti obzorů, jejichž tvářnost se měnila každou chvílí rušivým působením vln nebo slunce na plovoucí spousty. Zvláště pak v noci a pod paprsky elektrického reflektoru, zřízeného v "havraním hnízdě" Aljašky, nabývalo Baffinovo moře, do něhož právě vpluli, fantastických pohledů.

"Kdo by mohl popsat," pravil očitý svědek, "ty melancholické obrazy, hučení proudu pod plovoucími ledy, podivný zvuk sněhových vloček spouštějících se náhle a zmírajících ve vodě jako prskající plamen?"

Kdo by si mohl představit nádherné vodopády, které vytváří moře na všech stranách, pěnovité víření vznikající jejich pádem, komické leknutí mořských ptáků, kteří spí na ledovém voru, ztratí náhle svou oporu, rozlétají se krouživě, aby brzy usedli opět na jiný? ... A ráno, jaká bizarní podívaná, když slunce se svou skvoucí aureolou řasných obláček proráží náhle hustou mlhu, ukazující nejprve malý výsek modrého nebe, které se pozvolna zvětšuje, a zdá se pronásledovat až k hranicím obzoru mlhavé chmury, prchající v šíleném zmatku?" Tyto výjevy a všechny ostatní, které poskytují ledová moře, mohli Erik a jeho přátelé dosyta pozorovat, když opouštěli grónské pobřeží, podél něhož se plavili až k Uppernaviku, aby poté zamířili na západ a přešli Baffinovo moře v celé jeho šíři. Zde se objevily vážnější nesnáze, neboť toto moře je dostaveníčkem polárních ledovců, unášených nesčetnými proudy, které zde vyúsťují. Aljaška si téměř ustavičně musela razit cestu nesmírnými ledovými poli. Chvillemi byla zdržována nepřestupnými závory, které bylo nutno obeplout, když je nemohla prolomit. Nebo byla zase přepadena sněhovými bouřemi, které pokryly palubu, stěžně a veškeré ráhnoví hustou vatou. Obležena nakupenými krami, které vítr hnal najednou proti ní, ocitla se v nebezpečí, že bude pohřbena pod jejich masou. Nebo se dostala do "vaku", zátoky obklopené ledovým polem a uzavřené jako pytel. Vyjede z něho a najde opět volné moře? I zde bylo třeba zvláště napínat zrak, aby ji nezachytil některý obrovský iceberg, ženoucí se od severu závratnou rychlostí, jeho děsivá masa by rozdrtila Aljašku jako lískový oříšek.

Ale ještě vážnější nebezpečí znamenaly podmořské ledovce, o něž loď narážela kýlem a které rozhoupávala - byl to pravý hydrostatický paradox, ledovec čekal jen na dotek, aby se se strašlivou prudkostí překotil a drtil všechno jako úderem palice. Aljaška pozbyla takto své dvě šalupy a viděla se občas nucena vytáhnout lodní šroub na palubu a rozepnout svá plachtová křídla. Bylo nutné projít těmito zkouškami a nebezpečími, které co chvílí poskytuje plavba v arktických mořích, abychom si o nich mohli učinit třeba jen přibližnou představu. Po jednom

nebo dvou týdnech podobného napětí by bylo nejneohroženější mužstvo se svými silami u konce. Potřebovalo by nutně odpočinek.

Tyto zkoušky a tato nebezpečí se vyvažovala alespoň rychlostí, s jakou se odpočítávaly stupně zeměpisné délky v lodním deníku. Byly dny, kdy se jich napočítalo deset až dvanáct. Byly také dny, kdy se zaznamenal jen jeden a ještě méně. Konečně však 11. června Aljaška spatřila opět zemi a zakotvila u vchodu do Lancasterovy úžiny.

Erik se domníval, že bude nucen čekat několik dní, dříve než se pustí do této dlouhé chodby. Ke svému překvapení a své radosti ji našel volnou - alespoň u vchodu. Vplul tedy odhodlaně do ní. Ale již druhého dne se viděl blokován ledy po celé tři dny. Díky prudkým proudům, které se prodírají tímto severním průlivem, byl brzy zase uvolněn, jak mu předpověděli godhavenští lovci velryb, a mohl pokračovat ve své plavbě.

17. června dosáhl Barrowovy úžiny a projel jí plnou parou. Ale 19., právě když vjížděl do Melvillského sundu, byl u Valkova mysu znovu zadržen ledy.

Zpočátku přijímal toto protivenství trpělivě, čekal na ledovou strž, ale den po dni míjel a ledy se nehýbaly.

Cestujícím ovšem zábava nechyběla. Zadržení blízko pobřeží a opatření vším, co mohlo učinit jejich postavení méně mrzutým, mohli podnikat projížďky na saních, lovili tuleně, pozorovali zdálky velryby, jak laškují ve vodě. Blížil se letní slunovrat, od 15. června měla Aljaška překvapující podívanou - a novou i pro jižní Nory a Švédy - na půlnoční slunce točící se těsně při obzoru, aniž by ho opouštělo, potom stoupající opět po obloze. Když překonali bezejmennou výšinu, která se zvedá v těchto pustých končinách, mohli vidět tuto denní hvězdu, jak opisuje ve dvaceti čtyřech hodinách dokonalý kruh prostorem.

Večer, zatím kdy zůstávali zaplaveni světlem, v dáli byly všechny jižní krajiny pohrouženy do tmy. Toto světlo bylo ovšem bledé a mdlé, tvary ztrácely svou ostrost, stín předmětů řídil čím dál tím více, celá příroda nabývala mátožného vzhledu. Zde člověk cítí ještě živěji, v jakém to odlehleém světě pobývá, a jak blízko je u pólu! ... Přesto zima nebyla krutá. Teplota neklesala pod 4 nebo 5° C. Někdy zavanul vzduch tak mírný, že se nechtělo ani věřit, že jsou opravdu v srdci severního ledového pásma.

Tyto zajímavosti nestačily vyplnit Erikovu mysl, ani vzít mu ze zřetele jeho poslední cíl. Nepřišel sem, ani aby se zajímalo botaniku jako pan Malarius, který se vracel každého večera nadšenější nad svými pozemními výzkumy a neznámými rostlinami, jimiž obohacoval svůj herbář, ani aby prožíval s doktorem a panem Bredejordem novost pohledů, které jim poskytovala polární příroda. Šlo o to, vyhledat Nordenskjölda a Patricka O'Donoghana, vyplnit svatý úkol, a odkrýt tajemství svého původu. Proto se bez oddechu snažil prolomit ledový kruh, v němž se ocitl uzavřen. Vyjížděky na saních, lyžařské výpravy až na okraj obzoru, výzkumné plavby parní šalupou - to všechno zkoušel po deset dní, aniž by se mu podařilo nalézt nějaký východ. Na západě, jako na severu a na jihu, ledové pole zůstávalo uzavřeno. Bylo 26. června a byl ještě tak daleko k sibiřskému moři! Měl se přiznat k porážce? To Erik nechtěl. Opakovaná měření hloubek mu pod ledem odhalila přítomnost proudu směřujícího k Franklinově úžině, to znamená k jihu, řekl si, že snad dostačí úsilí, třebaš nepoměrně malé, aby přivedilo strž ledu, a rozhodl se k činu.

V délce sedmi mořských mil dal vyhloubit v ledovém poli řadu podkopů na dvě až tři sta metrů od sebe vzdálených, z nichž každý pojal kilogram dynamitu. Tyto podkopy byly spojeny měděným drátem v kaučukovém izolačním obalu. 30. června o osmé hodině ranní z paluby Aljašky zapálil Erik stisknutím knoflíku elektrického přístroje prach v podkopech.

Strašlivý výbuch ihned otrásl ovzduším. Sto sopek na padrt' roztloučeného ledu vychrlilo najednou své ohnivé sloupy k nebesům. Ledové pole se zachvělo a pohnulo jako účinkem podmořského zemětřesení. Hejna vyděšených mořských ptáků vzlétla do výše a začala kroužit s chraptivým skřekem. Když opět nastalo ticho, dlouhé černé pásmo, prořezávané ve všech směrech velkými trhlinami, pruhovalo do nedohledna ledová pole. Nadzvednut výbuchem plynů, rozlomen trhavou silou strašné třaskaviny, se ledový povrch uvolnil. Nastal okamžik čekání, a možno říci i nejistoty, potom se ledy hnuly, jako by čekaly jen na znamení. S praskotem na všech stranách se ledová kra trhala na kusy, povolila činnosti proudu, který ji ohlodával zesponu, a brzy byla unášena po vodě. Tu a tam vybíhal ještě nějaký poloostrov ledu, jako by protestoval proti takovému násilí. Ale na druhý den byla cesta volná, Aljaška mohla spustit svůj stroj. Erik a dynamit vykonali to, co bledé severní slunce nevykonalo dříve než o měsíc později.

2. července výprava míjela Banksovu úžinu, 4. vyústila do Severního ledového moře ve vlastním smyslu. Od té chvíle byla cesta otevřena, i když i tu hrozily icebergy, mlhy a sněhové bouře. 12. dne Aljaška obeplula Ledový mys, 13. dne mys Lisburn, 14. o desáté hodině ranní vjížděla do Kotzebuovy zátoky severně od Beringovy úžiny a zde našla, jak bylo smluveno, uhelnou loď, která připlula ze San Franciska.

Tak se dokonal za dva měsíce a šestnáct dní program stanovený v Gaskoňské zátocce.

Sotvaže Aljaška zastavila, skočil Erik do velrybářského člunu a přirazil k uhelné lodi.

"Semper idem," pravil, a obracel se k jejímu správci.

"Lisabon," odvětil Yankee.

"Čekáte na mne zde již dlouho?"

"Pět neděl! Vyjeli jsme se San Franciska měsíc po příchodu vašeho telegramu."

"Nedošly do té doby žádné zprávy o Nordenskjöldovi?"

"V San Francisku o něm nevěděli nic určitého. Ale za tu dobu, co jsme zde, jsem mluvil s několika lovci velryb, kteří vypravovali, že slyšeli od obyvatel ze Serdce-Kamene, že nějaká evropská loď je už po devět nebo deset měsíců zamrzlá mezi ledovci západně od uvedeného mysu. Mají za to, že je to Vega."

"Opravdu?" zvolal Erik s radostí snadno pochopitelnou. "Myslíte, že je dosud tam a neprojela úžinou?"

"Za to ručím, ani jediná loď tudy neprojela za těch pět neděl, abych s ní nepromluvil."

"Bůh buď pochválen! Naše námaha nebude marná, podaří-li se nám vyhledat Nordenskjölda!"

"Nebudete první," podotkl Yankee s ironickým úsměvem. "Nějaká americká jachta vás předjíždí. Proplula tudy před třemi dny, a jako vy se ptala na Nordenskjölda."

"Americká jachta?" ptal se Erik s ustrnutím.

"Ano, Albatross s kapitánem Tudorem Brownem, jedoucím z Vancouveru. Řekl jsem mu, co jsem věděl, a on okamžitě zamířil k mysu Serdce-Kamene."

XVI. KAPITOLA

Od Serdce-Kamene k Ljakovu

Ldor Brown tedy zjistil změnu cestovního plánu Aljašky!

Podařilo se mu ji předstihnout v cestě do Beringovy úžiny! ... Jak a kterou cestou? To se zdálo téměř nadpřirozené, a přece to byla pravda.

Jakkoliv byl Erik truchlivě zklamán touto zprávou, nedal nikomu nic najevo. Ale veškerou energii se zasadil o rychlé přeložení uhlí, a když měl skladiště plná, zamířil neprodleně k mysu sibiřského moře. Serdce-Kamen je dlouhý asijský výběžek, ležící asi sto mil na západ od Beringovy úžiny a každoročně navštěvovaný loděmi tichomořských lovců velryb. Po čtyřiaadvaceti hodinové plavbě ho Aljaška dosáhla, a brzy v pozadí Koljučinovy zátoky bylo možno rozpoznat za nakupenými ledy jemné stěžňové Vegy, která tu nuceně zimovala již celých devět měsíců.

Závora, která držela Nordenskjölda v zajetí, neměla šířku deseti kilometrů. Když ji objela, Aljaška se vrátila k východu, aby zakotvila v malém zálivu, který zůstal volný, protože byl chráněn proti severním větrům. Potom Erik vystoupil se svými třemi přáteli z lodi a odebral se po pevné zemi k tábořišti, které Vega zřídila na sibiřském břehu, aby zde strávila své dlouhé přezimování, které ohlašoval sloupec dýmu.

Tento břeh Koljučinovy zátoky tvořila nízká rovina, lehce zvlněná a zbrzděná suchými koryty. Nebyly zde lesy, nýbrž jen několik zakrslých vrb, koberce černých šich a plavuní, a tu a tam několik trsů černobýlu. Mezi těmito nízkými houštinami léto již k životu probouzelo některé rostliny, v nichž pan Malarius poznal velmi obvyklé v Norsku, jmenovitě sasanku, vrbku a pampelišku.

Tábor Vegy obsahoval nejprve veliké skladiště potravin, zřízené na Nordenskjöldův rozkaz pro případ, že by tlak ledu znenadání zničil jeho loď, jak se často stává v zimě v těchto nebezpečných končinách.

Dojímavá podrobnost: Chudé obyvatelstvo tohoto pobřeží, vždycky hladové, a pro něž by tyto zásoby potravin představovaly nevypočitatelné bohatství, se jich nedotklo, ačkoliv byly sotva stráženy. Kožešinové chýše těchto Čukčů se poznenáhlu seskupily kolem této stanice.

Nejznamenitější stavbou mezi nimi byla "Tintinjaranga" neboli ledová bouda, zvlášť upravená, aby sloužila za magnetickou observatoř, a do níž byly přeneseny všechny potřebné přístroje. Byla vystavěna z krásných ledových rovnoběžnostěnů, jemně zbarvených domodra a stmelých sněhem, prkenná střecha byla pokryta plachtou.

Cestující z Aljašky zde byli srdečně přijati jakýmsi mladým učencem, který tu právě prodléval s jistým námořníkem. Nabídl se co nejochotněji dovést je k lodi Vega stezkou vyznačenou ve sněhu, která spojovala loď s pevnou zemí a kterou lemoval provaz podepřený na tyčích, aby sloužil za vodítko v temných nocích. Cestou jim vypravoval o dobrodružstvích výpravy od doby, po kterou svět o ní neměl zprávy.

Nordenskjöld opustil ústí Leny a zamířil k ostrovům Nové Sibíře, které chtěl prozkoumat, ale shledal přístup k nim zatarasovaný ledem a malou hloubku moře v pásmu několika mil, a brzy se rozhodl pokračovat ve své plavbě na východ. Vega se nesetkala s velkými nesázemi, leda až 10. září. K tomuto dni začaly zdržovat její plavbu neustálé mlhy a noční mrazy, hluboká tma nocí přivodila časté zastávky. Teprve 27. září dosáhla Vega mysu Serdce-Kamene. Zakotvila u ledového okraje a doufala, že druhého dne bude moci urazit těch několik mil, které ji dělily od Beringovy úžiny, to znamená od volných vod Tichého oceánu. Ale v noci se zvedl severní vítr a obklopil loď spoustou ledu, který v následujících dnech stále rostl. Vega byla uzavřena a odsouzena k přezimování právě v okamžiku, kdy se dotýkala svého cíle.

"To pro nás bylo veliké zklamání, jak si snadno můžete domyslet," řekl mladý hvězdář, "ale brzy jsme z něho odvodili důsledky a zařídili jsme vše co nejlépe, aby se naše zdržení obrátilo ve prospěch vědy. Navázali jsme styky s okolními Čukči, které ještě zblízka nestudoval žádný cestovatel. Mohli jsme sestavit slovník jejich řeči, pořídit si sbírku jejich náradí, zbraní a nástrojů. Naše magnetická pozorování nebudou bez užitku. Přírodovědci Vegy připojili veliký počet nových druhů flóry i fauny arktických krajín. Konečně i hlavního účelu naší cesty je dosaženo, protože jsme obepluli Čeljuskinův mys a první překročili vzdálenost, která dělí jenisejské ústí od ústí Leny. Od nynějška je severovýchodní cesta nalezena a prozkoumána. Bylo by pro nás ovšem příjemnější urazit ji za dva měsíce, k čemuž chybělo jen tak málo sotva několik hodin! Ale celkem vzato, budeme-li co nejdříve vyproštěni ze svého zajetí, jak tomu četné známky nasvědčují, nebudeme si muset naříkat a budeme se moci vrátit s jistotou, že jsme vykonali prospěšné dílo!" Cestující poslouchali svého průvodce a s hlubokým zájmem se ubírali k lodi. Byli teď dost blízko Vegy, aby rozeznali její příď pokrytou velikou plachtou, která byla napjata až k můstku a ponechávala jen patro nad zádi ve volném vzduchu, dále její trup, chráněný vysokými závěsemi sněhu, její zařízení, omezené pouze na lana přidržující stěžně a na opěry, posléze její komín pečlivě obložený, aby se předešlo účinkům mrazu.

Bezprostřední okolí lodě bylo ještě podivnější. Nebyla zapuštěna, jak by se dalo čekat, do lože celistvého ledu, nýbrž se vznášela jaksi uprostřed pravého labyrintu jezer, ostrovů a kanálů, přes něž bylo nutno klást dřevěné lávky.

"Výklad této záhady je velmi prostý," odpověděl mladý učenec k příslušné Erikově otázce. "Každá loď, která tráví celé měsíce uprostřed ledového pole, vidí kolem sebe tvořit se vrstvu odpadků, mezi nimiž hlavní součástí tvoří popel spáleného uhlí. Protože tyto předměty jsou tmavší nežli sníh a pohlcují více tepla, vyplývá z toho, že urychlují tání, nebo mu zabraňují, působí jako izolátory, podle toho, vyskytují-li se v hromadách více nebo méně hustých a značných. Proto, když přijde obleva, pásmo dosahující k lodi nabývá brzy tvárnosti, jakou zde vidíte, a stává se opravdovým chaosem větších nebo menších dolin, vydutí na způsob nálevky a prohýbaných plošin." Mužstvo Vegy v polární výstroji a dva nebo tři důstojníci, seskupeni na vyvýšené zádi, pozorovali již příchod těchto evropských návštěvníků, které jim přiváděl hvězdář. Jejich radost byla veliká, když slyšeli pozdravovat po švédsku a když poznali mezi nově příchozími tak populární tvář doktora Svaryenkrony.

Ani profesor Nordenskjöld, ani věrný společník jeho arktických výprav kapitán Palander nebyli na lodi. Právě konali geologickou výpravu do nitra krajiny a neměli se vrátit dříve než za pět nebo šest dní (Vrátili se dříve, neboť 18. července se hnuly ledy a Vega po 264 dnech zajetí mohla pokračovat ve své plavbě. Dne 20. července projela Beringovou úžinou a zamířila k Jokohamě).

To bylo prvním zklamáním pro cestující, kteří přirozeně doufali, že když naleznou Vegu, budou moci přednést své blahopřání a svůj hold slavnému badateli.

Sotva vešli do kroužku důstojníků, dozvěděli se Erik a jeho přátelé, že Vega dostala o tři dny dříve návštěvu americké jachty, nebo aspoň jejího majitele pana Tudora Browna. Tento gentleman přinesl zprávy z vnějšího světa, na které byli vězňové Koljučinovy zátoky ovšem velmi zvědaví. Pověděl jim, co se děje v Evropě od jejich odjezdu, jaké úzkosti zakouší Švédsko a všecken vzdělaný svět o jejich osud, a že za nimi byla vyslána Aljaška. Tento pan Tudor Brown přijel z ostrova Vancouver v Tichém oceánu, kde na něho čekala jeho jachta po tři měsíce.

"Ale ostatně, vy byste ho měli znát!" zvolal mladý lékař přidělený k výpravě, "neboť nám řekl, že se zpočátku plavil s vámi, a opustil vás v Brestu jen proto, že pochyboval, že dovedete svůj podnik ke zdárnému konci..."

"Měl skutečně dobré důvody, aby o tom pochyboval," odvětil chladně Erik, nikoliv bez vnitřního rozechvění.

"Protože jeho jachta byla ve Valparaísu, telegrafoval jí, aby ho jela čekat do Viktorie na vancouverském pobřeží," pokračoval mladý lékař, "potom se tam vypravil sám, použil zámořské trati z Liverpoolu do New Yorku a železnici Union Pacific. Tím se vysvětluje, že přijel před vámi."

"Řekl vám, proč přijíždí?" otázal se pan Bredejord.

"Jel nám na pomoc, kdybychom ji potřebovali, a pak také popat se na dosti bizarní osobnost, o níž jsem se mimochodem zmínil ve svých dopisech, a o kterou se pan Tudor Brown patrně velmi zajímá." Všichni čtyři návštěvníci si vyměnili pohled.

"Patrick O'Donoghane? ... Je to tak, tak se jmenuje ten člověk?" otázal se Erik.

"Ano, tak! Toto jméno je aspoň vytetováno na jeho těle, ačkoliv tvrdí, že to není jméno jeho, nýbrž jednoho přítele! Sobě dává říkat Johnny Bowles..."

"Smím se vás zeptat, je-li tento člověk zde?"

"Opustil nás již před šesti měsíci. Mysleli jsme zpočátku, že nám bude moci sloužit jako tlumočník mezi pobřežními domorodci pro svou domnělou znalost samojedského jazyka, zjistili jsme však, že tato znalost je velmi povrchní, omezující se sotva na několik slov. Pak tomu náhoda chtěla, že od vesnice Chabarovo až sem jsme nepřišli do styku s obyvatelstvem zemí, podél nichž jsme se plavili. Tlumočníka nám nebylo zapotřebí. Mimo to, tento Johnny Bowles nebo Patrick O'Donoghane byl nenapravitelný lenoch a opilec. Jeho přítomnost na lodi nemohla být než na závadu. Přijali jsme tedy s opravdovým potěšením jeho žádost, aby byl

vysazen s nějakými zásobami na velký ostrov Ljakov, kolem jehož jižního břehu jsme se právě plavili."

"Jakže! Tam vystoupil?" zvolal Erik. "Vždyť ten ostrov je neobydlený!"

"Ano, tam vystoupil! Co zlávalo tohoto člověka, kterému, jak se zdá, ta okolnost, že ostrov je v pravém slova smyslu pokryt mamutími kostmi, a v důsledku toho pravěkou slonovinou, příliš nevadila. Vymyslel plán, že se zde usadí, použije letních měsíců k nahromadění co možná největšího množství slonoviny, a potom, až se vrátí zima, aby překlenula ledem mořské rameno, které dělí ostrov Ljakov od pevniny, převezme na saních toto bohatství na sibiřský břeh a prodá je ruským obchodníkům, kteří zajíždějí až sem hledat zemské plody."

"Řekl jste to také Tudoru Brownovi?" otázal se Erik.

"Ovšem! Přicházel pro ně dost z daleka!" prohodil mladý lékař, nemající tušení o hlubokém a osobním zájmu, jaký je požil, pro velitele Aljašky k jeho odpovědím.

Rozmluva pak nabyla obecnějšího rázu. Mluvilo se o poměrné snadnosti, s jakou byl proveden Nordenskjöldův záměr. Na žádném místě se téměř nesetkal s vážnými nesnázemi. Pak byly přetřásány důsledky, jaké může mít objev nové cesty pro světový obchod. "Význam nespočívá v tom," pravili důstojníci Vegy, "že by snad tato cesta se mohla stát velmi navštěvovanou, ale v tom, že plavba Vegy navykne přímořské národy Atlantského a Tichého oceánu, aby považovaly za možné přímé spojení se Sibiří. Nikde by tyto národy nemohly najít, přes všechno opačné mínění, širší a plodnější pole pro svou podnikavost."

"Není to podivné," poznamenal pan Bredejord, "že po tři století všechny pokusy tohoto druhu se potkávaly s úplným nezdarem, a že se vám dnes podařilo provést stejný podnik beze všech obtíží?"

"Podivné je to jen zdánlivě," odvětil jeden z důstojníků. "Těžili jsme na asijském severu, jako jste vy právě činili na severu pevniny americké, ze zkušeností svých předchůdců, nabytých často za cenu jejich životů. A také jsme těžili z hluboké osobní zkušenosti svého velitele."

Profesor Nordenskjöld se připravoval k tomuto vrcholnému činu po pětadvacet let osmi velkými arktickými výpravami, ověřil si trpělivě všechny předpoklady problému a přikročil pak jaksí už s jistotou k jeho rozšíření. Dále jsme měli, co chybělo našim předchůdcům - parní loď, účelně upravenou pro tuto plavbu. To nám umožnilo urazit ve dvou měsících vzdálenosti, které by nám snad zabraly dvě léta, kdybychom pluli pomocí plachet. Mohli jsme ustavičně nejen si volit, ale také hledat svou cestu, vyhýbat se plovoucím krám, předstihovat proudy a větry! A ještě jsme nemohli uniknout přezimování! S jakými asi obtížemi museli zápasit dřívější námořníci, kteří byli nuceni vyčkávat na příznivý vítr, a ztrácet často nejkrásnější letní měsíce blouděním nazdařbůh? ... Copak jsme nenalezli sami dvacetkrát volné moře na místech, kde mapy zaznamenávaly pouze věčný led, nýbrž i pevninu nebo ostrovy? ... Zde jsme se jím mohli plavit na zkoušku, popřípadě použitím zpáteční páry, a dát se opět svou cestou, kdežto dřívější námořníci byli nejčastěji odkázáni na dohady." V tomto rozhovoru strávili odpoledne. Návštěvníci z Aljašky, když přijali pozvání k obědu na lodi Vega, odvedli k večeri na svou loď důstojníky, kteří právě neměli službu. Sdělili si navzájem nové poznatky a zkušenosti, které byly jejich majetkem. Erik se pečlivě vyptával na cestu, kterou ujela Vega, a na opatření, kterých bylo třeba na ní učinit.

Připíjeli si na konečný zdar všech, přáli si navzájem šťastný návrat do vlasti, a potom se rozloučili.

Druhého dne za časné hodiny ranní se chystala Aljaška na cestu k ostrovu Ljakov. Co se týče Vegy, měla čekat, až by jí ledová strž dovolila další plavbu do Tichého oceánu.

První část Erikova úkolu byla tedy vykonána. Našel Nordenskjölda.

Zbývalo mu vykonat druhou: vyhledat Patricka O'Donoghana a zkusit, bude-li možno vylákat z něho jeho tajemství. Toto tajemství bylo jistě strašlivé, všichni to nyní připouštěli, když se Tudor Brown s takovou zuřivostí snaží sám vyhledat toho, který je přechovává.

Dosáhnou ostrova Ljakova před ním? To bylo málo pravděpodobné, neboť Tudor Brown měl náskok tří dnů. Ale ať! Podniknou toto dobrodružství. Albatross může zabloudit, narazit na nepředvídané překážky, dát se dohonit nebo dokonce předstihnout. Pokud zbývá možnost úspěchu, bylo nutno se o něj pokusit.

Je třeba podotknout, že povětrnostní podmínky byly velmi slibné.

Vzduch se udržoval teplý a vlhký, lehké mlhy na obzoru ohlašovaly všude moře volné mimo ledový pás, který lemoval ještě sibiřské pobřeží, kde Vega byla chována v zajetí. Léto se teprve otvíralo a Aljaška mohla dobře počítat s deseti týdny příznivého počasí. Zkušenost získaná mezi americkými ledovci měla svůj význam a umožňovala dívat se na nový podnik jako na poměrně snadný. Konečně severovýchodní cesta byla nepopíratelně nejpřímější tratí k návratu do Švédska, a vedle palčivého zájmu, který pudil Erika, aby ji zvolil, to byl také opravdový vědecký zájem, aby se v opačném směru vykonala dráha, kterou projel Nordenskjöld. Podaří-li se to - a proč by se to nepodařilo - bylo by to potvrzením a praktickým upotřebením zásady vytyčené velikým badatelem.

Vítr se k tomu hlásil za spojence a sliboval podporovat Aljašku. Po deset dní vál téměř ustavičně od jihovýchodu a dovoloval jet průměrnou rychlostí devíti až deseti uzlů, aniž bylo třeba pálit uhlí. To byla cenná výhoda, nehledě ani na to, že větry tohoto směru zaháněly plovoucí led k severu, a následkem toho velice usnadňovaly plavbu.

Sotva jestli za těch deset dní potkali několik klubek "drift-ice" neboli shnilého ledu, jak nazývají arktičtí námořníci napolo rozpuštěné zbytky zimních ledových polí.

Jedenáctého dne, pravda, prožili sněhovou bouří, následovanou dosti hustými mlhami, které citelně zdržely běh Aljašky. Ale dne 29. července se slunce objevilo v celém svém jasu a 2. srpna ráno byl spatřen východní cíp ostrova Ljakov.

Erik dal ihned rozkaz objet jej jižní stranou, jednak aby se přesvědčil, neskrývá-li se Albatross v některé zátocině, a jednak aby zakotvil Aljašku v zátocině ostrova. Když vykonal svou obhlídku, dal spustit kotvu na písčité dno, asi tři míle od jižního břehu, potom vstoupil do velrybářského člunu se svými třemi přáteli a šesti muži z lodní posádky.

Za půl hodiny velrybářský člun přirazil ke břehu dosti hluboké zátoky.

Ne bez příčiny zvolil Erik poslední břeh. Řekl si, že Patrick O'Donoghane, ať již chtěl opravdu vést se Sibiří obchod se slonovinou, nebo ať zamýšlel opustit při první příležitosti ostrov, na

kteřý se dal vysadit, jistě si na něm vybral takové stanoviště, z něhož by mohl přehlížet moře. Mohlo se také s poměrnou jistotou předpokládat, že toto stanoviště bude zvoleno na výšině a co možná nejbliže sibiřskému břehu.

Posléze nutnost, chránit se proti polárním větrům, byla jistě také nemalou pohnutkou ke zvolení sídla na jižní straně. Erik se nedomyšlel, že se tyto předpoklady musí osvědčit naprosto správnými. Přece si však říkal, že v žádném případě nemůže škodit, vezme-li je za základ k soustavnému pátrání.

Skutečnost měla plně potvrdit jeho očekávání. Cestující nešli ani hodinu podél písčitého pobřeží, když zpozorovali na výšině dokonale chráněné kopcovitým pásmem a obrácené k jihu cosi, co nemohlo být ničím jiným než obydlím. K jejich velikému překvapení byl tento domek velmi pěkně zbudovaný v krychlovém tvaru, byl zcela bílý a jakoby nahozen sádrovou omítkou. Chyběly mu pouze zelené okenice, aby připomínal některou marseillskou vilu nebo americký letohrádek na Rhode Islandu.

Když se přiblížili a překonali výšinu, tento zjev se jim vysvětlil.

Domek nebyl omítnut sádrou, byl prostě sestaven z obrovských kostí, na sebe položených a spojených s jistou dovedností, a ty mu dodávaly jeho bílý vzhled. Jakkoliv podivný to byl stavební materiál, nutno přiznat, že myšlenka ho použít byla dost přirozená. Nehledě k tomu, že jiný materiál na ostrově neexistoval, rostlinstvo se jevílo co nejdříve - půda pahorku a všech sousedních návrší byla doslova poseta kostmi všeho druhu, v nichž doktor Svaryenkrona poznal na první pohled zbytky mamutů, bizonů a turů.

XVII. KAPITOLA

Konečně!

Dveře domku byly dokořán otevřeny. Všichni čtyři návštěvníci do něho vešli a okamžitě zjistili, že jediná místnost, z níž se skládal, byla donedávna obydlena. V ohništi, zřízeném ze tří velikých kamenů, měly ohořelé kusy dřev onen lehký popelový povrch, jako vata, který odpadne při nejmenším závanu větru. Postel, upravená z dřevěného rámce, přes který byla napjata visutá námořnická rohož, jevíla ještě stopy vytlačené lidským tělem.

Tato rohož, kterou Erik ihned prohlížel, byla označena razítkem Vegy.

Na stole, zhotoveném z mamutí lopatky a čtyř hnátů, bylo vidět drobty lodního sucharu, cínový pohárek a dřevěnou lžici švédské výroby.

Byli tedy mimo veškerou pochybnost v obydlí Patricka O'Donoghana, a podle všech známek z něho odešel před velmi krátkým časem. Opustil ostrov? Či snad po něm cestoval? To se nedalo vyčíst ze žádných známek, a jen prozkoumání krajiny zde mohlo pomoci.

Kolem obydlí záseky a rozkopaná země svědčily o dosti pilné práci.

Na pláni, která tvořila vrchol kopce, asi dvacet klů pravěké slonoviny, položených řadou vedle sebe, naznačovalo druh těchto prací. Byly to patrně vykopávky, které měly za účel dostat ze země tyto zbytky zašlých věků. Naši cestovatelé si vysvětlili, proč vykopávky byly nutné, neboť pozorovali, že ty přecetné kostry slonů a mamutů, ležící při povrchu země, byly

vesměs zbaveny vzácných klů. Bezpochyby obyvatelé sibiřského pobřeží nečekali na návštěvu, kterou učiní Patrick O'Donoghane ostrovu Ljakov, a přišli sami kořistit z jeho bohatství, takže Ir nenašel již skoro nic vzácného na povrchu půdy. Byl tedy nucen rozkopávat ji, aby získal slonovinu zahrabanou v jejím lůně, jejíž jakost se ostatně zdála dost chatrná.

Jak mladý lékař z Vegy, tak i majitel hostince Red Anchor v New Yorku prohlásili, že lenost je význačným rysem Patricka O'Donoghana. Velice málo se tedy podobalo pravdě, že by dlouho vydržel u práce tak nevděčné a tak málo odměněné. Bylo tedy docela možné, že při první příležitosti opustil ostrov Ljakov. Jediná naděje, že ho zde ještě najdou, spočívala ve velmi čerstvých znameních, zjištěných v jeho obydlí.

Stezka se vinula k pobřeží opačným svahem, než po kterém vystoupili naši cestovatelé. Sledovali ji a brzy přišli k dolině, ve které roztáhl sníh utvořil jakési jezírko, oddělené od moře skalní přehradou. Stezka sledovala okraj této sladké vody a obcházela skalní přehradu, a nakonec ústila do opravdového přirozeného přístavu.

Jakési saně byly opuštěny na písčíně, kde bylo také vidět stopy nedávného ohně. Erik bedlivě zkoumal toto pobřeží, ale nenašel zde ani známku po nějaké lodi.

Vracel se ke svým druhům, když zde spatřil pod křoviskem, a docela blízko ohniště, jakýsi předmět červené barvy, který ihned zvedl.

Tím předmětem byla jedna z těch plechových krabic z vnější strany karmínově zbarvených, které obsahují konzervu dušeného hovězího masa, a které nyní všechny lodě světa vozí s sebou ve svých spižárnách.

Nález do sebe neměl na první pohled nic neobyčejného, protože Patrick O'Donoghane byl vybaven zásobami potravin z Vegy. Ale co se Erikovi zdálo významné, bylo to, že prázdná krabice měla na vytištěné značce jméno Marinez Domingo, Valparaíso.

"Tudy šel Tudor Brown!" zvolal ihned. "Jak nám bylo řečeno na palubě Vegy, jeho loď se nalézala ve Valparaísu, když jí telegrafoval, aby ho očekávala u Vancouveru! ... Ostatně nemohla zde zanechat Vega krabici pocházející z Chile, a tato krabice je docela čerstvá! Není tomu ani tři dny, snad ani čtyřadvacet hodin, co byla vyprázdněna!"

Doktor Svaryenkrona a pan Bredejord vrtěli hlavou, jako by váhali zaujmout tak určité stanovisko, když Erik, který obracel krabici ze všech stran, jim ukázal cosi, co muselo učinit konec všem pochybám: slůvko Albatross, napsané tužkou na samé víčko, bezpochyby dodavatelem konzerv.

"Tudy šel Tudor Brown!" opakoval Erik. "A proč by přišel, když ne proto, aby odvedl Patricka O'Donoghana? Věc je jasná! Přistál s lodí v této zátocce! Jeho lidé na něj čekali, obědvali kolem rozdělaného ohně. Vyhledal Ira v jeho obydlí, a po dobrém nebo po zlém jej odvedl na svou loď. Tím jsem si tak jistý, jako kdybych to viděl!" Přes tuto jistotu se Erik snažil prohledat okolí, aby se přesvědčil, nezdržuje-li se v něm Patrick O'Donoghane. Ale stačila jednohodinová obchůzka, aby jej přesvědčila, že ostatní část ostrova je naprosto neobydlená. Nebylo zde stopy po nějaké stezce, ani nejmenší známky po živé bytosti. Všude jen písčité násypy a úvaly se šířily do nedohledna beze všeho rostlinstva, bez ptáčka, bez hmyzu, kteří by oživovali samotu.

Všude obrovské kosti, ležící na zemi, jako kdyby celá armáda mamutů, nosorožců a turů se sem přišla kdysi schovat před nějakou strašlivou zemskou katastrofou, aby zde zemřela na tomto ztraceném ostrově. Docela v pozadí za těmito písčítými násypy a údolními se táhla opona hor pokrytých sněhem a ledovci.

"Pojďme!" řekl doktor Svaryenkrona. "Další pátrání by nevedlo k ničemu, a to, co vidíme, stačí, aby nás přesvědčilo, že nebylo třeba prosit Patricka O'Donoghana, aby se rozhodl k odchodu!" Do čtyř hodin se velrybářský člun vrátil k Aljašce, která se dala opět na cestu.

Erik se netajil s tím, že jeho naděje dostaly teď rozhodnou ránu.

Protože se Tudoru Brownovi jej podařilo předhonorit, před ním navštívit ostrov Ljakov a bezpochyby odvést Patricka O'Donoghana, bylo nyní velmi málo pravděpodobné, že ho někdy naleznou! Člověk schopný provést to, čeho se odvážil proti Aljašce, schopný rozvinout tak zuřivě úsilí, aby unesl Ira z nejzazšího konce světa, si bude jistě vědět rady, jak zabránit, aby ho již nikdy nenašli. Země je veliká a celá rozloha moří byla otevřena Albatrossu! Jak uhodnout, ke které straně větrné růžice unáší Patricka O'Donoghana a jeho tajemství?

To si říkal velitel Aljašky, procházející se po vyvýšené zádi, když dal rozkaz zamířit k západu. K těmto bolestným myšlenkám se mísila výčitka, že připustil, aby jeho přátelé s ním sdíleli nebezpečí a námahy této zbytečné výpravy! Dvojnásobně zbytečné, protože Tudor Brown vyhledal Nordenskjölda před Aljaškou, jako ji předešel na ostrově Ljakov! Oni se tedy vrátí do Stockholmu - vrátí se tam - aniž by dosáhli jakéhokoliv cíle výpravy. To byla opravdu, zjednodušeně řečeno, směla! ... Ó, kéž by aspoň návrat sloužil k něčemu a byl opačnou zkouškou plavby Vegy! Kéž by severovýchodní cesta byla zasvěcena druhým pokusem! ... Za každou cenu je nutno dosáhnout Čeljuskinova mysu a obeplout jej z východu na západ! Stůj co stůj je nutno se vrátit do Švédska Karským mořem!

K tomuto nebezpečnému Čeljuskinovu mysu, donedávna ještě považovanému za nepřekročitelný, se tedy nyní plavila Aljaška plnou parou. Dráha, kterou sledovala, nebyla přesně dráhou Vegy, která vyplula z ústí Leny, kde kotvila, a mířila k ostrovu Ljakov. Erik neměl žádné příčiny, aby zajel k sibiřskému břehu. Nechával vpravo ostrovy Stolbovoj a Semenovskij, hlášené 4. srpna, plul přímo na západ, držel se přibližně sedmdesáté šesté rovnoběžky, a měl tak dobrou cestu, že za osm dní urazil třicet stupňů zeměpisné délky, od 14° ke 10°50' na východ od Greenwiche. Ovšem nebylo to možné bez spotřebování velkého množství uhlí, neboť Aljaška plula téměř ustavičně proti větru. Ale Erik právem usuzoval, že je třeba nasadit všechno, jen aby se co nejdříve dostali z oněch nebezpečných oblastí. Jak jednou dostihnou ústí Jeniseje, vždy se již palivo sežene.

14. srpna v poledne nebylo možno pozorovat slunce pro hustou mlhu, která zahalovala oblohu i obzor. Ale podle všeho se blížili asi k velikému asijskému mysu. Proto nařídil Erik krajní opatrnost a dal zvolnit běh lodi. K večeru přikázal dokonce zastavit.

Tato opatření nebyla zbytečná. Druhého dne zrána olovnice naměřila jen třicet sáhů, a o hodinu později byla hlášena země. Aljaška opatrně popojížděla, až se dostala na dohled zátoky, ve které spustila kotvu.

Rozhodli se, vyčkat, až se rozptýlí mlha, aby pak vystoupili na zemi.

Ale dny 15. a 16. minuly, aniž by přinesly nějakou změnu. Erik se odhodlal přirazit ke břehu ve společnosti pana Bredejorda, pana Malaria a doktora.

Letmá obhlídka jim zde ukázala, že zátoka, v níž kotvila Aljaška, se prostírá na nejzazším severu a mezi oběma výběžky Čeljuskinova mysu. Po obou stranách byla země dosti nízká při moři, ale zvyšovala se postupně mírným svahem na jih až k horám, které chvílemi zakrývala mlha a které se zdály vesměs tři až čtyři sta metrů vysoké. Nikde nepozorovali sníh ani led, jenom snad ještě na samém okraji moře, kde byl zmrzlý pás jako všude v arktických krajinách. Hlinitá půda byla pokryta hojným porostem mechů, lišejníků a drnů. Břeh byl oživen dosti značnými hejny divokých hus a kachen a asi tuctem mrožů. Bílý medvěd ukazoval svůj kožich na skalním ostrohu. Celkem vzato, nebýt mlhy, která zastírala všechno svým šedým pláštěm, všeobecný vzhled tohoto pověstného Čeljuskinova mysu neboli Severovýchodního neměl do sebe nic zvláště odpudivého, jmenovitě nic, co by ospravedlňovalo smutnou pověst, kterou měl po dlouhá staletí.

Postupovali po nejkrajnějším výběžku západně od zátoky, když cestovatelé zpozorovali jakýsi pomník, který korunoval jeho temeno, a přirozeně spěchali si jej zblízka prohlédnout. Zde zjistili, že je to "cairn", hromada kamení, do níž byl vražen dřevěný sloup. Na tom sloupu byly dva nápisy. První hlásal:

Dne 19. srpna 1878 obeplula Čeljuskinův mys loď Vega, plavící se z Atlantického oceánu do Beringovy úžiny.

A druhý:

Dne 12. srpna 1879 obeplula Čeljuskinův mys jachta Albatross, jedoucí z Beringovy úžiny do Atlantického oceánu

Tak i zde Tudor Brown předešel Aljašku! Měli 16. srpna! ... Byly tomu jen čtyři dny, co napsal tato slova!

V Erikových očích nabývala ironického a krutého smyslu, jako kdyby mu hlásala: "Budeš sklízet zklamání až do konce! Až do konce bude tvá cesta marná! ... Nordenskjöld učiní objev, Tudor Brown zkoušku!

Ty pak se vrátíš pokořen a zahanben, nic jsi nedokázal, nic nenalezl, nic ses nedozvěděl!" Chtěl odejít, aniž by se přičinil jediným slovem k nápisům na sloupu.

Ale tak tomu nemínil rozumět doktor Svaryenkrona. Vytáhl z kapsy nůž a vyřezal do dřevěného trámce:

Dne 16. srpna 1879 obeplula Čeljuskinův mys loď Aljaška, která se pustila ze Stockholmu a plavila se Atlantickým oceánem, Baffinovým mořem, severoamerickými úžinami a sibiřským mořem, aby vykonala první okružní plavbu kolem severního pólu.

Podivuhodný byl účinek těchto slov! Tato prostá věta, připomínající Erikovi, jaký zeměpisný výkon právě dokončuje, aniž takřka na to pomyslel, mu stačila vrátit jeho dobrou náladu. Opravdu, Aljaška koneckonců měla dokonat první plavbu kolem severního pólu! ... Před ní projeli jiní cestovatelé severoamerickými úžinami a našli severozápadní cestu. Před ní obepluli Čeljuskinův mys a vykonali severovýchodní cestu Nordenskjöld a Tudor Brown. Ale

co dosud nikdo nedokázal, bylo spojení obou těchto cest, bylo opsání úplného kruhu 360 stupňů kolem pólu arktickými moři. Nescházelo k němu než 80°, aby je Aljaška dokončila! Kdyby na to přišlo, mohlo to být otázkou deseti dnů plavby.

Tato nová vyhlídka vrátila tolik zápalu každému, že mysleli už jen na odjezd. Erik si přál však přece vyčkat do zítřka, nevyjasní-li se počasí.

Ale mlhy se zdály být chronickou nemocí Čeljuskinova mysu, a když opět vzešel zachmuřený den, byl dán rozkaz vytáhnout kotvu.

Nechávali vlevo Tajmyrský záliv, který dává své jméno velikému sibiřskému poloostrovu, jehož Čeljuskinův mys je pouze nejkrajnějším výběžkem, Aljaška zamířila k západu a plula bez zastávky po celý den a noc 17. srpna. 18. dne ráno vyjeli konečně z mlhy a ocitli se v čistém a slunném ovzduší. V poledne mohli stanovit polohu lodi. Toto měření se dokončovalo, když stožární hlídka hlásila plachetní loď na jihozápadě.

Plachetní loď v těchto málo navštěvovaných mořích byla zjevem příliš neobyčejným, ale nevzbudila docela zvláštní pozornost. Erik vyšplhal bez meškání do "havraního hnízda" a s dalekohledem v ruce zkoumal po dlouhou dobu loď, která mu byla právě hlášena. Jevila se mu nízko nad vodou, ostěžněna jako škuner a opatřena komínem, ačkoliv neplula v té chvíli na páru.

Když sestoupil opět na palubu, byl mladý velitel velmi bledý.

"Docela všechno nasvědčuje tomu, že je to Albatross," řekl k doktorovi.

Pak dal rozkaz přidat na rychlosti. Za méně než čtvrt hodiny bylo znát, že dohánějí loď, jejíž obrysy byly brzy patrné pouhému lidskému zraku. Nehledě k tomu, že jela pod plachtami za velmi slabého větru, jejíž směr tvořil se směrem Aljašky ostrý úhel.

Náhle se však její běh změnil. Hustý dým se vyvalil z jejího komína a tvořil za ní dlouhý černý chochol. Jela nyní pod párou a stejným směrem jako Aljaška.

"Není více pochybností! Je to Albatross!" zašeptal Erik.

Přikázal vrchnímu strojníkovi, aby přidal ještě více páry. Ujížděli již rychlostí čtrnácti uzlů. O čtvrt hodiny později ujížděli šestnácti.

Loď, kterou pronásledovali, nemohla ještě dosáhnout podobné rychlosti, neboť ji Aljaška ustavičně dojížděla. Za třicet minut jí byli dost blízko, aby rozeznali jednotlivosti jejího stěžňoví, její vodní brázdu, mužstvo, které pobíhalo po palubě - posléze okrasy její zádi a písmena, která tvořila toto jméno: Albatross.

Erik pak rozkázal vztyčit švédskou vlajku. Albatross ihned vztyčil hvězdnou vlajku americké Unie.

Ještě několik minut, a obě lodi nebyly odděleny více než tři nebo čtyři sta metrů. Zde velitel Aljašky, stál na svém můstku a opatřen hlásnicí, zavolal anglicky na Albatross: "Hej! ... lodi! ... Přeji si mluvit s kapitánem! ..." Kdosi vystoupil na můstek Albatrossu. Byl to Tudor Brown.

"Jsem majitel a kapitán této jachty," řekl. "Co mi chcete?"

"Přeji si vědět, máte-li na své lodi Patricka O'Donoghana!"

"Patrick O'Donaghan je na mé lodi a odpoví vám osobně," odvětil Tudor Brown.

Na jeho pokyn k němu přistoupil na můstek jakýsi muž.

"Hle, zde je Patrick O'Donaghan," pokračoval majitel Albatrossu.

"Co mu chcete?"

Erik si přál toto shledání od hezky dávné doby, přicházel pro ně hodně z daleka, a přece se ocitl nenadále, před tímto člověkem ryšavých vlasů, rozpolceného nosu, který na něho nedůvěřivě pohlížel, dost překvapený a nevěděl, nač se ho tázat. Ale konečně sebral své myšlenky, přemohl se a řekl:

"Potřeboval bych mluvit s vámi dlouho a důvěrně. Řadu let vás hledám, a kvůli vám jsem přijel do těchto moří. Chcete přestoupit na moji loď?"

"Neznám vás a jsem spokojen tam, kde jsem," odvětil muž.

"Ale já znám vás! Víím od pana Bowlese z New Yorku, že jste byl při ztroskotání Cynthie a že jste mu vypravovalo "dítěti na záchranném pásu"! To dítě jsem byl já, a proto bych se vás rád zeptal na podrobnosti, o nichž zajisté víte."

"Pak bude lepší vyptat se na ně někoho jiného, protože já nemám chuť o nich mluvit!"

"Chcete vzbudit domněnku, že by nesloužily k vaší cti?"

"Domnívejte se, čeho je vám libo, to je mi naprosto lhostejné!" odsekl druhý.

Erik byl odhodlán nedávat najevo podráždění.

"Bylo by lépe, abyste mi řekl dobrovolně, co tak nutně potřebuji vědět, než abyste se vydával do nebezpečí, že budete nucen zodpovídat se z toho před soudem," dodal chladně.

"Před soudem? ... Nejdříve bych k němu musel být přiveden!" odvětil muž. V té chvíli se vmísil do rozhovoru Tudor Brown.

"Vidíte, že nezávisí na mně, nedostáváte-li vysvětlení, které si přejete," řekl Erikovi. "Bude tedy lépe, přestaneme-li na tom a dáme se opět každý svou cestou."

"Proč každý svou cestou? ... Nebude jednodušší plavit se společně do civilizované země, abychom urovnali záležitost, kterou spolu máme?" odvětil mladý velitel Aljašky.

"Nemám žádné záležitosti s vámi, a nepotřebuji ničí společnost!" odsekl Tudor Brown, chystající se opustit můstek.

Erik jej zadržel pokynutím ruky.

"Majiteli Albatrossu," zvolal, "jsem pověřen úředním posláním od své vlády, a jako takový zastávám i úřad námořní policie! ... Vyzývám vás, abyste mi okamžitě předložil své dokumenty..." Tudor Brown ani neodpověděl a odešel z můstku i s mužem, kterého zavolal.

Erik čekal dvě minuty a potom pokračoval:

"Majiteli Albatrossu, obviňuji vás, že jste se pokusil o to, aby má loď ztroskotala na seinské Studené mělčině, a vyzývám vás, abyste se dostavil k námořnímu soudu zodpovídat se z tohoto obvinění! Pokud neuposlechnete, bude mou povinností donutit vás k tomu násilím!"

"Zkuste to, troufáte-li si," zvolal Tudor Brown, který dal rozkaz pokračovat v plavbě.

Po této rozmluvě jeho loď nepozorovaně zatočila a postavila se do pravého úhlu s přídí Aljašky. Náhle byl šroub uveden v činnost a rozvířil vody, které se pokrývaly pěnou. Dlouhé zapísknutí se ozvalo vzduchem a Albatross, klouzaje na vlnách, rozjel se plnou parou směrem k severu.

O dvě minuty později se Aljaška pustila za ním.

XVIII. KAPITOLA

Výstřely z děl

Mezitím, co loď pronásledovala Albatross, nařídil Erik připravit ke střelbě dělo, které měla Aljaška na své přídi. Tato práce zabrala mnoho času. Když bylo dělo zbaveno svého podehtovaného povlaku, nabito a připraveno k palbě, zjistili, že nepřítel je z dosahu.

Bezpochyby využil chvíle k mocnému nasazení páry a jeho náskok činil již asi tři nebo čtyři míle. Přesně vzato, nebyla to přílišná vzdálenost pro gatling (dělo Gatlingovy soustavy), ale při kolébání a rychlosti obou lodí, jako i při velmi malém terči, jaký americká jachta poskytovala střelbě, byla mnohem větší naděje, že náboje padnou do vody, než že udeří do cíle. Bylo tedy lépe čekat. Brzy ostatně náskok Albatrossu, aniž se zmenšoval, se přestal zvětšovat. Po této zkušenosti se stalo zřejmé, že obě lodě se rozjely plnou rychlostí. Byly přibližně stejně rychlé. Mezera, která je dělila, zůstávala stejná po několik hodin.

Nicméně se to dělo za cenu ohromné spotřeby uhlí - zboží, které se stávalo čím dál tím vzácnějším na lodi Aljaška - čímž vznikla obava, že toto plýtvání bude čirou ztrátou, přijde-li noc, aniž by se podařilo dostihnout Albatross. Erik nemyslel, že je oprávněn vhodit tuto poslední kartu a neporadit se se svým mužstvem. Zavolal je tedy na palubu a vyložil jim upřímně celý stav.

"Přátelé," řekl, "víte oč jde, o to, zda chytíme a námořnímu soudu odevzdáme zločince, který se pokusil nás zničit na Studené mělčině - nebo jestli mu dovolíme uniknout! Uhlí nám zbývá sotva na šest celých dní! Každá úchylna od přímé cesty nás tedy vydává v nebezpečí, že se nakonec poplavíme pod plachtami, což může ohrozit i úspěch celé výpravy. Na druhé straně Albatross jistě spoléhá na noc, že nám zmate stopu. Bude zapotřebí udržovat jej pod paprsky našeho elektrického projektoru a nezvolnit ani na okamžik svůj běh. Jsme ostatně jistí, že tato honba bude mít nutný konec buď zítra, nebo pozítří, u hradby věčného ledu, která brání přiblížit se k pólu na sedmdesátém osmém nebo sedmdesátém devátém stupni. Nechci však pokračovat v tomto stíhání, aniž bych se vás otázal, schvalujete-li je a přijímáte-li předem

následky, které pro nás může mít!" Mužstvo se potichu domluvilo a uložilo panu Hersebomovi, aby tlumočil jejich mínění.

"Jsme toho názoru, že je povinností Aljašky obětovat všechno na chycení tohoto darebáka!" řekl klidně.

"Dobrá! Zařídíme tedy všechno tak, aby se nám to podařilo," odvětil Erik.

Protože se ujistil, že mužstvo je s ním, nešetřil palivo a udržoval se stále v patách Tudoru Brownovi, který se zoufale namáhal, aby mu unikl. Sotvaže zapadlo slunce, rozžalo se elektrické oko Aljašky na vrcholu jejího hlavního stěžně a neúprosně se upíralo na Albatross, aby se z něho nespustilo až do rozbřesnutí dne. Po celou noc zůstala vzdálenost mezi oběma loděmi stejná. Vycházející slunce je vidělo stále ujíždět k pólu. V poledne se pozorováním slunce zjistilo, že je Aljaška na 78° 21' 14" severní šířky a na 98° východní délky.

Plovoucí kry, které již nebylo vidět deset nebo čtrnáct dnů, se opět začaly hojně objevovat. Bylo nutno chvílemi je rozrážet lodní přídělí, jako někde v Baffinově moři. Erik s jistotou očekával, že se brzy ukáže ledové pole, dal lehce zatáčet lodí napravo od Albatrossu, aby mu mohl odříznout cestu na severovýchod, kdyby se pokusil změnit směr, a viděl se zadržen na severu.

Toto opatření bylo shledáno jako plně odůvodněné, protože ke druhé hodině se začala rýsovat na obzoru dlouhá ledová hradba. Americká jachta se ihned obrátila k západu a nechávala ledové pole na čtyři nebo pět mil po pravém boku. Aljaška následovala okamžitě její pohyb, ale tentokrát nadjížděla Albatrossu zleva, aby mu zahradila návrat k jihu, kdyby se o něj pokoušel.

Honba se stávala velmi pohnutou. Jistě směrem, jaký byl nucen Albatross zachovávat, snažila se Aljaška napadnout jej z boku a tak jej zatlačovat čím dál tím více k ledovému poli. Jachta, čím dál tím váhavější, zdržována plovoucími ledy, měnila co chvíli svůj běh, hned zahýbala k severu, hned zase o překot ujížděla na západ.

Erik z výše "havraního hnízda" sledoval pozorně její nejmenší úskoky, aby je příslušnými pohyby uvedl vniveč, když zde najednou spatřil jachtu, jak se prudce zastavuje, otáčí se a staví se přídělí. Dlouhá, bílá čára, která se táhla na západní straně, dostatečně naznačovala příčinu tohoto manévru: Albatross se dostal do opravdového zálivu, tvořeného jižním výběžkem ledového pole, a jako zvěř vehnaná smečkou do tísňe postavil se nyní svým pronásledovatelům tváří v tvář.

Mladý velitel Aljašky neměl čas vyšplhat opět na můstek, když mu s hvízdotem přeletěla dělová koule nad hlavou.

Také Albatross byl ozbrojen a hodlal se bránit!

"Jsem raději, že je tomu tak a že vystřelil první!" řekl si Erik, dáváje rozkaz k odpovědi.

Jeho koule nebyla šťastnější než Tudora Browna a padla asi dvě stě metrů od cíle. Ale boj byl nyní zahájen a přestřelka nabyla pravidelnosti. Jeden americký granát uřízl velké ráhno Aljašky, padl na palubu, roztrhl se a zabil dva muže. Švédský granát udeřil plnou ranou do

vyvýšené zádi Albatrossu a učinil zde patrně veliké škody. Mnoho jiných střel zasáhlo z té i z oné strany lodní boky nebo stěžňoví.

Obě lodě se k sobě stále přibližovaly, stáčely se náhle, aby vyměnily své salvy, když zde vzdálené zahřmění se vmísilo do hlasu děl a posádky zvedly hlavy a spatřily nebe černě zatažené na východní straně.

Vloží se mezi Albatross a Aljašku bouře, opona mlhy nebo sněhu, a dovolí Tudoru Brownovi uniknout? To Erik nechtěl za nic na světě připustit. Rozhodl se k útoku. Ozbrojl všechny své lidi šavlemi, sekerami, noži, puškami a revolvery a uvedl opět svoji loď do běhu, rozjel se plnou parou proti jachtě.

Tudor Brown na něj nečekal. Dal se s lodí na ústup podél ledového pole, vysílal ze zádi každých pět minut dělovou ránu. Ale jeho volnost pohybu byla nyní příliš omezena. Čím dál tím těsněji svírá mezi ledovou pevninou a Aljaškou, viděl, že mu nezbývá jiná záchrana, než leda pokusí-li se o odvážný výpad stranou, aby prorazil na širé moře. Zkusil jej tedy po několika klamných pohybech, které měly zakrýt protivníkovi jeho pravý úmysl.

Erik mu v tom nepřekážel. Pak v tom okamžiku, kdy Albatross rozehnan plnou parou přijížděl Aljašce na dosah, vrhla se na něj se svou ocelovou ostruhou.

Účinek srážky byl hrozný. Zející trhlina se otevřela v boku jachty, která se ihned obtěžkala vodou, zastavila se a stala se téměř nehybnou.

Co se týče Aljašky, byla v pravém smyslu odhozena zpět a chystala se k novému útoku. Stav moře, čím dál tím hrozivější, jí k tomu neponechal čas.

Přicházela bouře. Byl to silný jihovýchodní víchř, provázený sněhovou smrští, který měl pouze za následek, že zvedal ohromné vlny, ale že i zaháněl do zálivu, ve kterém právě byly obě lodě jako v nálevce, obrovské spousty plovoucího ledu. Ten jako by si zde dával ze všech konců obzoru najednou dostaveníčko! Erik pochopil, že se nesmí ztrácat ani minuta a že je nutno vyjet bez meškání z této slepé uličky, nechce-li v ní uváznout snad nadobro. Otáčel loď na východ a nemyslel již na nic jiného, než jak by vzdoroval větru, sněhu a hučící armádě ledovců.

Brzy však bylo nutné si přiznat, že toto úsilí bude beznadějné. Bouře běsnila s takovou silou, že ani stroj Aljašky, ani její ocelová ostruha nezmohly již nic. Nejenže loď postupovala pomalu, nýbrž chvílemi byla i nucena couvnout o několik metrů. Její stěžně sténaly pod nárazem větru. Hustý sníh, zatemňující oblohu a oslepující posádku, pokrýval již palubu a stěžňoví vrstvou na více než stopu silnou. Hromadící a kupící se ledy zvyšovaly při každém závanu svou neproniknutelnou hradbu. Bylo nezbytné vrátit se k ledovému poli, hledat zde téměř po hmatu malou zátoku a čekat na jasné počasí.

Americká jachta zmizela v bouři a při stavu, do jakého ji uvedla mohutná rána Aljašky, bylo více než pochybné, že by v ní mohla obstát. Že by snad ujela na širé moře, tu obavu si Erik ani nepřipustil.

Postavení bylo ostatně dost vážné, aby se již pomýšlelo jen na záchrana holého života, a toto postavení se každou minutou zhoršovalo.

Nic nemůže vyličit hrůzu a děs těchto arktických bouří, kde se zdá, jako by se probouzely síly pravěké přírody, aby podaly námořníkovi ukázkou toho, čím asi byly někdejší převraty doby ledové. Tma byla hluboká, ačkoliv bylo sotva pět hodin odpoledne v krajinách, kde den a noc se od sebe rozeznávají. Protože parní stroj musel být zastaven, nebylo pomyšlení na rozsvícení elektrického reflektoru. K hvízdotu uragánu, k hřmění hromu, k lomozu plovoucích ledů, narážejících a tříštících se o sebe, se ve tmách mísilo praskání ledového pole, které se lámalo a pukalo na všech stranách. Každá trhlinka při svém vzniku se ohlásila ranou, která se odrážela od basového doprovodu bouře jako dělový výstřel volající na pomoc v krajním nebezpečí. Časté opakování těchto výbuchů svědčilo, že trhlín bylo bezpočet.

Brzy toho Aljaška pocítila následky. Malá zátoka, do níž se mohla uchýlit, byla brzy zaplavena ledovou tříští, jako všechny nejmenší koutky zálivu. Shluk ledu, spojeného a slepeného sněhem, který se stále sypal, se utvořil kolem lodi, obklíčil ji a sevřel jako kleštěmi. Zde začala také Aljaška praskat pod účinkem ledu. Její žebra sténala v jeden hlas s ledovým polem, do něhož byla nyní zapuštěna. Každou chvíli se obávali, že se její stěny prolomí, a k tomu by jistě došlo, kdyby nebyly zvlášť opatřeny proti tomuto strašnému tlaku.

Erik, odhodlán aspoň nepodlehnout bez boje, použil od prvního okamžiku svých lidí, aby zřídili kolem lodi svislé opevnění z těžkých břevnen, které mělo pokud možno zmírňovat tlak, rozvádějící jej na větší povrch. Ale jestliže tyto opěry přispěly k bezprostřední záchraně lodních stěn, nemeškaly přivodit nepředvídaný následek, který hrozil být osudným.

Lod', místo aby podlehla rozdrčení, byla zvedána nad vodu při každém pohybu ledového pole, aby hned zase dopadla na ledy neobyčejnou prudkostí. Po každém z těchto strašlivých dopadů se mohla rozbít, potopit a zmizet. Tomuto nebezpečí se nedalo čelit jinak, než že se ještě více a bez ustání upevňovala hradba ledových ker a sněhu, která alespoň přibližně chránila lodní boky, tak aby tvořila součást téměř stejnorodé masy a mohla s ní sdílet její střídavé pohyby.

Celé mužstvo se horlivě věnovalo této práci. Bylo dojemné pozorovat tuto hrstku lidí, jak využívají sílu svých trpasličích svalů, aby vzdorovali přírodním silám, jak se snaží kotvami, lany a prkny sešít narychlo trhliny způsobené v ledu a vyplnit tyto švy sněhem, dokud jediný výdech polárního oceánu nepřijde roztrhat na kusy celé toto záplatované dílo. Po čtyřech nebo pěti hodinách nadlidské práce byli se silami u konce, a přece nebezpečí stále vzrůstalo, protože se bouře rozmáhala.

Erik konal poradu se svými důstojníky a rozhodl se přenést do bezpečí na ledové pole zásoby potravin a stělníků pro případ, že by Aljaška nemohla odolat těmto hrozným otřesům. Od prvního okamžiku ostatně každý muž obdržel zásoby na týden s náležitým poučením pro případ pohromy a s příkazem ponechat si pušku na řemeni i při práci. Přeložení nákladu asi dvaceti tun nebylo úkolem vůbec snadným, ale konečně s tím byli hotovi a spousta potravin byla složena asi dvě stě metrů opodál lodi pod dehtovanou plachtu, kterou sníh brzy pokryl silným bílým pláštěm.

Po tomto opatření se všichni cítili jistějšími před bezprostředními následky možného ztroskotání a mužstvo zasedlo, aby nahradilo své síly, k dodatečné večeři, zapíjené čajem s rumem.

Najednou, uprostřed samé večeře, otřes prudší ještě než všechny předcházející pohnul ledovým polem. Strašlivý tlak prolomil ledové pole a sněhové lože, na němž spočívala Aljaška. Byla sevřena zezadu a nadzvedla se s příšerným praskotem, ponořující svou před' do

hlubiny, jako kdyby se do ní chtěla překotit. Nastala panika. Všichni se hnali na palubu. Několik mužů považovalo tento okamžik za svrchovaný, aby hledali útočiště na ledovém poli, nečekali na znamení svých velitelů a přeskočili zábradlí.

Čtyřem nebo pěti z těchto nešťastníků se podařilo seskočit na sněh.

Dva jiní se dostali mezi spoustu ledu, která obklopovala loď, a mezi trámův pravého boku zrovna v okamžiku, když Aljaška nabývala rovnováhu a přicházela s lomozem opět do své polohy.

Jejich bolestný křik a praskání drcených kostí zanikalo v uragánu.

Nastala chvíle utišení a loď zůstala nehybná.

Ponaučení bylo tragické. Erik je použil, aby doporučil mužstvu zachovávat chladnokrevnost a při každé příležitosti vyčkávat na dané rozkazy.

"Chápete," řekl ke svým druhům, "že opustit loď je krajním opatřením, k němuž se můžeme uchýlit jen ve svrchované nouzi. Všechno naše úsilí musí směřovat k záchraně Aljašky! Kdybychom ji neměli, bylo by naše postavení hrozně povážlivé na ledovém poli! Jedině v případě, že by loď byla neudržitelná, by ji bylo nutno vyklidit. Nejvyšší měrou je však zapotřebí, aby se takové opatření vykonalo v pořádku, nemá-li se proměnit ve zkázu! Spoléhám na vás, že dokončíte klidně svou večeři a přenecháte svým důstojníkům péči, aby stanovili, co se má dělat!" Rozhodnost této řeči měla za bezprostřední účinek, že povzbudila největší vystrašence, a všechno mužstvo sestoupilo opět do mezípalubí.

Erik potom zavolal pana Herseboma, řekl mu, aby odvázal svého dobrého psa Klaase a aby ho tiše následoval.

"Půjdeme na ledové pole," pokračoval přitlumeným hlasem, "abychom vyhledali utečence a vrátili je k jejich povinnosti. Bude to lepší, než bychom je nechali bloudit nazdařbůh." Tito ubožáci byli ještě na kraji ledového pole, dost se styděli za svůj útek. Na první vyzvání se dali na zpáteční cestu k Aljašce.

Když je viděli docházet na místo, Erik a pan Herseboom zašli až ke skladišti potravin, aby se přesvědčili, neskrývá-li se tam ještě některý jiný muž. Obešli skladiště kolem dokola, aniž by koho našli.

"Přemítám již chvíli," řekl zde Erik, "nebylo-li by záhodno předejít nové panice a přistoupit ihned k vylodění jedné části mužstva?"

"Bylo by to snad lepší," odvětil Herseboom. "Ale je zde obava, aby ti, kdo zůstanou na lodi, nebyli žárliví a nepoklesli na mysli kvůli tomuto opatření, které by je znepokojovalo."

"Je to pravda!" pokračoval Erik. "Bude moudřejší zaměstnávat je všechny až do poslední chvíle bojováním proti bouři, a je to celkem naše jediná naděje na záchranu lodi. Ale když jsme již na ledovém poli, což bychom se po něm trochu poohlédli, jak se s ním věci mají?"

Přiznám se, všechno to praskání a ty rány nevěstí nic dobrého v příčině jeho pevnosti!" Erik a jeho bývalý pěstoun neučinili od skladiště potravin ani tři sta kroků na sever, když byli náhle

zadržení. Ohromná rozsedlina se otvírala pod jejich nohama. K jejímu přeskočení by bylo zapotřebí dlouhých bidel, jimiž se zapomněli vybavit. Proto se rozhodli jít podél jejího okraje na západ, aby se přesvědčili, jak daleko se táhne.

Zde shledali, že tato rozsedlina, nebo lépe řečeno trhlina, pokračuje tímto směrem do veliké dálky - tak veliké, že když ušli více než půl hodiny, nedohlédli ještě na její konec. Přesvědčili se touto obchůzkou o velikosti ledového pole, na kterém bylo zřízeno skladiště potravin, a vrátili se stejnou cestou.

Když byli asi v polovině vzdálenosti, která je dělila od onoho skladiště, zatřásl nový záchvěv ledovým polem, provázený výbuchy, praskotem a ohlušujícím lomozem ledů vrážejících do sebe. Neznepokojovali se tím příliš, ale zrychlili krok, aby se co nejdříve přesvědčili, neměl-li tento otřes neblahé následky pro Aljašku.

Brzy dostihli skladiště potravin, potom malé zátoky, která skýtala útulek lodí.

Erik i pan Herseboom si protírali oči a tázali se sami sebe, zda snad nesní: Aljaška zde již nebyla! ...

Jejich první myšlenkou bylo, že se potopila. Domněnka byla příliš pochopitelná po večeru, jaký právě strávili.

Ale téměř vzápětí byli překvapeni okolností, že není vidět žádné trosky, jakože i docela pro ně nové vzezření, jakého nabyla ta malá zátoka během jejich nepřítomnosti. Nebylo v ní oné spousty ledových ker, jakou tam nahromadila bouře, a uprostřed níž vězela pevně Aljaška. Zcela naopak byl její tvar čistě vyřezán, jako kdyby se ledové pole konečně úplně odpoutalo od této přimrzlé spousty ledových ker a stalo se na ní nezávislým.

Skoro v téže chvíli pan Herseboom zjistil okolnost, která ho nemohla zarazit, když pobíhal všemi směry po ledovém poli, která však upoutala silně jeho pozornost nyní, když se ocitl opět na místě, odkud vyšli: vítr se obrátil a váł od západu.

Nemohla snad bouře, která změnila směr, zahnat hlouběji do zálivu plovoucí ledy, uprostřed nichž tkvěla Aljaška?

Ano, samozřejmě, bylo to možné. Zbývalo ověřit, je-li to pravda.

Bez meškání zamířil Erik hlouběji do zálivu, následován mistrem Herseboomem.

Šli dlouho - nějakých pět kilometrů. Všude byl okraj ledového pole zbaven ker, zuřivé vlny se o něj lámaly jako o pobřeží, ale konec zálivu se neukazoval, a co připadalo ještě podivnější, výběžek, který jej uzavíral k jihu, zmizel.

Konečně se Erik zastavil. Tentokrát pochopil. Vzal ruku pana Herseboma a stiskl ji ve svých.

"Otče," řekl vážným hlasem, "vy jste z těch, kterým se může říci pravda! ... Tou pravdou je, že ledové pole se utrhlo, oddělilo od masy, která uzavírá Aljašku, a že jsme na ledovém ostrově několik kilometrů dlouhém, několik set metrů širokém, unášeni mořem napospas bouři!"

XIX. KAPITOLA

Výstřely z pušek

Ke druhé hodině ranní si Erik a pan Hersebom, vyčerpáni a velice unaveni, vlezli pod plachtu potravního skladiště, aby se zde položili vedle sebe mezi dvěma sudy k teplému Klaasovu kožichu. Za malou chvíli usnuli. Když procitli, slunce stálo již vysoko na obzoru, tebe bylo opět modré a moře klidné. Ohromný úlomek ledového pole, na němž se plavili, se zdál nehybným, tak jako jeho pohyb byl tichý pravidelný. Ale podél jeho obou delších okrajů byly unášeny obrovské icebergy úžasnou rychlostí, honily se, narážely na sebe a často se rozbíjely navzájem. Krajina tvořená všemi těmito obrovitými křišťály, na nichž se odrážely nebo rozkládaly jako na skleněném hranolu sluneční paprsky, nebyla proto o nic méně jednou z nejpodivuhodnějších, jaké kdy Erik viděl. Sám pan Hersebom, ačkoliv byl vůbec málo náchylný (a zvláště za podmínek, ve kterých se nacházel) k obdivování ráz arktické přírody, se nemohl ubránit, aby nebyl dojat touto nádherou.

"Jaká by to byla krásná podívaná na to všechno z paluby dobré lodi!" pronesl s povzdechem.

"Vůbec ne!" odvětil mu Erik s obvyklou bodrostí, "na lodi by se muselo stále jen přihlížet k tomu, jak se vyhnout všem těmto icebergům a nebýt jimi na kusy rozdrčen, kdežto na tomto ledovém ostrově se nemusíme rmoutit podobnými starostmi!" To byl ovšem názor velmi optimistický. Pan Hersebom se spokojil pouze smutným úsměvem, ale Erik byl odhodlán přijímat věci z dobré stránky.

"Není snad neobyčejným štěstím, že máme toto skladiště potravin?" pokračoval. "Naše postavení by bylo opravdu zoufalé jen tehdy, kdybychom zde byli beze všech prostředků. Ale s dvaceti sudy sucharů, uzeneho masa a kořalky, kromě toho se svými puškami a svým pásem nábojů, čeho se můžeme obávat? V nejhorším případě budeme muset čekat několik neděl, aniž spatříme zemi, k níž bychom mohli přistát! ..."

Uvidíte, milý otče, že si pomůžeme z této tísně, jako si z ní pomohli trosečníci Hansy!"

"Hansy?" otázal se se zvědavostí pan Hersebom.

"Ano, byla to loď, která se vydala roku 1869 do arktických moří.

Část její posádky byla jako my unesena ledovým vorem, na který právě překládala potraviny a uhlí. Stateční lidé byli nuceni zařít se na plovoucí kře, jak jen to bylo možné. Prožili na ní šest a půl měsíce, urazili s ní vzdálenost několika tisíc mil, a nakonec přistáli k arktické pevnině Severní Ameriky."

"Kéž bychom měli stejné štěstí!" povzdychl si pan Hersebom. "Ale uděláme dobře, myslím, když něco pojíme."

"To je také moje mínění," odvětil Erik. "Suchar a kus uzeneho masa budou vítány!" Pan Hersebom otevřel dva sudy, aby z nich vybral příslušné jídlo.

Špičkou nože vyvrtal do boku jednoho soudku pálenky otvor, který ihned ucpal dřevěnou zátkou vyřezanou z dýnka bečky, a který měl umožňovat pouštění mu žilou podle libosti. Potom se dali s chutí do jídla.

"Byl ledový vor mužstva Hansy tak veliký jako náš?" otázal se starý rybář po deseti minutách svědomitě vyplněných nahrazováním sil.

"Nemyslím! Náš má jistě délku deset nebo dvanáct kilometrů. Vor Hansy měřil stěží dva, a ještě byl uveden na menší rozměry po šestiměsíční službě. Nešťastní trosečníci pak byli nuceni jej opustit, protože vlny dorážely až do jejich útulku. Ke svému štěstí s sebou měli veliký člun - což jim dovolilo odstěhovat se, jakmile již kra byla neudržitelná, a vyhledat si jinou. Tak přešli několikrát z ledovce na ledovec jako bílí medvědi, až jim bylo konečně umožněno najít pevnou zemi."

"Vida!" řekl pan Hersebom, "oni měli člun, kdežto my ho nemáme! ... Ledaže bychom se plavili v některém prázdném sudu, jinak nevím, jak budeme moci opustit vor!"

"Na to máme ještě dost času," odvětil Erik. "Pro tuto chvíli učiníme nejlépe, přikročíme-li k zevrubnému prozkoumání své državy." Pan Hersebom a Erik se zvedli a začali se šplhat na jakýsi ledový a sněhový pahorek - "hummock" je jeho odborný název - aby získali celkový přehled o ledovém poli. Jevilo se jim v podobě dlouhého voru, nebo lépe řečeno ostrova, který měřil dvanáct kilometrů, a možná i patnáct kilometrů, od konce ke konci a zhruba představoval obrovského kytovce ležícího na hladině polárního oceánu. Skladiště potravin bylo umístěno asi v čáře, která by vymezovala první třetinu nebo hlavu kytovce. Ale bylo celkem dosti nesnadné soudit o jeho rozloze nebo pravé podobě. Veliké množství hummocků zvlňovalo jeho povrch a zahrazovalo výhled na všech stranách. Konec, který včera odpovídal kraji zálivu, byl nejzazší. Rozhodli se, že se dají nejprve tímto směrem. Pokud bylo možné soudit z postavení slunce, tento cíp ledového pole, který směřoval na západ, dříve než se odpoutal od zmrzlé masy, jejíž byl součástí, byl nyní otočen k severu. Dalo se tedy předpokládat, že "lod" pluje k jihu působením proudů nebo větru, a okolnost, že nespatriji již ani stopy po dlouhé ledové hradbě, táhnoucí se při 78. rovnoběžce od východu na západ, plně potvrzovala tuto domněnku.

Ledové pole bylo úplně zasněženo, a na tomto sněhu byly vidět tu a tam černé skvrny, v nichž pan Hersebom ihned poznal "užuky", což je velký druh vousatých mrožů. Tito mroži bezpochyby přebývali v rozsedlinách nebo jamách ledového pole a cítili se v naprostém bezpečí před jakýmkoliv přepadením, a klidně se vyhřívali na slunci.

Erik a pan Hersebom museli urazit více než hodinu cesty, než došli na nejkrajnější výběžek voru. Sledovali skoro ustavičně jeho východní okraj, protože přitom mohli zkoumat zároveň moře i ledové pole.

Klaas, který běžel napřed, plašil co chvíli některého z těch užuků, pozorovaných z dálky, kteří se vlekli neobratně až ke kraji ledového pole, aby skočili do vody. Nic nebylo snadnější než pobít z nich veliký počet. Ale k čemu, když nebylo pomyšlení na rozdělání ohně, aby se upeklo nebo na rožni opražilo maso, ostatně velmi chutné, těchto ubohých zvířat? Erik měl jiné starosti: zkoumal bedlivě půdu ledového pole a zjistil, že tato není daleko celistvá. Četné rozsedliny, trhliny, které se táhly leckde celou šíří ledového pole, mohly vzbudit obavu, že se při nejmenším nárazu rozlomí na několik dílů. Je pravda, tyto kusy byly ještě hodně veliké. Ale sama možnost podobného případu kázala velitelsky držet se co možná blízko skladiště potravin, jestliže se nechtěli vydat v nebezpečí, že budou od něho neočekávaně odloučeni.

Tyto štěrby byly ostatně všude pokryty tlustou vrstvou sněhu, který napadal minulý den a počínal je již svým táním zacelovat nebo alespoň ucpávat. Erik se rozhodl vyhledat pečlivě

mezi díly takto vymezenými ten nejcelistvější a nejpevnější, aby jej zvolil za hlavní stanoviště a přeložil na něj skladiště potravin.

Za tím účelem pokračovali Erik a pan Herseboom ve své obchůzce na západní straně, když si odpočinuli několik minut na severním výběžku.

Sledovali nyní onen okraj ledového pole, který ještě před dvěma hodinami tvořil pobřeží zálivu, k němuž byla jako do slepé uličky zahrnána americká jachta svými pronásledovateli. Klaas běžel napřed, rozjařen svěžestí vzduchu, a cítil se, jak se zdálo, ve svém pravém žvilvu na tomto sněhovém koberci, který mu bezpochyby připomínal grónské planiny.

Náhle jej Erik viděl lapat vzduch, vymrštit se jako střela a stanout se štěkotem před nějakým předmětem, dosud skrytým za hromadou ledu.

"Opět nějaký užuk nebo tuleň!" řekl si Erik, aniž by zrychlil krok.

Nebyl to ani užuk, ani tuleň, co leželo na kraji ledového pole a rozčilovalo Klaase. Byl to člověk, člověk krvácející a nejevící známky života, jeho kožešinový úbor nenáležel rozhodně námořníkovi z Aljašky.

Erika nejprve napadlo, není-li to památka po přezimování Vegy. Nadzvedl hlavu onomu nešťastníkovi, byla celá zarostlá hustými ryšavými vlasy a význačná rozpleklým nosem, jaký mívají černoši...

Erik se ptal sám sebe, není-li hříčkou nějakého preludu. Jeho ruka rozhalila mužovu vestu, obnažila jeho hrud'. Méně snad proto, aby zjistila, bije-li srdce, jako spíše, aby zde hledal jméno...

To jméno zde bylo vytetováno modře ve štítku:

Patrick O'Donoghane, Cynthia

Srdce bilo! ... Muž nebyl mrtev... Měl pouze širokou ránu na hlavě, jinou na rameni, a na prsou pohmožděninu, která patrně velice vadila jeho dýchání.

"Musíme jej přenést do svého přístřešku, obvázat ho a přivést opět k životu!" řekl Erik panu Herseboomovi.

Potichu dodal, jako by se bál, aby nebyl slyšen:

"To je on, otče, on, kterého tak dlouho marně hledáme, Patrick O'Donoghane! ... Ano, zde je, a je skoro bez života!" Myšlenka, že tajemství jeho života je zde pod tou silnou a krvácející lebkou, kterou, jak se zdálo, již smrt poznamenala svým dotekem, ta myšlenka rozněcovala v Erikových očích ponurý plamen. Jeho pěstoun uhodl, co se v něm odehrává, a nemohl se ubránit, aby nepokrčil rameny. Zdálo se, jako by říkal:

"Co nám to prospěje, i kdybychom se mohli dozvědět všechno! ...

Co nám záleží na všech tajemstvích světa v našem postavení!" Nicméně uchopil tělo za nohy, zatímco Erik je držel pod pažemi, a obtížen tímto břemenem, dali se opět na pochod.

Ten pohyb způsobil, že raněný otevřel oči. Bolest, kterou mu působily jeho rány, byla brzy tak prudká, že ze sebe vydával nesrozumitelné nářky, v nichž anglické slovo "drink" - pít - se zdálo převládat. Byli od skladiště potravin ještě daleko. Erik uznal za vhodné zastavit, opřít nešťastníka o "hummock" a sněhové lože a přiložit mu ke rtům svou koženou lahvičku.

Byla skoro prázdná, ale doušek kořalky, který vypil Patrick O'Donoghán, jako by jej vrátil k životu! Rozhlížel se kolem sebe, hluboce vydechl a pravil:

"Kde je Jones?"

"Nalezli jsme jen vás samotného na kraji ledového pole," řekl mu Erik. "Byl jste zde již dlouho?"

"Nevím," odvětil raněný namáhavě. "Dejte mi ještě pít!" pokračoval a upíral oči na Erika.

Polkl druhý doušek kořalky a pocítil sílu k mluvení.

"Když se strhla bouře," vysvětloval, "jachta se začala potápět. Několik mužů mělo dost času skočit do člunu, ostatní zahynuli. Hned v první chvíli mi pan Jones pokynul, abych s ním vstoupil do malého záchranného kajaku, který byl zavěšen na zádi, a kterým všichni pohrdali pro malé rozměry, který však byl shledán nepotopitelným! ... Ten jediný dojel k ledovému poli! ... Všechny šalupy se překotily, dřív než mohly přistát! Byli jsme hrozně pohmožděni, když vlny vyhodily náš kajak na led, ale konečně jsme se mohli odvléci z jejich dosahu a vyčkat na nový den... Tohoto rána mne opustil pan Jones, aby zastřelil tuleně nebo nějakého mořského ptáka, abychom měli co jíst. Od té doby jsem ho neviděl..."

"Ten pan Jones je důstojník z Albatrossu?" otázal se Erik.

"Je to majitel a kapitán," odpověděl Patrick O'Donoghán tónem, v němž se zračilo jakési překvapení nad podobnou otázkou.

"Majitelem tedy není pan Tudor Brown?"

"Já... já nevím," řekl rozpačitě raněný, jako by se rozmýšlel, neřekl-li již příliš mnoho.

Erik nepovažoval za nutné déle se zdržovat u tohoto bodu. Tolik jiných otázek měl na srdci!

"Hled'te," řekl Irovi, a sedl si do sněhu vedle něho, "odepřel jste nedávno přijít na mou loď a pohovořit se mnou, to vaše vzpěčování způsobilo již mnoho neštěstí! Ale nyní, když jsme se takto sešli, promluvme si vážně a jako rozumní lidé! Jste na plovoucí kře, raněn, bez potravin, neschopen uniknout sám nejkřutější smrti... Můj pěstoun a já máme, co vám chybí, potraviny, zbraně, pálenku. Nepřejeme si, než abychom vás mohli ošetřovat, dělit se o všechno s vámi a pomoci vám opět na nohy... Nevěnoval byste nám trochu důvěry oplátkou za naši péči?" Ir upřel na Erika nejistý pohled, v němž se vděčnost zdála mísit se strachem - strachem temným, neurčitým.

"Záleží na tom, jakou důvěru ode mne žádáte!" řekl vyhýbavě.

"Ó, vy dobře víte!" odpověděl Erik. Nutil se k úsměvu a bral do svých rukou slabou ruku raněného. "Řekl jsem vám to nedávno, víte, co se potřebuji dozvědět, co jsem přišel hledat do

těchto dálných moří... Pane O'Donoghane, trochu se překonejte, povězte mi to tajemství, které má pro mne tak velikou důležitost, sdělte mi, co víte o "dítěti se záchranným pásem"! Naznačte mi pouze, jak bych mohl nalézt opět svou rodinu! ... Čeho se bojíte? Jaké je v tom pro vás nebezpečí, kdybyste uspokojil mé přání? ..." Patrick O'Donoghane neodpovídal a zdál se vážit ve své tupé hlavě důvody, které mu předváděl Erik.

"Ale," pravil konečně se značným přemáháním, "kdybychom vyvázli z této tísně a dostali se do země, kde jsou soudcové, mohl byste mi škodit!"

"Ne, přísahám vám! ... Přísahám vám při všem, co je mi nejsvětější! ..." zvolal Erik ohnivě. "Ať jste se jakkoliv prohřešil vůči mně nebo vůči jiným, ručím vám za to, že vám z toho nevzejde nic nemilého! ..."

Ostatně, je zde okolnost, kterou patrně neznáte, že totiž všechno je nyní promlčeno - neboť všechny ty události, ať jsou jakékoliv, se udály před více než dvaceti lety, a zde lidská spravedlnost nemá již právo žádat z nich skládání účtu!"

"Opravdu?" otázal se Patrick O'Donoghane se zbytkem nedůvěry.

"Pan Jones mně přece řekl, že Aljaška je vyslána policií, a vy sám jste mluvilo osudech..."

"To bylo pro činy docela nedávné, pro nehodu, která se nám přihodila na počátku naší cesty! Buďte ubezpečen, že pan Jones vás obelhal, pane O'Donoghane! Bezpochyby má na tom nějaký zájem, abyste nevypovídal."

"Ovšemže má na tom zájem!" řekl Ir s přesvědčením.

"Ale jak jste se dozvěděli, že znám ono tajemství?" pokračoval a hleděl přitom na Erika.

"Od manželů Bowlesových z Red Anchor v Brooklynu, kteří vás často slyšeli vypravovat o "dítěti na záchranném pásu"."

"To je pravda! ..." odtušil Ir.

Znovu přemýšlel.

"Tedy jistě nejste vyslán policií?" pokračoval.

"Rozhodně ne - jaký je to nesmyslný nápad! ... Jsem vyslán sám sebou, svou planoucí touhou, svou žízni, abych se dozvěděl, kde je moje vlast a kde jsou moji rodiče, to je všechno!" Patrick O'Donoghane se ušklíbl marnivým úsměvem.

"Tohle tedy chcete vědět?" řekl. "Je pravda, že já vám to mohu říci! ... Je pravda, já to vím! ..."

"Povězte mi to, pane O'Donoghane, řekněte mi to!" volal Erik, který na něm viděl, že povoluje. "Povězte mi to, a já vám slibuji odpuštění vašich přečinů, jestli jste nějaké spáchal, a vděčnost, bude-li mi dopřáno, abych vám ji mohl osvědčit!" Ir upřel žádostivý pohled na koženou láhev.

"Vysychá mi hrdlo od tolika mluvení," řekl vážnoucím hlasem.

"Napil bych se trochu pálenky, kdybyste dovolil..."

"Zde již není, ale půjdete s námi pro ni do skladiště! Máme jí dva velké sudy," odpověděl Erik a odevzdával láhev panu Hersebomovi.

Ten se ihned vzdálil, následován Klaasem.

"Brzy zde bude," pokračoval Erik, a obracel se opět k raněnému.

"Dobří muži, neskrblete ke mně svou důvěrou! ... Na chvíli se vžijte do mé situace! Myslete si, že byste po celý svůj život neznal jméno své země ani své matky, že byste se ocitl před člověkem, který to všechno ví, a že by tento člověk vám odepřel výpověď pro vás tak vzácnou zrovna ve chvíli, kdy jste ho zachránil a vrátil životu! ... Bylo by to ukruté, vidíte? ... Bylo by to nesnesitelné! ... Nežádám od vás nemožné... Nežádám od vás, abyste na sebe žaloval, máte-li si co vyčítat..."

Podejte mi pouze nějaké objasnění, třeba sebenepatrnější, přiveďte mne na stopu, to je všechno, co potřebuji..."

"Skutečně, proč bych vám neudělal tu radost," řekl Patrick O'Donoghane zřejmě v pohnutí myslí. "Bude vám tedy známo, že jsem byl nováčkem na Cynthii..." Náhle se zarazil.

Erik visel na jeho rtech... dosáhne konečně cíle? ... Dojde k rozluštění hádanky? Dozví se jméno své rodiny? Svě vlasti? ... Opravdu, tato naděje se již nezdála chimérická... Zaujat slovy raněného, upíral na něho oči a chystal se dychtivě pít, co se již měl dozvědět. Za nic na světě by nepřerušil toto vypravování poznámkou, dokonce ani posunkem.

Nevšiml si ani, že se právě za ním mihl nějaký stín. A právě spatření tohoto stínu přerušilo rázem řeč Patricka O'Donoghana.

"Pan Jones! ..." pronesl hlasem školáka, přistiženého při nedovoleném mluvení.

Erik se obrátil a spatřil Tudora Browna stojícího za blížkým hummockem, který jej až dosud zakrýval jejich pohledům. Irovo zvolání potvrdovalo podezření, které se před chvílkou zahnízdilo v Erikově mysli: pánové Jones a Tudor Brown jsou jeden a týž člověk!

Sotva si mohl uvědomit ve své mysli tento poznatek.

Dvě mrtvoly byly výsledkem dvou střelných ran, které třeskly přesně tři vteřiny jedna po druhé...

Tudor Brown, přiloživ pušku k líci, zasáhl srdce Patricka O'Donoghana, který se skácel okamžitě mrtev.

Dříve než mohl sklonit ručnici, Tudor Brown dostal ránu do čela a padl na tvář.

"Dobře, že jsem se vrátil, když jsem uviděl podezřelé stopy ve sněhu!" řekl pan Hersebom, který se objevil s kouřící se puškou v ruce.

XX. KAPITOLA

Dokončení okružní plavby

Erik vykřikl a vrhl se na kolena před Patricka O'Donoghana, hledal poslední známku života, zákmit naděje! ... Ale Ir byl mrtev, odnášel svoje tajemství tentokrát navždy do nenávratna.

Co se týče Tudora Browna, jeho tělo se svíjelo v posledních křečích, jeho ruce pustily zbraň, kterou svíraly při pádu, a vydechl duši, aniž by pronesl jediný hles.

"Otče, co jste to učinil?" zvolal trpce Erik. "Proč jste mne připravil o poslední naději, že se dozvím tajemství svého života? ... Nebylo by lépe, kdybychom se na toho člověka vrhli a zajali jej?"

"Myslíš, že by nám k tomu nechal dost času? ..." odvětil pan Herseboom. "Jeho druhá rána byla určena pro tebe, tím si buď jistý! ... Pomstil jsem vraždu toho nešťastníka, potrestal zločin ze Studené mělčiny, a snad i jiné zločiny... V žádném případě toho nelituji... Co nám ostatně záleží na tajemství tvého života, mé dítě, v postavení, jako je naše? ... Na tajemství tvého života se možná brzy budeme ptát Boha!" Sotvaže domluvil tato slova, rozlehla se dělová rána, odrážející se od icebergů a ledových polí. Připadalo to jako odpověď na malomyslný výrok starého rybáře. Byla to spíše odpověď na oba výstřely, které právě třeskly na ledovém poli.

"Dělo Aljašky! ... Jsme zachráněni! ..." vykřikl Erik a vstával, aby vyskočil na hummock a rozhlédl se po nekonečném moři.

Zprvu neviděl nic kromě icebergů unášených větrem a houpajících se na slunci. Ale když pan Herseboom, který ihned nabil svou ručnici, vystřelil do vzduchu, nová dělová rána mu téměř vzápětí odpověděla. Tentokrát Erik zřetelně spatřil sloupec černého dýmu, rýsující se na modré obloze v západním směru. Výstřely z pušky a z děla si nyní odpovídaly v několikaminutových přestávkách, a brzy se objevila Aljaška, předjíždějící plovoucí iceberg a směřující plnou parou k severnímu kraji ledového pole.

Erik a pan Herseboom si padli s pláčem do náruče. Mávali šátky, vyhazovali do vzduchu čepice, zkrátka se snažili všemi prostředky dát znamení svým přátelům.

Konečně se Aljaška zastavila. Velrybářský člun odvesloval od jejího boku a neuplynulo ani dvacet minut a přistál u ledového pole.

Jak vypovědět hlubokou radost doktora Svaryenkrony, pana Bredejorda, pana Malaria a Otta, když našli živé a zdravé ty, které již pokládali za ztracené!

Vypravovali si všechno, děs a hrůzy noci, marná volání, bezmocný hněv. Aljaška, která se ráno nacházela téměř oprostěna od ledu, uchýlila se k dynamitovému podkopu, aby dokonala své osvobození. Když pan Bosewitz převzal velení jako druhý důstojník, vydali se ihned na hledání plovoucího pole ve směru větru, kterým bylo zahnáno. Tato plavba mezi pohybujícím se ledem byla nejnebezpečnější, jakou dosud Aljaška vykonala. Ale díky výborné vyškolenosti mužstva, zásluhou mladého kapitána, jakož i získané zkušenosti a přesnému řízení se podařilo projet bez závady mezi touto plovoucí masou. Aljaška ostatně těžila také z té okolnosti, že ujížděla stejným směrem jako ledy, s rychlostí větší než byla jejich. Štěstí

tomu chtělo, že jejich námaha nebyla marná. V devět hodin ráno bylo hlášeno veliké ledové pole, plovoucí směrem po větru. Mohli rozpoznat i jeho tvar z výše "havraního hnízda", a brzy dva výstřely dávaly naději, že na něm dosud pobývají oba trosečníci.

Na ostatním nyní málo záleželo. Poplují teď přímo do Atlantického oceánu, a byl by v tom ďas, aby tam nedojeli - pod plachtami, protože uhlí již skoro došlo.

"Ne pod plachtami!" poznamenal Erik. "Mám dvě jiné myšlenky.

První, že se dáme vléci ledovým polem tak dlouho, dokud poplyne k jihu nebo k západu. Tím si uspoříme ustavičné boje s icebergy, které náš vor již vyčistí před sebou. Druhá je, že na něm nashromáždíme palivo, potřebné k dokončení plavby, až uznáme za dobré převzít svou samosprávu." "Co tím myslíš? Že snad ledové pole skrývá ve svém nitru uhelná ložiska?" otázal se se smíchem doktor.

"Ne zrovna uhelná ložiska," odpověděl Erik, "ale něco, co se jim skoro vyrovná, ložiska živočišného uhlíku v podobě tuku mořských užeků. Chci s ním učinit pokus, protože máme jednu pec zvláště upravenou pro tento druh topiva." Především prokázali poslední službu oběma nebožtíkům. Hodili je do vody s dělovým nábojem na nohou.

Potom Aljaška přirazila ze strany k ledovému poli tak, aby sledovala jeho pohyb a přitom byla chráněna jeho masou. Tím se umožnilo pohodlné nalodění potravin, které byly předtím vyloženy, a které bylo důležité neztratit. Po skončení této práce zajela loď, aby se připoutala lanem k severnímu konci ledového voru, kde byla lépe chráněna před icebergy. Erik se již přesvědčil, že ujíždějí v tomto vleku průměrnou rychlostí šesti uzlů, což prozatím úplně stačilo, protože měli přitom ještě výhodu, že se nemuseli obávat plovoucích ledovců.

Zatímco ledové pole plynulo takto velebně k jihu jako proudem unášená pevnina, která za sebou vlekla souputníka, byla prováděna pravidelná honba na užuky.

Dvakrát nebo třikrát denně oddíly vyzbrojené puškami a harpunami a provázené všemi grónskými psy vystupovaly z lodí na ledové pole a obklíčovaly ony mořské obludy spící u svých děr. Námořníci je zabíjeli ranou do ucha, rozsekávali je, vybrali tuk, který naložili na saně, které psi dopravovali na Aljašku. Tento lov byl tak snadný a tak vydatný, že za týden byla lodní skladiště v pravém slova smyslu napěchována tukem.

Aljaška, stále ve vleku ledového pole, byla tehdy na 40. stupni východní délky a na 74. rovnoběžce, to znamená, že za sebou nechala souostroví Novaja Zemlja, které obeplula ze severu.

Ledový vor byl v té chvíli již skoro o polovinu menší a jeho zbytek, ohlodáván sluncem, prostupován čím dál tím hlubšími trhlinami, se zjevně blížil k rozkladu. Nadcházel okamžik, kdy tento veliký ostrov se měl rozpadnout v ledovou tříšť. Na to Erik nechtěl čekat. Dal odvázat kotevní lano a zamířil s lodí přímo na západ.

Mroží tuk, ihned použitý v peci k tomuto účelu zřízené na Aljašce, se slabým přídavkem uhlí se osvědčil jako výborné palivo. Jeho jedinou vadou bylo, že velmi zanášel komín a vyžadoval každodenní čištění. Co se týče jeho zápachu, který by snad nepříjemně působil na cestující, byl pro švédsko-norskou posádku jen velmi podružnou závadou.

Ať tomu bylo jakkoliv, díky tomuto nastavení paliva mohla Aljaška plout pod párou až do poslední chvíle, urazit rychle přes všechny protivětry vzdálenost, která ji ještě dělila od evropských moří, a dorazit 5. září na dohled norského Severního mysu, aniž se dokonce zastavila v Tromso, jak by mohla v případě potřeby, sledovala pilně svou cestu, obeplula Skandinávský poloostrov, projela opět Skagerrakem a vrátila se do svého místa odplutí.

1. září zakotvila před Stockholmem ve stejných vodách, které opustila 10. února minulého roku.

Tak byla dokonána v sedmi měsících a čtyřech dnech první okružní plavba kolem severního pólu dvaadvacetiletým námořníkem.

Tento zeměpisný výkon, který doplňoval a vyzkoušel tak rychle velikou Nordenskjöldovu výpravu, měl brzy vzbudit ve světě nadšený ohlas. Ale v tuto chvíli se noviny a časopisy ještě nerozhovořily o jeho zásluhách. Sotva několik zasvěcenců bylo s to, aby je ocenilo, a jedna osobnost o nich aspoň neměla ani tušení: byla to - Kajsa.

Stálo za to, vidět povýšený úsměv, s jakým přijala vyprávění o cestě.

"Jaký to má smysl, vydávat se dobrovolně v podobná nebezpečí!" řekla místo všech poznámek.

Vedle toho při první příležitosti nemeškala připojit na Erikův účet:

"Konečně jsme tedy provždy zbaveni té mrzuté záležitosti, teď když je pověstný Ir mrtev!" Jaký byl rozdíl mezi tímto suchým a chladným přijetím a dopisem plným něhy a nadšeného obdivu, který Erik brzy poté obdržel z Noroě!

Vanda mu popisovala, v jakých úzkostech prožily s matkou ty dlouhé měsíce, jak jejich mysl nepřestávala putovat s cestovateli a jak jsou šťastné, že je vidí konečně opět v dobrém přístavu... Nepřinesla-li výprava všechny výsledky, které Erik očekával, nebylo třeba se nad tím příliš rmoutit. Erik dobře viděl, že v nedostatku své pravé rodiny má jinou v chudém norském městečku, která ho něžně miluje a spojuje se s ním stále v myšlenkách. Nepřijede se brzy na ni zase podívat, na tuto rodinu, která jej považuje vždy za svého, a která se ho nechce vzdát?

Mohl by snadno, kdyby se o to přičinil, najít některý kratičký měsíc, který by jí věnoval... Bylo to nejnroucnějším přáním jeho adoptivní matky a jeho sestřičky Vandy.

K tomu všemu byly přiloženy tři krásné květiny, utržené na březích fjordu, jejichž vůně připomínala Erikovi celé jeho bezstarostné, šťastné mládí. Ó, jak ty věci byly milé jeho bědnému, zklamanému srdci, a jak mu dávaly lehce nést konečný neúspěch výpravy.

Brzy bylo nicméně nutno ukázat se světu. Plavba Aljašky byla událostí, která se svou velikostí vyrovnala plavbě Vegy. Erikovo jméno bylo všude spojováno se slavným Nordenskjöldem. Noviny nemluvíly o ničem jiném než o nové okružní plavbě. Lodě všech národností, kotvící ve Stockholmu, jako by se smluvily, vztyčily své vlajky na počest tohoto námořnického vítězství. Erik ke svému překvapení a svým rozpakům byl všude přijímán s ovacemi vyhrazenými triumfátorům. Učené společnosti přicházely sborově uvítat velitele a mužstvo Aljašky a vlivné kruhy pro ně navrhovaly národní odměnu.

Všechny tyto chvalořeči a tento hluk uváděly Erika v tíseň. Byl si vědom, že poslouchal při svém podniku hlavně úvahy osobního rázu, a vyčítal si, že sklídí slávu, kterou shledával přinejmenším přehnanou.

Proto se chopil první příležitosti, která se naskytla, aby otevřeně pověděl, co jel hledat do polárních moří - aniž by to ostatně našel tajemství o svém původu, o své rodině a o ztroskotání Cynthie.

Příležitost se naskytla v podobě bezvousé osobnosti, vysoké jako jezdecká bota, čiperné jako veverka, pověřené zpravodajstvím jednoho z hlavních stockholmských časopisů. Ta se dostavila na palubu Aljašky, aby se ucházela o "osobní rozmluvu" s mladistvým velitelem.

Účelem inteligentního novináře, řekněme to hned, bylo zcela prostě vytáhnout ze své oběti potřebné prvky ke stožádkovému životopisu.

Nemohl padnout na osobu, která by byla lépe rozpoložena podvolit se takovému pitvě zaživa. Erik žíznil po možnosti povědět pravdu a prohlásit, že nezasluhuje, aby byl považován za nějakého Kryštofa Kolumba.

Vypravoval všechno bez zamlčování, předvedl znovu svou historii, líčil, jak byl nalezen na moři chudým rybářem z Noroě, vychován panem Malariem, přiveden do Stockholmu doktorem Svaryenkronou, jakou náhodou se dozvěděli, že Patrick O'Donoghane patrně zná klíč k hádance. Jak se doslechli, že tento člověk pobývá na palubě Vegy, jak ho tam jeli hledat, co je přinutilo změnit cestovní plán, poté zajet až k ostrovu Ljakov, až k Čeljuskinovu mysu... To všechno Erik uváděl, aby se jaksí ospravedlnil ze svého hrdinství. Uváděl to, protože se nyní styděl, když se viděl zasypáván chválou za něco, co se mu zdálo tak přirozené a tak prosté.

Mezitím tužka zpravodaje, pana Squirrelia, běhala po papíře stenografickou rychlostí. Data, jména, nejmenší podrobnosti - vše bylo zaznamenáno. Pan Squirrelius si říkal s tlukoucím srdcem, že to nebude sto řádek, ale pět nebo šest set, co vytěží z této zповědi. A jakých řádek! ... Vyprávění vzrušující, tryskající z duše, poutavé jako román!

Druhého dne toto vypravování vyplňovalo tři sloupce v nejrozšířenějším švédském deníku. Jak se to stává téměř vždy v podobném případě. Erikova upřímnost nejenže nezmenšila jeho zásluhy, nýbrž jim naopak dodala váhy skromností, kterou osvědčila, a romantickým zájmem, kterým přiodělala jeho příběh. Tisk i veřejnost se ho dychtivě zmocnily. Tyto životopisné podrobnosti, přeložené do všech jazyků, nemeškaly kolovat Evropou.

Takovým způsobem se dostaly do Paříže a vnikly jednoho večera ještě pod vlhkou páskou francouzského časopisu do skromného salonu ve druhém poschodí starého hotelu v Rue de la Varennes.

Dvě osoby prodlévaly v tomto salonu. Jednou byla dáma v černých šatech a s vlasy bílými, ačkoliv se zdála ještě mladá, její celé vzezření jevílo stopy velkého, věčného smutku. Seděla u lampy, pracovala mechanicky na nějakém vyšívání, zatímco se její oči upíraly ve stínu na jakousi nezapomenutelnou a tíživou představu.

Na protější straně stolu vysoký stařec přebíhal roztržitým pohledem po časopisu, "který mu právě přinesl jeho sluha.

Byl to pan Durrien, bývalý konzul a jeden z tajemníků Zeměpisné společnosti - stejný pán, který byl v Brestu u námořního prefekta při uvítání Aljašky.

Bezpochyby z tohoto důvodu upoutalo Erikovo jméno jeho zvláštní pozornost, neboť četl životopisný článek, věnovaný mladistvému švédskému námořníkovi, náhle jako by sebou trhl. Potom znovu četl onen článek s velikou pozorností. Pozvolna se v jeho obličejí rozprostřela ledová bledost. Jeho ruce se začaly nervózně třást. Jeho zmatek byl tak zřejmý, že si ho povšimla i jeho tichá společnice.

"Je vám něco, otče?" tázala se ho starostlivě.

"Myslím... že jste příliš brzy zatopili... Půjdu se trochu ochladit do své pracovny... Nic to není... chvilková nevolnost! ..." odpověděl pan Durrien, vstal, aby přešel do sousední místnosti.

Jako z roztržitosti odnesl s sebou noviny, které měl v ruce. Kdyby jeho dcera mohla číst v jeho myšlenkách, jistě by v nich postřehla, že mezi bouřlivým přívalem nadějí a obav, které se v nich zmítaly, převládala pevná vůle odstranit noviny z jejího dohledu.

Okamžik se rozmýšlela, nemá-li sledovat pana Durriena do jeho pracovny. Napadlo ji však, že si asi přeje být sám, a podvolila se mlčky tomuto rozmaru. Brzy se ostatně upokojila, slyšela totiž svého otce přecházet dlouhými kroky, otvírat a zavírat okno.

Teprve po uplynutí asi jedné hodiny se odhodlala pootevřít dveře, aby zjistila, co dělá pan Durrien. Zjistila, že sedí u psacího stolu a píše dopis. Co neviděla, byly slzy, které se mu perlily v očích.

XXI. KAPITOLA

Dopis z Paříže

Od návratu do Stockholmu dostával Erik téměř každý den poštu. Byly to učené spolky, nebo jednotlivci, kteří mu posílali svá přání, zahraniční vlády, uvědomující jej o vyznamenáních nebo odměnách, majitelé lodí, obchodníci, kteří od něho žádali poučení, které by upotřebili ke svým zájmům. Proto nebyl překvapen, když mu jednoho rána byly doručeny dvě obálky s pařížským poštovním razítkem.

První, kterou otevřel, obsahovala pozvání Francouzské zeměpisné společnosti, aby přijel se svými cestovními druhy přijmout osobně velkou zlatou medaili, která mu byla udělena při slavnostním zasedání, "původci první okružní plavby kolem severního pólu".

Druhá obálka v Erikovi vzbudila veliké rozechvění, když ji rozpečetl. Měla na nálepce, která ji uzavírala, medailon s vyraženými iniciálkami E. D. a obtočený heslem Semper idem...

Tyto iniciály a toto heslo se opakovaly v rohu dopisu obsaženého v obálce a pocházejícího od pana Durriena. V tom dopisu stálo:

Mé drahé dítě, nechte mne oslovit Vás tímto jménem pro všechny případy. Právě jsem četl ve francouzských novinách životopisné líčení přeložené ze švédštiny, které mne vzrušilo více, než mohu popsát. Toto líčení se týká Vás. Je-li pravda, co se v něm vypravuje, byl jste

nalezen na moři před dvaadvaceti lety norským rybářem z okolí Bergenu na záchranném pásu označeném jménem Cynthia, vaše arktická výprava měla za vlastní účel vyhledat živého člena zmíněné lodi, která ztroskotala v říjnu roku 1858 u Faerských ostrovů, konečně jste se vrátil ze své výpravy, aniž jste se mohl něco dozvědět v této věci.

Je-li to vše pravda (A co bych za to dal, kdyby to byla pravda!), prosím Vás snažně, abyste neztrácel ani okamžik, běžel na telegrafní úřad a oznámil mně to.

V tom případě totiž, drahé dítě - pochopte moji nedočkavost, úzkost a mou radost - v tom případě byste byl mým vnukem, kterého oplakávám již tolik let, vnukem, kterého jsem považoval za navždy ztraceného, synáčka, kterého moje dcera, moje ubohá dcera se srdcem bohužel zlomeným od záhuby Cynthie, dosud volá a požaduje každý den jako své jediné dítě, radost a útěchu v beznadějnosti svého vdovství! ...

Shledat se s ním, shledat se s ním ve Vás živoucím a slavném, by bylo příliš neobyčejným a příliš velikým štěstím! Neodvážuji se uvěřit mu, dokud Váš pokyn mne k tomu neoprávní! ... A přece se to zdá nyní tak pravděpodobné... Data a podrobnosti se přesně shodují! ... Vaše tvář a Vaše způsoby mně tak zřejmě připomínají mého nešťastného zetě. Při té jediné příležitosti, kdy nás náhoda osobně sblížila, jsem se k Vám cítil přitahován tak náhlou a tak hlubokou sympatií! ... Zdá se nemožné, že by to všechno bylo bez příčiny.

Jediné slovo, jediné slovo rychle, telegraficky! ... Nebudu žít do příchodu této odpovědi. Kéž by byla taková, jakou čekám, jakou si horoucně přeji! Kéž by přinesla mé ubohé dceři a mně štěstí, které zahradí vzpomínku na celý dlouhý život lítosti a slz!

Émile Durrien, generální konzul v. v.

104 Rue de la Varennes, Paris

K tomuto dopisu byl přiložen písemný doklad, který Erik přečetl s největší dychtivostí. Byl rovněž sepsán rukou pana Durriena a obsahoval toto:

Byl jsem francouzským konzulem v New Orleansu, když má jediná dcera Catherine se provdala za mladého Francouze pana Georgese Durriena, našeho vzdáleného příbuzného, a jako my bretonského původu. Pan Georges Durrien byl důlním inženýrem. Přišel do Spojených států amerických prozkoumat nově objevená naftová ložiska a hodlal zde zůstat několik let. Byl přijat do mého domu, jak náleželo muži jeho zásluh, nosícího stejné jméno jako my, a synu mého velmi milého přítele z mládí, a požádal mne o ruku mé dcery. Dal jsem mu ji rád. Krátce po tomto sňatku jsem byl neočekávaně jmenován konzulem v Rize, a protože mého zetě zdržovaly ve Spojených státech amerických důležité záležitosti, musel jsem svou dceru ponechat v Americe. Stala se zde matkou chlapečka, který dostal moje i otcovo jméno a byl pojmenován Émile Henri Georges.

Po půl roce můj zeť zahynul při důlním neštěstí. Jakmile má ubohá dcera urovnala své záležitosti, vdova ve dvaceti letech, vstoupila v New Yorku na palubu Cynthie, aby se plavila do Hamburku a přijela ke mně co nejkratší cestou.

7. října 1868 Cynthia ztroskotala východně od Faerských ostrovů.

Okolnosti tohoto ztroskotání se brzy zdály podezřelými a zůstaly nevysvětleny. Pravdou zůstává, že za nastalého zmatku, právě ve chvíli, kdy cestující zabírali jedni po druhých místo v šalupě, můj sedmiměsíční vnuk, kterého právě připoutala jeho matka na záchranný pás, spadl, nebo byl vržen, do moře a zmizel, unesen bouří.

Má dcera, šílená nad tímto hrozným výjevem, se chtěla vrhnout do vln. Byla násilím zachráněna, hozena beze smyslů do člunu, ve kterém byly tři jiné osoby, a který jediný unikl zkáze. Člun přistál po čtyřiceti devíti hodinách u jednoho z Faerských ostrovů. Odtamtud se ke mně vrátila moje dcera po sedmi týdnech smrtelných nejistot, díky obětavé péči námořníka, který ji zachránil a přivedl ke mně. Ten dobrý muž, jménem John Dennman, zemřel potom v mých službách v Malé Asii.

Neměli jsme žádnou vážnou naději, že by nešťastné dítě mohlo vyváznout z oné pohromy. Dal jsem nicméně pátrat na Faerských i Shetlandských ostrovech a na norském pobřeží severně od Bergenu. Myšlenka, že kolébka snad plavala ještě dál, se zdála nepřipustitelná. Přesto jsem se nezřekl svého hledání dříve než po třech letech. Že jsem Noroě do něj nezahrnul, nutno vysvětlit okolností, že je to místo asi velmi odlehlé a bez přímých styků s mořským pobřežím.

Když již byla veškerá naděje nadobro ztracena, věnoval jsem se výhradně své dceři, jejíž tělesné i duševní zdraví vyžadovalo velikou péči.

Ke své žádosti jsem byl poslán do Orientu, hleděl jsem ji bavit cestováním a vědeckými výzkumy. Byla nerozlučnou společnicí všech mých prací, nikdy se mi však nepodařilo vyléčit ji z jejího nezhojitelného smutku. Konečně před dvěma lety jsem odešel do výslužby a vrátili jsme se do Francie. Bydlíme střídavě v Paříži a ve starém domě, který mám ve Val-Féray u Brestu.

Bylo by nám dopřáno shledat se v něm se svým synáčkem, s tím, kterého oplakáváme již tolik let? Tato naděje je příliš krásná, abych se odvážil říci o ní své dceři, dokud nebude proměněna v jistotu. Bylo by to pravé vzkříšení. A přece, kdyby pak bylo nutno zříci se této myšlenky, bylo by to kruté zklamání! ...

Dnes máme pondělí. Na poště mně řekli, že bych mohl dostat odpověď příští sobotu! ...

Erik s obtížemi dokončil tuto četbu, slzy zatemňovaly jeho zrak.

Také on se obával příliš rychle oddávat se naději, která mu byla náhle vrácena. Říkal si sice, že je zde veškerá pravděpodobnost - shoda událostí, údajů, nejmenších podrobností. Ale bylo to příliš krásné! Neodvažoval se tomu věřit. Nalézat najednou svou rodinu, pravou matku, vlast! ... A jakou vlast! ... Právě tu, které dával přednost přede všemi, protože jaksi ztělesňovala velikost, krásu a nejvyšší dary lidstva, protože se v ní spojily a sloučily génus starověkých civilizací a plápolající duch nových věků.

Bál se, aby to všechno nebylo jen snem. Tak často se již jeho naděje dožily zklamání! ... Možná že doktor jediným slovem zborší celou stavbu. Především bylo nutné jej vzít za soudce.

Doktor přečetl pozorně oba listy, které mu byly předloženy, nikoliv bez velikého vzrušení a bez výkřiků překvapení a radosti.

"Nelze chovat ani stín pochybnosti!" řekl konečně. "Všechny podrobnosti se přesně shodují, ano i ty, o kterých se tvůj dopisovatel zapomněl zmínit - začáteční písmena na prádle, a heslo vyryté na hrkátku odpovídají značce na jeho dopisu! Mé drahé dítě, tvá rodina je tentokrát nalezena! Nutno ihned telegrafovat tvému dědečkovi..."

"Ale co mu říci?" otázal se Erik, bledý radostí.

"Řekni mu, že hned zítra nasedneš do vlaku, abys jel vrhnout se do náručí své matce a jemu!" Mladý kapitán přitiskl pouze ke svému srdci ruku výtečného muže a již spěchal, aby rychle odjel na telegrafní úřad.

Ještě téhož dne opustil Stockholm, využil vlaku, který jej dovezl do Malmö na jihozápadním švédském pobřeží, přeplavil se úžinou za dvacet minut, v Kodani nastoupil do holandsko-belgického expresního vlaku, potom v Bruselu do pařížského rychlíku.

V sobotu o sedmé hodině večer, právě šest dní poté, kdy plný radostí odeslal poštou svůj dopis, pan Durrien očekával svého vnuka na Severním nádraží. Telegramy, které Erik postupně odesílal v průběhu cesty, jej posilovaly v trpělivosti.

Konečně vlak se supěním vjel do nádraží pod vysokou skleněnou kopuli. Pan Durrien a jeho vnuk si padli do náručí. Žili tak velice těsně ve svých myšlenkách za těch posledních dnů čekání, že se jim zdálo, jako by se znali odjakživa.

"Moje matka?" tázal se Erik.

"Neodvážil jsem se jí všechno říci, pokud jsem tě neměl!" odvětil pan Durrien, užívající hned tykání, sladkého jako matčino laskání.

"Dosud nic neví?"

"Jen tuší, bojí se a doufá! Od tvého telegramu ji připravuji, jak nejlépe mohu, na neslýchanou radost, která ji čeká. Mluvím o stopě - že mne na ni uvedl jistý švédský důstojník, onen mladý námořník, se kterým jsem se viděl v Brestu, a o němž jsem jí často vypravoval... Ona víc neví, je dosud na pochybách, ale myslím, že začíná tušit blízký příchod něčeho nového. Dnes při obědě s velkým přemáháním jsem utajoval svou nedočkavost. Všiml jsem si dobře, že mne bedlivě pozoruje. Dvakrát nebo třikrát jsem dokonce myslel, že na mne uhodí přímou otázkou o vysvětlení... Báł jsem se toho, přiznávám se. Co kdyby nějaké nedorozumění, náhlá překážka, nebo něco horšího, nějaká nehoda, zhatila naše očekávání? ... Člověk se strachuje všeho, v případě, jako je náš... Proto jsem s ní dnes ani nevečeřel. Předstíral jsem nutnou záležitost a vyhnul jsem se útekem nesnesitelné situaci." Nečekali na zavazadla, odjeli v kočáře, který přivezl pana Durriena.

Zatím paní Durrienová docela osaměla v salonu v Rue de la Varennes, a netrpělivě čekala na návrat svého otce. Měl pravdu, že se obával při večeri přímé otázky o vysvětlení. Již několik dní byla znepokojena jeho chováním, ustavičnými telegramy, které dostával, podivnými nápovědami, které se zdály tajit všechna jeho slova. Zvyklá vyměňovat s ním nejmenší dojmy a myšlenky, nemohla pochopit, proč by před ní něco skrýval. Několikrát se již chystala žádat o vysvětlení této záhady.

Vždy se však odmlčela, když v tom všem viděla patrný otcův úmysl.

"Chce mi asi připravit nějaké překvapení," říkala si. "Nesmím mu kazit radost." Ale poslední dva tři dny, a jmenovitě tohoto rána, byla silněji překvapena zvláštní netrpělivostí, která se zračila ve všech pohybech pana Durriena, šťastným vzezřením, které rozjasňovalo jeho pohled, vytrvalostí, s jakou se vracely na jeho rty narážky na ztroskotání Cynthie, narážky, kterým se jindy tak vyhýbal! Náhle jakési tušení problesklo její myslí. Dovtípila se, že asi její otec, ať již právem či neprávem, se domnívá být na stopě nějakého příznivého znamení, že snad se znovu a jistěji oddává naději odedávna chované, že najde její dítě, aniž ovšem tušila, že věci pokročily tak daleko, že se rozhodla žádat o plné vysvětlení.

Paní Durrienová se nikdy nadobro nezřekla myšlenky, že její syn může být naživu. Pokud matka neviděla na vlastní oči své dítě jako mrtvolu, zdráhala se potvrdit, aby se tak řeklo, svým přijetím zde neúprosnou skutečnost smrti. Utěšovala se, že svědkové se mohli mýlit, že zdánlivost je mohla oklamat. Věřila stále v možnost nenadálého návratu. Mohlo by se téměř říci, že ho očekávala. Tisíce matek vojáků a námořníků měly tuto dojemnou iluzi. Paní Durrienová k ní byla oprávněnější než kterákoliv jiná. Tento tragický výjev jí totiž tanul stále před očima po dvaceti letech jako prvního dne. Představovala si Cynthii zaplavenou vodou a chystající se potopit při každé vlně, která se na ni valila. Viděla sebe, jak připevňuje sama vlastníma rukama své děťátko k širokému záchrannému pásu, zatímco cestující a lodníci se hnali a stěsnávali do šalup, jak potom zůstala vzadu - prosí a zapřísahá, aby vzali alespoň dítě. Jakýsi muž jí z rukou vytrhl drahé břemeno. A hodil ji do člunu. Téměř vzápětí se přivalí ohromná vlna, zaplaví ji, a ona s hrůzou vidí, jak záchranný pás se smýká vedle parníku ve víru, jak bouře řádí v jemném mušelínu kolébky a unáší svou kořist jako pírkó v mlze a vodním prachu. Zde srdcervoucí výkřik mezi tolika jinými křiky, tuhý zápas, skok do tmy - a bezvědomí! Potom procitnutí, nekonečná beznaděj, zimničné a blouznivé noci! Potom ustavičný žal, dlouhá hledání bez výsledku a čím dál tím více rostoucí přesvědčení o své bezmocnosti, v němž konečně všechno utonulo... Ach, ano, na to všechno asi vzpomínala ubohá žena! Její celá bytost byla touto strašlivou událostí otřesena tak mocně, že zůstala ochromena na celý další život. Uplynulo téměř čtvrt století od doby, kdy se tyto události seběhly, a paní Durrienová oplakávala svoje dítě jako v prvních dnech!

Toto mateřské srdce se schoulilo do svého smutku a trávilo pomalu svůj život v truchlivém rozjímání jediné vzpomínky.

Ve své chorobné fantazii si často představovala svého syna, jak prochází postupnými obdobími dětství, jinošství a mužného věku. Rok za rokem si ho představovala, jaký by byl, jaký snad je - protože ona si vždy uchovávala jakousi tvrdošíjnou víru v možnost jeho návratu!

Proti této temné naději nezmohly dosud nic ani zbytečně podniknuté kroky, ani marná hledání, ani prošlá doba.

Proto onoho večera očekávala svého otce s pevným odhodláním, že si zjedná v této věci jasno.

Pan Durrien vstoupil. Byl následován mladým mužem, kterého představil těmito slovy:

"Podívej, má dcero, zde je pan Erik Hersebom, o němž jsem ti často vyprávěl, a který právě přijel do Paříže. Zeměpisná společnost mu hodlá udělit svou velkou čestnou medaili, a on je tak laskav, že přijme naše pohostinství." Bylo ujednáno už v kočáře, že se věci navléknou tak, že Erik zavede později příležitostnou řeč o dítěti nalezeném v Noroě, a že bude hledět

pozvolna a opatrně dát se poznat. Když se však ocitl před svou matkou, opustily ho síly potřebné k sehrání této úlohy. Smrtelně zbledl, uklonil se hluboce, a nemohl pronést jediné slovo.

Ona zatím povstala ze svého křesla a vlídně na něho pohlížela.

Najednou se její oči široce otevřely, rty se jí zachvěly a její ruka se vztáhla k němu.

"Můj syn! ... Vy jste můj syn!" vykřikla.

Přistoupila o krok blíž k Erikovi:

"Ano! Ty jsi mé dítě!" volala. "Celý tvůj otec žije v každém tvém rysu!" A zatímco se Erik rozplýval v slzách, padal na kolena před svou matkou, ubohá žena objímala jeho hlavu oběma rukama a omdlávala radostí a blahem, a tiskla polibek na jeho čelo.

XXII. KAPITOLA

Val-Féray

O měsíc později se sjela na rodinnou slavnost do Val-Féray, půl míle od Brestu, celá rodina Erikových pěstounů k jeho matce a jeho dědečkovi. Jemnocitná paní Durrienová si přála přizvat ke své hluboké a nevyličitelné radosti ony prosté a dobré bytosti, které jí zachránily jejího syna. Vyžádala si, aby paní Katrin a Vanda, pan Herseboom a Otto přijeli s doktorem Svaryenkronou a Kajsou, s panem Bredejordem, s panem Hochstedtem a panem Malariem.

Uprostřed drsné bretaňské přírody, u chmurného armorického moře se cítili její norští hosté zajisté více doma, než by tomu bylo v Rue de la Varennes. Konali dlouhé vycházky do lesů, vypravovali si všechno, co nebylo známo jedněm o druhých, srovnávali navzájem úryvky pravdy, které měli o této dosud temné historii. Ponenáhu množství nevysvětlených bodů přestalo být záhadou. Světlo vycházelo ze srovnání okolností, z dlouhých rozmluv a rozborů.

Především, kdo byl Tudor Brown? Proč měl tak veliký zájem na tom, aby nebyli přivedeni Patrickem O'Donoghanem na stopu Erikovy rodiny? Jedno slovo nešťastného Ira stačilo k vysvětlení. Tudor Brown se ve skutečnosti jmenoval Jones, pod tímto jediným jménem jej znal Patrick O'Donoghan. Pan Noah Jones byl společníkem Erikova otce při těžbě naftového pramene, objeveného mladým inženýrem v Pensylvánii. Pouhé vyslovení tohoto faktu vrhlo příšerné světlo na události, které tak dlouho zůstaly tajemnými. Podezřelé ztroskotání Cynthie, pád dítěte do moře, možná i smrt Erikova otce - všechno to mělo teď svůj původ ve společenské smlouvě, kterou pan Durrien vyhledal ve svých papírech, a kterou vysvětlil některými poznámkami.

"Několik měsíců před svým sňatkem," vykládal Erikovým přátelům, "objevil můj zet' blízko Harrisburgu naftové ložisko. Chyběl mu potřebný kapitál k zajištění tohoto vlastnictví pro sebe, a byl vydán do nebezpečí, že ztratí všechn zisk ze svého objevu. Náhoda jej přivedla do styku s tímto Noahem Jonesem, který se vydával za obchodníka s dobytím z Dalekého západu, ve skutečnosti však byl, jak se později zjistilo - dodavatelem otroků z Jižní Karoliny. Tento člověk se zavázal složit částku potřebnou k zakoupení a využití pramene Vandalia.

Dovedl jako odměnu za přinesenou částku přinutit Georgese k podepsání smlouvy, ve které si vyhrazoval vpravdě lví podíl. Neznal jsem znění této smlouvy v době sňatku své dcery, a podle všeho ani sám Georges o ní nepřemýšlel. Nikdo nebyl méně zkušený než on v podobných věcech. Ačkoliv byl podivuhodně nadán po nejedné stránce, jako matematik, chemik a strojník na slovo vzatý, nevyznal se naprosto v obchodních záležitostech v tomto ohledu. Není pochyb, že i vůči Noahu Jonesovi jednal s obvyklou neopatrností. Je velmi jisté, že se zavřenýma očima podepsal společnou smlouvu, která mu byla předložena. Ano, zde jsou její hlavní články, vyňaté a stručně shrnuté z anglosaského znění, v němž byly sepsány:

... Čl. 3. Vlastnictví pramene Vandalia patří nerozdílně objeviteli, panu Georgesu Durrienovi, a společníkovi, panu Noahu Jonesovi.

Čl. 4: Pan Noah Jones povede správu všech peněz, jím složených, k zužitkování pramene. Bude prodávat výtěžek, přijímat platy, spravovat vydání, z čehož bude povinen každoročně vydávat počet svému společníkovi a dělit se s ním o čistý zisk. Pan Georges Durrien bude řídit odborné práce a technické záležitosti podniku.

Čl. 5. V případě, že by si jeden ze společných držitelů přál prodat svůj podíl, bude povinen nabídnout předkupní právo svému společníkovi, který bude mít plně tři měsíce na rozmyšlenou a stane se výhradním držitelem po vyplacení kapitálu se třemi procenty čistého zisku, vykazovaného za poslední inventury.

Čl. 6. Pouze děti každého z obou společníků dědí jeho práva. Nežijí-li děti po zemřelém společníkovi, nebo v případě jejich smrti před dosažením věku dvaceti let, celé vlastnictví připadne žijícímu společníkovi s vyloučením všech ostatních dědiců zesnulého.

N. B. Tento článek je odůvodňován různou národností obou společníků a složitým řízením, které by jistě přivodila každá jiná úprava.

" ... taková tedy byla smlouva," pokračoval pan Durrien, "kterou podepsal můj nastávající zeť v době, kdy ani nepomýšlel na ženění, a kdy ještě neznal nikdo, kromě snad pana Noaha Jonese, nesmírnou cenu, jakou měl později získat pramen Vandalia. Byli ještě v periodě tápání a počátečních nezdarů. Tehdy se patrně omezovaly Yankeeovy pletichy na to, že znechucoval podnik svému společníkovi přepínáním počátečních nesnází, aby si tak lacino zajistil výlučné vlastnictví. Sňatek Georgese s mou dcerou, narození našeho drahého dítěte a náhlé zjištění báječného bohatství pramene vytvořily docela novou situaci.

Nebylo již pomyšlení, že by se za sousto chleba dalo zajistit toto skvělé vlastnictví, aby připadlo Noahu Jonesovi, musel by nejprve Georges, a potom jeho jediný dědic, zmizet z tohoto světa. Dva roky po svém sňatku, šest měsíců po narození mého vnuka, byl Georges nalezen mrtev u vrtné věže, zadušen, jak prohlásili lékaři, otravnými plyny. Já jsem již nebyl ve Spojených státech amerických, neboť jsem byl zatím jmenován konzulem v Rize, pozůstalostní řízení bylo vedeno právním zástupcem. Noah Jones se ukázal jako velkodušný a podepsal všechna ujednání v zájmu mé dcery. Zůstalo smluveno, že on bude dále pracovat se společným kapitálem a vyplácet pololetně Central Bank of New York podíl, připadající dítěti z čistých zisků. Bohužel, nemělo dojít ani k vyplacení prvního pololetí! ... Moje dcera vstoupila na palubu Cynthie, aby se vrátila ke mně. Cynthia ztroskotala s nákladem i osádkou za okolností tak podezřelých, že pojišťovací společnost odmítla odškodnění, a za tohoto ztroskotání zmizel jediný Georgesův dědic. Od té doby zůstal Noah Jones sám majitelem

pramene Vandalia, který mu teď vynášel průměrně sto osmdesát tisíc dolarů ročního důchodu."

"Nepojal jste nikdy podezření, že byl nějak zúčastněn na tomto dvojím neštěstí?" otázal se pan Bredejord.

"Měl jsem zajisté takové podezření, bylo velmi přirozené, a spojení obou takzvaných nehod směřujících k témuž cíli mluvilo bohužel příliš jasně. Ale jak dát průchod svému podezření, a zvláště, jak to odůvodnit před soudem? Měl jsem o věci jen neurčité zprávy. Věděl jsem ze zkušenosti, jak málo lze spoléhat na soudy v mezinárodních sporech.

A pak jsem musel utěšovat nebo alespoň ušetřit od ostatních starostí svou dceru, a soudní proces by jen rozjítřil její rány, nemluvě ani o tom, že jen pouhá ziskuchtivost by se zdála být jeho pohnutkou. Zkrátka, rozhodl jsem se pro mlčení. Jednal jsem nesprávně? Je možné toho litovat? Nemyslím, a zůstávám přesvědčen, že bych nedocílil žádného výsledku. Hled'te, jak je nesnadné ještě dnes, i při výměně všech našich zkušeností a shrnutí všech známých faktů, dospět k přesnému závěru!"

"Ale jak si vysvětlit v tom všem úlohu Patricka O'Donoghana?" poznamenal doktor Svaryenkrona.

"V tomto bodě, jako v mnohých jiných, jsme zřejmě odkázáni na pouhé dohady, zdá se mi však, že tento je dost přijatelný: Patrick O'Donoghane, nováček na Cynthii, přidělený k osobní kapitánově službě, byl ve stálých stycích s cestujícími první třídy, kteří jedí vždy u velitelova stolu. Znal tedy jistě jméno mé dcery, vědělo její francouzské národnosti a mohl snadno přispět k jejímu vypátrání. Byl pověřen od Noaha Jonese nějakým posláním štítícím se světla? Měl účast na tak podezřelém ztroskotání Cynthie, či jen na pádu dítěte do moře - to se přesně nikdy nedozvíme, protože je mrtev. Ať je to jakkoliv, je jisté, že znal důležitost, jakou mělo pro Jonese "dítě v záchranném pásu". Že z této znalosti dovedl těžít, se dá snadno předpokládat u takového individua, jakým se nám líčí, opilce a lenocha. Věděl Patrick O'Donoghane, že "dítě na záchranném pásu" je skutečně naživu? Pomohl je snad zachránit, buď že se ho ujal na moři, aby je pak pohodil u Noroě, nebo nějakým jiným způsobem? To je opět jeden temný bod. Jistě však řekl Noahu Jonesovi, že "dítě na záchranném pásu" přežilo ztroskotání, jistě se pochlubil, že zná zemi, ve které bylo přijato, bezpochyby mu také dal na srozuměnou, že učinil opatření, aby se všechno vyžradilo dítěti, kdyby jemu, Patricku O'Donoghane, se přihodilo neštěstí. Noah Jones se viděl asi nucen platit mu za jeho mlčení. To byl asi onen zdroj občasných příjmů, které si Ir vybíral v New Yorku při každém svém návratu."

"To se mi zdá velmi pravděpodobné," pronesl pan Bredejord. "Dodávám, že časový postup událostí plně potvrzuje tuto domněnku. První novinářská oznámení doktora Svaryenkrony znepokojila Noaha Jonese. Uznal za nezbytné zbavit se Patricka O'Donoghana, přitom však musel jednat opatrně právě proto, že Ir jej informovalo učiněných opatření. Spokojil se tedy tím, že jej zastrašil hrozícím trestním vyšetřováním, k čemuž se mu výborně hodila ona novinářská oznámení.

To plyne i z vypravování, které nám učinil v New Yorku hostinský od Red Anchor, pan Bowles, i ze spěchu, s jakým se Patrick O'Donoghane dal na útěk. Patrně se bál, že bude vydán, a proto se odstěhoval tak daleko - až k Samojedům a pod vypůjčeným jménem. Noah Jones, který mu bezpochyby dal tuto radu, se pak mohl cítit v bezpečí před nečekaným

překvapením. Ale uveřejněné výzvy k Patricku O'Donoghhanovi mu nasadily znovu, jak se říká, brouka do hlavy. Vážil tedy schválně cestu do Stockholmu, aby nás ujistil, že Patrick O'Donoghhan je mrtev, a zároveň aby se přesvědčil na vlastní oči, jak dalece naše pátrání pokročilo. Konečně přišel známý dopis z Vegy a chystaný odjezd Aljašky do arktických moří. Noah Jones neboli Tudor Brown se zde viděl ve svrchovaném nebezpečí - neboť jeho důvěra k Patricku O'Donoghhanovi byla asi velmi slabá - necouvl již před žádným zločinem, aby si zajistil beztrestnost. Naštěstí se věci obrátily k dobrému, ale můžeme si nyní přiznat, že jsme vyvázli z velikého nebezpečí!"

"Snad to všechno bylo nutné, jestliže jsme měli dosáhnout svého cíle!" poznamenal doktor. "Bez nehody na Studené mělčině bychom jistě pokračovali ve své plavbě Suezským průplavem a možná že bychom přijeli do Beringovy úžiny příliš pozdě, než abychom v ní zastihli Vegu. Je také přinejmenším pochybné, zdali bychom mohli vytáhnout něco z Patricka O'Donoghana, kdybychom se s ním sešli ve společnosti Tudora Browna... Celá naše cesta byla vlastně určena tragickými událostmi na začátku, a jen okružní plavbě, vykonané Aljaškou, a slavné pověsti, která z toho vzešla Erikovi, máme co děkovat, že jsme našli jeho rodinu!"

"Ano," pravila hrdě paní Durrienová, hladící rukou svého syna po vlasech, "sláva mi jej vrátila!" A skoro vzápětí dodala:

"... jako zločin mne o něj oloupil - jako dobrota vás všech mi ho zachovala a učinila z něho neobyčejného člověka..."

"A jako zločinnost Noaha Jonese udělá nakonec z našeho Erika jednoho z největších boháčů celé Ameriky!" zvolal pan Bredejord.

Všichni na něho překvapeně pohlédli.

"Ovšemže," pokračoval vynikající advokát. "Není Erik dědicem podílu svého otce na těžbě pramene Vandalia? ... Nebyl zákonně připraven o své důchody po dvaadvacet let? A nestačí k jejich vymáhání prostý důkaz synovské totožnosti, potvrzený námi všemi jako svědky, počínaje zde od pana Herseboma a paní Katrin až k panu Malariovi a k nám samým? Zanechal-li Noah Jones po sobě děti, jsou odpovědny za tento obrovský nedoplatek, který patrně vyčerpává celý jejich podíl na společném kapitálu. Nejsou-li děti po tomto darebákovi, připadá Erikovi celé vlastnictví podle smlouvy, kterou nám právě četl pan Durrien. V každém případě tedy bude mít v Pensylvánii nějakých sto padesát nebo dvě stě tisíc dolarů ročního důchodu!"

"Aj! Aj! ..." pravil se smíchem doktor Svaryenkrona, "pak by se rybář z Noroě stal dost pěknou partií! ... Čestný člen Zeměpisné společnosti, původce první okružní plavby kolem severního pólu, nebohý majitel skromného důchodu dvou set tisíc dolarů, to je ženich, jakých se ve Stockholmu nenajde mnoho! ... Co tomu říkáš, Kajso?" Dívka se silně začervenala při tomto dotazu, jehož krutost zajisté její strýc netušil. Kajsa si právě v duchu říkala, že byla trochu ukvapená, když odmítala tak znamenitého mladíka, a že bude nutno ukazovat mu v budoucnosti více vlídnosti.

Ale stala se podivná věc, Erik již pro ni neměl oči od té chvíle, kdy se cítil povznesen nad její nespravedlivé pohrdání. Buď že nepřítomnost a přemítání za služebních nocí na palubě mu otevřely oči, jak chladné je Kajsino srdce. Buď že mu stačilo zadostiučinění, že již není v

jejích očích ubohý "nalezenec" - nevěnoval jí dnes více než podíl povinné dvornosti, na nějž měla právo jako mladá dívka a jako neteř doktora Svaryenkrony.

Všechna jeho pozornost patřila Vandě, která se opravdu stávala čím dál tím roztomilejší, odkládající zbytek vesnické nesmělosti pod střechou laskavé a vzdělané paní. Její dobrosrdečnost a milá prostota jí získaly lásku každého, kdo se k ní přiblížil. Nestrávila ještě ve Val-Féray ani týden, a již paní Durrienová výslovně prohlásila, že bude pro ni nemožné se od ní odloučit.

Erik přesvědčil pana Herseboma a paní Katrin, aby nechali Vandu ve Francii, ovšem s podmínkou, že každoročně s ní přijede k rodičům do Noroë. Pomýšlel také na to, aby si ponechal v Bretani celou svou adoptivní rodinu, a nabízel se dokonce, že dá přenést na brestske pobřeží celý ten dřevěný domek, v němž strávil své dětství. Ale tento plán hromadného přestěhování byl většinou uznán za neproveditelný. Pan Herseboom a paní Katrin byli příliš staří na podobnou změnu ve svých zvyklostech. Nemohli by se cítit docela šťastni v zemi, jejíž řeč ani zvyky neznali. Nedalo se tedy dělat nic jiného, než že se jim na stará kolena zajistil onen blahobyt, který si dosud celým svým životem poctivé práce nemohli zjednat.

Erik by si přál ponechat u sebe alespoň Otta. Ale také on dával přednost svému fjordu přede všemi přístavy světa, a neviděl pro sebe lepší život než rybářský. A má-li se říci všechno, Regnildiny plavé vlasy a modré oči, dcery správce ze Svaryenkronovy továrny na rybí trest', nehrály malou úlohu v této neodolatelné přitažlivosti, jako Noroë působilo na Otta. Tak aspoň bylo dovoleno usuzovat, když se dozvěděli, že se s ní hodlá oženit o příštích Vánocích.

Pan Malarius zamýšlel vychovávat nadále své děti jako vychovával Erika a Vandu. Zaujal opět své skromné místo na vesnické škole, když se mu prve dostalo účasti na počtech a vyznamenáních, přisouzených od Francouzské zeměpisné společnosti veliteli Aljašky. Nyní opravuje kartáčový otisk svého velkolepého díla o flóře arktického pomoří, vydaného nákladem Linnéovy společnosti.

Co se týče doktora Svaryenkrony, nepřiložil ještě poslední ruku k velikému pojednání "O obrazoznalectví", které mělo zvěčnit jeho jméno u potomstva.

Poslední právní rozepře, kterou se obíral pan advokát Bredejord, byl proces jím zavedený k dobytí Erikových práv na celé vlastnictví pramene Vandalie. Vyhrál jej u první instance i u odvolacího soudu, což nebyl malý úspěch.

Erik použil tohoto úspěchu a velikého jmění, které mu připadlo, k zakoupení Aljašky, ze které učinil svou výletní jachtu. Užívá jí každoročně k návštěvě svých bývalých pěstounů v Noroë, přičemž jej doprovází paní Durrienová a Vanda. Ačkoliv jeho rodný list byl opraven a má dnes své zákonité jméno Émile Durrien, připojuje si k němu nadále jméno Herseboom, a všichni z jeho rodiny si navykli říkat mu Erik.

Tajným přáním jeho matky bylo, aby ho viděla jednoho dne zasnoubeného s Vandou, kterou ona miluje jako svou dceru, a toto přání se příliš shoduje s jeho vlastní náklonností, než aby dříve nebo později nebylo uskutečněno.

Zatím Kajsa zůstává pannou s trpkým pocitem, že "propásla příležitost".

Doktor Svaryenkrona, pan Bredejord a profesor Hochstedt hrají stále whist.

Jednoho večera, když se doktor ukázal horším spoluhráčem, než je slušné, udělal si pan Bredejord to potěšení, že mu připomenul, poklepávaje na svou tabatěrku, jistou příliš zapomenutou okolnost:

"Kteréhopak dne mi hodláte poslat svého Plinia, vydání Alda Manucia, drahý příteli?" optal se ho se zlomyslným zábleskem v očích.

"Jistě již nemyslíte, že Erik je irského původu?" Doktor zůstal chvíli ohromen. Ale brzy se vzpamatoval a řekl s přesvědčením:

"Ale co! Jistý bývalý prezident Francouzské republiky pochází z irských králů! Nebylo by na tom nic překvapujícího, kdyby se věc měla stejně s Durrienovou rodinou?"

"Ovšemže," odvětil pan Bredejord. "Je to dokonce pravděpodobné tak, jako to, že bych vám málem poslal svého Quintiliana!"